

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

ПАНАСЮК МАКСИМ ГРИГОРОВИЧ

УДК 342.9:620.9

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ
ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ**

Спеціальність – 081 «Право»

Галузь знань – 08 «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ М.Г.Панасюк

Науковий керівник **Луценко-Миськів Леся Ігорівна**, доктор
юридичних наук, професор

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Панасюк М. Г. Публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2026.

Дисертаційне дослідження присвячено комплексному аналізу публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як особливої сфери адміністративно-правового регулювання. Її специфіка зумовлена поєднанням стратегічних завдань енергетичної безпеки, сталого розвитку та післявоєнної відбудови з підвищеними вимогами до якості публічно-владних рішень, адміністративних процедур і механізмів контролю. У роботі розкрито концептуальні засади формування та реалізації публічної політики у сфері альтернативної енергетики крізь призму інституційно-процедурного підходу, орієнтованого на забезпечення належного адміністрування та правової визначеності.

Обґрунтовано, що альтернативна енергетика в Україні становить самостійний об'єкт публічного адміністрування, функціонування якого визначається насамперед системою публічно-владних рішень, адміністративних процедур і механізмів контролю, а не лише економічними чи технологічними чинниками. Об'єкт публічного адміністрування у цій сфері охарактеризовано як інституціоналізований комплекс публічно керованих правовідносин, у межах яких здійснюються планування, регулювання та нагляд за діяльністю з використання альтернативних джерел енергії.

Виокремлено ключові ознаки публічно-управлінської природи альтернативної енергетики, зумовлені її інфраструктурним характером, включеністю до процесів керованого енергетичного переходу та інтеграцією у систему стратегічно-цільового і регуляторного управління. Сукупність зазначених ознак зумовлює відмежування альтернативної енергетики від

загального режиму господарської діяльності та об'єктивну потребу у спеціальному адміністративно-процедурному регулюванні.

Уточнено понятійно-нормативні межі альтернативної енергетики як об'єкта публічного адміністрування в національному правопорядку та встановлено, що українська модель має складений характер і не зводиться автоматично до категорії renewable energy у праві Європейського Союзу. Така дефінітивна конструкція визначає предметні межі адміністративних процедур, режимів державної підтримки, контролю та юридичної відповідальності, що безпосередньо впливає на рівень керованості відповідної сфери та можливість реалізації прав її учасників.

З'ясовано, що законодавче регулювання публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні має переважно компетенційно-регуляторний характер і вибудовується через розподіл повноважень між органами публічної влади, залученими до функціонування енергетичного ринку. За такої моделі публічне адміністрування фактично зосереджується на управлінських і регуляторних повноваженнях, не відображаючи повною мірою його процедурного та гарантійного вимірів.

Обґрунтовано, що доктринальне розуміння публічного адміністрування в сучасній науці адміністративного права є ширшим і акцентує на процедурній організації публічно-владної діяльності, яка реалізується через систему юридично визначених адміністративних процедур. Саме такий підхід є методологічно доцільним для аналізу альтернативної енергетики як інфраструктурно та технологічно складної сфери, у якій юридично значущий результат досягається через послідовність взаємопов'язаних адміністративних дій і рішень.

Виявлено структурну фрагментованість публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, зумовлену нормативним розосередженням адміністративних процедур між різними правовими режимами. Показано, що за цих умов публічне адміністрування функціонує як сукупність взаємопов'язаних процедур, не формуючи єдиного процедурно

впорядкованого процесу, що ускладнює забезпечення стандартів належної адміністративної процедури та ефективного захисту прав суб'єктів господарювання.

У дисертації сформульовано узагальнене авторське розуміння публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як процедурно організованої адміністративно-правової діяльності, системоутворювальним елементом якої виступають адміністративні процедури та процесуальні гарантії. Такий підхід дозволяє розглядати публічне адміністрування не лише як сукупність управлінських і регуляторних повноважень, а як цілісну систему юридично визначених процедур, що забезпечують легітимність, передбачуваність і стабільність публічно-владних рішень у сфері відновлюваної енергетики.

Систематизовано принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України та обґрунтовано доцільність їх чіткого розмежування з принципами державної політики. Показано, що таке розмежування має не декларативне, а прикладне значення, оскільки дозволяє уникнути підміни процедурних стандартів програмно-політичними орієнтирами та забезпечити оцінювання діяльності публічної адміністрації саме за критеріями належної адміністративної процедури.

Проаналізовано стан нормативно-правового закріплення принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України та встановлено фрагментарність і наявність прогалів у спеціальному енергетичному законодавстві щодо процедурних принципів адміністративної діяльності. Показано, що за таких умов ключове значення для забезпечення належності адміністративних рішень у цій сфері набуває загальне адміністративно-процедурне регулювання як джерело базових процедурних гарантій.

Охарактеризовано та критично зіставлено доктринальні підходи до принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, що дало змогу виявити домінування в національній правовій доктрині

інституційно-компетенційного підходу. Водночас встановлено, що європейські стандарти належного адміністрування орієнтовані на процедурну модель оцінювання діяльності публічної адміністрації, у межах якої визначальними є критерії належної адміністративної процедури, що є придатними для застосування в енергетичному секторі з огляду на його регуляторну складність і суспільну значущість.

З урахуванням цього запропоновано авторську систематизацію принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України з їх функціональним поділом на загальні (гарантійні) та спеціальні (організаційно-процедурні) принципи, зумовлені особливостями дозвільних і регуляторних процесів у відповідній сфері. Такі принципи обґрунтовано як юридично значущі критерії правомірності, належності та ефективності адміністративних рішень і процедур, що зумовлює необхідність удосконалення їх нормативного закріплення з урахуванням процедурних стандартів належного адміністрування.

У цьому ж контексті сформульовано підхід до розуміння нормативних засад публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як цілісної нормативно-правової основи механізму адміністративного впливу держави. Показано, що такі засади не обмежуються сукупністю галузевих актів енергетичного законодавства, а функціонують як комплекс взаємопов'язаних правових приписів, спрямованих на забезпечення обов'язковості державного регулювання, формування легітимних правових очікувань суб'єктів господарювання та передбачуваності адміністративних рішень.

Окреслено внутрішню структуру нормативних засад публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, що охоплює конституційно-правовий, організаційно-компетенційний та адміністративно-процедурний рівні. Обґрунтовано, що саме адміністративно-процедурний рівень має пріоритетне значення для функціонування відповідного сектору, оскільки реалізація публічної політики у сфері альтернативної енергетики

здійснюється переважно через стандартизовані дозвільні, регуляторні, екологічні та контрольні-наглядові процедури, які безпосередньо впливають на доступ до ринку та можливість реалізації інвестиційних проєктів.

Охарактеризовано ієрархію та механізм взаємодії джерел нормативного регулювання у сфері альтернативної енергетики як багаторівневу систему, що поєднує законодавчі, підзаконні, регуляторні та стратегічні акти. Встановлено, що ефективність нормативно-правової основи публічного адміністрування у цій сфері визначається не лише формальною юридичною силою нормативних приписів, а й узгодженістю адміністративно-процедурних режимів різних галузей права, які забезпечують юридичну спроможність управлінських рішень до реалізації.

Узагальнено проблемні аспекти нормативно-правової основи механізму публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, зокрема фрагментарність правового регулювання, надмірність і колізійність окремих процедурних приписів, а також розрив між стратегічними цілями державної політики та їх адміністративно-процедурною реалізацією. Зауважено, що в умовах воєнного стану зазначені проблеми набувають особливої актуальності, що зумовлює необхідність оцінювання нормативних засад з позицій правової визначеності, стійкості адміністративних процедур і дотримання стандартів належного адміністрування.

З урахуванням наведеного систематизовано інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України як процедурно організовану сукупність юридичних засобів публічно-владного впливу, спрямованих на допуск суб'єктів до ринку, інтеграцію об'єктів генерації до мережевої та ринкової інфраструктури, реалізацію механізмів державної підтримки, а також забезпечення дотримання обов'язкових вимог і стандартів енергетичного сектору.

Обґрунтовано, що юридично значущий результат для суб'єктів відновлюваної енергетики досягається, як правило, не через одноразове адміністративне рішення, а шляхом проходження послідовності

взаємопов'язаних адміністративних процедур. Показано, що така специфіка зумовлює підвищені вимоги до процедурної визначеності, прозорості та недискримінаційності як передумов інвестиційної прогнозованості та правової безпеки у відповідній сфері.

Запропоновано авторську модель функціональної структуризації інструментарію публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики через взаємопов'язані блоки доступу і легалізації діяльності, операційного регулювання ринку, стимулювання та розрахунків, контролю і нагляду, а також адаптації регуляторних механізмів в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що така модель дозволяє розглядати інструменти публічного адміністрування як єдину адміністративно-правову архітектуру, ефективність якої визначається взаємодією її елементів і процедурною якістю їх реалізації.

Поряд із цим запропоновано аналітичний інструмент у вигляді узагальнювальної матриці інструментарію публічного адміністрування (форма реалізації – юридичний результат – типові адміністративні ризики – процедурні та правові гарантії), який дає змогу не лише описувати відповідні інструменти, а й оцінювати належність їх застосування з позицій правової визначеності, пропорційності та контрольованості дискреції, у тому числі в умовах воєнного стану як своєрідного тесту на стійкість правових процедур.

Досліджено стан і особливості забезпечення захисту прав учасників енергетичного ринку України у площині публічно-правового регулювання з урахуванням європейських процедурних стандартів належного адміністрування. Встановлено, що в національній моделі енергетичного регулювання захист прав має переважно реактивний характер і значною мірою ґрунтується на судовому контролі, тоді як потенціал адміністративно-процедурних механізмів залишається використаним неповною мірою.

У дисертації проаналізовано застосовність принципу права на ефективний засіб юридичного захисту (*effective remedy*) до системи енергетичного регулювання України та обґрунтовано, що ефективність захисту прав у цій сфері залежить не лише від формального доступу до суду,

а насамперед від якості регуляторних процедур. Показано, що вирішальне значення мають доступність адміністративного перегляду рішень, своєчасність засобів захисту та належне мотивування як індивідуальних, так і нормативних адміністративних актів. Встановлено, що формальний або відсутній характер таких процедур трансформує регуляторні рішення на джерело системних правових ризиків для учасників енергетичного ринку.

У цьому контексті розкрито значення принципів регуляторної справедливості (*regulatory fairness*) і належної процедури (*due process*) для українського енергетичного правопорядку та обґрунтовано, що саме вони визначають реальний рівень правової визначеності у сфері відновлюваної енергетики. Доведено, що прозорість, передбачуваність, участь заінтересованих сторін і дотримання законних очікувань мають розглядатися як юридично обов'язкові критерії правомірності рішень органів публічної адміністрації, а не як декларативні орієнтири.

Обґрунтовано напрями вдосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України шляхом інтеграції європейських процедурних стандартів у національні регуляторні практики. Показано, що така інтеграція має значення не лише в контексті виконання міжнародних зобов'язань, а насамперед як інструмент підвищення якості регуляторних рішень, зниження конфліктності публічно-правових спорів і зміцнення довіри учасників ринку до регуляторної системи.

У дисертації проаналізовано зарубіжний досвід публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики крізь призму енергетичного переходу як керованого публічно-владного процесу. Встановлено, що результативність розвитку відновлюваної енергетики у провідних правопорядках зумовлюється насамперед якістю інституційно-процедурного забезпечення реалізації публічної політики, а не лише наявністю стратегічних цілей або фінансових стимулів. Показано, що визначальне значення мають узгодженість компетенцій органів публічної влади, передбачуваність адміністративних процедур та спроможність

публічної адміністрації забезпечувати виконання рішень у багаторівневій системі регулювання.

Досліджено нормативно-інституційні моделі Європейського Союзу як приклад процедурно орієнтованого підходу до розвитку відновлюваної енергетики та обґрунтовано, що їх характерною рисою є правове поєднання стратегічного цілепокладання з формалізованими адміністративними механізмами виконання. Встановлено, що європейська модель базується на циклічності публічного управління (планування – моніторинг – корекція), нормативному закріпленні процесуальних строків, прозорих дозвільних маршрутів і інтеграції відновлюваної енергетики у правила внутрішнього ринку електричної енергії, що забезпечує зниження регуляторної невизначеності та обмеження дискреції адміністративних рішень.

Окрему увагу приділено аналізу Енергетичного Співтовариства як інституційного механізму імплементації енергетичного *acquis* та зовнішньої юридично релевантної рамки дисципліни виконання зобов'язань України. Показано, що інструменти моніторингу і звітності цього інституційного утворення дозволяють здійснювати оцінку якості публічного адміністрування не на рівні формального законодавства, а у площині адміністративного виконання – прозорості процедур, дотримання строків, мотивування рішень, стабільності регуляторних правил і інституційної спроможності регулятора.

У роботі розкрито соціально-учасницький вимір публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики та обґрунтовано, що рівень суспільної прийнятності, довіри і участі заінтересованих осіб має безпосередній процедурний характер і впливає на керованість енергетичного переходу. Встановлено, що конфліктність навколо проєктів у сфері ВДЕ зумовлюється переважно дефектами адміністративних процедур, а не технологічними характеристиками таких проєктів. Показано, що процедурна справедливість – своєчасне інформування, реальні консультації, належний розгляд зауважень, мотивування рішень і визначеність строків – виступає юридично значущим критерієм належного публічного адміністрування.

На підставі аналізу зарубіжного досвіду систематизовано інституційні рішення та управлінські практики, придатні для використання в Україні за умови їх адаптації до національного адміністративно-процедурного каркасу. Обґрунтовано, що універсальне значення для вдосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики мають стандарти мотивованості адміністративних рішень, дотримання процесуальних строків, прозорість дозвільних і регуляторних процедур, поєднання інституційної незалежності регулятора з ефективною підзвітністю, а також розвиток процедур участі та сервісно-фасилітуючих механізмів взаємодії публічної адміністрації з інвесторами та територіальними громадами.

У дисертації обґрунтовано процедурно орієнтований підхід до удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, відповідно до якого ефективність регулювання визначається насамперед якістю адміністративних процедур реалізації матеріально-правових приписів. Показано, що загальне адміністративно-процедурне законодавство має розглядатися як універсальний процесуальний стандарт діяльності органів публічної влади у сфері альтернативної енергетики з субсидіарним застосуванням у частині, не врегульованій спеціальним енергетичним законодавством, що забезпечує узгодження загального і спеціального регулювання та підвищує правову визначеність адміністративних проваджень.

Проаналізовано правозастосовну практику у сфері відновлюваної енергетики та встановлено, що ключові ризики для суб'єктів господарювання і інвесторів мають системний процедурний характер і формуються всередині адміністративного процесу. Показано, що нестабільність процесуальних строків, фрагментарність міжвідомчої взаємодії, недостатня мотивованість адміністративних актів, обмежений доступ до матеріалів справ і непередбачуваність механізмів перегляду рішень трансформують окремі порушення у стійку модель адміністративної невизначеності, що негативно впливає на інвестиційну та регуляторну довіру у секторі ВДЕ.

Обґрунтовано напрями оптимізації дозвільних і погоджувальних процедур у сфері відновлюваної енергетики та доведено, що їх прискорення можливе виключно за умови процедурної визначеності й організаційної впорядкованості, а не шляхом звуження процесуальних гарантій. Показано, що усунення дублювання адміністративних дій, чітке регламентування стадій і строків, визначення процедурної відповідальності органів, а також інтеграція екологічних процедур у єдину логіку прийняття дозвільних рішень створюють правові передумови для поєднання оперативності управління з його легітимністю.

Досліджено інституційний механізм публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики та встановлено, що його функціональна недостатність зумовлена фрагментацією повноважень і відсутністю формалізованих процедур координації між органами публічної влади. Обґрунтовано, що інституційна оптимізація має здійснюватися шляхом процедурної інтеграції адміністративних дій, закріплення регламентів міжвідомчої взаємодії та процедурної відповідальності за завершення адміністративних проваджень, а також через посилення процедурної спроможності й незалежності національного регулятора як гарантії стабільності та передбачуваності регуляторних рішень.

У роботі проаналізовано контроль, нагляд, захист прав і участь у сфері альтернативної енергетики та обґрунтовано необхідність переходу від реактивної до превентивної моделі публічного адміністрування. Показано, що стандартизація контрольних процедур, ризик-орієнтований підхід, розвиток досудових механізмів перегляду адміністративних рішень, а також інституціоналізація участі громадськості, доступу до інформації та процедур екологічної оцінки формують взаємопов'язані процедурні гарантії легітимності управлінських рішень. Обґрунтовано, що розвиток сервісно-процедурної інфраструктури підтримки енергетичних спільнот на місцевому рівні є необхідною умовою інклюзивності, суспільної прийнятності та

стійкості розвитку відновлюваної енергетики в умовах післявоєнної відбудови.

Ключові слова: публічне адміністрування, альтернативна енергетика, відновлювана енергетика, адміністративна процедура, адміністративно-правове регулювання, енергетичне право, регуляторні процедури, захист прав суб'єктів господарювання, належне врядування, енергетичний перехід.

SUMMARY

Panasiuk, M. Public Administration in the Field of Alternative Energy in Ukraine. – *Qualifying scientific work, on the rights of the manuscript.*

The thesis for obtaining a scientific degree of Doctor of Philosophy in speciality 081 «Law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2026.

The thesis provides a comprehensive analysis of public administration in Ukraine's alternative energy sector as a distinct domain of administrative-law regulation. The study demonstrates how this sphere integrates the strategic objectives of energy security, sustainable development, and post-war recovery, while also requiring compliance with European procedural standards of good administration and good governance. The thesis develops the conceptual foundations of policy formation and implementation in the renewable energy field through an institutional and procedural lens.

It is argued that alternative energy in Ukraine constitutes an independent object of public administration, the operation of which is determined primarily by a system of public-authority decisions, administrative procedures, and oversight mechanisms, rather than by economic or technological factors alone. The dissertation substantiates that the object of public administration in this area should be understood as an institutionalised set of publicly governed legal relations, within which planning, regulation, and supervision of activities involving alternative energy sources are carried out.

Key features of the public-governance nature of alternative energy are identified, stemming from its infrastructural character, its embeddedness in a managed energy transition, and its integration into strategic target-setting and regulatory governance. The study shows that these characteristics justify treating alternative energy as distinct from the general regime of commercial activity and, accordingly, underpin the need for specialised administrative and procedural regulation.

The thesis refines the conceptual and normative boundaries of alternative energy as an object of public administration within the national legal order and

finds that Ukraine's model is composite and does not automatically coincide with the EU law category of renewable energy. It is demonstrated that the chosen definitional framework directly shapes the substantive scope of administrative procedures, support regimes, control arrangements, and legal liability, thereby affecting both the governability of the sector and the realisation of the rights of its participants.

It is further established that legislative regulation of public administration in Ukraine's alternative energy sector is predominantly competence- and regulation-centred, reconstructed mainly through the allocation of powers among public authorities involved in the functioning of the energy market. Under this model, public administration is reduced to governance and regulation, without fully capturing its procedural and rights-guaranteeing dimensions.

The thesis argues that contemporary administrative-law scholarship adopts a significantly broader understanding of public administration, emphasising the procedural organisation of public authority, implemented through legally defined administrative procedures. This approach is shown to be methodologically appropriate for analysing alternative energy as an infrastructural and technologically complex field.

Finally, the study identifies structural fragmentation in the public administration of alternative energy, driven by the dispersal of administrative procedures across multiple legal regimes. In such circumstances, public administration operates as a collection of interconnected procedures rather than as a unified, procedurally ordered process. This fragmentation complicates compliance with the standards of proper administrative procedure and undermines the effectiveness of the protection of rights for economic operators.

The thesis formulates an authorial, generalised understanding of public administration in the field of alternative energy in Ukraine as a procedurally organised form of administrative-law activity, in which administrative procedures and procedural safeguards constitute the system-forming elements. This approach enables conceptualisation of public administration not merely as a collection of

managerial and regulatory powers, but as a coherent system of legally defined procedures designed to ensure the legitimacy, predictability, and stability of public-authority decisions in the renewable energy sector.

The principles of public administration in the field of alternative energy in Ukraine are systematised, and the necessity of clearly distinguishing them from the principles of state policy is substantiated. It is demonstrated that such differentiation has not only declaratory but also practical significance, as it prevents the substitution of procedural standards with programme-political objectives and enables the assessment of public administrative activity specifically against the criteria of proper administrative procedure.

The state of the normative and legal entrenchment of the principles of public administration in the alternative energy sector is analysed, revealing fragmentation and gaps in specialised energy legislation regarding the procedural principles governing administrative activity. Under these conditions, the dissertation shows that general administrative-procedural regulation assumes a pivotal role as the primary source of baseline procedural guarantees ensuring the lawfulness and propriety of administrative decisions in this area.

Doctrinal approaches to the principles of public administration in the field of alternative energy are characterised and critically compared, thereby identifying the dominance of an institutional-competence-oriented approach within national legal doctrine. At the same time, it is emphasised that European framework standards of good administration are oriented towards a procedurally focused model for evaluating the quality of public administrative activity. Such a model is particularly suitable for the energy sector, given its regulatory complexity and high social significance.

Against this background, the dissertation proposes an original systematisation of the principles of public administration in Ukraine's alternative energy sector, based on their functional division into general (guarantee-oriented) and special (organisational and procedural) principles, shaped by the specific features of licensing and regulatory processes in renewable energy. It is

demonstrated that these principles should be regarded not merely as doctrinal constructs but as legally significant criteria for assessing the lawfulness, propriety, and effectiveness of administrative decisions and procedures, necessitating improved normative consolidation in line with European procedural standards.

Within the same analytical framework, the dissertation formulates and substantiates a conceptual approach to the normative foundations of public administration in the field of alternative energy in Ukraine as an integrated normative-legal basis of the state's administrative influence. It is shown that these foundations are not limited to a set of sector-specific energy law acts, but operate as a coherent complex of interrelated legal norms that ensure the binding nature of state regulation, the formation of legitimate legal expectations for economic operators, and the predictability and transparency of administrative decision-making.

The study further outlines the internal structure of the normative foundations of public administration in the alternative energy sector, encompassing constitutional law, organisational competence, and administrative procedural levels. Particular emphasis is placed on the decisive role of the administrative-procedural level in the sector's functioning, given that the implementation of public policy in renewable energy is carried out primarily through standardised licensing, regulatory, environmental, and supervisory procedures. These procedures directly affect market access and the feasibility of implementing investment projects, underscoring the central importance of procedural quality for effective sector governance.

The thesis characterises the hierarchy and interaction of sources of normative regulation in the field of alternative energy as a multi-level system combining legislative, subordinate, regulatory, and strategic instruments. It demonstrates that the effectiveness of the normative framework of public administration in this sphere is determined not solely by the formal legal force of individual norms, but also by the coherence of administrative and procedural

regimes across different branches of law, which together ensure the practical operability of regulatory and governance decisions.

Within this context, the thesis identifies and analyses the key deficiencies of the normative and legal foundations of the public administration mechanism in the alternative energy sector. These include the fragmentation of legal regulation, procedural redundancy, normative conflicts, and a structural disconnect between the strategic objectives of state energy policy and their administrative and procedural implementation. It is shown that under conditions of martial law, these deficiencies become more pronounced, thereby necessitating an assessment of the normative framework with respect to legal certainty, procedural resilience, and compliance with the standards of good governance.

Against this background, the thesis systematises the instrumentarium of public administrative activity in Ukraine's alternative energy sector as a procedurally organised set of legal instruments of public authority, aimed at granting market access, integrating generation facilities into network and market infrastructures, implementing state support mechanisms, and ensuring compliance with mandatory requirements and standards governing the energy sector.

It is well established that legally significant outcomes for renewable energy operators are typically achieved not through a single administrative decision but through the completion of a sequence of interconnected administrative procedures. This structural feature gives rise to heightened requirements for procedural certainty, transparency, and non-discrimination, which are identified as essential preconditions for investment predictability and legal security within the sector.

The thesis proposes an original model for the functional structuring of public administration instruments in the field of alternative energy, organised into interrelated blocks covering market entry and legalisation of activities, operational market regulation, support mechanisms and settlement arrangements, control and supervision, as well as the adaptation of regulatory mechanisms under conditions of martial law. It is demonstrated that this model allows public administration instruments to be conceptualised as a single administrative-law architecture, the

effectiveness of which depends on the interaction of its components and the procedural quality of their implementation.

In addition, the thesis introduces an analytical tool: a generalised matrix of public administration instruments (mode of implementation, legal outcome, typical administrative risks, procedural and legal safeguards). This matrix enables not only the descriptive mapping of relevant instruments but also the evaluation of their proper application with respect to legal certainty, proportionality, and the controllability of administrative discretion, including under martial law, as a functional stress test of the resilience of legal procedures.

The thesis further examines the state of and specific features of the protection of rights for participants in Ukraine's energy market within the framework of public-law regulation, taking into account European procedural standards of good administration. It is established that, within the national model of energy regulation, rights protection remains predominantly reactive and largely reliant on judicial review, whereas the potential of administrative and procedural mechanisms has not yet been fully realised.

The thesis analyses the applicability of the principle of effective remedy to Ukraine's energy regulatory system. It demonstrates that the effectiveness of rights protection in this field depends not only on formal access to the courts but, above all, on the quality of regulatory procedures themselves. Substantial importance is attributed to the availability of administrative review mechanisms, the timeliness of remedies, and the adequacy of the reasoning in both individual and normative administrative acts. It is concluded that the formalistic or absent character of such procedures transforms regulatory decisions into a source of systemic legal risks for energy market participants.

Within this context, the significance of the principles of regulatory fairness and due process for the Ukrainian energy legal order is examined, and it is substantiated that these principles determine the actual level of legal certainty in the renewable energy sector. It is demonstrated that transparency, predictability, stakeholder participation, and the protection of legitimate expectations must be

treated as legally binding criteria for assessing the lawfulness of decisions adopted by public administrative authorities, rather than as merely declaratory policy objectives.

The thesis proposes directions for improving public administration in the field of alternative energy in Ukraine by integrating European procedural standards into national regulatory practices. It is shown that such integration is significant not only for fulfilling international obligations but primarily as an instrument for enhancing the quality of regulatory decision-making, reducing conflict in public-law disputes, and strengthening market participants' trust in the regulatory system.

The thesis analyses foreign experience in public administration of alternative energy through the lens of the energy transition as a managed public-authority process. It is established that the effectiveness of renewable energy development in leading legal systems is determined primarily by the quality of institutional and procedural arrangements for implementing public policy, rather than by the mere existence of strategic objectives or financial incentives. Decisive importance is attributed to the coherence of public authorities' competences, the predictability of administrative procedures, and the capacity of public administration to ensure the implementation of decisions within a multi-level regulatory framework.

The study examines normative and institutional models of the European Union as exemplifying a procedurally oriented approach to renewable energy development, and substantiates that their defining feature lies in the legal combination of strategic goal-setting with formalised administrative mechanisms of implementation. It is established that the European model is based on the cyclicity of public governance (planning – monitoring – adjustment), the normative consolidation of procedural time limits, transparent permitting pathways, and the integration of renewable energy into the rules of the internal electricity market, thereby reducing regulatory uncertainty and constraining administrative discretion.

Particular attention is devoted to the analysis of the Energy Community as an institutional mechanism for the implementation of the energy acquis and as an

externally anchored, legally relevant framework for ensuring discipline in Ukraine's compliance with its obligations. It is demonstrated that the monitoring and reporting instruments of this institutional arrangement make it possible to assess the quality of public administration not at the level of formal legislation, but in terms of administrative execution, including procedural transparency, compliance with time limits, the reasoning of decisions, the stability of regulatory rules, and the institutional capacity of the regulator.

The thesis further explores the social and participatory dimensions of public administration in the renewable energy sector and substantiates that the levels of social acceptance, trust, and stakeholder involvement have a direct procedural character and significantly affect the governability of the energy transition. It is established that conflicts surrounding renewable energy projects are predominantly caused by deficiencies in administrative procedures, rather than by the technological characteristics of such projects. It is shown that procedural fairness—including timely information, genuine consultation, proper consideration of comments, reasoned decision-making, and the certainty of procedural timeframes—constitutes a legally significant criterion of proper public administration.

Based on a comparative analysis of foreign experience, the thesis systematises institutional arrangements and governance practices suitable for application in Ukraine, subject to adaptation to the national administrative and procedural framework. It is substantiated that the improvement of public administration in the field of alternative energy depends on a set of principles of universal relevance, including reasoned administrative decision-making, compliance with procedural time limits, the transparency of permitting and regulatory procedures, the combination of institutional independence of the regulator with effective accountability, as well as the development of participatory procedures and service-oriented, facilitative mechanisms of interaction between public administration, investors, and territorial communities.

The thesis substantiates a procedurally oriented approach to improving public administration in Ukraine's alternative energy sector, according to which the

effectiveness of regulation is determined primarily by the quality of administrative procedures through which substantive legal norms are implemented. It is demonstrated that general administrative procedural legislation should be regarded as a universal procedural standard governing the activity of public authorities in the renewable energy sector, with subsidiary application in matters not regulated by specialised energy legislation. This approach ensures coherence between general and sector-specific regulation and enhances the legal certainty of administrative proceedings.

The thesis analyses law enforcement and administrative practice in the renewable energy sector and establishes that the key risks faced by economic operators and investors are systemic and procedural in nature, arising within the administrative process itself. It is shown that the instability of procedural time limits, the fragmentation of inter-agency interaction, insufficient reasoning of administrative acts, limited access to case materials, and the unpredictability of review mechanisms transform isolated procedural deficiencies into a persistent model of administrative uncertainty, which adversely affects both investment confidence and regulatory trust in the renewable energy sector.

Directions for the optimisation of permitting and approval procedures in the renewable energy sector are substantiated, and it is demonstrated that their acceleration is possible only under conditions of procedural certainty and organisational coherence, rather than through the curtailment of procedural guarantees. It is shown that eliminating duplicative administrative actions, clearly regulating procedural stages and time limits, allocating procedural responsibilities among authorities, and integrating environmental procedures into a unified decision-making logic create the legal preconditions for reconciling administrative efficiency with legitimacy.

The thesis examines the institutional mechanisms of public administration in the field of alternative energy and establishes that its functional insufficiency stems from the fragmentation of competences and the absence of formalised procedures for coordination among public authorities. It is substantiated that institutional

optimisation should be pursued through the procedural integration of administrative actions, the establishment of binding frameworks for inter-agency cooperation and procedural responsibility for the completion of administrative proceedings, as well as through strengthening the procedural capacity and independence of the national regulator as a guarantee of the stability and predictability of regulatory decisions.

The thesis analyses control, supervision, the protection of rights, and participation in the alternative energy sector, and substantiates the necessity of a transition from a reactive to a preventive model of public administration. It is shown that the standardisation of control procedures, the application of a risk-based approach, the development of pre-trial mechanisms for the review of administrative decisions, and the institutionalisation of public participation, access to information, and environmental assessment procedures together form a set of interrelated procedural guarantees of the legitimacy of governance decisions. It is further substantiated that the development of a service-oriented procedural infrastructure to support energy communities at the local level constitutes a necessary condition for the inclusiveness, social acceptability, and sustainability of renewable energy development in the context of post-war recovery.

Keywords: public administration, alternative energy, renewable energy, administrative procedure, administrative-law regulation, energy law, regulatory procedures, protection of the rights of economic operators, good governance, energy transition.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Панасюк М.Г. Проблеми та виклики нормативно-правового регулювання відновлюваної енергетики в Україні в контексті євроінтеграції. *Право та державне управління*. 2025. № 3. С. 186–191. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.23>

2. Панасюк М.Г. Альтернативна енергетика як об'єкт публічного адміністрування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 4. С. 251–255. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.4.39>

3. Panasiuk, M. The state of scientific research on the problem of defining the concept and essence of public administration in the field of alternative energy in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 4. P. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2024.4.07>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Панасюк М.Г. Термінологічні та нормативні виклики гармонізації законодавства України у сфері відновлюваної енергетики з правом ЄС. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 18–19 верес. 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

5. Панасюк М.Г. Становлення та еволюція нормативно-правової бази публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики України. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 23–24 квіт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 91–93.

6. Панасюк М.Г. Інституційний механізм публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики України. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень*: матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	26
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ.....	41
1.1 Альтернативна енергетика як об'єкт публічного адміністрування.....	41
1.2 Поняття та сутність публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України.....	62
1.3 Принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України.....	99
Висновки до Розділу 1.....	139
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ.....	143
2.1. Нормативні засади здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України.....	143
2.2. Інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України.....	158
2.3 Особливості адміністративно-правової охорони та захисту прав суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії.....	189
Висновки до Розділу 2.....	209
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ.....	213
3.1 Зарубіжний досвід здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики та можливості його використання в Україні.....	213

3.2 Шляхи удосконалення законодавчого та практико-реалізаційного аспектів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України.....	230
Висновки до Розділу 3.....	248
ВИСНОВКИ.....	252
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	259
ДОДАТКИ.....	287

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Повномасштабна збройна агресія проти України істотно загострила проблеми функціонування енергетичного сектору та актуалізувала питання спроможності публічної влади забезпечувати безперервність, стійкість і відновлюваність енергетичних систем в умовах воєнного стану. За цих обставин альтернативна енергетика набула особливого значення не лише як складова кліматичної та енергетичної політики держави, а й як один із ключових інструментів підвищення енергетичної безпеки, децентралізації виробництва енергії та формування інституційних і інфраструктурних передумов післявоєнної відбудови України. Водночас сама по собі активізація розвитку відновлюваних джерел енергії не може розглядатися як достатній індикатор ефективності публічного адміністрування у цій сфері, оскільки в низці випадків вона відображає переважно адаптаційні реакції на кризові виклики, а не результат цілісної, послідовної та процедурно впорядкованої адміністративно-правової політики.

За зовнішніми проявами розвитку альтернативної енергетики в Україні простежується комплекс системних проблем публічного адміністрування, що мають як ситуаційне, так і структурне походження. До таких проблем належать фрагментарність інституційної архітектури управління, нестабільність регуляторних рішень, дефіцит узгоджених і формалізованих адміністративних процедур, недостатня координація між органами публічної адміністрації, а також обмежена процесуальна спроможність забезпечувати належний баланс між публічними інтересами, інтересами суб'єктів господарювання та територіальних громад. За відсутності належним чином вибудованої процедурної основи публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики набуває переважно реактивного характеру, що знижує рівень правової визначеності та передбачуваності адміністративних рішень і негативно позначається на довірі до публічної влади.

Ключова адміністративно-правова проблема у цій сфері полягає у відсутності цілісної процедурної моделі публічного адміністрування альтернативної енергетики, здатної забезпечити узгодженість компетенцій органів публічної влади, належну якість адміністративних процедур, мотивованість індивідуальних і нормативних адміністративних актів, дотримання процесуальних строків, а також ефективний адміністративний захист прав і законних інтересів учасників відповідних правовідносин. Дефекти процедурного забезпечення у сукупності трансформують регуляторні рішення на джерело підвищених правових ризиків, що створює додаткові бар'єри для інвестиційної активності та ускладнює інтеграцію альтернативної енергетики у довгострокові стратегії розвитку енергетичного сектору держави.

Особливої актуальності зазначені проблеми набувають у контексті післявоєнної відбудови України, оскільки реалізація проєктів у сфері альтернативної енергетики об'єктивно потребує не лише фінансових, технологічних і організаційних ресурсів, а й процедурно визначеного, прозорого та передбачуваного адміністративного середовища. Саме якість адміністративних процедур – зокрема доступ до ринку, дозвільні та погоджувальні процеси, приєднання до енергетичних мереж, застосування регуляторних стимулів, механізми контролю, нагляду та відповідальності – визначає спроможність публічної адміністрації забезпечити легітимність управлінських рішень, реальний захист прав суб'єктів господарювання, участь територіальних громад, а також довіру міжнародних партнерів і інвесторів.

Зазначене зумовлює об'єктивну необхідність комплексного наукового дослідження публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України з позицій адміністративного права. Таке дослідження має бути зосереджене на аналізі інституційно-процедурних засад реалізації публічної політики у цій сфері, оцінці відповідності національної адміністративної практики європейським стандартам належного врядування, а також на

обґрунтуванні напрямів удосконалення законодавства й діяльності органів публічної адміністрації з урахуванням викликів воєнного часу та завдань післявоєнного розвитку.

Проблематика публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України перебуває у полі зору міждисциплінарних наукових досліджень, однак у межах вітчизняної юридичної науки вона досі залишається фрагментарно осмисленою та недостатньо систематизованою саме з позицій адміністративного права. Переважна частина наукових праць присвячена економічним, технічним або політико-управлінським аспектам розвитку відновлюваної енергетики, тоді як адміністративно-процедурні механізми реалізації публічної політики, інституційна архітектура публічного управління, питання регуляторної відповідальності та адміністративно-правового захисту прав учасників відповідних правовідносин досліджуються епізодично або без належного концептуального узагальнення.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Проблематика публічного адміністрування у сфері альтернативної (відновлюваної) енергетики України формується на перетині адміністративного права, енергетичного права, досліджень у сфері публічної політики, а також євроінтеграційних процесів, що об'єктивно зумовлює складність її комплексного наукового осмислення. Особливої актуальності зазначена проблематика набуває в умовах воєнного стану, трансформації національної енергетичної системи та підготовки до післявоєнної відбудови, коли від якості інституційних і процедурних рішень публічної адміністрації залежить не лише розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), а й рівень енергетичної безпеки держави та реальне впровадження стандартів належного врядування.

Представлена до аналізу проблематика не має системного й комплексного наукового висвітлення у межах вітчизняної юридичної науки саме крізь призму публічного адміністрування у сфері альтернативної

(відновлюваної) енергетики як цілісної сукупності інституційних рішень, адміністративних процедур, сервісних і контрольних механізмів, а також процедурних гарантій та стандартів належного врядування. Водночас у наукових дослідженнях наявний відчутний інтерес до окремих аспектів адміністративно-правового забезпечення розвитку ВДЕ та функціонування енергетичного сектору загалом.

Зокрема, Л. Алдохіна аналізувала окремі питання публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики; В. Грачук досліджував роль державних органів у регулюванні відновлюваної енергетики та адміністративні інструменти впливу; А. Корольова розкривала адміністративно-правові механізми стимулювання розвитку ВДЕ та стан адміністративно-правового регулювання цієї сфери; Т. Мусієнко приділяла увагу принципам державного управління у сфері альтернативної енергетики; В. Полухович аналізував адміністративно-правові форми, договори та суб'єктний склад відповідних правовідносин; Д. Штода досліджував тарифоутворення та адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії; О. Ульотіна розглядала європейські та українські підходи до адміністративно-правового регулювання ВДЕ; П. Шендер – правовідносини у сфері використання альтернативних (відновлюваних) джерел енергії; М. Добрянська та О. Пушкар – питання контролю й нагляду у сфері ВДЕ та євроінтеграційні імплементаційні виміри; О. Савченко – проблеми і перспективи розвитку відновлюваної енергетики; І. Сотник – загрози для ВДЕ в умовах війни; С. Тимашов та С. Губій – правове регулювання ВДЕ у період воєнного стану; Н. Дараганова – інституційні аспекти регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; О. Волошина – результативність механізмів державного регулювання альтернативної енергетики; В. Горошкова та Ю. Корнійчук – роль ВДЕ у процесах повоєнної відбудови України; С. Гоштинар – баланс між енергетичною безпекою та екологічними вимогами; А. Касич – світовий і вітчизняний досвід розвитку альтернативної енергетики; М. Бандура –

альтернативна енергетика в Україні та світі. Водночас зазначені праці мають фрагментарний характер і не формують цілісної процедурно орієнтованої концепції публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики.

Тому джерельною базою цього дослідження слугували праці таких учених як: О. Акименко, Л. Алдохіна, В. Авер'янов, М. Бандура, А. Баранов, М. Бліхар, Ю. Битяк, С. Бойченко, А. Вишницька, О. Волошина, В. Галунько, В. Гаращук, С. Гоштинар, В. Грачук, В. Горошкова, С. Губій, А. Даниленко, Н. Дараганова, М. Добрянська, І. Дороніна, А. Касич, А. Конечников, А. Корольова, І. Костенко, С. Кудря, О. Кубатко, К. Куркова, Д. Левченко, А. Лісовий, Л. Мелех, Т. Мусієнко, О. Нагірняк, О. Новіков, О. Омельчук, В. Оксінь, А. Орехова, В. Полюхович, Б. Прудкий, Ю. Пустовіт, О. Пушкар, Л. Романенко, О. Савченко, О. Сівіцька, Л. Сорока, І. Сотник, С. Тимашов, О. Трибой, О. Улютіна, П. Шендер, Д. Штода та ін.

Окрему групу джерел становлять праці зарубіжних учених і міжнародних аналітичних інституцій, у яких досліджуються питання енергетичного врядування, регуляторної незалежності, процедурної справедливості, участі громадськості та інституційних моделей управління відновлюваною енергетикою. Зокрема, у роботах В. Hildingsson, А. Jordan, J. Stripple, R. Roggenkamp, В. Sovacool, S. Wüstenhagen, P. Devine-Wright, J.-M. Glachant, J. Talus, OECD, IEA, Energy Community Secretariat та інших розкрито концептуальні підходи до публічного адміністрування та регулювання ВДЕ в умовах енергетичного переходу. Використання цих напрацювань дало змогу сформуванню порівняльну та процедурно орієнтовану основу дослідження, адаптовану до українського адміністративно-правового контексту та зобов'язань України у межах європейської інтеграції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження безпосередньо пов'язане з реалізацією державної політики України у сфері енергетики, європейської інтеграції та сталого розвитку й узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським

співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, зокрема у частині імплементації асquis Європейського Союзу у сфері енергетики, розвитку відновлюваних джерел енергії, удосконалення регуляторних і дозвільних процедур, забезпечення інституційної незалежності та підзвітності регулятора, а також дотримання стандартів належного врядування. Робота кореспондує із зобов'язаннями України, що впливають із Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, у частині гармонізації національного законодавства та адміністративних процедур із правом Європейського Союзу у сфері відновлюваної енергетики, функціонування ринків електричної енергії та посилення регуляторної спроможності органів публічної адміністрації. Тема дисертації відповідає пріоритетам Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019, зокрема Цілі 7 «Доступна та чиста енергія», Цілі 9 «Промисловість, інновації та інфраструктура» та Цілі 13 «Боротьба зі зміною клімату», у частині формування ефективної системи публічного адміністрування, орієнтованої на сталий розвиток та енергетичну безпеку.

Дисертаційне дослідження узгоджується з положеннями Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», Стратегії енергетичної безпеки України, а також Енергетичної стратегії України на період до 2050 року, які передбачають розвиток відновлюваної енергетики, децентралізацію енергетичних систем, удосконалення адміністративно-правових механізмів регулювання енергетичного сектору та підвищення інституційної ефективності органів публічної влади. Окремі положення роботи відповідають цілям Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179, у частині розвитку «зеленої» економіки, стимулювання інвестицій у відновлювану енергетику та вдосконалення діяльності органів публічної адміністрації.

Також дослідження узгоджується з Концепцією забезпечення національної системи стійкості, затвердженою Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 479/2021, та планом заходів з її реалізації, з огляду на значення відновлюваної енергетики як елемента критичної інфраструктури, що потребує належного адміністративно-правового регулювання в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Науково-дослідного інституту публічного права від 21 листопада 2022 року (протокол № 15).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у комплексному науковому обґрунтуванні публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як самостійного адміністративно-правового явища шляхом визначення альтернативної енергетики як об'єкта публічного адміністрування, розкриття поняття, сутності та принципів такої діяльності, аналізу нормативних і інструментальних засад її здійснення, дослідження механізмів адміністративно-правової охорони та захисту прав суб'єктів господарювання, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення законодавчого та практико-реалізаційного забезпечення діяльності органів публічної адміністрації у цій сфері з урахуванням зарубіжного досвіду.

Для досягнення поставленої мети в дисертації потрібно виконати такі *завдання*:

– обґрунтувати альтернативну енергетику як об'єкт публічного адміністрування, визначивши сукупність публічно значущих суспільних відносин, що потребують організуючого, регуляторного та контрольного впливу з боку органів публічної адміністрації;

– визначити поняття та розкрити сутність публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України на основі аналізу законодавчого регулювання та доктринальних підходів адміністративного права;

– систематизувати принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, виокремивши загальні принципи діяльності публічної адміністрації та спеціальні принципи, зумовлені особливостями функціонування енергетичного сектору;

– розкрити нормативні засади здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, з урахуванням національного законодавства та міжнародних зобов'язань України;

– окреслити адміністративно-правовий інструментарій діяльності органів публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України, визначивши форми, методи та засоби публічно-владного впливу;

– розкрити механізм адміністративно-правової охорони та захисту прав суб'єктів господарювання та інших учасників правовідносин у сфері альтернативної енергетики у контексті процедур публічного адміністрування;

– проаналізувати зарубіжний досвід публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, з метою виявлення ефективних моделей, інституційних рішень і практик, придатних для використання в Україні;

– обґрунтувати напрями вдосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України шляхом формулювання пропозицій щодо розвитку законодавства та оптимізації діяльності органів публічної адміністрації.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері організації та здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади, механізми та інструменти публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України.

Методи дослідження. Під час виконання дисертаційного дослідження застосовано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, що у своїй сукупності забезпечили всебічний, системний та об'єктивний аналіз публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як самостійного адміністративно-правового явища.

Основу методологічного апарату дослідження становлять такі методи: *діалектичний* метод, який дав змогу розкрити альтернативну енергетику як динамічне соціально-економічне та адміністративно-правове явище, що розвивається під впливом трансформації енергетичної політики держави, євроінтеграційних процесів та зміни моделей публічного управління (підрозділ 1.1); методи *аналізу* та *синтезу*, за допомогою яких виокремлено, систематизовано та узагальнено структурні елементи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, розкрито їхній зміст як у цілісному вигляді, так і як відносно самостійні адміністративно-правові інститути (підрозділ 1.2); *формально-юридичний* метод, що забезпечив дослідження норм чинного законодавства України та міжнародно-правових актів у сфері альтернативної енергетики, аналіз юридичних конструкцій, термінології, процедурних вимог і повноважень органів публічної адміністрації (підрозділи 1.2, 2.1); *функціональний* метод, який застосовувався для з'ясування змісту управлінських, регуляторних, дозвільних і контрольно-наглядових функцій органів публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики, а також для оцінки практичних наслідків реалізації таких функцій у межах адміністративних процедур (підрозділи 2.2, 2.3); *логіко-семантичний* метод, за допомогою якого уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема визначено зміст понять «публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики», «адміністративно-правовий механізм», «інструменти публічного адміністрування», «адміністративно-правова охорона та захист» (розділи 1–2); *системно-структурний* метод, що дозволив сформувати цілісну модель механізму публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики,

визначити систему суб'єктів публічної адміністрації, їхні повноваження, взаємозв'язки та місце у структурі адміністративно-правового регулювання (розділ 2); *інституційний* метод, який використовувався для аналізу ролі та компетенції органів публічної влади, залучених до публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, а також для оцінки інституційної узгодженості та ефективності їх взаємодії (підрозділи 2.2, 3.2); *процедурно-орієнтований* метод, що дозволив дослідити адміністративні процедури у сфері альтернативної енергетики з позицій прозорості, передбачуваності, дотримання процесуальних строків, мотивованості рішень та забезпечення ефективного адміністративного захисту прав учасників відповідних правовідносин (підрозділи 2.3, 3.2); *порівняльно-правовий* метод, який застосовувався для аналізу зарубіжного досвіду публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, виявлення ефективних моделей, інституційних рішень і практик, а також можливостей їх адаптації до правової системи України (підрозділ 3.1); метод *правового прогнозування*, що слугував підґрунтям для формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавчого та практико-реалізаційного забезпечення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України з урахуванням післявоєнної відбудови та європейських інтеграційних процесів (підрозділ 3.2). Водночас такі методи, як *систематизація, теоретичне узагальнення, індукція і дедукція*, застосовувалися на всіх етапах дослідження з метою формування авторських теоретичних конструкцій, узгодження наукових положень із практикою діяльності органів публічної адміністрації та обґрунтування висновків і рекомендацій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень у межах науки адміністративного права, у якому обґрунтовано альтернативну енергетику України як самостійний об'єкт публічного адміністрування, функціонування якого визначається не лише галузевою економічною специфікою, а передусім

системою публічно-владних рішень, адміністративних процедур, контрольних і гарантійних механізмів. За результатами проведеного дослідження сформульовано наукові положення та висновки, що є особистим доробком здобувача. Основними з них є такі:

вперше:

– сформульовано авторське визначення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як комплексної, організаційно та процедурно впорядкованої адміністративно-правової діяльності публічної адміністрації та інших суб'єктів, наділених публічно значущими повноваженнями, яка здійснюється в межах визначеної компетенції у формах публічного права та спрямована на організацію, регулювання, забезпечення, охорону й захист суспільних відносин у сфері виробництва, інтеграції та функціонування електричної енергії з альтернативних джерел з метою гарантування правової визначеності, прозорості адміністративних процедур і ефективного захисту прав та законних інтересів учасників відповідних правовідносин;

– обґрунтовано альтернативну енергетику України як самостійний об'єкт публічного адміністрування в межах науки адміністративного права, функціонування якого визначається не лише галузевою економічною специфікою, а передусім системою публічно-владних рішень, адміністративних процедур, контрольних і гарантійних механізмів, що формують особливий адміністративно-правовий режим регулювання цієї сфери;

– сформовано процедурно орієнтовану систему шляхів удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, вибудовану як внутрішньо узгоджений комплекс адміністративно-правових рішень, що передбачає узгодження компетенцій органів публічної влади, стандартизацію адміністративних процедур, забезпечення визначеності процесуальних строків і мотивованості адміністративних рішень, інтеграцію дозвільних та екологічних процедур, розвиток превентивних форм контролю,

а також формування сервісно-фасилітуючих механізмів взаємодії публічної адміністрації з інвесторами, територіальними громадами та енергетичними спільнотами;

удосконалено:

– наукове розуміння публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України шляхом обґрунтування процедурно орієнтованого підходу, відповідно до якого воно розглядається як комплексна адміністративно-правова діяльність, що охоплює організаційні, регуляторні, сервісні, контрольні та захисні форми діяльності публічної адміністрації й реалізується через юридично визначені адміністративні процедури та процесуальні гарантії;

– науковий підхід до розуміння інструментарію публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України шляхом його процедурно орієнтованої концептуалізації як системно організованої сукупності юридичних засобів публічно-владного впливу, що реалізуються у єдності адміністративних актів і адміністративних процедур, у межах яких досягається юридично значущий результат для суб'єктів альтернативної енергетики;

– науковий підхід до розуміння нормативних засад публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України шляхом їх системного осмислення як цілісної багаторівневої нормативно-правової моделі, що охоплює взаємопов'язані конституційно-правовий, організаційно-компетенційний та адміністративно-процедурний рівні й виконує системоутворювальну функцію у визначенні юридичних меж, форм і процедурних параметрів адміністративного впливу держави на розвиток та функціонування альтернативної енергетики;

отримали подальший розвиток:

– доктринальні підходи до розуміння принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, що виявилось у подальшому уточненні їх змісту та системних взаємозв'язків, зокрема

шляхом: послідовного розмежування принципів державної політики та принципів публічного адміністрування з метою запобігання підміні юридично обов'язкових процедурних стандартів програмно-політичними деклараціями; поглиблення наукових уявлень про роль загального адміністративно-процедурного регулювання як джерела базових гарантій належності адміністративних рішень у сфері альтернативної енергетики; подальшої систематизації принципів публічного адміністрування з їх функціональним поділом на загальні (гарантійні) та спеціальні (організаційно-процедурні), зумовлені особливостями дозвільних, регуляторних та контрольних циклів у сфері відновлюваної енергетики;

– наукові положення щодо забезпечення ефективного захисту прав учасників ринку альтернативної енергетики у публічно-правовій площині, які отримали подальший розвиток через поглиблення уявлень про адміністративні процедури як самостійний і юридично значущий елемент механізму правового захисту, а також уточнення змісту принципу *effective remedy* у контексті доступності адміністративного перегляду, своєчасності засобів захисту та належного мотивування адміністративних актів;

– наукові положення щодо процедурних гарантій легітимності, довіри та стійкості публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, що набули подальшого розвитку шляхом обґрунтування переходу від реактивної до превентивної моделі контролю і нагляду, розкриття процедурного значення участі громадськості, доступу до інформації та екологічних процедур, а також розвитку сервісно-процедурної інфраструктури взаємодії публічної адміністрації з інвесторами та територіальними громадами.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та науково обґрунтовані в дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення й конкретні пропозиції можуть бути використані, а окремі з них уже використовуються у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого наукового опрацювання теоретико-методологічних проблем науки адміністративного права та адміністративного процесу, зокрема в частині розвитку процедурно орієнтованих підходів до публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *практичній діяльності* – у діяльності органів публічної адміністрації під час удосконалення чинного законодавства України та практики його застосування у сфері альтернативної енергетики, зокрема в частині оптимізації адміністративних процедур, підвищення визначеності процесуальних строків, мотивованості регуляторних рішень, інтеграції дозвільних та екологічних процедур, а також забезпечення ефективного адміністративного захисту прав учасників відповідних правовідносин;

– *освітньому процесі* – при розробленні та викладанні навчальних дисциплін адміністративно-правового спрямування, зокрема курсу «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», а також спеціальних навчальних курсів, присвячених правовому регулюванню енергетики та сталого розвитку (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації здійснювалася шляхом оприлюднення основних положень, висновків і узагальнень дослідження у наукових тезах та доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях. Зокрема, результати дисертаційного дослідження були представлені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 року); «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 23–24 квітня 2025 року); «Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень» (м. Київ, 28–29 жовтня 2025 року).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації висвітлено у шести наукових працях, з яких три одноосібних статті опубліковані в журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; три – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 290 сторінок. Робота містить список використаних джерел, що складається із 208 найменувань на 28 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ
УКРАЇНИ

1.1 Альтернативна енергетика як об'єкт публічного адміністрування

Енергетика в історичному та правовому вимірі постає як одна з базових матеріальних умов існування організованого суспільства, оскільки саме вона забезпечує безперервність функціонування ключових публічних і приватних процесів – від промислового виробництва й транспорту до систем охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, цифрових сервісів та діяльності органів публічної влади. У цьому сенсі стабільний доступ до енергетичних ресурсів виходить за межі суто економічної категорії та набуває ознак публічно значущої умови реалізації основних функцій держави, що послідовно фіксується як у правовій доктрині адміністративного права, так і в актах стратегічного планування енергетичної політики [194]. Водночас для цілей адміністративно-правового аналізу принципово важливо підкреслити, що сама по собі суспільна значущість енергетики не є достатньою підставою для її кваліфікації як об'єкта публічного адміністрування, оскільки за такого підходу під це поняття підпадала б практично будь-яка соціально важлива сфера. У межах теорії публічного адміністрування об'єкт формується лише за наявності сукупності ознак, за яких реалізація приватної ініціативи у відповідній сфері стає структурно залежною від рішень, процедур, дозволів, погоджень і контрольних повноважень з боку публічної влади. Саме така залежність від управлінського впливу й визначає перехід від економічно значущої діяльності до сфери публічного адміністрування у власному значенні – як

процедурно організованої та компетенційно детермінованої діяльності публічної адміністрації [1; 129; 133; 135].

У випадку енергетики ця структурна залежність зумовлюється її функціонуванням як інфраструктурної системи з підвищеним рівнем суспільного ризику, де стабільність і безпека не можуть бути забезпечені на засадах повної ринкової саморегуляції. У правовому сенсі «інфраструктурність» означає не лише технічну мережевість, а й нормативне покладання на державу та її інститути обов'язку забезпечувати безперервність, надійність і стійкість функціонування системи як умову реалізації публічного інтересу. Такий підхід є типовим для сучасної регуляторної держави, в якій управління інфраструктурними секторами здійснюється через спеціальні режими регулювання, планування та контролю, а не шляхом мінімального втручання [175; 181; 206].

Цей висновок підтверджується і сучасними аналітичними дослідженнями глобального рівня. У *World Energy Transitions Outlook 2023* Міжнародне агентство з відновлюваної енергетики (IRENA) підкреслює, що енергетичні системи відіграють визначальну роль у досягненні кліматичних, безпекових і соціально-економічних цілей, а їх трансформація відбувається не стихійно, а за активної участі держави через стратегічне планування, регуляторні механізми та інституційне забезпечення [167; 168]. У цьому контексті енергетика постає не як «звичайний» ринок товарів чи послуг, а як базова інфраструктура, від стабільності якої безпосередньо залежить реалізація публічних інтересів [4]. Для адміністративно-правового аналізу це означає, що в енергетиці визначальним є не лише приватноправовий обіг, а й публічно-правове забезпечення умов цього обігу – через правила доступу до мереж, технічні стандарти, регуляторні процедури, механізми контролю та засоби правового захисту [132; 179].

Історико-правовий розвиток енергетики також свідчить, що вона ніколи не формувалася як сфера повної ринкової саморегуляції. Починаючи з ранніх етапів індустріалізації, держава відіграла активну роль у створенні

та функціонуванні енергетичних систем – через концесійні режими, тарифне регулювання, формування державних або квазідержавних монополій, запровадження технічних і безпекових стандартів, а також інструменти просторового та інфраструктурного планування. У сучасній теорії публічного управління така участь розглядається як невід’ємний елемент governance інфраструктури, що охоплює планування, прийняття рішень, реалізацію та контроль на всіх етапах життєвого циклу інфраструктурних систем [132; 175; 179; 207].

У правовому вимірі це проявляється в тому, що енергетичний сектор характеризується підвищеною нормативною щільністю: навіть конкурентні сегменти функціонують у межах спеціальних правил, а мережеві сегменти – у режимі особливого регуляторного та наглядового контролю, спрямованого на управління ризиками та запобігання системним збоям [158; 169].

Об’єктивні характеристики енергетичного сектору – висока капіталомісткість, тривалі інвестиційні цикли, мережевий характер, технологічна складність і системні ризики – унеможливають ефективне забезпечення його стабільності виключно ринковими механізмами. Зокрема, електроенергетичні мережі у доктрині та практиці права Європейського Союзу визнаються сегментом із ознаками природної монополії, функціонування якого потребує спеціального регуляторного режиму, тоді як конкуренція допускається лише в межах публічно встановлених правил і під наглядом уповноважених органів [170; 194]. Нормативним вираженням цього підходу є як Директива (ЄС) 2019/944 про спільні правила для внутрішнього ринку електроенергії, так і Регламент (ЄС) 2019/943, які поєднують ринкову організацію з обов’язковими публічно-правовими гарантіями недискримінаційного доступу, регуляторного контролю та захисту споживачів [147; 192].

У доктринальному підсумку це означає, що енергетика є не просто ринком, а передусім інфраструктурною системою зі специфічною соціальною функцією, у межах якої публічна влада здійснює організуючий,

координаційний і гарантувальний вплив. Саме така структурна зумовленість діяльності у сфері енергетики управлінськими рішеннями, адміністративними процедурами, регуляторними актами та контрольними повноваженнями створює об'єктивні передумови для розгляду відповідних правовідносин як об'єкта публічного адміністрування у власне публічно-правовому значенні, що узгоджується з підходами адміністративно-правової доктрини щодо природи публічного управління інфраструктурними сферами [1; 135; 179]. Важливо, що це положення має не декларативний, а прикладний характер: воно дозволяє перейти від загальної характеристики енергетики як сфери публічного інтересу до виявлення конкретних структурних ознак, які зумовлюють необхідність спеціального управлінського режиму та формування відповідних інструментів публічного адміністрування.

Ключовою серед таких ознак, що безпосередньо впливає на правову організацію енергетичної сфери, є її мережевий характер. Електроенергетика функціонує як єдина техніко-організаційна система, що поєднує генерацію, передачу, розподіл і постачання електричної енергії, а її стабільність залежить від постійного балансування виробництва і споживання в режимі реального часу. Взаємозалежність елементів мережі зумовлює високий рівень системних ризиків: порушення або збої в одному сегменті здатні спричинити каскадні наслідки для всієї системи. За таких умов фрагментарне або суто децентралізоване саморегулювання не забезпечує ані системної надійності, ані юридично передбачуваного функціонування енергетики як сфери, критично важливої для суспільства, що об'єктивно зумовлює необхідність централізованої координації та управлінського впливу з боку публічної влади [161; 170; 194]. Інакше кажучи, саме мережевість як системоутворюючий чинник формує залежність ключових рішень учасників ринку від публічно встановлених правил, процедур і регуляторних рішень.

Мережевий характер енергетики та пов'язана з ним системна вразливість енергетичних систем лежать в основі сучасного підходу до віднесення енергетики до критичної інфраструктури (критичних сутностей),

функціонування яких становить охоронюваний публічний інтерес і потребує спеціальних режимів публічного управління, планування, регулювання та контролю. У таких системах ризику мають не індивідуальний, а системний характер, а наслідки порушення функціонування виходять далеко за межі приватних інтересів окремих учасників ринку, трансформуючись у загрози для суспільства та держави в цілому [158; 169; 207].

Такий підхід є релевантним і для України, де безперервність енергопостачання має визначальне значення для функціонування життєво важливих сервісів, економічної стабільності, цифрової інфраструктури та національної безпеки, а отже виходить за межі приватного комерційного ризику та переходить у площину публічної відповідальності держави. Саме ця обставина зумовлює необхідність існування спеціальних інституційних механізмів публічного адміністрування, спрямованих на управління ризиками, забезпечення стійкості та координацію дій у межах енергетичного сектору, що є характерним для сучасних моделей governance критичної інфраструктури [35; 49; 132; 179].

Водночас аналогічні підходи послідовно закріплюються і в праві Європейського Союзу. Показовою у цьому контексті є Директива (ЄС) 2022/2557 про стійкість критичних сутностей, у якій енергетика визначена одним із ключових секторів, порушення функціонування яких може мати серйозні наслідки для суспільства, економіки та безпеки держав-членів. У зазначеному акті акцент зроблено не лише на фізичному захисті інфраструктури, а й на необхідності управління ризиками, планування безперервності, координації між публічними органами та приватними операторами, а також на ролі компетентних органів у забезпеченні стійкості систем [45; 157].

У цьому контексті безперервність енергопостачання розглядається як охоронюваний публічний інтерес, забезпечення якого реалізується не через приватну автономію учасників ринку, а через інститути публічного адміністрування, тоді як питання стійкості енергетичних систем

кваліфікуються як елемент публічної відповідальності держави, а не приватної господарської ініціативи. Такий підхід узгоджується з ширшим європейським розумінням ролі держави у регулюванні інфраструктурних секторів як гаранта стабільності та безпеки [129; 175].

Зазначена логіка кореспондує з базовими принципами енергетичної політики Європейського Союзу, закріпленими у статті 194 Договору про функціонування Європейського Союзу. У цій нормі поряд із завданням забезпечення функціонування внутрішнього енергетичного ринку прямо визначено низку публічно-правових цілей, зокрема гарантування безпеки постачання енергії, сприяння енергоефективності та енергозбереженню, розвитку відновлюваних джерел енергії, а також заохочення міжмережевої інтеграції. Конструкція статті 194 ДФЄС (TFEU) відображає характерну для сучасних правопорядків логіку, відповідно до якої ринкові механізми в енергетиці не є самоціллю, а функціонують у межах і на службі публічно-правових орієнтирів[142]. Такий підхід підтверджує публічно-управлінський характер енергетичної сфери та узгоджується як з доктринальними підходами до енергетичного права ЄС, так і з моделлю багаторівневого управління Енергетичним союзом, інституціоналізованою у вторинному праві Європейського Союзу [191; 194; 202].

В адміністративно-правовій перспективі це означає, що забезпечення функціонування енергетичного ринку не може бути зведене виключно до забезпечення конкуренції як такої. Воно включає систему процедурних гарантій, регуляторну підзвітність, вимоги до мотивованості рішень, дотримання принципів належного врядування, доступ до ефективних засобів правового захисту, а також постійний контроль за дотриманням технічних і безпекових стандартів. Такий комплексний підхід відповідає сучасним стандартам *good administration* і *regulatory governance*, які розглядають процедуру як ключовий інструмент легітимації публічно-владного впливу в інфраструктурних секторах [138; 189; 206].

У сучасній енергетично-правовій доктрині дедалі чіткіше утверджується підхід, відповідно до якого енергетика не може розглядатися як статична або завершена інфраструктура. Навпаки, вона історично розвивається через послідовні структурні переходи, що охоплюють не лише зміну домінуючих енергетичних ресурсів, а й трансформацію моделей управління, правових режимів та ролі публічної влади у забезпеченні функціонування енергетичних систем. У цьому контексті енергетичні трансформації постають не як суто технологічний процес, а як інституційно та нормативно зумовлений розвиток, у межах якого змінюється сама логіка публічного впливу на енергетичну сферу [160; 177; 199; 200].

Саме тому аналіз енергетики як об'єкта публічного адміністрування потребує введення категорії енергетичного переходу як методологічної рамки, що дозволяє пояснити підвищення інтенсивності управлінських рішень, розширення регуляторних повноважень та ускладнення адміністративних процедур у цій сфері. У межах такого підходу енергетичний перехід розглядається як керований процес, у якому ключову роль відіграють публічні інститути, здатні координувати структурні зміни та забезпечувати баланс між приватними інтересами й публічними цілями [122; 132; 167].

Так, К. Talus і Р. Aalto, аналізуючи правові виміри енергетичних трансформацій, обґрунтовують, що поняття *energy transition* слід розуміти як фундаментальну зміну попереднього стану енергосистеми, яка неминуче має одночасно технологічний, інституційний і правовий виміри. Зміна енергетичного балансу супроводжується відповідними трансформаціями регуляторних механізмів, перерозподілом повноважень і перебудовою інституційної архітектури, через які публічна влада організовує та спрямовує функціонування енергетичної сфери [202].

Це положення має принципове значення для підрозділу 1.1, оскільки воно дозволяє перейти від загального уявлення про енергетику як інфраструктуру до пояснення того, чому окремі сегменти енергетики –

насамперед альтернативна (відновлювана) енергетика – в умовах переходу набувають статусу інституційно оформленого та нормативно відмежованого об'єкта публічного адміністрування.

Водночас у межах адміністративно-правового аналізу принципово важливо уникнути спрощеного підходу, за яким динамічність енергетики зводиться до сукупності поступових реформ або до «природної еволюції ринку». Логіка енергетичного переходу полягає у хвилеподібних структурних перебудовах, що одночасно зачіпають інфраструктуру, ринкову організацію, технологічні ланцюги та поведінку учасників, а отже об'єктивно потребують керованості. Йдеться не лише про обсяги інвестицій чи впровадження нових технологій, а про здатність публічної влади узгоджено організувати трансформацію через інструменти планування, нормативного регулювання, дозвільні та погоджувальні процедури, інституційні механізми координації та контроль [160; 177; 201].

У цьому сенсі *energy transition* не може бути зведений до технічної модернізації або результату сукупності приватних рішень. Він становить комплексну системну перебудову, що передбачає одночасну зміну технологій, інституцій і права, а отже – зміну форм і змісту публічного управління в енергетичній сфері [172; 202]. Для науки адміністративного права ключовим є те, що «керованість» такого переходу матеріалізується не на рівні декларацій, а на рівні адміністративних процедур: у визначенні компетенцій органів, у регуляторних актах, у стандартах мотивованості рішень, у строках і стадійності їх прийняття, у механізмах участі заінтересованих сторін та адміністративного і судового оскарження [122; 189; 206].

У межах даного дослідження, і саме як методологічну рамку для підрозділу 1.1, енергетичний перехід доцільно визначати як керований процес структурної трансформації енергетичних систем, що включає зміну технологічних рішень, інституційних механізмів, правових режимів і моделей участі та здійснюється за активної ролі публічної влади з метою

досягнення кліматичних, безпекових і соціально-економічних цілей. Таке розуміння принципово відмежовує енергетичний перехід від уявлення про «самоорганізацію ринку» й підкреслює конститутивну роль публічного адміністрування, через інструменти якого – норми, стратегії, адміністративні процедури та регуляторні рішення – трансформація енергетики стає юридично та організаційно можливою [167; 168; 202].

Водночас у фазі енергетичного переходу закономірно зростає «управлінська щільність» відповідної сфери. Саме в періоди трансформації посилюються регуляторні ризики, виникають конфлікти публічних і приватних інтересів, зростає асиметрія інформації та потреба в процедурній легітимації управлінських рішень. У таких умовах адміністративні процедури виконують не лише технічну, а й легітимаційну функцію, забезпечуючи передбачуваність, підзвітність і контрольованість публічно-владного впливу [129; 179].

Політико-економічні дослідження додатково підтверджують інституційну зумовленість енергетичних трансформацій і тим самим підсилюють аргументацію щодо їх публічно-управлінської природи. У праці *Climate Capitalism* Р. Newell і М. Paterson показують, що декарбонізація та переформатування енергетики відбуваються в межах усталених структур капіталу, політичних компромісів і інституційних інерцій, а отже не можуть бути зведені до нейтральної ринкової динаміки або сукупності приватних інвестиційних рішень [178]. Для публічно-правового аналізу тут принциповим є методологічний висновок: енергетичний перехід майже неминуче породжує конфлікти інтересів, розподільчі ефекти та асиметрії ресурсів, які потребують не лише економічних стимулів, а й процедурних гарантій, механізмів балансування інтересів, інституційної підзвітності та ефективних правових засобів захисту [160; 200].

Саме ці елементи і формують предметне поле публічного адміністрування в енергетиці, відмежовуючи його від суто політичного управління або економічного регулювання. У цьому контексті

адміністративне право забезпечує юридичну форму реалізації публічної відповідальності держави за перебіг і наслідки енергетичних трансформацій [135; 175].

Зазначений висновок узгоджується з корпусом міждисциплінарних досліджень, присвячених проблематиці справедливості та соціальної прийнятності енергетичних трансформацій. У межах підходу *energy justice* наголошується, що енергетичні переходи мають виразний розподільчий вимір, впливають на соціальну рівність, доступ до енергетичних благ і участь різних груп у прийнятті рішень. Відповідно, їх «успішність» не може оцінюватися виключно за техніко-економічними показниками, а залежить від наявності процедурних гарантій, інклюзивних механізмів прийняття рішень і суспільної легітимації трансформаційних процесів [159; 171; 199].

У контексті підрозділу 1.1 це демонструє, що енергетичний перехід, зокрема у сфері відновлюваної (альтернативної) енергетики, потребує повноцінних управлінських циклів – стратегічного планування, дозвільних і погоджувальних режимів, регулювання доступу до мереж, механізмів контролю та нагляду, – спрямованих на узгодження приватних інвестиційних інтересів із публічними вимогами безпеки, стійкості та соціальної прийнятності [26]. Для адміністративного права це означає, що процедура в цій сфері виступає не «супровідним елементом», а юридичною формою організації дозволеної діяльності та одночасно гарантією легітимності управлінських рішень публічної адміністрації.

Звідси випливає принципово важливий для подальшого доведення висновок: енергетичний перехід не може бути зведений до сукупності індивідуальних інвестиційних рішень або конкуренції технологій, оскільки він потребує цілеспрямованого політичного вибору та інституційного посередництва з боку держави. Саме держава визначає пріоритети трансформації, часові горизонти, допустимі інструменти та межі втручання, а також бере на себе відповідальність за узгодження конфліктних публічних цілей і мінімізацію системних ризиків [159; 177; 178].

У публічно-управлінському вимірі це означає, що роль публічної влади полягає не лише у встановленні загальних «правил гри» для учасників ринку, а й у забезпеченні координації, узгодженості та передбачуваності трансформаційних процесів. Така роль реалізується через визначення компетенцій органів публічної адміністрації, формування спеціальних процедурних режимів, надання адміністративних сервісів, здійснення регуляторного нагляду, а також інтеграцію рішень різних рівнів управління – від національного до місцевого [1; 5; 179; 202; 206]. У цьому сенсі публічне адміністрування виступає не зовнішнім «супровідним чинником» ринку, а інституційною умовою можливості керованої трансформації енергетичних систем.

Саме з огляду на це практика Європейського Союзу використовується у даному дослідженні не як модель для механічного запозичення, а як структурно репрезентативний приклад правопорядку, в якому інститути публічного адміністрування у сфері енергетики набули системного нормативного оформлення. Водночас вона є релевантним орієнтиром з огляду на євроінтеграційний вектор України та процес гармонізації національного законодавства з *acquis* ЄС, що зумовлює практичну значущість аналізу європейських управлінських підходів і процедурних стандартів [191; 194; 203].

Особливо виразно інституційна зумовленість енергетичного переходу проявляється у сфері відновлюваної (альтернативної) енергетики, розвиток якої в Європейському Союзі відбувається в умовах множинності публічно значущих цілей. Як показують R. Hildingsson, J. Stripple та A. Jordan, управління розвитком відновлюваних джерел енергії в ЄС характеризується як *governance dilemma*, що полягає у необхідності одночасного забезпечення функціонування внутрішнього енергетичного ринку, досягнення кліматичних цілей та підтримання енергетичної безпеки. Поєднання цих орієнтирів зумовлює стійке напруження між логікою ринкової гармонізації та потребою в спеціальних секторальних інструментах стимулювання, які не можуть бути

реалізовані виключно ринковими засобами та потребують активної участі публічної адміністрації [9; 11; 165; 172].

Значення цього підходу для підрозділу 1.1 полягає у тому, що він дозволяє виявити типову управлінську ситуацію, характерну для енергетичного переходу: саме у точках конфлікту публічних цілей – економічних, екологічних і безпекових – найбільш чітко проявляється роль публічного адміністрування як механізму координації, балансування публічних і приватних інтересів та процедурної легітимації владних рішень [25].

Сформульований висновок про керований характер енергетичного переходу має безпосередні методологічні наслідки для подальшого викладу. Якщо трансформація енергетичних систем відбувається не як результат спонтанної ринкової еволюції, а під впливом цілеспрямованих публічно-владних рішень, то її ключові елементи об'єктивно входять до сфери публічного адміністрування [122]. Саме через визначення компетенцій органів, формування адміністративних процедур, застосування контрольних і сервісних механізмів держава забезпечує юридичну можливість, інституційну узгодженість і передбачуваність енергетичних трансформацій, що узгоджується як із доктринальними підходами, так і з нормативними моделями Європейського Союзу [5; 26; 202].

Центральне місце серед таких елементів енергетичного переходу посідає альтернативна (відновлювана) енергетика. У сучасних правопорядках вона функціонує не лише як технологічний напрям, а як інституціоналізований сегмент енергетичної сфери, у межах якого концентрується значний обсяг управлінських рішень публічної влади. Йдеться про стратегічне планування, просторове й екологічне узгодження, регулювання доступу до електричних мереж, застосування механізмів державної підтримки, встановлення процедурних вимог, а також здійснення контролю за дотриманням публічних інтересів і стандартів стійкості [167; 168; 208].

Саме з цієї причини альтернативна енергетика в умовах енергетичного переходу набуває ознак самостійного об'єкта публічного адміністрування, що зумовлює необхідність спеціального аналізу її понятійних і нормативних меж. Така потреба пояснюється тим, що будь-яка термінологічна неузгодженість у цій сфері має прямі прикладні наслідки: вона впливає на дизайн адміністративних процедур, межі застосування режимів підтримки, обсяг контрольних повноважень публічної адміністрації та, врешті, на рівень юридичної визначеності для інвесторів і інших учасників відповідних правовідносин [44; 59; 61].

Актуальність питання понятійних меж альтернативної (відновлюваної) енергетики істотно посилюється процесами євроінтеграції України, у межах яких відбувається поступове наближення національного енергетичного законодавства до *acquis* Європейського Союзу. Саме у цій сфері такі процеси виявляють структурні розбіжності термінологічних підходів, що мають не декларативний, а виразно прикладний характер, оскільки безпосередньо впливають на визначення меж публічного адміністрування, обсяг регуляторних повноважень публічної адміністрації та коло суб'єктів, на яких поширюються спеціальні режими правового регулювання [4; 58; 120; 188].

Вихідною методологічною позицією у цьому контексті є розуміння того, що дефініції в енергетичному праві виконують регуляторну, а не лише описову функцію. Саме через нормативні визначення законодавець окреслює предметні межі державного втручання, визначає допустимі інструменти підтримки, встановлює механізми обліку, контролю та юридичної відповідальності, а також формує умови доступу до спеціальних адміністративних режимів. Відповідно, термінологічна конструкція безпосередньо впливає на керованість відповідної сфери та на рівень правової визначеності для її учасників, що є принципово важливим для адміністративно-правового аналізу [61].

Категорія *renewable energy* у праві Європейського Союзу. У праві Європейського Союзу базовою є категорія *energy from renewable sources*

(*renewable energy*), визначена у пункті 1 статті 2 Директиви (ЄС) 2018/2001 (RED II) як енергія, вироблена з поновних невикопних джерел, зокрема сонячної, вітрової, геотермальної, аеротермальної, гідротермальної енергії, гідроенергії, біомаси, біогазу тощо [146].

Принциповим є те, що в моделі RED II поняття *renewable energy* має чітко виражений нормативно-класифікаційний характер. Воно не зводиться до опису фізичних або технологічних властивостей джерел енергії, а виконує функцію юридичного критерію, на підставі якого визначається коло об'єктів, щодо яких застосовуються спеціальні режими публічного адміністрування. Йдеться, зокрема, про встановлення обов'язкових національних і секторальних цільових показників, застосування механізмів державної підтримки, функціонування систем гарантій походження, правила інтеграції у внутрішній енергетичний ринок Європейського Союзу, а також вимоги до доступу до мережевої інфраструктури та пріоритетного диспетчеризаційного режиму [25; 32; 191; 194].

Відповідно, ресурси або технології, які не охоплюються цією дефініцією, не підпадають під дію зазначених спеціальних механізмів, навіть якщо вони здатні частково заміщати традиційні енергоносії або виконувати допоміжні функції у процесі енергетичного переходу. Таким чином, у праві Європейського Союзу поняття *renewable energy* виконує роль своєрідного юридичного «фільтра», через який відмежовується сфера інтенсивного публічно-управлінського регулювання від загального енергетичного правопорядку [9; 179; 205].

Натомість у праві України термінологічна конструкція альтернативної енергетики історично сформувалася поза логікою поновності як єдиного класифікаційного критерію, що зумовило існування двох паралельних нормативних рамок. Перша з них пов'язана з категорією альтернативних видів палива, визначеною у статті 1 Закону України «Про альтернативні види палива» № 1391-XIV від 14 січня 2000 року [74]. У межах цієї рамки альтернативність пов'язується з використанням нетрадиційних джерел та

видів енергетичної сировини, у тому числі вторинних і техногенних ресурсів. Ключовим є те, що альтернативність у цьому випадку має функціонально-замінний характер і визначається через здатність відповідних видів палива зменшувати споживання традиційних енергоносіїв, а не через критерій природної поновності. Такий підхід концептуально не збігається з дефініційною логікою RED II та формує значно ширше поле потенційного регулювання, у межах якого поєднуються ресурси різної правової природи та різного регуляторного статусу [61; 127; 162].

Друга нормативна рамка сформована Законом України «Про альтернативні джерела енергії» № 555-IV від 20 лютого 2003 року. У статті 1 цього Закону до альтернативних джерел віднесено як поновні природні джерела (сонячну, вітрову, геотермальну, гідротермальну, аеротермальну енергію, біомасу тощо), так і вторинні енергетичні ресурси, зокрема доменний і коксівний газу [75]. У результаті альтернативна енергетика в українському праві інституціоналізується як спеціальний об'єкт правового регулювання та публічного адміністрування, однак ґрунтується на композитній дефініції, що поєднує ресурси різної правової природи та різного ступеня відповідності європейському розумінню *renewable energy* [5; 8; 50].

Така нормативна подвійність має безпосередні адміністративно-правові наслідки, оскільки впливає на визначення предметних меж регуляторного втручання, дизайн адміністративних процедур, умови застосування режимів державної підтримки, а також на обсяг і характер контрольних повноважень публічної адміністрації. Саме ця обставина є принципово важливою для подальшого аналізу альтернативної енергетики як об'єкта публічного адміністрування в умовах євроінтеграційних процесів.

Показовим у цьому контексті є підхід, запропонований у проєкті Закону України щодо імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері відновлюваних джерел енергії (2025 р.), у якому пропонується нормативно закріпити, що альтернативна енергетика є сферою енергетики,

яка забезпечує вироблення електричної, теплової та механічної енергії з альтернативних джерел енергії, тоді як альтернативні джерела енергії визначаються як відновлювані джерела енергії та вторинні енергетичні ресурси. До останніх, зокрема, віднесено доменний і коксівний газ, газ метану дегазації вугільних родовищ, а також використання скидного енергетичного потенціалу технологічних процесів [77]. Запропонована модель свідчить про збереження в українському праві концепції «альтернативності» як ширшої, ніж *renewable energy* у праві ЄС, що потребує подальшого доктринального та нормативного узгодження [59; 61].

З методологічного погляду така дефініція є принципово важливою, оскільки вона не усуває, а навпаки – нормативно відтворює національну модель альтернативної енергетики як ширшого сегмента, ніж категорія *renewable energy* у праві Європейського Союзу. Це свідчить, що навіть у межах процесу імплементації *acquis* ЄС український законодавець свідомо зберігає специфіку національного підходу до класифікації енергетичних ресурсів, що має безпосередні наслідки для визначення предметних меж публічного адміністрування у цій сфері. Отже, зближення з правом ЄС відбувається не шляхом повного ототожнення дефініцій, а через їх адаптацію до вже сформованої нормативної конструкції національного правопорядку, що узгоджується з доктринальними підходами до багаторівневої європейської регуляції енергетики [122; 122].

Сформульовані в попередньому викладі ознаки енергетики як мережевої інфраструктурної системи зі специфічною соціальною функцією мають прямий методологічний наслідок для визначення меж публічного адміністрування. Оскільки електроенергетика функціонує як єдина техніко-організаційна система з високим рівнем системних ризиків, а безперервність енергопостачання набуває значення охоронюваного публічного інтересу, у європейському підході енергетика розглядається як сектор, співвіднесений із критичною інфраструктурою (критичними сутностями) та таким, що потребує спеціальних режимів планування, управління і контролю [157].

Нормативне поєднання ринкових механізмів із цілями безпеки постачання та розвитку відновлюваних джерел енергії закріплене і в первинному праві Європейського Союзу. Так, стаття 194 Договору про функціонування ЄС фіксує комплексну спрямованість енергетичної політики, що охоплює функціонування ринку, гарантування безпеки постачання енергії, розвиток відновлюваних джерел та міжмережеву інтеграцію [142]. Така конструкція норми підтверджує, що ринкова організація енергетики не відокремлюється від публічно-правових цілей, а функціонує в їх межах, що є характерним для сучасних моделей регуляторної держави [175].

Зазначені властивості енергетики як системи підвищеного суспільного ризику становлять базові, або «успадковані», критерії для будь-якого її сегмента, включно з альтернативною енергетикою. Водночас у фазі енергетичного переходу ці інфраструктурні ознаки проявляються особливо виразно. Енергетичний перехід доцільно розуміти як керований процес структурної трансформації енергетичних систем, що включає зміну технологічних рішень, інституційних механізмів і правових режимів та здійснюється за активної ролі публічної влади [202]. У такому розумінні «перехідність» означає підвищення інтенсивності публічно-управлінських рішень – стратегічного планування, інституційної координації, запровадження спеціальних регуляторних режимів, адміністративних процедур і наглядових механізмів, – оскільки саме вони роблять трансформацію енергетичних систем організаційно та юридично можливою. Тому сегменти, що є ключовими для досягнення цілей енергетичного переходу, закономірно стають зонами підвищеної «управлінської щільності», серед яких центральне місце посідає альтернативна (відновлювана) енергетика [127; 160].

У цьому контексті важливо підкреслити, що альтернативна енергетика в Україні має специфічну термінологічну й нормативну конфігурацію, яка зумовлює межі публічного адміністрування саме в національному правопорядку. Чинне законодавство поєднує щонайменше дві рамки: (1)

«альтернативні види палива» (Закон України № 1391-XIV від 14.01.2000) [74] та (2) «альтернативні джерела енергії» (Закон України № 555-IV від 20.02.2003) [75]. При цьому вектор зближення з *acquis* ЄС не означає автоматичного ототожнення національної «альтернативної енергетики» з категорією *renewable energy* у праві ЄС [146]. Показово, що навіть у матеріалах законопроектного характеру, спрямованих на імплементацію підходів ЄС у сфері ВДЕ, зберігається композитна конструкція: альтернативні джерела енергії розуміються як поєднання відновлюваних джерел і вторинних енергетичних ресурсів (у тому числі доменного та коксівного газів, метану дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів), а альтернативна енергетика описується як сфера вироблення електричної, теплової та механічної енергії з таких джерел [77]. Це має безпосередній прикладний наслідок, оскільки саме термінологічна модель визначає предметні межі адміністративних процедур, режимів державної підтримки, обліку та контролю, а отже прямо впливає на керованість відповідної сфери публічною адміністрацією [61].

В адміністративно-правовій доктрині обґрунтовано виходять з того, що публічне адміністрування формується там, де реалізація приватної ініціативи структурно залежить від нормативного впорядкування, компетенційного розмежування, процедурної формалізації, контролю та юридичної відповідальності [1; 6]. З урахуванням цього альтернативна енергетика в Україні демонструє сукупність ознак, достатніх для її кваліфікації як самостійного об'єкта публічного адміністрування, причому ці ознаки складаються з (а) загальноенергетичних (успадкованих) критеріїв та (б) спеціальних критеріїв, характерних саме для альтернативної енергетики у фазі переходу.

По-перше, альтернативна енергетика має нормативно інституціоналізований характер, оскільки її предметні межі, базові дефініції та цільові орієнтири закріплено у спеціальних законодавчих актах (Закон України № 555-IV; Закон України № 1391-XIV) [74; 75]. Наявність окремих

законодавчих рамок свідчить про відмежування цього сегмента від загального режиму господарської діяльності та про формування спеціального регуляторного режиму, в межах якого публічна адміністрація наділяється повноваженнями щодо встановлення правил, процедур і інституційних умов функціонування відповідної діяльності.

По-друге, альтернативна енергетика включена до системи стратегічно-цільового управління як пріоритетний напрям державної енергетичної політики. Це закріплено в Енергетичній стратегії України до 2050 року, яка визначає довгострокові цілі, орієнтири та напрями розвитку відновлюваної енергетики [106]. У площині публічного адміністрування стратегічні документи такого рівня формують цільову рамку для планування, координації та оцінки управлінських рішень, що відповідає загальноновизнаній моделі політико-управлінського циклу [179].

По-третє, альтернативна енергетика інституційно інтегрована у регульований ринок електричної енергії. Правова модель цього ринку в Україні базується на нормативно встановлених організаційних правилах, спрямованих на забезпечення суспільно значущих цілей, зокрема надійності та безпеки постачання електричної енергії [103]. За таких умов участь альтернативної генерації у ринку має нормативно опосередкований характер і структурно залежить від регуляторно встановлених правил та процедур, що є типовим для публічно регульованих інфраструктурних секторів [170; 194].

По-четверте, для альтернативної енергетики характерною є підвищена адміністративно-процедурна щільність на всіх етапах реалізації проєктів – від планування та дозвільних процедур до приєднання до мереж і виконання технічних та ринкових вимог. У цьому контексті адміністративна процедура виступає юридичною формою організації реалізації права на здійснення відповідної діяльності, що відповідає загальнотеоретичному розумінню публічного адміністрування як процедурно впорядкованої владної діяльності [1; 129].

По-п'яте, альтернативна енергетика охоплена системою державного контролю, нагляду та юридичної відповідальності, які є невід'ємними елементами управлінського циклу у публічно значущих і регульованих секторах. Такі механізми спрямовані на забезпечення дотримання встановлених вимог та застосування правових наслідків у разі їх порушення, що відповідає загальним підходам до regulatory enforcement у сфері публічного управління [24; 111; 206].

По-шосте, альтернативна енергетика характеризується підвищеною системною чутливістю як ключовий сегмент енергетичного переходу. Інтеграція альтернативної генерації безпосередньо пов'язана з режимами доступу до мереж, балансуванням і забезпеченням стійкості енергетичної системи, що обумовлює її тісний зв'язок з охоронюваним публічним інтересом безперервності та безпеки енергопостачання. За таких умов ефективне функціонування цього сегмента об'єктивно потребує скоординованих управлінських рішень публічної адміністрації, що узгоджується з сучасною доктриною управління енергетичним переходом [55; 125; 198].

З метою узагальнення наведених аргументів та структурованого відображення сукупності ознак, що зумовлюють публічно-управлінську природу альтернативної енергетики, доцільно систематизувати їх у вигляді таблиці. Такий підхід дозволяє наочно продемонструвати поєднання загальноенергетичних, перехідних і спеціальних характеристик, які в сукупності формують альтернативну енергетику як самостійний об'єкт публічного адміністрування та логічно підводять до узагальнюючого висновку підрозділу 1.1.

Група ознак	Зміст ознаки	Адміністративно-правове значення
Загальноенергетичні (успадковані)	Мережевий характер енергетичних систем; системні	Зумовлюють неможливість повної ринкової

	ризиками; критично інфраструктурний статус; охоронюваний публічний інтерес безперервності та безпеки постачання	саморегуляції та потребу у публічному управлінні, плануванні, координації і контролі
Перехідні (energy transition)	Керований характер енергетичного переходу; необхідність узгодження кліматичних, безпекових і соціально-економічних цілей	Обумовлюють підвищену інтенсивність публічно-владних рішень та концентрацію управлінських інструментів у ключових сегментах
Спеціальні (альтернативна енергетика)	Нормативна інституціоналізація; стратегічно-цільове управління; вбудованість у регульований ринок електричної енергії; підвищена адміністративно-процедурна щільність; контроль і відповідальність	Формують самостійний, відмежований об'єкт публічного адміністрування з власними процедурами, режимами та інструментами

Таблиця 1.1 Ознаки альтернативної енергетики як об'єкта публічного адміністрування

Отже, у підсумку альтернативна енергетика в Україні постає не як сукупність окремих технологій або різновид підприємницької діяльності, а як інституціоналізований сегмент енергетичної сфери, в межах якого реалізація приватної ініціативи є структурно залежною від нормативних приписів, адміністративних процедур і владних рішень публічної адміністрації. Сукупність загальноенергетичних критеріїв – мережевого характеру, наявності системних ризиків, віднесення до критичної інфраструктури та охоронюваного публічного інтересу безперервності й безпеки енергопостачання – у поєднанні з критеріями перехідності, зумовленими керованим характером енергетичного переходу, а також зі спеціальними

ознаками альтернативної енергетики – нормативною інституціоналізацією, включенням до стратегічно-цільового управління, функціонуванням у межах регульованого ринку, підвищеною адміністративно-процедурною щільністю та охопленням механізмами контролю й юридичної відповідальності – дає підстави кваліфікувати альтернативну енергетику як самостійний об'єкт публічного адміністрування. Саме таке розуміння визначає логіку подальшого аналізу форм, інструментів і змісту публічно-владного впливу у цій сфері та слугує методологічним підґрунтям для дослідження системи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, зокрема її інституційної побудови, нормативних засад, адміністративних процедур і механізмів реалізації та захисту публічних і приватних інтересів, що становить предмет подальшого викладу в наступних підрозділах дисертації.

1.2 Поняття та сутність публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України

Встановлення у підрозділі 1.1 альтернативної енергетики як самостійного об'єкта публічного адміністрування зумовлює логічний перехід від обґрунтування її об'єктної характеристики до з'ясування управлінсько-правової природи публічного впливу у відповідній сфері. Такий перехід є методологічно виправданим, оскільки дозволяє розкрити не лише предмет публічного адміністрування, а й способи, форми та процедурні механізми його здійснення, а також виявити специфіку поєднання владно-регуляторних і організаційно-сервісних елементів публічного впливу [1; 6; 12].

У цьому підрозділі аналізується зміст категорії «публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики України» та визначаються її ключові елементи з урахуванням двох взаємопов'язаних площин аналізу – законодавчої та доктринальної. Такий підхід зумовлений

необхідністю подолання розриву між нормативно закріпленими моделями публічного впливу та сучасними науковими уявленнями про публічне адміністрування як процедурно організовану діяльність, орієнтовану на реалізацію публічного інтересу та забезпечення прав і законних інтересів учасників адміністративно-правових відносин [6; 163].

Необхідність звернення до законодавчої площини аналізу зумовлена тим, що чинне законодавство України не містить прямої легальної дефініції поняття публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики [5]. Натомість відповідна категорія відтворюється опосередковано – через закріплення компетенції органів публічної влади, визначення форм і інструментів регуляторного впливу, а також механізмів координації, нагляду й контролю у сфері енергетики. Такий спосіб нормативної фіксації публічного адміністрування є характерним для сфер зі складною техніко-економічною структурою та підвищеною публічною значущістю, у яких законодавець зосереджується насамперед на розподілі повноважень і функцій між суб'єктами публічної влади [13; 31].

Зазначений підхід простежується, зокрема, у Законі України «Про Кабінет Міністрів України» [93], Законі України «Про ринок електричної енергії» [103], Законі України «Про альтернативні джерела енергії» [75], а також у програмних документах стратегічного характеру, зокрема в розпорядженні Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 р. № 373-р «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року» [106]. У цих актах публічний вплив у сфері альтернативної енергетики інституціоналізується передусім через систему органів виконавчої влади, визначення їх компетенції, а також через інструменти формування та реалізації державної енергетичної політики, що відповідає інституційно-функціональній моделі публічного адміністрування, домінуючій у національному законодавстві [198].

Водночас аналіз зазначених актів свідчить, що в межах чинної нормативної моделі публічне адміністрування у сфері альтернативної

енергетики постає переважно як різновид державного управління та державного регулювання, що здійснюються Кабінетом Міністрів України й уповноваженими центральними органами виконавчої влади шляхом формування державної політики, підзаконного нормотворення, координації діяльності суб'єктів енергетичного ринку, а також реалізації наглядових і контрольних повноважень [6; 198].

Разом із тим така законодавча оптика, хоча й відображає інституційно-функціональний вимір публічного впливу, є обмеженою з позицій сучасного адміністративно-правового розуміння публічного адміністрування, оскільки не дозволяє повною мірою охопити його процедурний компонент. Зокрема, поза належною нормативною увагою залишаються питання участі заінтересованих осіб у прийнятті рішень, прозорості та мотивованості адміністративних актів, доступності адміністративного перегляду, а також ефективності процесуальних гарантій у сфері альтернативної енергетики, що набуває особливого значення в умовах енергетичного переходу та імплементації європейських стандартів належного врядування [11; 120; 195].

Водночас інституційно-компетенційний підхід, притаманний позитивному праву, є необхідним, але недостатнім для повного розкриття сутності публічного адміністрування як адміністративно-правової категорії. У доктрині адміністративного права публічне адміністрування традиційно трактується ширше, ніж виключно владно-управлінська або суто регуляторна діяльність. Воно охоплює сукупність юридично значущих форм діяльності публічної адміністрації, включно з організаційним забезпеченням, наданням адміністративних і публічних послуг, охороною та захистом публічно значущих відносин, а також контрольними-наглядовими й юрисдикційними компонентами [1; 2; 196]. Такий підхід відображає еволюцію уявлень про роль публічної адміністрації – від домінування командно-розпорядчої парадигми до поєднання регуляторної, сервісної та гарантійної функцій.

Для сфери альтернативної енергетики зазначене розширене розуміння публічного адміністрування має принципове значення. Цей сегмент

енергетики характеризується високим рівнем мережевої інтегрованості, підвищеною процедурною складністю та системною чутливістю до управлінських рішень, що об'єктивно зумовлює багатостадійність адміністративних процедур і юридичних актів. Йдеться, зокрема, про процедури стратегічного планування, ліцензування окремих видів діяльності, надання технічних умов і приєднання до електричних мереж, участі у механізмах державної підтримки, дотримання технічних, екологічних і ринкових вимог, а також проходження контрольних і наглядових процедур. За таких умов саме адміністративна процедура виступає ключовим інструментом, який забезпечує правову визначеність, передбачуваність і легітимність управлінських рішень у сфері альтернативної енергетики.

Саме тому в інфраструктурних секторах, до яких належить і альтернативна енергетика, публічне адміністрування доцільно аналізувати як поєднання регуляторних, сервісних і гарантійних функцій, що реалізуються у процедурно організованих формах публічного права. У цьому контексті інститут адміністративної процедури набуває особливого значення як універсальний правовий механізм упорядкування владної діяльності та одночасного забезпечення прав і законних інтересів приватних осіб. Як обґрунтовується в сучасних адміністративно-правових дослідженнях, саме процедурні стандарти – мотивованість адміністративних актів, дотримання процесуальних строків, участь заінтересованих осіб, доступ до інформації та можливість адміністративного оскарження – формують основу належного публічного адміністрування, особливо в інвестиційно чутливих секторах економіки [12; 118].

У цьому зв'язку прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» має системоутворювальне значення для розвитку публічного адміністрування в Україні. Зазначений Закон не лише уніфікує підходи до здійснення адміністративних процедур у діяльності органів публічної влади, а й закріплює базові принципи європейського адміністративного простору, зокрема принципи правової визначеності, пропорційності, неупередженості,

рівності перед законом і права особи на ефективний засіб правового захисту. Як слушно зазначається в науковій літературі, процедуризація публічного адміністрування розглядається також як важливий елемент євроінтеграційного процесу та один із показників інституційної спроможності держави в контексті адаптації українського адміністративного права до стандартів Європейського Союзу [124].

Додаткового значення аналізована проблематика набуває в умовах керованого енергетичного переходу, який у сучасній європейській та міжнародній доктрині розглядається як цілеспрямований процес трансформації енергетичних систем за активної участі публічної влади. У цьому контексті розвиток відновлюваної енергетики пов'язується з посиленням ролі держави у стратегічному плануванні, координації та нормативному забезпеченні досягнення кліматичних, енергетичних і соціально-економічних цілей, що зумовлює розширення управлінських і регуляторних функцій у відповідній сфері [171; 200].

За таких умов публічний вплив у сфері альтернативної енергетики не обмежується здійсненням контрольних повноважень щодо дотримання встановлених вимог, а охоплює організаційно-правові механізми інтеграції відновлюваних джерел енергії в енергетичну систему, формування стимулюючих режимів та узгодження приватних інвестиційних рішень із публічними інтересами енергетичної безпеки та сталого розвитку. Вирішальне значення у цьому процесі набувають нормативно визначені та процедурно впорядковані управлінські рішення.

Водночас в умовах кризових правових режимів, зокрема воєнного стану, значення процедурних гарантій у діяльності органів публічної влади не зменшується, а, навпаки, потребує підвищеної уваги. Як зазначається в адміністративно-правових дослідженнях, за таких умов зростає ризик спрощення або прискорення адміністративних процедур за рахунок зниження стандартів обґрунтованості рішень, обмеження участі заінтересованих осіб і звуження доступу до ефективних засобів правового захисту, що вимагає

дотримання балансу між оперативністю управлінських рішень і принципами правової держави [18; 30].

З огляду на це висвітлення стану наукової розробленості проблематики публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України доцільно розпочати з окреслення доктринальних підходів, сформованих у загальній теорії адміністративного права, та з'ясування того, якою мірою вони адаптуються в галузевих дослідженнях енергетичного сектору. У класичній адміністративно-правовій доктрині управлінський вплив держави розглядається крізь призму діяльності органів виконавчої влади, їх компетенції, форм і методів державного управління, а також адміністративно-правових засобів регулювання публічно значущих відносин.

Системний виклад загальнотеоретичних підходів до предмета й механізму адміністративно-правового регулювання представлений у класичних працях української науки адміністративного права, у яких управлінський вплив держави розкривається через діяльність органів виконавчої влади, форми та методи державного управління, а також через систему адміністративно-правових засобів впливу на публічно значущі суспільні відносини [1; 2]. У межах цієї доктринальної традиції публічно-владна діяльність аналізується крізь призму суб'єктного складу, компетенції, форм реалізації повноважень і юридичних засобів адміністративно-правового впливу, при цьому нормативні та індивідуальні адміністративні акти розглядаються як базові правові форми здійснення управлінських функцій органів виконавчої влади.

Подальший розвиток зазначених підходів у сучасній адміністративно-правовій науці пов'язується з ідеєю процедуризації діяльності публічної адміністрації. У працях, присвячених інституту адміністративної процедури та адміністративного акта, наголошується, що правомірність і легітимність управлінського рішення визначається не лише його матеріальним змістом, а й дотриманням процедурних стандартів – мотивованості, правової визначеності, процесуальної справедливості та наявності ефективних

механізмів адміністративного оскарження[14; 34; 113; 118]. Зазначені положення мають принципове значення для процедурно складних сфер публічного регулювання, до яких належить і альтернативна енергетика.

Разом із тим уже на рівні загальної доктрини адміністративного права простежується тенденція до широкого, узагальненого використання поняття публічного адміністрування як форми публічно-владної управлінської діяльності, що охоплює організацію та впорядкування публічно значущих суспільних відносин, однак не супроводжується його послідовною конкретизацією щодо окремих сфер і секторів публічної діяльності. У класичних і сучасних працях з адміністративного права публічне адміністрування здебільшого розкривається через загальні категорії суб'єктів публічної влади, компетенції, форм і методів управлінського впливу, без спеціального аналізу галузевих особливостей інфраструктурних секторів, до яких належить і енергетика [1; 2; 124].

Унаслідок цього при перенесенні загальнотеоретичних конструкцій на енергетичну предметність у науковому дискурсі закономірно актуалізуються питання, які в загальній доктрині залишаються поза детальною увагою. Йдеться, зокрема, про визначення кола суб'єктів, наділених публічними повноваженнями у сфері альтернативної енергетики, про структуру та розмежування їх компетенцій, про правові форми й інструменти реалізації публічно-владного впливу, а також про процедурні рамки здійснення таких повноважень і систему гарантій ухвалення рішень, що безпосередньо впливають на права та законні інтереси учасників енергетичних правовідносин. Саме ці аспекти набувають особливої ваги в умовах високої регуляторної насиченості та інвестиційної чутливості енергетичного сектору [127; 143; 208].

У наукових дослідженнях, присвячених альтернативній (відновлюваній) енергетиці, зазначені питання розкриваються фрагментарно, що дає підстави виокремити кілька напрямів осмислення публічно-владного впливу у цій сфері. Одним із найбільш поширених є напрям, у межах якого

основна увага зосереджується на дефініційних питаннях і характеристиці правового поля використання альтернативних джерел енергії. У таких працях ключовою аналітичною категорією, як правило, виступає адміністративно-правове регулювання відповідних відносин, що зумовлює зосередження досліджень на аналізі нормативних приписів, принципів і форм правового впливу держави [46; 198] .

Для цього напряму характерний переважно нормативно-описовий підхід, у межах якого досліджуються зміст і структура правових норм, що регулюють використання альтернативних джерел енергії, а також загальні форми реалізації регуляторних повноважень органів публічної влади. Водночас процедурна організація реалізації таких приписів, питання узгодження компетенцій між різними суб'єктами публічної адміністрації, а також процесуальні гарантії учасників правовідносин найчастіше залишаються поза самостійним предметом аналізу або розглядаються побіжно, залежно від предметних меж конкретного дослідження [31; 67].

У результаті аналізу наукових публікацій можна констатувати, що вітчизняний дискурс щодо публічного адміністрування у сфері альтернативної (відновлюваної) енергетики здебільшого зосереджується на нормативно-регуляторному та інституційному вимірах державного впливу. Переважна увага приділяється закріпленню повноважень органів публічної влади, опису їх функцій і загальних напрямів регуляторної діяльності, тоді як процедурні аспекти реалізації цих повноважень – порядок ухвалення індивідуальних адміністративних рішень, вимоги до їх мотивування, участь заінтересованих осіб, а також адміністративні механізми оскарження – не формують самостійного та системно вибудованого предмета адміністративно-правового аналізу. Така ситуація зумовлює наукову потребу у формуванні процедурно орієнтованої оптики дослідження, яка дозволяє інтегрувати нормативні приписи, інституційну архітектуру та гарантії прав учасників енергетичних правовідносин у єдину аналітичну конструкцію.

По-друге, окремий масив становлять праці, у яких безпосередньо декларується дослідження публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики. Показовою у цьому контексті є стаття Л.М. Алдохіної, у якій поєднано огляд доктринальних підходів до поняття публічного адміністрування в адміністративно-правовій науці з характеристикою завдань та напрямів публічного впливу на розвиток альтернативної енергетики [5]. Узагальнення публікацій цього напрямку дозволяє виявити їх інституційно-функціональну спрямованість: у центрі дослідницької уваги перебувають ролі органів публічної влади та загальні параметри їх регуляторної діяльності. Натомість конкретні адміністративно-правові форми та процедури реалізації відповідних функцій – зокрема у зв'язку з доступом до електричних мереж, приєднанням, дозвільними та ліцензійними рішеннями, а також контрольними заходами – розкриваються фрагментарно й залежать від меж індивідуального наукового задуму автора. Зазначене свідчить не про недостатність таких досліджень, а про їх об'єктивну обмеженість обраним методологічним фокусом.

По-третє, вагоме місце у науковому дискурсі посідають інструментально зорієнтовані дослідження, присвячені окремим адміністративно-правовим формам і засобам публічного впливу. У цьому контексті релевантною є стаття Д.О. Полюховича «Адміністративний договір як форма адміністративно-правового регулювання відносин у сфері альтернативної енергетики», у якій ґрунтовно проаналізовано доктринальні та законодавчі підходи до інституту адміністративного договору, визначено його ознаки та окреслено можливості використання договірних конструкцій у правовідносинах щодо альтернативних джерел енергії [69]. Водночас для досліджень цього типу характерною є концентрація на окремому юридичному інструменті, унаслідок чого питання його співвіднесення з іншими формами публічно-владної діяльності (нормативні акти регулятора, індивідуальні адміністративні рішення, наглядові процедури, адміністративні

послуги) та процедурні умови застосування (межі дискреції, гарантії участі, моделі оскарження) не завжди розглядаються в системному взаємозв'язку.

По-четверте, суміжним і водночас самостійним напрямом є дослідження, присвячені правовому статусу та повноваженням органів публічної влади в енергетичному секторі, насамперед спеціалізованого регулятора – Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. У відповідних працях НКРЕКП розглядається як суб'єкт адміністративно-правового регулювання з акцентом на її інституційну незалежність, підзвітність та відповідність європейським стандартам регуляторної діяльності [21; 42]. Окремий пласт формують дослідження контрольних і наглядових механізмів у сфері відновлюваної енергетики як інструментів публічного адміністрування [24]. Водночас у межах інституційно-статусного підходу процедурний вимір реалізації повноважень – стандарти мотивування рішень, участь заінтересованих осіб, прозорість регуляторних процедур та механізми адміністративного оскарження – здебільшого не виступає самостійним предметом аналізу й висвітлюється нерівномірно.

Окрему групу становлять публікації у фахових юридичних виданнях, присвячені аналізу законодавчих та адміністративно-правових інструментів державного впливу на розвиток відновлюваної енергетики в Україні. У таких роботах предметом дослідження виступають норми спеціальних законів енергетичного спрямування (насамперед Закон України «Про ринок електричної енергії», Закон України «Про альтернативні джерела енергії»), підзаконні акти Кабінету Міністрів України, а також регуляторні рішення НКРЕКП, що визначають умови доступу до мереж, ліцензування, тарифного регулювання та контролю у сфері відновлюваної генерації [125; 198]. При цьому переважна більшість таких публікацій має нормативно-описовий характер і зосереджується на фіксації змісту правових приписів без комплексного аналізу процедур їх реалізації.

Узагальнення спеціальної літератури дає змогу констатувати, що у вітчизняному науковому дискурсі з проблематики альтернативної (відновлюваної) енергетики переважають:

а) інституційно-функціональні підходи, в межах яких аналізується система органів публічної влади та розподіл між ними регуляторних функцій;

б) інструментально зорієнтовані дослідження, присвячені окремим юридичним засобам державного впливу (ліцензування, тарифоутворення, адміністративний договір, державна підтримка);

в) статусно-компетенційні дослідження, зосереджені на правовому статусі спеціалізованого регулятора та окремих контрольних механізмах у сфері енергетики [5; 9; 20].

Водночас процедурний вимір реалізації повноважень – порядок ухвалення індивідуальних адміністративних рішень, вимоги до їх мотивування, участь заінтересованих осіб у регуляторних процедурах, строки адміністративного провадження та механізми адміністративного оскарження – у цих працях, як правило, розглядається фрагментарно або опосередковано. Як наслідок, форми діяльності публічної адміністрації (нормативні акти, індивідуальні рішення, контрольні дії, адміністративні послуги) не вибудовуються у єдину процедурно впорядковану систему, що ускладнює їх адміністративно-правову оцінку з позицій належного врядування та захисту прав учасників енергетичного ринку [28; 42; 59].

Зазначене об'єктивно зумовлює необхідність звернення до законодавчого дискурсу та реконструкції публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики через аналіз компетенцій, юридичних форм і процедур їх здійснення, включно з процесуальними гарантіями участі, мотивування та оскарження адміністративних рішень.

Законодавчий дискурс публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні має виразно компетенційний характер. Поняття публічного адміністрування не отримує прямого нормативного

закріплення, а відтворюється через систему повноважень Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та спеціалізованого регулятора, визначених у законодавстві про енергетику та публічне управління. Такий підхід відповідає логіці позитивного права, у межах якої саме компетенція є базовою юридичною формою інституціоналізації публічної влади та встановлення меж владного втручання.

Разом із тим чинне законодавство зосереджується переважно на інституційному та нормотворчому рівнях регулювання, тоді як процесуальні аспекти публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики врегульовані розпорошено. Так, вимоги до процедур ухвалення рішень, мотивування, участі суб'єктів ринку та порядку оскарження закріплюються або у підзаконних актах, або у регламентах окремих органів, що ускладнює їх системне застосування та уніфіковане адміністративно-правове тлумачення.

В основі управлінської вертикалі у сфері альтернативної енергетики перебуває Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, наділений повноваженнями щодо забезпечення реалізації державної політики та координації діяльності центральних органів виконавчої влади. Загальні засади правового статусу Кабінету Міністрів України, його компетенція та основні механізми урядової діяльності визначені Законом України «Про Кабінет Міністрів України» [93].

У галузевому вимірі енергетики Закон України «Про ринок електричної енергії» закріплює, що формування та реалізація державної політики в електроенергетиці здійснюються Кабінетом Міністрів України та визначеними законом центральними органами виконавчої влади, а також визначає коло урядових повноважень у цій сфері [103]. Саме на урядовому рівні у законодавчому дискурсі зосереджується стратегічний і підзаконно-нормотворчий вимір публічного адміністрування, що ілюструється, зокрема, схваленням Енергетичної стратегії України на період до 2050 року розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 року № 373-р [106].

В адміністративно-правовому вимірі сформована модель публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики відтворює послідовність «стратегічні рішення - підзаконні нормативно-правові акти - виконавчо-адміністративна реалізація», що є характерною для регулювання інфраструктурних та мережевих секторів економіки. Стратегічний рівень репрезентується програмними документами державної політики, які визначають цілі, пріоритети та орієнтири розвитку енергетичного сектору; підзаконний рівень – актами Кабінету Міністрів України, що конкретизують механізми реалізації цих цілей; виконавчий – діяльністю центральних органів виконавчої влади та спеціалізованого регулятора [6; 13; 31]. Водночас у межах такої нормативної конструкції публічне адміністрування у законодавчому дискурсі репрезентується переважно через урядове управління та нормотворчу діяльність, тоді як процедурний аспект реалізації проєктів у сфері альтернативної енергетики – зокрема адміністративні процедури доступу до електричних мереж, участі у сегментах ринку електричної енергії, проходження дозвільних і погоджувальних етапів – не отримує системного закріплення на рівні загальних законодавчих приписів і регулюється переважно фрагментарно.

Виконавчо-адміністративна реалізація державної політики у сфері альтернативної енергетики здійснюється центральними органами виконавчої влади, насамперед профільним міністерством у сфері енергетики. При цьому характерною особливістю чинного правового регулювання є те, що правовий статус, завдання та повноваження відповідного міністерства конкретизуються не безпосередньо у галузевих законах, а переважно у підзаконному нормативному акті – положенні про міністерство, затвердженому Кабінетом Міністрів України. У сучасній інституційній конфігурації таким актом є Положення про Міністерство енергетики України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2020 року № 507 [68], яким визначено основні напрями діяльності міністерства, його функції з формування та реалізації державної політики у

паливно-енергетичному комплексі, а також повноваження у сфері нормативно-правового забезпечення, координації та контролю.

З огляду на це нормативна конструкція публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики формується шляхом поєднання законодавчого та підзаконного рівнів регулювання, у межах яких саме підзаконні нормативно-правові акти відіграють визначальну роль у практичному розподілі управлінських функцій. Йдеться, зокрема, про регулювання питань планування розвитку енергетичного сектору, підготовки та реалізації регуляторних рішень, координації діяльності підпорядкованих органів, а також реалізації державних програм і заходів підтримки відновлюваних джерел енергії. Такий підхід зумовлює підвищену динамічність інституційної конфігурації публічного адміністрування, оскільки перерозподіл повноважень і коригування функціональних пріоритетів можуть здійснюватися шляхом внесення змін до підзаконних актів без перегляду законодавчої основи.

Водночас зазначена особливість має і зворотний адміністративно-правовий ефект: рівень правової визначеності та передбачуваності для суб'єктів господарювання у сфері альтернативної енергетики істотно залежить від стабільності, узгодженості та якості підзаконного регулювання [67; 70]. З огляду на те, що підзаконні нормативно-правові акти за своєю юридичною природою є менш сталими порівняно із законами та можуть зазнавати частих змін, така модель підвищує регуляторну чутливість відповідного сектору та актуалізує питання належного процедурного забезпечення публічного адміністрування, зокрема з позицій правової визначеності, прозорості та захисту прав учасників енергетичного ринку.

Окремий і принципово важливий пласт законодавчого дискурсу публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики формується навколо діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), – регулятора, через

рішення й нормативні акти якого «матеріалізується» значна частина адміністративно-правових режимів енергоринку.

Правові засади статусу, організації, завдань і повноважень Комісії визначає Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» [97]. Цей Закон прямо фіксує, що Регулятор є постійно діючим центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, колегіальним органом, який здійснює державне регулювання, моніторинг і контроль у визначених сферах. Спеціальний статус обґрунтовується завданнями й повноваженнями Регулятора та виражається, зокрема, в особливостях організації й порядку діяльності, процедурних засадах та гарантіях незалежності у прийнятті рішень у межах компетенції, визначеної законом (Верховна Рада України, 2016) [97]. Важливо й те, що законодавець визначає сферу діяльності НКРЕКП таким чином, щоб охопити ключові види енергетичної діяльності (зокрема, виробництво, передачу, розподіл, постачання, організацію купівлі-продажу на сегментах ринку тощо) – тобто саме ті процеси, в межах яких і «вбудовується» генерація з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) як учасник ринку [97].

Для альтернативної енергетики визначальним є те, що регуляторний «вузол» у моделі ринку електричної енергії в Україні структурно прив'язаний до НКРЕКП: у межах ринкової архітектури, закріпленої Законом України «Про ринок електричної енергії» [103], функціонування конкурентних сегментів ринку та пов'язаних із ними інститутів (зокрема сегментів «на добу наперед», внутрішньодобового та балансуєчого ринків, ринку допоміжних послуг) потребує деталізації у підзаконному регулюванні. У такій конструкції НКРЕКП виступає не просто «органом нагляду», а центром нормативного конструювання процедур, тобто тим суб'єктом публічної адміністрації, який через вторинне регулювання задає обов'язкові правила доступу, участі, технічної взаємодії та контролю [24; 111].

У практичному вимірі це означає, що ключові юридично значущі «точки входу» суб'єктів ВДЕ до ринку та його інфраструктури проходять через регуляторні механізми НКРЕКП:

- ліцензування відповідних видів господарської діяльності (як адміністративно-правовий допуск до ринку) [86];

- нормативне встановлення обов'язкових правил функціонування сегментів ринку (як формування загальнообов'язкових процедурних рамок) [91];

- контроль за дотриманням ліцензійних умов і законодавства та застосування заходів впливу (як процедурно оформлена охоронна функція) [90].

Саме тому нормативна база публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики значною мірою формується не лише законом, а й масивом підзаконних нормативно-правових актів НКРЕКП, які виконують системоутворювальну роль для організації ринку електричної енергії.

Зокрема, Правила ринку (постанова НКРЕКП від 14.03.2018 № 307) визначають базову процедурну архітектуру участі в ринку: порядок реєстрації учасників, загальні вимоги до виконання зобов'язань за договорами, а також рамки взаємодії учасників із ринковими інституціями у частині виконання правил і забезпечення дисципліни розрахунків та зобов'язань у відповідних сегментах [91]. У контексті ВДЕ ці положення мають не «технічне», а адміністративно-правове значення: вони трансформують загальне право на здійснення господарської діяльності у формалізовану ринкову правосуб'єктність, що виникає та реалізується лише за умови дотримання регламентованих процедур входу й участі.

Не менш визначальним для генерації з відновлюваних джерел енергії є блок мережевих кодексів, оскільки саме доступ до електричних мереж та забезпечення технічної сумісності виступають необхідною *юридичною умовою* *можливості* реалізації права на виробництво і відпуск електричної енергії на ринок. У чинній моделі ринку електричної енергії ці питання не

залишені на розсуд операторів мереж чи учасників ринку, а нормативно врегульовані через підзаконні акти регулятора, що мають загальнообов'язковий характер.

Ключовим актом у цій частині є Кодекс системи передачі, затверджений постановою Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 309. Цей Кодекс встановлює правові, організаційні та технічні засади функціонування оператора системи передачі та користувачів системи передачі, визначає їх права й обов'язки, а також регламентує умови приєднання електроустановок до мережі передачі, порядок доступу до пропускної спроможності мереж і правила експлуатаційної взаємодії [38]. У контексті ВДЕ особливе значення мають норми Кодексу, що стосуються:

- умов і процедур приєднання генеруючих установок до системи передачі;
- вимог до параметрів якості та надійності електричної енергії;
- забезпечення балансу між виробництвом і споживанням у межах об'єднаної енергетичної системи.

Саме через ці приписи технічні вимоги трансформуються у юридично обов'язкові стандарти поведінки, недотримання яких може мати наслідком обмеження доступу до мережі або застосування регуляторних заходів [38].

Аналогічну, але орієнтовану на інший рівень мереж, функцію виконує Кодекс систем розподілу, затверджений постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 310 [37]. Цей акт визначає правила функціонування систем розподілу електричної енергії та встановлює комплекс вимог до взаємовідносин операторів систем розподілу з користувачами, включно з виробниками електричної енергії з відновлюваних джерел. Кодекс систем розподілу детально регламентує:

- порядок стандартного та нестандартного приєднання електроустановок до мереж розподілу;
- вимоги до технічної документації та параметрів приєднання;

- умови експлуатаційної відповідальності сторін;
- підстави та процедури обмеження або припинення розподілу електричної енергії.

Для об'єктів ВДЕ саме ці норми визначають, за яких умов фізичне підключення до мережі породжує право на фактичний відпуск електричної енергії та участь у ринкових механізмах [37].

В адміністративно-правовій оптиці значення мережевих кодексів полягає в тому, що вони формують процедурний каркас «інфраструктурного допуску» до ринку електричної енергії. У межах цього каркасу технічні вимоги (щодо параметрів мереж, режимів роботи, якості електроенергії) набувають нормативного характеру через закріплення у підзаконних актах регулятора, а відтак стають юридичними критеріями правомірності рішень операторів систем передачі та розподілу. Саме на підставі приписів Кодексу системи передачі та Кодексу систем розподілу приймаються індивідуальні адміністративні рішення щодо приєднання, відмови у приєднанні, встановлення технічних умов або обмеження доступу до мереж, що, у свою чергу, підлягають регуляторному контролю та можуть бути предметом адміністративного або судового оскарження.

Таким чином, мережеві кодекси виконують не допоміжну, а конститутивну функцію у системі публічного адміністрування альтернативної енергетики: вони забезпечують нормативне поєднання технічної інфраструктури з правовими процедурами, через які реалізується публічний інтерес у надійності, безпеці та стабільності функціонування електроенергетичної системи, водночас визначаючи межі й умови реалізації прав суб'єктів генерації з відновлюваних джерел [37; 38; 103].

Окремим, обов'язковим елементом ринкової юридичної інфраструктури у сфері електроенергетики є Кодекс комерційного обліку електричної енергії, затверджений постановою Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14 березня 2018 р. № 311. Цей нормативно-правовий акт визначає

загальні засади організації комерційного обліку електричної енергії на ринку, встановлює вимоги до систем обліку, учасників процесу обліку, їхніх функцій та взаємодії, а також регламентує порядок формування й використання даних комерційного обліку для цілей ринкових розрахунків [36].

Адміністративно-правове значення Кодексу полягає в тому, що комерційний облік у ньому концептуалізується не як допоміжна або суто технічна умова, а як юридично необхідна передумова участі суб'єкта у ринкових відносинах. Саме через нормативно стандартизовані процедури обліку забезпечується визначення обсягів електричної енергії, які мають правове значення для виникнення, виконання та припинення договірних зобов'язань, а також для здійснення фінансових розрахунків на сегментах ринку електричної енергії [36; 103]. Відповідно, відсутність або неналежна організація комерційного обліку фактично унеможливує реалізацію прав та обов'язків учасника ринку, у тому числі виробника електричної енергії з відновлюваних джерел.

Процедурно-охоронний вимір регуляторної діяльності НКРЕКП у цій сфері формалізований через Порядок контролю за дотриманням ліцензіатами законодавства у відповідних сферах та ліцензійних умов, затверджений постановою НКРЕКП від 14 червня 2018 р. № 428. Зазначений акт має ключове значення для адміністративно-правової характеристики діяльності Регулятора, оскільки він нормативно закріплює процедури реалізації контрольної компетенції: визначає види контрольних заходів (планові та позапланові, виїзні та невиїзні перевірки), підстави їх проведення, процесуальний порядок фіксації результатів, а також загальні підходи до застосування заходів впливу [90].

У контексті альтернативної енергетики цей Порядок відіграє особливу роль, адже саме він задає чітку нормативну «рамку» переходу від абстрактних регуляторних вимог до їх практичної перевірки і примусового забезпечення. Для суб'єктів ВДЕ це означає підвищення рівня правової

визначеності: контрольні дії регулятора здійснюються не довільно, а у формалізованих процедурах, що дозволяє прогнозувати правові наслідки порушень і, водночас, створює підстави для адміністративного чи судового оскарження результатів контролю у разі недотримання встановлених процедур [90].

Не менш важливим елементом регуляторного механізму є ліцензійний фільтр доступу до ринку, який конкретизується через Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії, затверджені постановою НКРЕКП від 27 грудня 2017 р. № 1467 [86]. Нормативна конструкція цих Ліцензійних умов має принципове адміністративно-правове значення, оскільки вони встановлюють:

- вичерпний перелік документів, що подаються заявником для отримання ліцензії;
- обов'язкові організаційні, технічні та інформаційні вимоги, дотримання яких є умовою провадження ліцензованої діяльності;
- правила здійснення діяльності протягом усього строку дії ліцензії [86].

У межах тематики альтернативної енергетики це демонструє, що допуск до ринку електричної енергії має чітко формалізований адміністративний характер: він залежить не лише від фактичної здатності виробляти електричну енергію, а й від відповідності суб'єкта процедурно встановленим критеріям та належного документального підтвердження такої відповідності. Саме через ліцензійне провадження реалізується попередній публічний контроль за відповідністю суб'єктів генерації вимогам ринку [86; 94].

У сукупності наведені нормативно-правові акти переконливо свідчать про те, що законодавчий дискурс публічного адміністрування в енергетичному секторі значною мірою реалізується через вторинне регулювання НКРЕКП. Саме на цьому рівні:

- деталізується й операціоналізується модель ринку електричної енергії, визначена законом;
- формується розгалужений процедурний каркас доступу, участі та інфраструктурної взаємодії суб'єктів ринку;
- закріплюються контрольні та охоронні процедури, що забезпечують реальну обов'язковість регуляторних приписів [86; 91].

Саме у площині такого вторинного регулювання публічне адміністрування в альтернативній енергетиці набуває практично значущих рис як системи регуляторних і адміністративних процедур, у межах якої поєднуються: нормативне встановлення правил, прийняття індивідуальних адміністративних рішень (зокрема у ліцензійних та контрольних провадженнях), а також процесуальні гарантії й межі дискреції регулятора, що впливають із його спеціального статусу та визначених законом засад діяльності [21; 42; 97].

Водночас на цьому етапі законодавчого регулювання виявляється структурна особливість, що має принципове значення для адміністративно-правового аналізу. Формуючи розгалужену регуляторну систему у сфері альтернативної енергетики, законодавство одночасно розміщує елементи адміністративного процесу в межах численних нормативно-правових актів різної юридичної сили та галузевої спрямованості. Унаслідок цього публічне адміністрування у позитивному праві постає не як єдиний процедурно впорядкований процес, а як сукупність взаємопов'язаних, але нормативно роз'єднаних складових – урядового стратегування, регуляторного нормотворення, контрольної діяльності, а також окремих дозвільних і екологічних процедур, що впливають, зокрема, із Закону України «Про ринок електричної енергії» та підзаконних актів НКРЕКП [6; 28; 103]. Така модель є функціонально дієздатною, однак ускладнює виявлення цілісної логіки адміністративного процесу та, що є істотним для науки адміністративного права, – системний опис процесуальних гарантій суб'єктів господарювання, включно з принципами належної адміністративної

процедури, вимогами до мотивування рішень, стандартами прозорості й участі, строками розгляду та механізмами адміністративного оскарження, які загально закріплені у Законі України «Про адміністративну процедуру» [3; 12; 73; 118].

Поряд із цим публічно значущі функції в законодавчому дискурсі виконують також оператор системи передачі та оператори систем розподілу електричної енергії, які формально мають статус суб'єктів господарювання, однак фактично здійснюють діяльність, від якої залежить реалізація права на провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел. Їх правовий статус і функціональні обов'язки визначені Законом України «Про ринок електричної енергії» [103], а процедурні аспекти реалізації відповідних повноважень деталізовані у Кодексі системи передачі та Кодексі систем розподілу, затверджених постановами НКРЕКП [86; 91].

Для адміністративно-правового аналізу принциповим є те, що рішення та дії таких операторів – насамперед у питаннях приєднання до електричних мереж, встановлення технічних умов і взаємодії з користувачами системи – мають публічно значущі наслідки, співмірні за впливом із владними управлінськими рішеннями, оскільки саме вони детермінують доступ до мережевої інфраструктури як базової умови участі у ринку електричної енергії [70]. Разом із тим у чинному законодавстві такі дії не завжди концептуалізуються як елемент публічного адміністрування, а часто оформлюються у вигляді технічних або договірних процедур, передбачених мережевими кодексами. За цих умов питання процесуальних гарантій – зокрема прозорості критеріїв прийняття рішень, обов'язку їх мотивування, визначеності строків та наявності ефективних механізмів перегляду – набуває системного характеру, що прямо корелює з приписами Закону України «Про адміністративну процедуру» [73] щодо стандартів належного адміністративного провадження.

Окремим, але обов'язковим елементом законодавчої конструкції публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики є екологічний компонент, насамперед процедура оцінки впливу на довкілля [117]. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» визначає оцінку впливу на довкілля як обов'язкову передумову прийняття рішення щодо провадження планованої діяльності для встановлених категорій об'єктів, у тому числі об'єктів енергетичної інфраструктури [99]. Водночас для адміністративно-правового аналізу принципово важливим є те, що цей Закон прямо передбачає застосування положень Закону України «Про адміністративну процедуру» до адміністративних актів, які приймаються у сфері оцінки впливу на довкілля, з урахуванням спеціальних процедурних особливостей відповідного екологічного режиму [73; 99].

Зазначене нормативне рішення є показовим прикладом поступового впровадження загальних стандартів належної адміністративної процедури у сферу енергетично-екологічних рішень, зокрема щодо прозорості, участі громадськості, мотивування адміністративних актів та можливостей їх оскарження. Разом із тим екологічна процедура оцінки впливу на довкілля, попри її високу процедурну насиченість (ведення Єдиного реєстру з ОВД, обов'язкове оприлюднення інформації, проведення громадського обговорення, підготовка та врахування висновку з ОВД), функціонує в законодавстві як відносно автономний адміністративний режим. Вона не інтегрується нормативно з енергетично-регуляторними процедурами приєднання до електричних мереж, ліцензування діяльності з виробництва електричної енергії чи участі у механізмах державної підтримки, що знову ж таки відтворює фрагментований характер адміністративного процесу реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики [35; 103].

Нарешті, спеціальне законодавство про альтернативні джерела енергії формує окремий сегмент нормативної конструкції публічного адміністрування – сегмент державної підтримки та стимулювання розвитку відновлюваної енергетики. Базовим актом у цій сфері залишається Закон

України «Про альтернативні джерела енергії», який визначає загальні засади правового режиму ВДЕ та інструменти їх підтримки, історично пов'язані насамперед із запровадженням механізму «зеленого» тарифу та процедур його застосування [9; 75].

Поряд із цим законодавець поступово розвиває механізми конкурентного розподілу державної підтримки, що знайшло відображення у змінах до законодавства, зокрема в Законі України № 810-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії», яким запроваджено аукціонну модель розподілу квот підтримки [78]. Вказані зміни істотно трансформували нормативну архітектуру підтримки ВДЕ, доповнивши тарифний механізм процедурами конкурсного відбору, допуску до участі та укладення публічно-правових договорів за результатами аукціонів.

Для адміністративно-правового аналізу принципово важливим є те, що зазначені стимулювальні механізми не зводяться до інструментів економічного регулювання. За своєю юридичною природою вони породжують складні адміністративні процедури – допуску та кваліфікації учасників, конкурсного відбору, прийняття індивідуальних рішень щодо надання підтримки, а також подальшого контролю за виконанням взятих зобов'язань [6; 17; 118]. У цьому зв'язку механізми державної підтримки у сфері альтернативної енергетики мають розглядатися як складова публічного адміністрування у його процедурно-інструментальному вимірі, а не як допоміжний елемент державної політики.

Узагальнюючи викладене, законодавчий дискурс дозволяє з достатнім ступенем визначеності реконструювати публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики як складну багаторівневу сукупність: (1) урядового стратегування та підзаконної нормотворчості, що здійснюється Кабінетом Міністрів України; (2) галузевого управління та координації з боку центральних органів виконавчої влади; (3) регуляторного

нормотворення, ліцензування й контролю, зосереджених у компетенції НКРЕКП; (4) виконання публічно значущих функцій операторами систем передачі та розподілу у межах затверджених регулятором мережевих кодексів; (5) екологічних адміністративних процедур оцінки впливу на довкілля як обов'язкового елемента “допуску” енергетичних проєктів до реалізації [97; 99; 103].

Водночас у позитивному праві ця конструкція переважно подається крізь призму “управління і регулювання”, тоді як адміністративно-правова сутність публічного адміністрування в інфраструктурній сфері об'єктивно потребує ширшого опису – через форми адміністративної діяльності (нормативні та індивідуальні адміністративні акти, адміністративні послуги, контрольні й наглядові дії), а головне – через процедури та процесуальні гарантії для суб'єктів господарювання, зокрема вимоги належної адміністративної процедури, прозорості, передбачуваності рішень, участі заінтересованих осіб та ефективного адміністративного оскарження. Саме ці елементи становлять необхідну умову повноцінного пояснення правової природи реалізації інвестиційних і операційних рішень у сфері відновлюваної енергетики, що узгоджується з приписами Закону України «Про адміністративну процедуру» [6; 73].

З огляду на це компетенційно-регуляторний підхід, притаманний чинному законодавству, виступає необхідним нормативним каркасом публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, однак є недостатнім як теоретико-правове пояснення відповідного феномену. Така обмеженість і зумовлює потребу подальшого дослідження форм, інструментів та адміністративних процедур публічного адміністрування у цій сфері, що становить логічний перехід до наступних фрагментів розділу.

Наукове осмислення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики формується в контексті ширшої доктринальної еволюції уявлень про роль публічної адміністрації в регулюванні публічно значущих і технологічно складних сфер. У сучасній теорії публічного

управління та адміністративного права публічне адміністрування здебільшого розглядається не як сукупність ізольованих управлінських актів, а як комплексна діяльність публічної адміністрації, що охоплює організаційні, регуляторні, забезпечувальні, охоронні та захисні функції і реалізується через юридично визначені форми та процедури [1; 13; 124].

Такий підхід послідовно відображений у міжнародно визнаних стандартах належного врядування, зокрема у документі *Principles of Public Administration*, розробленому в межах ініціативи SIGMA (OECD / EU). У цих принципах діяльність публічної адміністрації оцінюється з огляду на її здатність діяти на законних підставах, прозоро, передбачувано та підзвітно, а також забезпечувати ефективні механізми захисту прав і законних інтересів приватних осіб [204].

У межах зазначеної концепції публічне адміністрування в доктрині та аналітичних матеріалах міжнародних організацій описується як діяльність, структурована навколо низки взаємопов'язаних функціональних блоків, що забезпечують реалізацію публічних цілей у публічно значущих сферах. Такий підхід характерний для сучасних концепцій public administration та належного врядування, у яких акцент робиться на інституційній спроможності, внутрішній узгодженості функцій і процедурній впорядкованості діяльності публічної адміністрації [135; 204].

До таких функціональних блоків у науково-аналітичному дискурсі, зокрема, відносять організаційну функцію, що полягає у формуванні інституційної та процедурної рамки реалізації публічних цілей, включно з розподілом компетенцій між органами публічної влади, координацією їх діяльності та встановленням стандартів взаємодії. Поряд із цим виділяється регуляторна функція, пов'язана з установленням загальнообов'язкових правил і стандартів, у тому числі шляхом підзаконної та регуляторної нормотворчості. У документах з питань належного врядування також підкреслюється значення забезпечувальної (сервісної) функції, спрямованої на створення умов для реалізації прав і законних інтересів приватних осіб, а

також охоронної й захисної функцій, що реалізуються через контроль, нагляд і механізми правового захисту [131; 179; 204].

Застосування зазначеного доктринального підходу до сфери альтернативної енергетики набуває особливої значущості з огляду на її інфраструктурний характер, високий рівень технологічної та екологічної складності, а також багатосуб'єктність правовідносин, що формуються у процесі виробництва та інтеграції електричної енергії з відновлюваних джерел. У наукових дослідженнях, присвячених правовим аспектам енергетичного переходу, послідовно підкреслюється, що трансформація енергетичних систем не може відбуватися виключно на засадах ринкової саморегуляції, а передбачає активну роль публічної адміністрації, яка через правові механізми забезпечує узгодження приватних інвестиційних рішень із публічними цілями енергетичної безпеки, декарбонізації та сталого розвитку [11; 160; 202]. У цьому контексті публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики в зарубіжній доктрині розглядається як юридично оформлений механізм реалізації енергетичної політики, що функціонує у площині правових форм, процедур і гарантій, але не зводиться до самої політики як сукупності цілей і програмних рішень.

Зарубіжний науковий дискурс з проблем енергетичного врядування додатково акцентує, що розвиток відновлюваної енергетики супроводжується управлінськими дилемами, пов'язаними з конфліктом публічних і приватних інтересів, просторовими та екологічними обмеженнями, а також потребою суспільної легітимації рішень у сфері розміщення та експлуатації енергетичної інфраструктури. У працях, присвячених governance відновлюваної енергетики в Європейському Союзі, наголошується, що саме процедурні механізми – зокрема прозорість прийняття рішень, участь заінтересованих сторін, визначеність строків та належне мотивування адміністративних актів – відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності та суспільної прийнятності публічних рішень у цій сфері [165]. Подібні висновки підтверджуються і сучасними емпіричними дослідженнями

принципів «good governance» у реалізації масштабних проєктів відновлюваної енергетики, у яких простежується зв'язок між якістю адміністративних процедур і рівнем довіри до публічної влади з боку інвесторів і місцевих спільнот [133; 135; 208].

В українському науковому дискурсі проблематика публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики розробляється переважно в адміністративно-правовому вимірі. У працях, присвячених організації та механізмам публічного адміністрування в цій сфері, альтернативна енергетика, як правило, розглядається як самостійний об'єкт адміністративно-правового впливу, що потребує спеціальних управлінських і регуляторних рішень з боку органів публічної влади [5; 59].

У таких дослідженнях основна увага приділяється визначенню завдань публічного адміністрування, характеристиці компетенції суб'єктів публічної влади та окресленню загальних напрямів державного впливу на розвиток альтернативної енергетики. Водночас питання конкретних адміністративно-правових форм і процедур реалізації відповідних повноважень у більшості робіт висвітлюються обмежено або фрагментарно, що ускладнює відтворення цілісної картини адміністративно-правових відносин у цій сфері.

Проблематика форм публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики отримує подальший розвиток у дослідженнях, присвячених окремим адміністративно-правовим інструментам регулювання. Зокрема, в наукових працях аналізується адміністративний договір як можливий інструмент координації публічних і приватних інтересів у процесі реалізації публічно значущих завдань у сфері альтернативної енергетики [69; 125]. У межах відповідних досліджень обґрунтовується допустимість використання договірних конструкцій у публічно-правовому регулюванні за умови наявності публічно-владного елемента, спеціальної компетенції суб'єкта публічної адміністрації та визначеного процедурного режиму, що відмежовує адміністративний договір від приватноправових договірних форм.

Окрема увага в наукових дослідженнях приділяється охоронному та гарантійному вимірам публічного адміністрування, зокрема питанням контролю й нагляду за дотриманням законодавства у сфері відновлюваної енергетики. У працях, присвячених аналізу контрольних і наглядових повноважень у цій сфері, вони розглядаються як невід'ємна складова публічного адміністрування, спрямована на забезпечення режиму законності та захист публічних інтересів. Водночас у доктрині наголошується, що реалізація таких повноважень має ґрунтуватися на чіткій процедурній регламентації з метою запобігання надмірному або непропорційному втручання у права та законні інтереси суб'єктів господарювання [24; 111].

У міжнародному та національному науковому дискурсі системоутворювальною ознакою публічного адміністрування у публічно значущих інфраструктурних сферах, зокрема у сфері альтернативної енергетики, послідовно визнається його процедурний характер. Саме через адміністративні процедури, як наголошується у доктринальних і аналітичних джерелах, забезпечуються правова визначеність і передбачуваність управлінських рішень, прозорість діяльності публічної адміністрації, участь заінтересованих осіб у прийнятті рішень, а також можливість ефективного адміністративного й судового оскарження індивідуальних та нормативних адміністративних актів [163].

У цьому контексті адміністративна процедура розглядається не як технічний елемент управління, а як інституційна гарантія належного врядування, що обмежує дискрецію публічної влади, структурує процес ухвалення рішень і водночас забезпечує баланс між публічним інтересом та правами приватних осіб. Такий підхід є особливо релевантним для інфраструктурних секторів з високим рівнем регуляторної щільності й асиметрії інформації, до яких належить і альтернативна енергетика, де значна частина прав та обов'язків суб'єктів реалізується саме через адміністративні провадження (ліцензійні, дозвільні, контрольні, тарифні, приєднання до мереж тощо).

Зазначені елементи становлять концептуальну основу доктрини «good administration» (належного адміністрування), яка послідовно розвивається та закріплюється у документах Council of Europe. У межах цієї концепції право особи на належне адміністрування включає, зокрема, право бути вислуханою, право на доступ до матеріалів справи, обов'язок адміністрації належним чином мотивувати свої рішення, дотримання розумних строків та наявність ефективних засобів правового захисту. Відповідні підходи відображені у практиці та рекомендаційних документах Ради Європи, присвячених взаємовідносинам між публічною адміністрацією та особою, а також у розвитку стандартів адміністративної юстиції та адміністративних процедур [155].

Аналогічний акцент на процедурних гарантіях як ключовому елементі публічного адміністрування міститься і в аналітичних матеріалах програми SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management), що застосовуються для оцінки систем публічного управління та врядування в державах, орієнтованих на європейську інтеграцію. У межах стандартів SIGMA процедура розглядається як центральний інструмент забезпечення підзвітності публічної адміністрації, ефективності правового захисту, прозорості регуляторних рішень і довіри до державних інституцій, що має безпосереднє значення для регульованих секторів економіки, включаючи енергетику [180; 189; 204].

Таким чином, у світлі міжнародних стандартів Ради Європи та підходів SIGMA процедурний вимір публічного адміністрування постає не допоміжним, а визначальним структурним елементом, без якого неможливе забезпечення ані належної якості регуляторних рішень, ані реальної реалізації прав суб'єктів у публічно значущих інфраструктурних сферах, зокрема у сфері альтернативної енергетики.

Узагальнюючи викладене, науковий дискурс у сфері адміністративного права та публічного управління дає підстави розглядати публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики як комплексну

адміністративно-правову діяльність, що реалізується через поєднання нормативних, індивідуально-правозастосовних, контрольних і, у визначених законом межах, договірних форм та має процедурно організований характер. У такому розумінні публічне адміністрування не зводиться до управління або регулювання як ізольованих функцій, а охоплює сукупність юридично оформлених форм і процедур, через які забезпечується реалізація публічних цілей у публічно значущій інфраструктурній сфері.

Проведений аналіз доктринального та законодавчого дискурсів дає підстави сформулювати авторське розуміння публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, що ґрунтується на положеннях чинного законодавства та сучасних підходах адміністративного права і теорії public administration.

У цьому дослідженні *публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики України* розуміється як комплексна, процедурно організована адміністративно-правова діяльність органів публічної влади, спеціалізованих регуляторів та інших суб'єктів, які у визначених законом і підзаконним регулюванням межах здійснюють публічно значущі повноваження, що реалізується в межах компетенцій, у формах і процедурах публічного права та спрямована на організацію, регулювання, забезпечення, охорону й захист суспільних відносин у сфері виробництва електричної енергії з альтернативних джерел із забезпеченням правової визначеності, прозорості та ефективного захисту прав і законних інтересів учасників відповідних правовідносин.

Запропоноване авторське визначення дозволяє розглядати публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики не як сукупність ізольованих управлінських впливів, а як структуровану адміністративно-правову систему, у межах якої публічні цілі, компетенції суб'єктів, юридичні форми діяльності та адміністративні процедури перебувають у функціональному взаємозв'язку. Такий підхід відповідає сучасним доктринальним уявленням про публічне адміністрування як процесуально

впорядковану діяльність, що реалізується не лише через владні приписи, а й через стабільні правила, процедури та механізми гарантування прав приватних осіб [1; 2; 5; 31; 50; 67]. Воно також узгоджується зі стандартами SIGMA та OECD, у межах яких публічне адміністрування оцінюється крізь призму процедурності, підзвітності, правової визначеності та наявності ефективних засобів правового захисту приватних осіб [131; 184; 204; 206].

Водночас запропоноване авторське розуміння враховує специфіку альтернативної енергетики як інфраструктурної сфери, розвиток якої в європейській правовій науці та регуляторній практиці розглядається не як саморегульований ринковий процес, а як складова керованого енергетичного переходу, де держава (через публічну адміністрацію) забезпечує перетворення стратегічних цілей у юридично обов'язкові правила та процедурні рішення. Показовим є те, що в ЄС «прискорення» ВДЕ забезпечується не лише економічними стимулами, а передусім процедурним дизайном: закріплюються вимоги до організації дозвільних процедур, граничні строки, координація між органами та інструменти “one-stop shop” для супроводження проєктів ВДЕ. Такі підходи прямо відображені у Директиві (ЄС) 2018/2001 (RED II) та її подальших змінах, спрямованих на прискорення дозвільних процедур [146; 148].

У цьому контексті публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики доцільно описувати як інституційно-процедурний механізм, що забезпечує: (а) постановку та конкретизацію публічних цілей; (б) розподіл компетенцій і відповідальності між суб'єктами; (в) прийняття нормативних та індивідуальних адміністративних актів; (г) здійснення контролю/нагляду; (г) гарантування правового захисту учасників ринку через процедури та оскарження. Саме такий “ланцюг” – від публічної цілі до процедурно коректного рішення та ефективного засобу захисту – відповідає сучасному розумінню адміністративно-правової природи регульованих інфраструктурних секторів, де правова визначеність і передбачуваність

регуляторних рішень є не «додатковою перевагою», а базовою умовою інвестиційної та технічної реалізованості проєктів.

Розкриття змісту публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики тому потребує структурного аналізу його ключових елементів, починаючи з цілей. У цій сфері цілі мають багатовимірний характер: поєднуються безпекові орієнтири (сталість та надійність постачання), кліматичні зобов'язання, інтеграція ВДЕ в енергосистему і формування стабільних регуляторних умов для господарської діяльності. В європейській політико-правовій рамці ці цілі відображені, зокрема, у формалізованих орієнтирах щодо підвищення частки відновлюваної енергії до 2030 року та запровадженні «постійного режиму» прискорення дозвільних процедур у RED III [127; 148; 165].

У наукових дослідженнях з енергетичного права акцентується, що такі цілі не реалізуються «автоматично ринком»: вони вимагають дієвих адміністративно-правових механізмів, які трансформують політичні орієнтири енергетичного переходу у юридично обов'язкові правила, процедури та індивідуальні рішення [194; 202].

Далі структура публічного адміністрування розкривається через суб'єктний склад, який у сфері альтернативної енергетики об'єктивно є складним і багаторівневим. Типовою для інфраструктурних ринків є модель, коли поряд із центральними органами виконавчої влади функціонують незалежні регулятори та оператори мереж, які виконують публічно значущі функції в межах законодавчо визначеної регуляторної рамки. OECD у спеціальному дослідженні про врядування регуляторів підкреслює, що саме незалежність, прозорість і підзвітність регулятора, а також належне процедурне оформлення його рішень є ключовими для довіри до регуляторного режиму і якості регулювання [154; 206].

Для України важливо, що функціонування ринку електричної енергії та регуляторної архітектури прямо закріплюється у законодавчій моделі ринку: Закон України «Про ринок електричної енергії» визначає правові й

організаційні засади виробництва, передачі, розподілу та постачання електроенергії і відсилає до пов'язаних актів, зокрема щодо альтернативних джерел та регулятора [103; 152; 185]. Водночас у національному правовому масиві суб'єктний склад зазвичай «прочитується» через розпорошені компетенції та спеціальні статуси окремих органів/операторів, тоді як для наукової реконструкції публічного адміністрування принципово важливо показати їх як елементи єдиного адміністративного процесу, який повинен бути процедурно узгодженим на всіх стадіях – від допуску на ринок/підключення до мереж до нагляду та застосування санкцій.

Зі суб'єктного складу логічно випливає наступний елемент – компетенції. Компетенція у сучасній адміністративно-правовій доктрині розглядається не тільки як набір повноважень, а як спосіб юридичного обмеження дискреції публічної адміністрації та гарантування правової визначеності для приватних осіб [70]. Для альтернативної енергетики цей аспект має посилену вагу: будь-яка невизначеність у компетенціях або “накладання” повноважень різних органів здатні породжувати затримки у дозволах, підключеннях, тарифних/ринкових рішеннях і відповідно – регуляторні ризики для інвестора. Саме тому в європейській рамці прискорення ВДЕ значною мірою «процедуризується»: через встановлення граничних строків та визначення ролей органів у процедурі видачі дозволів [146; 148; 154].

Компетенції реалізуються через юридичні форми адміністративної діяльності, і для сфери альтернативної енергетики доцільно підкреслити їх різнорівневість. По-перше, це нормативні та регуляторні акти, що встановлюють загальні правила функціонування ринку та доступу до мереж. По-друге, індивідуальні адміністративні акти (дозвільні, ліцензійні, приєднувальні, рішення у сфері регулювання/нагляду). По-третє, контрольні та наглядові дії. У доктрині адміністративного права така типологія форм є усталеною [2].

Окремо варто акцентувати на межах застосування адміністративного договору: у сфері енергетики договірні конструкції широко представлені у приватноправовому обороті, однак адміністративний договір як форма публічного адміністрування можливий лише за наявності публічно-владного елемента та спеціальної процедурної регламентації, що відмежовує його від суто приватноправових інструментів [69].

Наступний елемент – методи адміністративного впливу, що у цій сфері реально застосовуються у комбінованому вигляді: імперативні приписи (вимоги до приєднання/безпеки/ринкових правил), дозвільні інструменти, а також стимулюючі/заохочувальні засоби у межах державної політики. ОЕСД у документах з регуляторної політики наголошує на доцільності комбінування регуляторних інструментів і забезпечення їх узгодженості з прозорими процедурами прийняття рішень [180]. Для України це має прямий практичний вимір: навіть за наявності матеріально-правових норм про стимули чи вимоги, дефіцит процедурної визначеності (строки, етапність, вимоги до мотивування, участь заінтересованих осіб) здатний знижувати ефективність будь-якого методу впливу та провокувати спори.

Системоутворювальним елементом усієї конструкції є адміністративні процедури, через які компетенції та форми діяльності перетворюються на легітимні, передбачувані управлінські рішення. Саме тому європейський підхід до розвитку ВДЕ приділяє центральну увагу “permit-granting process” (дозвільному процесу): RED II закріплює вимогу організації дозвільної процедури, а подальші зміни (RED III) спрямовані на її прискорення та стабілізацію як довгострокового режиму [144; 146; 148].

У доктрині *good administration* адміністративні процедури розглядаються як базовий механізм захисту прав приватних осіб у взаєминах з публічною владою: строки, прозорість, участь, належне мотивування та можливість оскарження є «процедурними запобіжниками» проти надмірної дискреції [185; 208].

Для України додатковим нормативним маркером є набрання чинності загальним законом про адміністративну процедуру, який інституціоналізує стандарти належної адміністрації у відносинах органів влади з приватними особами та бізнесом [118].

У сфері альтернативної енергетики значення цього кроку є системним, оскільки проєкти ВДЕ проходять послідовність адміністративних рішень (дозвільних/погоджувальних/приєднувальних/регуляторних), а отже їх правова стійкість залежить не лише від “правильного результату”, а від процедурної коректності шляху до цього результату.

З процедурністю безпосередньо пов'язаний ще один структурний блок – гарантії, контроль і механізми оскарження, що формують охоронно-захисний вимір публічного адміністрування. У регульованих інфраструктурних секторах контроль і нагляд є необхідними для законності та безпеки, але наукові джерела послідовно підкреслюють: позбавлений процедурних запобіжників контроль здатен перетворюватися на надмірне втручання, що підриває довіру до регуляторного режиму та інвестиційну передбачуваність [24; 47].

Наднаціональні стандарти SIGMA прямо пов'язують якість публічного адміністрування з ефективністю засобів правового захисту, включно з реальними механізмами адміністративного та судового перегляду рішень, що є індикатором підзвітності та правової визначеності у діяльності публічної адміністрації [152].

Узагальнення доктринального та нормативного дискурсів дає підстави стверджувати, що публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики України має комплексний, багаторівневий і процедурно залежний характер та проявляється як структурована система реалізації публічно значущих повноважень, у якій поєднуються: цілі енергетичного переходу, інституційний дизайн суб'єктів, розподіл компетенцій, юридичні форми діяльності, методи регуляторного впливу, адміністративні процедури та гарантійно-охоронні механізми захисту прав учасників ринку. Така структура

відображає об'єктивні властивості інфраструктурного сектору: високу залежність приватної ініціативи від публічних рішень, необхідність узгодження інвестиційних циклів із мережевими та системними обмеженнями, а також вимогу легітимності та передбачуваності регуляторних втручань.

Системоутворювальне значення у цій моделі має процедурний вимір, оскільки саме через процедури забезпечуються правова визначеність, прозорість і підзвітність адміністративних рішень, а також їх стійкість у разі оскарження. Європейська еволюція регулювання ВДЕ (від RED II до RED III) демонструє, що прискорення розвитку ВДЕ інституційно «вбудовується» у право через встановлення вимог до дозвільного процесу та його організаційних параметрів, а не лише через матеріальні стимули [159; 194; 197]. В українському контексті це підсилює значення загальних стандартів адміністративної процедури та механізмів правового захисту, оскільки саме вони мають забезпечити, щоб регуляторні та дозвільні рішення у сфері ВДЕ були не тільки ефективними, а й процедурно бездоганними та прогнозованими для адресатів.

Отже, розуміння публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики як процедурно організованої адміністративно-правової діяльності дозволяє перейти від формально-інституційного переліку органів до аналізу внутрішньої логіки реалізації публічних повноважень, їх взаємозв'язку з процедурами та гарантіями захисту прав учасників енергетичних правовідносин. Водночас для науково коректного завершення категоріального аналізу у підрозділі 1.2 необхідно зафіксувати, що узгодження цілей, компетенцій, форм діяльності та процедур у єдину послідовну модель належного публічного адміністрування потребує подальшого звернення до принципів як до нормативно-узагальнюючих орієнтирів, через які в адміністративному праві систематизуються вимоги правової визначеності, підзвітності, процедурності та ефективного правового

захисту в діяльності публічної адміністрації. Саме це і зумовлює необхідність їх спеціального, самостійного дослідження у наступному підрозділі 1.3.

1.3 Принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України

У межах адміністративно-правового дослідження принципи мають розглядатися не як декларативні «гасла» або політичні побажання, а як нормативно-орієнтуючі засади, які задають *стандарти належності* публічно-владної діяльності: визначають її спрямованість, межі дискреції, вимоги до процедури, критерії правомірності та юридичної якості адміністративних рішень. Така постановка питання узгоджується з сучасним розумінням адміністративної діяльності як процедурно організованої форми реалізації публічної влади, де «належність» управління вимірюється не лише досягненням цілей політики, а й дотриманням гарантій прав особи у процесі прийняття адміністративних актів і вчинення процедурних дій [73].

Ця логіка добре відбивається і в спеціальній адміністративно-правовій проблематиці альтернативної енергетики. Так, у дисертаційному дослідженні Д. О. Штоди адміністративно-правове регулювання у сфері використання альтернативних джерел енергії прямо описується як вплив уповноважених суб'єктів, що «орієнтований» на цілеспрямоване забезпечення публічного інтересу та гарантування реального дотримання прав у відповідних енергетичних відносинах; водночас підкреслюється, що таке регулювання базується на системі загальних, галузевих і спеціальних принципів, причому авторка окремо називає приклади спеціальних принципів (зокрема, спрямованості на енергетичну безпеку через розвиток альтернативної енергетики; врахування міжнародних вимог і стандартів; комбінування прямих і непрямих методів; визначальної ролі органу виконавчої влади зі спеціальним статусом) [125].

Водночас для коректного теоретичного конструювання принципів у темі альтернативної енергетики методологічно продуктивним є багаторівневий підхід, за якого принципи відрізняються за рівнем узагальнення та «юридичною силою» орієнтира. На практиці це означає розмежування:

- загальноправових принципів (верховенство права, законність, рівність тощо);
- галузевих принципів адміністративного права (як базових засад функціонування адміністративної діяльності);
- спеціальних принципів, релевантних саме для сфери альтернативної енергетики як особливого сегмента енергетики та енергетичного переходу [125].

Саме така «багаторівнева оптика» є особливо доречною для альтернативної енергетики, тому що вона дозволяє, з одного боку, не втратити фундаментальні правові орієнтири (верховенство права, юридична визначеність, рівність), а з іншого – віднайти специфічні вимоги до адміністративної поведінки у сфері, де типовими є складні дозвільні ланцюги, регуляторні рішення, мережеві приєднання, конкурсний розподіл підтримки, вплив на довкілля та участь значної кількості заінтересованих осіб. У цій площині показово, що Закон України «Про адміністративну процедуру» не просто проголошує абстрактні цінності, а фіксує перелік принципів як процедурних стандартів (обґрунтованість, безсторонність, добросовісність і розсудливість, пропорційність, відкритість, своєчасність і розумний строк, ефективність, презумпція правомірності вимог особи, гарантії участі та ефективних засобів правового захисту тощо) [73].

Додаткову методологічну «опору» для такого розуміння дає європейський стандарт *good administration / good governance*. У праві ЄС право на належне адміністрування концептуалізовано як юридично значущий орієнтир через ст. 41 Хартії основних прав Європейського Союзу, яка пов'язує належність адміністративної діяльності з вимогами

неупередженості, справедливості та розумних строків розгляду справи, а також із процедурними елементами, що у правозастосуванні трансформуються у конкретні гарантії для особи [138]. У ширшому європейському контексті на рівні Ради Європи принципи належного адміністрування підтримані рекомендаційним стандартом Комітету міністрів – Recommendation CM/Rec(2007)7 on good administration, що відображає загальноєвропейську тенденцію оцінювати якість публічної адміністрації через стандарти процедури, прозорості, мотивування та контролю [189]. У схожій логіці вибудовано й сучасний підхід SIGMA/OECD, де «*Principles of Public Administration*» розглядаються як рамка стандартів і очікуваної поведінки сучасної публічної адміністрації, що слугує орієнтиром реформ і оцінки прогресу [204].

На цьому тлі методологічно важливо уникнути поширеного спрощення, коли будь-які стратегічні формулювання (цілі, напрями, «вектори», пріоритети) механічно називаються принципами. У реальних нормативних та стратегічних документах України поняття «принципи» справді нерідко використовується як елемент політики поруч із візією, метою, цілями та індикаторами. Наприклад, у стратегічних документах зустрічається конструкція на кшталт «візія, мета та принципи реалізації», а окремо – «стратегічні цілі» й індикатори (що ілюструє типову структуру стратегічного планування) [53].

Однак для адміністративно-правового аналізу потрібен більш жорсткий критерій: принцип у правовому сенсі виконує функцію *нормативного стандарту належності* (що саме має бути дотримано у рішеннях і процедурах), тоді як цілі/завдання/напрями виконують *програмно-управлінську функцію* (що саме має бути досягнуто), навіть якщо в політичному документі вони стилістично оформлені як «принципи». Звідси впливає ключове для даного підрозділу розмежування: у сфері альтернативної енергетики, де політика традиційно описується через показники розвитку та траєкторії переходу, принципи публічного

адміністрування мають «прив'язуватися» не до декларації бажаного результату, а до вимог до процедури та якості управлінського рішення (обґрунтованість, прозорість, участь, недискримінаційність, строки, пропорційність, ефективні засоби оскарження тощо) [73].

Відмежування принципів від цілей і завдань державної політики є особливо значущим саме для альтернативної енергетики, і тут методологічним «якорем» виступає підхід Т. В. Мусієнко. Авторка спеціально наголошує на неприпустимості ототожнення принципів державної політики та принципів управління у сфері альтернативної енергетики: навіть якщо в рамках «нового типу» державного управління інколи відмовляються від розмежування «управління» і «політики», з цього не випливає, що принципи політики автоматично стають принципами управління. Мусієнко прямо підкреслює: принципи політики відбивають стратегічні напрями розвитку галузі, а «основні ідеї управління» – сприяють реалізації політики [52].

Суттєво й те, що Т. В. Мусієнко пропонує дефінітивний каркас принципів управління у цій сфері: вони описуються як «основні правила, керівні ідеї, об'єктивні закономірності розвитку альтернативної енергетики та діяльності керівних державних органів», які відображають найбільш суттєві закономірності та взаємозв'язки і мають на меті сприяння розвитку сфери [52]. Додатково авторка відтворює вимоги до принципів: вони мають відображати лише найсуттєвіші й стійкі закономірності та взаємозв'язки, охоплювати зв'язки, властиві управлінню як цілісному явищу, і відображати специфіку державного управління [52]. Для методології подальшого аналізу це важливо як тест «принциповості»: не будь-яка управлінська ідея є принципом, а лише та, що має характер стійкого й визначального стандарту, здатного орієнтувати адміністративну практику та слугувати критерієм оцінки правомірності/належності рішень.

Разом із тим, застосування підходу Мусієнко у дисертаційному дослідженні саме публічного адміністрування потребує обережного

методологічного «перекладу». По-перше, Мусієнко працює у термінологічній рамці «державного управління», тоді як сучасна адміністративно-правова доктрина (і чинне процедурне законодавство) акцентує процедурно-правову організацію діяльності публічної адміністрації, її підзвітність, а також гарантії участі та захисту для приватних осіб у адміністративних провадженнях [73]. По-друге, якщо у «управлінській» рамці центр ваги часто переноситься на закономірності функціонування керівних органів, то у «адміністративно-процедурній» рамці принципи мають бути переформатовані у нормативні стандарти адміністративних рішень і процедур: вимоги до мотивування, строків, прозорості, доступу до інформації, недискримінаційності й рівності учасників, пропорційності втручання, добросовісності, безсторонності, ефективного оскарження тощо [73; 138; 189].

Отже, для цілей цього підрозділу базова ідея Мусієнко про розмежування «policy» та «administration» зберігається як методологічно правильна, але її зміст має бути уточнений у координатах публічного адміністрування: принципи у сфері альтернативної енергетики слід реконструювати як такі, що одночасно (а) забезпечують реалізацію енергетичної політики та цілей переходу і (б) встановлюють юридично зобов'язальні стандарти належної адміністративної процедури та якості управлінських рішень, без яких ані інвестиційна передбачуваність, ані справедливість регуляторних втручань, ані реальна легітимність енергетичних трансформацій не можуть бути гарантовані [73; 125].

У методологічному сенсі для сфери альтернативної енергетики принципово важливо не звузити публічне адміністрування до «управління» як суто організаційно-інституційної взаємодії. Така редукція небезпечна тим, що «виносить за дужки» нормативно-процедурний вимір діяльності публічної адміністрації: вимоги до форм, підстав, строків, мотивування, участі заінтересованих осіб, прозорості та можливості оскарження рішень у конкретних адміністративних провадженнях, які й формують стандарт

належності (*proper administration*) у публічно-владній діяльності. Саме тому важливим є розуміння принципів як орієнтирів, що “прошивають” не лише інституційну архітектуру, а й юридичну якість процедур і актів, тобто дозволяють оцінювати належність рішень публічної адміністрації у ВДЕ не лише за результатом, а за тим, як саме цей результат досягається в правовій формі.

У цьому аспекті показовими є висновки Л. М. Алдохіної, яка, досліджуючи організацію публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, акцентує саме на цілеспрямованій взаємодії суб’єктів публічної адміністрації з виробниками, споживачами та іншими учасниками відносин у сфері альтернативної енергетики, орієнтованій на реалізацію нормативно-правових актів і виконання завдань та функцій галузі [5]. Важливо, що у цих дослідженнях чітко окреслено предметний фокус: авторка не обмежується загальним «управлінським» описом, а вибірково аналізує чинне законодавство на предмет уживання терміна “публічне адміністрування” та його синонімів, спеціально підкреслюючи проблему термінологічної й нормативної неповноти та потребу її подолання [5; 6].

Окрему методологічну вагу має те, що Алдохіна прямо описує процес публічного адміністрування у ВДЕ як такий, що поєднує елементи управління, регулювання та моніторингу, і вказує на потребу комплексної нормативної бази, зокрема із закріпленням поняття «публічне адміністрування» та основних функцій у цій сфері. Це не просто «загальний заклик» до впорядкування: у логіці дослідження авторки підкреслюється, що правове забезпечення має охоплювати різні модальності владного впливу (регуляторні й контрольні компоненти), а також забезпечувати узгодженість взаємодії держави, місцевого самоврядування та суб’єктів господарювання. Прикметно, що у висновковій частині статті як «основне завдання» публічного адміністрування у цій сфері названо створення злагодженого механізму взаємодії між державою, органами місцевого самоврядування та суб’єктами господарювання на засадах державно-приватного партнерства для

формування максимальних можливостей ефективного розвитку галузі [5]. Саме цей момент важливий як методологічний сигнал: принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики повинні «працювати» не лише як орієнтири керованості розвитку, а як юридично значущі стандарти для регуляторної, дозвільної, наглядової та моніторингової діяльності, які забезпечують узгодженість механізмів і відтворюваність практик.

Додатковий методологічний критерій розмежування «принципів» і «цілей політики» випливає з аналізу А. П. Баранова щодо європейських стандартів належного адміністрування в контексті реформ публічної адміністрації. У фокусі автора – те, що європейські орієнтири реформування в Україні спиралися не лише на «політичні цілі», а на систему принципів і критеріїв оцінки, сформульованих SIGMA. Зокрема, вказується, що встановлені SIGMA принципи структуровані за шістьма головними напрямками оцінки діяльності держав-бенефіціарів (що підкреслює саме їх оцінювальну й стандарт-установчу природу) [11].

Цю методологічну лінію доцільно підсилити прямим зверненням до первинного джерела SIGMA. У виданні «Принципи державного управління» (редакція 2023 року) принципи визначено як комплексну систему стандартів, що відображає цінності та очікувану поведінку, якої громадяни й підприємства чекають від сучасного державного управління; при цьому документ прямо підкреслює, що принципи разом із супровідною системою моніторингу можуть використовуватися як путівник реформ і інструмент оцінювання прогресу [204]. У такий спосіб «принципи» тут концептуалізуються саме як оцінювальні стандарти якості (*quality benchmarks*), а не як «перелік намірів», і це методологічно підтримує позицію Баранова про принципи як критерії модернізації адміністративних систем [11; 204].

Отже, важливо зафіксувати: якщо принципи SIGMA у реформаторських практиках трактуються як стандарти, що дозволяють вимірювати якість та спроможність адміністративних систем (у т.ч. через

моніторингові індикатори й критерії), то й у сфері альтернативної енергетики принципи публічного адміністрування мають бути сформульовані так, щоб вони були операціоналізованими – придатними для застосування як критерії правомірності, належності й якості адміністративних рішень та процедур. Інакше кажучи, принципи мають «вбудовуватися» у типові адміністративні ситуації ВДЕ (регуляторні рішення, дозвільні ланцюги, нагляд/контроль, доступ до мереж, взаємодія публічних і приватних акторів) як вимірювані стандарти поведінки публічної адміністрації, а не залишатися рівнем стратегічних декларацій [11; 204].

У підсумку, наведене дозволяє вибудувати логічно цілісну рамку подальшого аналізу. По-перше, принципи в адміністративному праві мають розглядатися як багаторівнева система нормативних орієнтирів, що задають якість і спрямованість регулювання та діяльності публічної адміністрації [125]. По-друге, у сфері альтернативної енергетики принципи не можуть виводитися шляхом простого «перейменування» цілей або напрямів політики; необхідне концептуальне розмежування «політичного» та «адміністративного» рівнів, обґрунтоване у спеціальній літературі [52]. По-третє, у сучасному підході до публічного адміністрування принципи мають виконувати функцію стандартів належного адміністрування і критеріїв оцінки якості управлінських систем, що узгоджується як із європейськими рамками SIGMA, так і з їх рецепцією в українських реформах [10; 204], а також із фіксованою у спеціальній літературі потребою комплексного нормативного оформлення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики [5].

На цій основі подальший аналіз принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України доцільно будувати як послідовну трикрокову процедуру: (1) розкриття загальних адміністративно-правових стандартів як бази (у т.ч. тих, що у подальшому можуть «проектуватися» на конкретні адміністративні провадження та рішення у сфері альтернативної енергетики); (2) виокремлення спеціальних принципів, зумовлених

об'єктною специфікою альтернативної енергетики та характером адміністративно-регуляторної взаємодії в цій сфері; (3) перевірка їх «принциповості» за критеріями стійкості, загальності, нормативної спрямованості та придатності як стандартів оцінки адміністративних рішень і процедур, що відповідає методологічним застереженням у спеціальній літературі та логіці європейських стандартів [5; 52; 125; 204].

Аналіз чинного та проєктного нормативно-правового регулювання у сфері альтернативної (відновлюваної) енергетики України дає підстави для методологічно значущого висновку: категорія «принципів» у спеціальних актах переважно функціонує у площині державної політики (цільово-програмних орієнтирів), тоді як принципи публічного адміністрування як юридичні стандарти адміністративної діяльності (процедурні й організаційні вимоги до ухвалення та виконання владних рішень) не отримують автономного, системного та «вбудованого» закріплення у профільному ВДЕ-законодавстві. Такий розподіл узгоджується з доктринальною логікою розмежування полісу-рівня (стратегічні напрями, цілі, пріоритети) та administration-рівня (організація і процедури реалізації владних повноважень), що у вітчизняній літературі з проблематики альтернативної енергетики прямо підкреслювалося як принципово важливе для коректного розуміння «принципів» у галузі [52].

Базовим спеціальним актом у відповідній сфері є Закон України «Про альтернативні джерела енергії». Його конструкція показова: закон прямо формулює не «принципи адміністрування», а «основні засади державної політики у сфері альтернативних джерел енергії» (ст. 3) – як набір програмно-цільових орієнтирів [75]. У переліку таких засад акцентовано, зокрема, на нарощуванні виробництва і споживання енергії з альтернативних джерел, зменшенні імпортозалежності, екологічних цілях та стимулюванні розвитку відповідного сектору. За своєю нормативною природою ці положення задають вектор державного впливу та легітимують інструменти підтримки/стимулювання, однак не формують самостійного принципового

«каркасу» адміністративної діяльності (вимог до мотивування рішень, строковості, координації, стандартів участі заінтересованих осіб, належної процедури тощо) саме у ВДЕ-процедурах.

Аналогічний підхід простежується і в оновлювальних проєктних матеріалах, спрямованих на гармонізацію українського регулювання з правом ЄС у сфері ВДЕ. Так, урядовий законопроект № 14271 зареєстровано 03.12.2025, і він позиціонується як інструмент імплементації європейських підходів у секторі відновлюваних джерел енергії. При цьому у публічних урядових повідомленнях щодо змісту законопроекту підкреслено, що зміни стосуються, зокрема, особливостей розрахунку частки енергії з ВДЕ та формування національного цільового показника, який має враховуватися в документах планування (зокрема в межах Національного плану з енергетики та клімату) [110]. Отже, навіть у «євроінтеграційному» проєктному масиві термінологія «засад/принципів» продовжує працювати насамперед як цільово-політична рамка, тоді як кодифікація спеціальних адміністративно-процедурних принципів саме для ВДЕ-сфери (як окремого, системного розділу стандартів адміністративної діяльності у процедурах приєднання, підтримки, доступу до мереж, аукціонів, дозволів, координації з операторами систем тощо) у публічно доступних описах законопроекту не артикулюється.

Натомість «принциповий» компонент адміністративної діяльності у сучасній українській моделі концентрується передусім у загальному адміністративному законодавстві. Закон України «Про адміністративну процедуру» встановлює принципи адміністративної процедури (зокрема верховенство права, включно із законністю та юридичною визначеністю; рівність; обґрунтованість; безсторонність тощо), які мають універсальне значення для ухвалення адміністративних актів у різних секторах [10; 67; 73]. Водночас універсальність цих принципів не усуває проблеми секторальної «невбудованості»: вони застосовні до ВДЕ-відносин опосередковано, але не «перекладені» у спеціальному енергетичному регулюванні на мову конкретних процедур енергетичного переходу, де вирішальними стають

координація та сумісність рішень кількох органів, прозорість мережових процедур, належна участь і запобігання конфліктам інтересів на стику регулювання–ринку–мереж. Саме це й породжує фрагментарність принципового забезпечення на межі загальної адміністративної процедури та спеціальних енергетичних правовідносин.

Суміжне енергетичне законодавство, зі свого боку, демонструє наявність «принципових» конструкцій, але вони здебільшого належать до логіки ринку, а не до логіки адміністративної процедури у ВДЕ-сфері. Так, Закон України «Про ринок електричної енергії» прямо закріплює принципи функціонування ринку, серед яких – недискримінаційний і прозорий доступ до системи передачі та систем розподілу, недискримінаційна участь у ринку, незалежне державне регулювання тощо [103]. Для альтернативної енергетики ці приписи мають безумовне значення (зокрема у частині мережевого доступу й умов участі у ринку), але вони не замінюють потреби у власне адміністративно-правовому принциповому каркасі, який би описував стандарти діяльності публічної адміністрації саме у специфічних ВДЕ-процедурах.

Таким чином, нормативно-правовий матеріал підтверджує: у сфері альтернативної енергетики України «принципи» переважно кодифікуються як засади державної політики (цільові та стратегічні орієнтири), тоді як принципи публічного адміністрування у значенні юридичних стандартів адміністративної діяльності залишаються або загальними (у межах Закону «Про адміністративну процедуру»), або розпорошеними у суміжних секторальних режимах (ринкових і мережових). Виявлена фрагментарність логічно обґрунтовує подальше звернення до доктринальних підходів і європейських стандартів належного врядування та адміністративної діяльності – як до інструментів концептуального «доукомплектування» та систематизації принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики.

Відсутність у спеціальному енергетичному законодавстві України системного й автономного закріплення принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики зумовлює підвищене значення доктринальних підходів. Саме доктрина в цій ситуації виконує компенсаторну функцію, дозволяючи реконструювати зміст, юридичну природу та функціональне призначення таких принципів як стандартів адміністративної діяльності. Аналіз наукових праць свідчить, що вітчизняна адміністративно-правова наука не сформувала цілісної галузевої концепції принципів публічного адміністрування у ВДЕ-секторі; відповідні підходи розвиваються фрагментарно – у межах загальної теорії адміністративного права, теорії державного та публічного управління, доктрини адміністративної процедури, а також у спеціальних дослідженнях правового забезпечення альтернативної енергетики.

Методологічну основу для аналізу принципів публічного адміністрування формує класична адміністративно-правова доктрина, у межах якої принципи розглядаються як нормативно-орієнтуючі засади діяльності публічної адміністрації, що визначають межі допустимого владного впливу та слугують критеріями правомірності й належності адміністративних рішень. Такий підхід послідовно відображено в працях В. Б. Авер'янова, де принципи адміністративного права характеризуються як фундаментальні засади правової організації діяльності органів публічної влади та як орієнтири оцінки адміністративних актів і дій [1]. Методологічна значущість цього підходу для сфери альтернативної енергетики полягає в тому, що він дозволяє трактувати принципи не як декларативні формули, а як юридично значущі стандарти, застосовні до конкретних адміністративних процедур – дозвільних, регуляторних, контрольних і сервісних.

Аналогічна логіка простежується і в роботах Ю. П. Битяка, де принципи адміністративного права визначаються як керівні засади адміністративно-правового регулювання та діяльності публічної адміністрації [2]. Для предмета цього дослідження принциповим є те, що в

межах цієї доктринальної традиції чітко розмежовуються принципи адміністративної діяльності та принципи державної політики: перші спрямовані на забезпечення належної якості владних рішень і процедур, другі – на визначення стратегічних орієнтирів розвитку відповідної сфери. Таке розмежування має вирішальне значення для альтернативної енергетики, де в нормативних і стратегічних документах принципи часто використовуються як елементи політики, але не як юридичні стандарти адміністрування.

Спеціалізований галузевий підхід до принципів у сфері альтернативної енергетики представлено у праці Т. В. Мусієнко «Принципи державного управління у сфері альтернативної енергетики України» [52]. Авторка аргументовано розмежовує принципи державної політики та принципи державного управління, підкреслюючи, що перші відображають цільові й стратегічні орієнтири розвитку альтернативної енергетики, тоді як другі мають визначати засади організації та здійснення управлінського впливу з боку держави. Наукова цінність цього підходу полягає у чіткому методологічному відмежуванні політичного та управлінського рівнів, що дозволяє уникнути редукції принципів до програмних декларацій.

Разом із тим, підхід Т.В. Мусієнко має об'єктивні методологічні обмеження, зумовлені його формуванням у категоріях державного управління. У сучасній адміністративно-правовій доктрині дедалі більшого значення набуває концепція публічного адміністрування, яка акцентує увагу на процедурних гарантіях, сервісній функції держави, правовому становищі приватних осіб і механізмах їх участі у прийнятті рішень [52]. У цьому контексті принципи державного управління у сфері альтернативної енергетики потребують подальшої трансформації у принципи публічного адміністрування, здатні виконувати функцію юридичних стандартів адміністративних процедур, а не лише організаційно-управлінських орієнтирів.

Інституційно-організаційний вимір доктринального аналізу представлений у працях, що досліджують публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики через систему суб'єктів, їх повноваження та механізми взаємодії. Зокрема, у статті Л. М. Алдохіної «Деякі питання організації публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні» [5] акцентовано увагу на проблемах інституційної розпорошеності, координації та узгодженості діяльності органів публічної влади. Цей підхід дозволяє окреслити організаційні передумови формування принципів публічного адміністрування, таких як узгодженість, інституційна визначеність і недопущення дублювання повноважень. Водночас інституційно-організаційна перспектива має обмежену пояснювальну здатність щодо принципів як нормативно-орієнтуючих засад адміністративної діяльності. У відповідних працях принципи, як правило, виводяться опосередковано – через аналіз функцій і завдань органів влади, тоді як процедурні стандарти прийняття адміністративних рішень, гарантії участі заінтересованих осіб та захисту їх прав не становлять самостійного предмета дослідження. Це зумовлює необхідність доповнення інституційного підходу процедурно-правовою перспективою.

Процедурний вимір принципів публічного адміністрування найбільш послідовно розробляється у працях, присвячених адміністративній процедурі та стандартам належності адміністративних актів, де принципи публічного адміністрування розглядаються у зв'язку з правовою організацією адміністративної діяльності та процедурними гарантіями прав приватних осіб [10; 17; 39; 116; 150]. Для сфери альтернативної енергетики цей підхід є методологічно релевантним, оскільки дозволяє інтерпретувати принципи як критерії належності адміністративних процедур – своєчасності, передбачуваності, рівності учасників, обґрунтованості та пропорційності адміністративних рішень.

Особливого значення в цьому контексті набуває Закон України «Про адміністративну процедуру» [73], який нормативно закріплює принципи

адміністративної процедури як загальні стандарти діяльності адміністративних органів. Хоча цей закон не має галузевої спрямованості, його принципи поширюються і на адміністративні процедури у сфері альтернативної енергетики, створюючи універсальний нормативний каркас для оцінки належності дозвільних і регуляторних рішень.

Додаткову галузеву конкретизацію проблематики принципів забезпечують дослідження адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. У статті Д. О. Полюховича «Суб'єкти адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні» підкреслюється складний і багатосуб'єктний характер таких правовідносин [70]. Це підсилює аргументацію на користь формування принципів публічного адміністрування як стандартів координації, узгодженості адміністративних рішень і недискримінаційного доступу до адміністративних процедур у ВДЕ-секторі.

Європейсько-орієнтований доктринальний вимір доповнює національні підходи, пропонуючи концепцію *good administration* як універсальний стандарт якості діяльності публічної адміністрації [208]. У працях, присвячених реформуванню публічного управління, зокрема у дослідженні А. П. Баранова, принципи належного адміністрування розглядаються як інструмент оцінки ефективності та правової якості адміністративної діяльності [11]. Для сфери альтернативної енергетики цей підхід є особливо значущим, оскільки дозволяє інтегрувати національні доктринальні напрацювання у ширший європейський контекст стандартів належного адміністрування, з урахуванням специфіки енергетичного переходу та підвищених вимог до прозорості й передбачуваності адміністративних процедур.

Узагальнюючи, доктринальні підходи до принципів управління та публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики доцільно розглядати як взаємодоповнювані. Загальнотеоретичні концепції адміністративного права формують базове розуміння принципів як

юридичних стандартів адміністративної діяльності; галузеві дослідження уточнюють специфіку альтернативної енергетики як самостійного об'єкта публічного адміністрування; інституційно-організаційні підходи виявляють проблеми координації та розмежування компетенцій між суб'єктами публічної влади; процедурно-правова доктрина забезпечує критерії належності адміністративних рішень і процедур; європейські підходи до good administration виконують роль зовнішнього еталону якості адміністративної діяльності. Саме сукупність цих елементів дозволяє розглядати принципи публічного адміністрування не як декларативні орієнтири, а як юридично значущі стандарти, здатні спрямовувати і оцінювати практику адміністративної діяльності у сфері відновлюваної енергетики.

Логічним продовженням такого доктринального аналізу є звернення до європейських стандартів публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики, які формуються на перетині загальних принципів належного адміністрування та спеціалізованих процедурних вимог, закріплених у праві Європейського Союзу для сектору відновлюваних джерел енергії. Для адміністративно-правового дослідження ці стандарти мають розглядатися не як абстрактні політико-управлінські орієнтири, а як нормативно визначені критерії належності адміністративної діяльності, що підлягають імплементації у національні правопорядки. У контексті євроінтеграційних зобов'язань України та реформування системи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики аналіз таких стандартів набуває особливого значення, оскільки саме вони задають вимоги до процедур, рішень і адміністративної поведінки публічних органів, орієнтовані на передбачуваність, прозорість, недискримінаційність і ефективний захист прав учасників енергетичних правовідносин.

На рівні загальних стандартів ключове значення мають документи SIGMA (спільна ініціатива Європейського Союзу та ОЕСР), які протягом останніх років виконують функцію еталонної рамки оцінювання якості публічного адміністрування для країн розширення та сусідства ЄС. У

документі *The Principles of Public Administration* (2023) прямо зазначено, що Принципи становлять комплексну систему нормативно-орієнтуючих стандартів, які відображають спільне розуміння належного публічного адміністрування в європейському адміністративному просторі та використовуються як інструмент моніторингу реформ і адміністративної спроможності держав [204]. Методологічна цінність Принципів SIGMA полягає в тому, що вони не обмежуються декларативним переліком цінностей, а вибудовують ієрархічну систему принципів, підпринципів та індикаторів, які охоплюють, зокрема, організацію та підзвітність публічної адміністрації, якість адміністративних послуг, прозорість, участь заінтересованих осіб, цифровізацію процедур і орієнтацію на користувача. При цьому у самому документі підкреслюється, що у сферах, де існує спеціальне право Європейського Союзу (*acquis*), саме воно має пріоритет у конкретизації відповідних стандартів [204]. Це положення має принципове значення для сфери відновлюваної енергетики, де загальні принципи належного адміністрування отримують безпосереднє нормативне наповнення через галузеве законодавство ЄС.

Паралельно загальноєвропейський підхід до належного адміністрування має і первинно-правовий вимір. Зокрема, стаття 41 Хартії основоположних прав Європейського Союзу закріплює право кожної особи на належне адміністрування, що включає розгляд справ неупереджено, справедливо та у розумний строк компетентними органами, а також право бути вислуханим і отримати мотивоване рішення [138]. У площині адміністративного права ці положення функціонують як надгалузеві процедурні орієнтири, які мають бути враховані у всіх секторах публічного адміністрування, включно з енергетикою.

На рівні спеціалізованих галузевих стандартів вирішальне значення мають норми права ЄС у сфері відновлюваної енергетики, насамперед Директива (ЄС) 2018/2001 про заохочення використання енергії з відновлюваних джерел (RED II) та зміни до неї, внесені Директивою (ЄС)

2023/2413. Саме в цих актах загальні принципи належного адміністрування трансформуються у конкретні процедурні вимоги, обов'язкові для держав-членів [146; 148].

Особливо показовими є положення статті 16 RED II у редакції 2023 року, яка отримала назву “*Organisation and main principles of the permit-granting procedure*”. У ній встановлюється, що дозвільна процедура у сфері відновлюваної енергетики має охоплювати всі адміністративні дозволи, необхідні для будівництва, модернізації, експлуатації та приєднання об'єктів ВДЕ до мережі, а також включати всі адміністративні стадії – від підтвердження повноти заявки до повідомлення остаточного рішення заявнику [148]. Таке нормативне структурування процедури фактично закріплює вимоги процедурної визначеності та передбачуваності, які в загальному вигляді декларуються у принципах належного адміністрування, але тут набувають чіткої юридичної форми.

Подальша конкретизація процедурних стандартів відбувається через запровадження прискорених процедур у так званих *renewables acceleration areas*. Стаття 16а RED II (у редакції 2023 року) встановлює максимальні строки дозвільних процедур для проєктів у таких зонах, передбачає обмежений перелік підстав для їх подовження та покладає на компетентні органи обов'язок інформувати заявників про перебіг процедури [148]. У доктринальному вимірі ці положення відображають нормативну реалізацію принципів строковості, процедурної економії, правової визначеності та недопущення довільності адміністративної діяльності, що є особливо важливим для альтернативної енергетики як інвестиційно ємної сфери.

Важливо також, що європейські стандарти процедур у сфері ВДЕ не ігнорують вимоги участі та прозорості. У контексті визначення зон прискореного розвитку ВДЕ право ЄС прямо пов'язує відповідні рішення з процедурами стратегічної екологічної оцінки та участю громадськості, що забезпечує баланс між прискоренням адміністративних процедур і дотриманням екологічних та процедурних гарантій [27; 128; 148; 208].

Окремий аспект європейських стандартів публічного адміністрування становить доступність та зручність адміністративних процедур, зокрема у цифровому вимірі. Загальну рамку у цій сфері формує Регламент (ЄС) 2018/1724 про Єдиний цифровий шлюз (Single Digital Gateway), який закріплює вимоги щодо доступу громадян і бізнесу до інформації, процедур та допоміжних сервісів через єдині цифрові точки входу [190]. У поєднанні з положеннями RED II/RED III ці норми формують європейський стандарт процедурної доступності та прозорості, релевантний і для сфери альтернативної енергетики.

Співвідношення зазначених європейських стандартів із українською нормативно-правовою моделлю регулювання альтернативної енергетики засвідчує принципово різні способи юридичного «вбудовування» принципів у регулятивну конструкцію. Українське спеціальне законодавство у сфері ВДЕ переважно задає рамку державної політики та цільових орієнтирів, тоді як європейська модель послідовно переводить принципи у площину процедурно вимірюваних стандартів адміністративної діяльності – через чіткі правила дозвільних процесів, строки, організаційні вимоги та вимоги до прозорості.

Так, Закон України «Про альтернативні джерела енергії» 2003 року структурно й змістовно фокусується на політико-цільовому рівні: уже в базових положеннях закон прямо формулює «основні засади державної політики» у цій сфері (зокрема нарощування виробництва та споживання енергії з альтернативних джерел, зменшення імпортозалежності тощо), однак не вибудовує автономної системи принципів публічного адміністрування як стандартів процедур і адміністративних актів [75]. Відповідно, принципи в межах цього спеціального закону функціонують насамперед як політико-програмні орієнтири, а не як критерії належності конкретних адміністративних процедур (дозвільних, мережевих, контрольних, регуляторних).

Водночас українська правова система вже містить «процедурний каркас» принципів, який за своєю природою ближчий до європейської логіки *good administration*. Закон України «Про адміністративну процедуру» [73] установлює загальні стандарти діяльності адміністративних органів саме через принципи адміністративної процедури, що поширюються на ухвалення адміністративних актів і перебіг адміністративних проваджень незалежно від галузі. Ключове тут не лише те, що принципи перелічені, а те, що вони задумуються як критерії належності: закон визначає сферу дії та адресатів регулювання (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші уповноважені суб'єкти), а отже – закладає універсальну правову основу для оцінювання адміністративної діяльності у ВДЕ-секторі за процедурними стандартами, а не лише за відповідністю стратегічним цілям. Саме тому національна модель уже має внутрішній ресурс еволюції: спеціальне ВДЕ-законодавство задає політику, натомість загальне адміністративно-процедурне законодавство – інструментарій юридичного контролю якості адміністративних рішень.

Європейська ж модель демонструє наступний, більш «щільний» рівень: загальні принципи належного адміністрування (право на добре адміністрування, належна процедура, прозорість, доступ до інформації, ефективні засоби захисту) не залишаються лише рамковими деклараціями, а «перекладаються» у секторні процедурні обов'язки у праві ЄС щодо ВДЕ. Найбільш показовим прикладом є регулювання дозвільних процедур у Директиві (ЄС) 2018/2001 (RED II), яка в статті 16 зобов'язує держави-члени організувати дозвільний процес через контактні пункти (логіка «one-stop shop»), а також установлює вимоги до організації та тривалості *permit-granting process*, включно з регулюванням строків (зокрема згадуються скорочені строки для малих установок) [146].

Подальше посилення процедурної логіки здійснено Директивою (ЄС) 2023/2413 [148], яка внесла цільові зміни для прискорення розвитку ВДЕ через інструменти «прискорювальних зон» та жорсткіші правила тривалості

процедур. Зокрема, передбачено спеціальні строки для проектів у renewables acceleration areas (стаття 16a), а також вимогу публічної доступності результатів рішень у межах дозвільних процедур. Важливо й те, що Європейська Комісія прямо фіксує момент набрання чинності директивою 2023/2413 та строки транспозиції, підкреслюючи прискорювальний характер змін і окремі коротші дедлайни саме щодо permitting [148]. У підсумку принципи *good administration* у ЄС проявляються не лише як «зовнішні» еталони, а як нормативно «зашиті» процедури з вимірюваними параметрами (організація процесу, строки, прозорість рішень, доступність інформації).

З огляду на це, зіставлення моделей дозволяє точніше окреслити напрям можливого розвитку українського регулювання: перехід від переважно політико-декларативного закріплення засад у спеціальному ВДЕ-законі до процедурно вимірюваних стандартів адміністрування, тобто до такого рівня, де принципи прямо відображаються у правилах дозвільних і регуляторних процедур, їхній організації, строках, мотивації рішень та гарантіях доступу заінтересованих осіб. У цьому сенсі український Закон «Про адміністративну процедуру» вже задає універсальні стандарти для адміністративних органів, але саме європейська секторна модель (RED II / RED III) демонструє, як ці принципи можуть бути спеціалізовані для ВДЕ через деталізовані процедурні вимоги [17; 67; 73].

Отже, європейські стандарти публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики доцільно розглядати як інтегровану нормативно-стандартну систему, у якій: (1) рамкові принципи належного адміністрування формують загальноєвропейські критерії якості адміністративної діяльності (правомірність, передбачуваність, підзвітність тощо), а (2) спеціалізовані процедурні вимоги галузевого права ЄС (зокрема в частині дозвільних процесів для ВДЕ) конкретизують ці критерії через правила організації процедур, «*єдині контактні точки/one-stop shop*», часові межі прийняття рішень та вимоги прозорості результатів. Така конструкція відображає логіку права ЄС: прискорення енергетичного переходу здійснюється не шляхом

“виключення” адміністративних гарантій, а шляхом процедурного упорядкування – встановлення чітких строків, зрозумілих етапів і контрольованості рішень, що одночасно знижує адміністративні бар’єри для інвестицій і зберігає стандарти правової держави [134; 155; 172]. Показово, що Європейська Комісія прямо фіксує зв’язок між переглядом *Renewable Energy Directive* у 2023 році та необхідністю прискорення *clean energy transition*, а також окремо виокремлює “*permitting for renewables*” як сферу, для якої передбачалися скорочені строки імплементації окремих положень [148].

Саме ця європейська рамка стандартів та галузева процедуризація створює методологічне підґрунтя для наступного кроку дослідження: перейти від опису спеціальних вимог енергетичного права ЄС до юридичного тлумачення загальних принципів публічного адміністрування як базових стандартів належності адміністративних рішень і процедур. Їх універсальність полягає в тому, що вони застосовуються незалежно від галузі, проте у сфері альтернативної енергетики набувають особливої практичної ваги через високу “процедурну інтенсивність” – множинність дозволів, погоджень, процедур приєднання, регуляторних взаємодій і потенційних спорів, у яких будь-яка невизначеність або затримка прямо трансформується у ризики нездійсненності проєктів та порушення прав учасників ринку.

Нормативну основу такого аналізу в українському праві утворює Закон України «Про адміністративну процедуру», який не лише проголошує принципи, а й конструює їх як юридично обов’язкові стандарти процедури та розкриває механізми реалізації у наступних статтях. Власне стаття 4 закону закріплює системний перелік принципів адміністративної процедури, серед яких: верховенство права (включно із законністю та юридичною визначеністю), рівність перед законом, обґрунтованість, безсторонність, добросовісність і розсудливість, пропорційність, відкритість, своєчасність і розумний строк, ефективність, презумпція правомірності дій та вимог особи,

офіційність, гарантування участі в провадженні та гарантування ефективних засобів правового захисту [73]. Важливо, що закон окремо уточнює: ці принципи поширюються не лише на провадження, що завершуються прийняттям адміністративних актів, а й на ширшу адміністративну діяльність, яка формально може не потребувати індивідуального акта, але впливає на права та інтереси осіб (наприклад, процедурні дії в межах супроводу заяв, координації, витребування документів).

Паралельно, у європейському адміністративному просторі загальні вимоги до належної діяльності публічної адміністрації отримують інституційне оформлення у Принципах публічного адміністрування SIGMA (OECD–EU). Їх значення для методології дослідження подвійне: по-перше, вони функціонують як узгоджений каркас стандартів сучасної публічної адміністрації; по-друге, застосовуються як інструмент оцінювання адміністративних реформ (через систему принципів і субпринципів та індикаторів). У 2023 редакції прямо вказано, що рамка охоплює шість тематичних областей, включає 32 принципи та значний масив детальніших субпринципів, які слугують “прикладною інструкцією” досягнення стандартів [204].

У цій нормативно-стандартній площині верховенство права і законність постають як базові принципи, що визначають юридичну природу адміністративної діяльності та межі дискреції. Український закон формулює вимогу діяти виключно “на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені” Конституцією і законами, а також деталізує умови законного здійснення дискреційних повноважень (наявність законної підстави, дотримання способу реалізації, орієнтація на мету повноваження і відповідність принципам процедури). Для альтернативної енергетики це має безпосереднє прикладне значення: у дозвільних, приєднувальних та регуляторних процедурах адміністративні органи часто володіють оціночними повноваженнями (вибір умов, вимог до документів у межах закону, визначення достатності доказів, оцінка відповідності), і саме принцип

законності/верховенства права виступає первинною гарантією від довільного втручання та “нормативним запобіжником” від підміни правового регулювання адміністративною доцільністю [41].

Другим універсальним стандартом є юридична визначеність і передбачуваність адміністративних рішень. В українській моделі вона прямо “вбудована” у принцип верховенства права як його елемент і далі підтримується вимогами щодо послідовності здійснення дискреції та належної мотивованості адміністративних актів. У рамці SIGMA передбачуваність забезпечується через вимогу організаційної чіткості (*coherent typology of bodies*), визначеність підзвітності та наявність зрозумілих правил функціонування адміністрації, що мінімізують ситуації, коли результат процедури залежить від “випадкових” факторів – різної практики підрозділів, непублічних критеріїв або нестабільних підходів [204]. Для альтернативної енергетики передбачуваність має підвищену вагу з огляду на довгостроковість інвестиційних циклів: коли реалізація проєкту розгортається у багатьох послідовних процедурах, навіть відносно невелике відхилення в адміністративній практиці або “плаваючі” критерії можуть кумулятивно створювати бар’єр, який є економічно еквівалентним забороні діяльності.

Наступним системоутворювальним принципом є відкритість і прозорість, доповнені гарантіями участі особи у провадженні. У Законі України «Про адміністративну процедуру» відкритість названа серед принципів, а участь особи в адміністративному провадженні закріплена як окремий принцип, що орієнтує процедуру на залучення адресата рішення та можливість впливу на встановлення фактичних обставин і правову аргументацію [73]. У системі SIGMA відкритість і прозорість поєднані з підзвітністю: публічні органи «open and transparent» та застосовують чітко визначені внутрішні й зовнішні механізми accountability, а наглядові інституції мають захищати права громадян і публічний інтерес [204]. Для сфери ВДЕ прозорість і участь мають не лише “етичний” або загально-

демократичний вимір: вони є практичним механізмом зниження конфліктності і підвищення якості рішень у питаннях із соціально-екологічною чутливістю (землекористування, вплив на довкілля, локальна прийнятність, мережеві обмеження) [27]. Саме прозорі процедури, належне інформування та можливість бути почутим дозволяють переводити потенційні конфлікти із неформальної площини в процедурно контрольований режим, де аргументи підлягають перевірці, а рішення – мотивації та оскарженню.

Універсальне значення має також пропорційність, у поєднанні з вимогами ефективності та своєчасності (розумного строку). Український закон прямо закріплює пропорційність як принцип процедури, а також окремо виділяє своєчасність/розумний строк та ефективність – тобто фіксує, що адміністративно-правова «належність» оцінюється не тільки за формальною правомірністю, а й за тим, чи є втручання надмірним та чи організована процедура так, щоб реально забезпечити результат у прийнятні строки. SIGMA, у свою чергу, розглядає ефективність та результативність як очікувані характеристики організації публічної адміністрації (ефективна структура, управління, індикатори результативності), пов'язуючи їх із підзвітністю та якістю управлінських процесів [204]. У сфері альтернативної енергетики це проявляється як вимога правомірного “процедурного оптимуму”: адміністративні бар'єри мають бути достатніми для досягнення публічних цілей (безпека, стандарти довкілля, надійність мережі), але не повинні перетворюватися на самодостатню систему затримок, дублювання перевірок і непрозорих вимог, які не додають якості рішенню. Власне тому європейський підхід до прискорення ВДЕ-проектів зосереджується на процедурних механізмах, не заперечуючи, а інституціоналізуючи вимоги *good administration* [163; 204; 208].

Зрештою, загальна система принципів була б неповною без підзвітності, контролю та ефективних засобів правового захисту. SIGMA підкреслює, що адміністративні органи мають працювати в межах чітко

визначених механізмів внутрішньої та зовнішньої підзвітності, а сильні наглядові інституції покликані захищати права громадян і публічний інтерес [204]. Закон «Про адміністративну процедуру» закріплює «гарантування ефективних засобів правового захисту» як принцип, а також вибудовує загальну архітектуру перевірюваності адміністративних актів через вимоги до мотивування, процедурної справедливості та можливості оскарження [73]. Для сфери альтернативної енергетики це означає, що контроль і підзвітність не можуть залишатися декларативними: вони мають бути «вмонтовані» у дизайн процедур дозволів, приєднання та регуляторних рішень – так, щоб кожен етап залишав “слід” у матеріалах справи, кожна відмова або обтяжлива умова була мотивована, а адресат рішення мав реальний інструментарій для захисту прав у адміністративному чи судовому порядку.

У підсумку, відштовхуючись від європейської рамки (SIGMA як стандарт належної адміністрації та підходи права ЄС до процедуризації *permitting* у відновлюваній енергетиці) та від української нормативної осі (принципи і механізми Закону «Про адміністративну процедуру»), загальні принципи публічного адміністрування можуть бути реконструйовані як юридично операціоналізовані стандарти належності: вони одночасно задають критерії правомірності (верховенство права/законність), якості та обґрунтованості рішень (обґрунтованість, безсторонність), процедурної справедливості (участь, відкритість), «розумності» втручання (пропорційність), та інституційної надійності системи (ефективність, своєчасність, підзвітність і правовий захист). Саме у сфері альтернативної енергетики, де управлінський вплив реалізується через ланцюг процедур, ці принципи набувають не абстрактного, а безпосередньо прикладного значення – як умови здійсненості інвестиційних прав, легітимності регуляторного впливу та здатності держави досягати цілей енергетичного переходу правовими засобами.

Отже, у межах цього дослідження загальні принципи публічного адміністрування розглядаються не як теоретичні гасла, а як вже наявні

нормативно-стандартні юридичні вимоги, закріплені у національному процедурному праві та підтвержені європейськими підходами до належної публічної адміністрації. Вони задають мінімальний обов'язковий рівень належності адміністративної діяльності: правомірність і передбачуваність рішень, процедурну справедливість, пропорційність, відкритість, підзвітність, ефективні засоби правового захисту. Водночас їх реалізація у сфері альтернативної енергетики не може зводитися до механічного перенесення абстрактних категорій на галузеву практику, оскільки саме ця сфера демонструє підвищену процедурну щільність і залежність результату від якості адміністративної координації. Тому загальні принципи тут функціонують як базовий стандарт, але не вичерпують специфічних вимог, які об'єктивно виникають на перетині енергетичного, містобудівного та екологічного регулювання, а також у контексті мережевої інфраструктури та ринкових механізмів.

Звідси впливає наступний методологічно обґрунтований крок: поряд із загальними принципами, що мають універсальну дію, необхідно виокремити спеціальні принципи, зумовлені особливостями альтернативної енергетики як об'єкта публічного адміністрування. Йдеться передусім про вимоги, які прямо впливають із характеру галузі: складність багаторівневої координації рішень і компетенцій, поєднання кількох процедурних "контурів" (дозвільного, мережевого, регуляторного, екологічного), критичну роль строковості та потребу в процедурному спрощенні без втрати гарантій належного процесу, недискримінаційний доступ до інфраструктури й процедур, інвестиційну передбачуваність та стабільність адміністративної практики як умову здійсненості довгострокових проєктів. Саме ці параметри зумовлюють необхідність окремого аналітичного блоку, у якому принципи будуть конкретизовані через галузевий зміст і типові управлінські ситуації.

На відміну від загальних принципів публічного адміністрування, що мають універсальний характер і застосовуються до будь-яких

адміністративних процедур, спеціальні принципи у сфері альтернативної енергетики впливають із галузевої природи об'єкта регулювання: (1) складної багатосуб'єктної архітектури компетенцій і «розподіленого» ухвалення рішень; (2) одночасної дії енергетичних, містобудівних та екологічних процедур; (3) високої інвестиційної ємності проєктів і залежності фінансової моделі від адміністративних строків; (4) вирішальної значущості своєчасності адміністративних актів для можливості реалізації ВДЕ-проєкту в принципі. Виокремлення цих принципів у межах підрозділу не означає «винайдення» нових нормативних категорій. Навпаки, йдеться про доктринальне узагальнення вже наявних стандартів: у праві ЄС вони набули форми конкретних процедурних приписів щодо організації дозвільних процесів для ВДЕ (передусім у правилах про permit-granting process / permit-granting procedure), а у документах SIGMA – форми систематизованих стандартів належної публічної адміністрації, зорієнтованих на законність, передбачуваність, підзвітність, прозорість і якість адміністративних рішень [133; 134; 181; 204; 205; 208].

Саме в такому розумінні подальший виклад переходить до аналізу принципів, які забезпечують не лише формальну правомірність, а й функціональну придатність адміністративних процедур у сфері альтернативної енергетики – тобто їх здатність одночасно гарантувати публічний інтерес і робити реалізацію ВДЕ-проєктів процедурно здійсненою. Ця «функціональна придатність» у ВДЕ-сфері має нормативно верифікований вимір: право ЄС не обмежується загальними деклараціями про ефективність, а «вшиває» ефективність у процедуру через інституційну архітектуру, строкові межі, стадійність, вимоги до інформування заявника та механізми зниження транзакційних витрат взаємодії з адміністрацією [146; 148].

По-перше, *принцип координації та інтегрованості адміністративних рішень у сфері альтернативної енергетики*. Європейське право виходить з того, що дозвільні рішення для ВДЕ не можуть розглядатися як сукупність

ізолюваних актів різних органів, які «накладаються» один на один лише фактом послідовного проходження. Натомість вони мають бути організовані як єдина дозвільна процедура (*permit-granting procedure / process*), що охоплює весь ланцюг адміністративних стадій і релевантних дозволів – від подання/реєстрації та опрацювання заявки до повідомлення заявнику остаточного рішення компетентного органу [148].

У цій логіці інтегрованість має і інституційну, і процедурну площини. У RED II (Директива (ЄС) 2018/2001) прямо передбачено підхід, за якого заявник має отримувати доступ до процедур через організаційно узгоджену систему взаємодії з адміністрацією: зокрема, через визначення контактної точки (або кількох контактних точок із чітким зазначенням релевантної для заявника) та забезпечення інформування заявника щодо процедури [146]. Це не «сервісна опція», а юридична конструкція, спрямована на те, щоб розрізнені компетенції різних органів не трансформувалися у розрізнену відповідальність і взаємні блокування.

RED III (Директива (ЄС) 2023/2413) посилює цей підхід: дозвільна логіка для ВДЕ розвивається у напрямі «процедурної цілісності» – коли державі адресовано вимогу організувати прийняття рішень так, аби координація перестала залежати від дискреційної «доброї волі» органів та стала структурною властивістю *permit-granting procedure*, включно зі спеціальними режимами для визначених категорій проєктів і територій (зокрема у відновлюваних прискорювальних зонах) [135; 148].

У методологічному перекладі на мову принципів публічного адміністрування це означає: узгодженість, інтегрованість і координація в альтернативній енергетиці набувають значення не «управлінської зручності», а процедурної вимоги належності. За відсутності координації виникає фрагментація рішень, колізійність умов різних дозволів та ризику взаємних блокувань, що прямо підриває саму ідею *permit-granting procedure* як єдиного процесу та суперечить європейському стандарту організації дозвільних процедур для ВДЕ [148].

По-друге, принцип процедурної економії, строковості та спрощення адміністративних процедур. Сфера альтернативної енергетики є структурно чутливою до тривалості й складності адміністративних процедур, оскільки часові затримки на стадіях отримання дозволів і забезпечення приєднання до мережі безпосередньо транслюються у збільшення вартості проєктів, зміщення фінансових графіків та ризику невиконання договірних і регуляторних зобов'язань [128; 127; 204]. Унаслідок цього право ЄС підходить до «ефективності» не як до абстрактної управлінської вимоги, а як до нормативно вимірюваного параметра, який має бути забезпечений через процесуальні конструкції та граничні строки дозвільних процедур.

У RED II (Директива (ЄС) 2018/2001) строковість permit-granting process закріплена як юридично обов'язкова рамка. Зокрема, встановлено, що дозвільний процес (у розумінні цієї директиви – з урахуванням релевантних процедур компетентних органів) не повинен перевищувати двох років для відповідних об'єктів, а продовження допускається лише за належно обґрунтованих «надзвичайних обставин» і в межах визначених директивою параметрів. Для малих установок із електричною потужністю менше 150 кВт директива вводить скорочену межу: permit-granting process не повинен перевищувати одного року, з можливістю продовження до одного року лише за наявності «надзвичайних обставин» [146].

Окремий акцент зроблено на repowering: директива вимагає організувати для нього спрощений і швидкий режим, у межах якого тривалість відповідної процедури має вклатися в однорічну рамку (із передбаченими директивою можливостями відступу за спеціальних підстав) [146]. Принципово важливо, що «процедурна економія» у RED II не зводиться лише до календарних строків: директива прямо зобов'язує держави забезпечити заявникам легкий доступ до простих процедур врегулювання спорів щодо дозвільного процесу, у тому числі – за можливості – із застосуванням альтернативних способів вирішення спорів. Це означає, що економія процедури у європейській моделі включає й процесуальні

механізми зниження конфліктних витрат та мінімізації блокувальних ситуацій у permit-granting process [146].

RED III (Директива (ЄС) 2023/2413) істотно посилює строковий компонент і вводить більш «жорстко процедуризовану» модель прискорення, пов'язану з територіальними та категоріальними режимами – передусім через інструмент renewables acceleration areas. Зокрема, для проєктів у таких зонах встановлено, що permit-granting procedure не може перевищувати 12 місяців, а для офшорних ВДЕ-проєктів у цих зонах – двох років; продовження можливе до шести місяців і лише за «надзвичайних обставин», причому держави мають чітко повідомляти розробника проєкту про обставини, що обґрунтовують таке продовження [148]. Таким чином, у праві ЄС ефективність адміністративної діяльності у ВДЕ-сфері набуває форми юридично визначених часових меж і процедурних умов їх застосування, а не залишається загальною вимогою «діяти оперативно».

Отже, спеціальний принцип строкості та процедурної економії у ВДЕ-сфері є доктринальною формою вираження нормативної тенденції, за якої ефективність «вбудовується» у процедуру через: (1) встановлення граничних строків permit-granting process / procedure; (2) запровадження спеціальних режимів для малих установок і repowering; (3) доповнення строків вимог інструментами процесуального зниження витрат і конфліктності, включно з доступом до простих процедур врегулювання спорів щодо дозвільного процесу [146; 148].

По-третє, *принцип недискримінаційного доступу до адміністративних процедур і рішень*. У секторі електроенергетики недискримінаційність є наскрізною вимогою права ЄС – як у правилах ринку, так і в доступі до інфраструктури та регуляторних режимів. Директива (ЄС) 2019/944 прямо формулює вимогу *level playing field*, за якої електроенергетичні підприємства мають діяти в умовах прозорих, пропорційних і недискримінаційних правил, зборів і ставлення, зокрема щодо балансуючої відповідальності, доступу до

оптових ринків, доступу до даних, процедур *switching* та білінгу, а також (де застосовно) ліцензування [147].

У площині альтернативної енергетики це має безпосередній адміністративно-процедурний зміст. ВДЕ-проекти інтегруються у загальний ринковий і мережевий режим, а тому доступ до адміністративних процедур (дозвільних, приєднувальних, регуляторних) має бути організований на засадах рівного ставлення: без вибіркового створення переваг, без прихованих «фільтрів доступу», без непропорційних бар'єрів, які фактично можуть дискримінувати певні технології, категорії заявників або моделі проєктів. Відповідно, недискримінаційність у ВДЕ-сфері постає не як загальний етичний імператив, а як вимога до дизайну процедури і до практики ухвалення рішень, яка має відповідати стандарту прозорості, пропорційності та рівності умов [147].

Цей принцип узгоджується із рамкою належної публічної адміністрації SIGMA, де прозорість правил, доступність регулювання та стандарти підзвітності розглядаються як передумова довіри і недискримінаційного застосування адміністративних повноважень [204].

По-четверте, *принцип інвестиційної передбачуваності і стабільності адміністративно-правового режиму*. Сфера альтернативної енергетики передбачає довгі горизонти планування й значні капіталовкладення. Тому належність публічного адміністрування тут залежить не лише від формальної законності, а й від здатності адміністративної системи забезпечувати послідовність і прогнозованість регуляторних та процедурних рішень – насамперед через сталі правила планування, моніторингу та звітування, які знижують ризик «регуляторних зламів» і непередбачуваної зміни практик [170; 194]. У Регламенті (ЄС) 2018/1999 про врядування Енергетичного Союзу закладено саме таку рамку: *governance mechanism* базується на довгострокових стратегіях, інтегрованих національних енергетичних і кліматичних планах (NECP) на десятирічні періоди, відповідних звітах про прогрес та інтегрованих механізмах моніторингу

[191]. При цьому механізм описано як структурований, прозорий, ітеративний процес між Комісією та державами-членами, спрямований на фіналізацію планів і їх подальшу імплементацію; окремо підкреслено наявність можливостей для участі громадськості у підготовці планів і стратегій [191].

Для публічного адміністрування ВДЕ це має прямий «режимний» наслідок: інвестиційна передбачуваність спирається не лише на тарифні чи ринкові моделі, а й на стабільність процедур, сталість вимог, передбачуваність строків і рішень, а також узгодженість адміністративної практики з довгостроковими планово-звітними циклами. Саме тому «інвестиційна передбачуваність» доцільно виокремлювати як спеціальний принцип: вона відображає нормативно закріплену вимогу до держави організувати управління енергетично-кліматичною політикою через прозорі плани, звітність і моніторинг, що підвищують прогнозованість регуляторного середовища [24; 25; 26; 180].

По-п'яте, *інтеграція цілей сталого розвитку та енергетичної безпеки у прийняття адміністративних рішень*. Щоб уникнути методологічного змішування принципів із політичними цілями, цей елемент у межах дослідження доцільно трактувати не як автономну «мету політики», а як критерій адміністративного вибору та пріоритизації в межах наданих повноважень – тобто як те, що впливає на організацію процедур і практику ухвалення рішень у ситуаціях, де закон допускає кілька допустимих варіантів [67; 135; 204].

У праві ЄС прискорення та спрощення процедур для ВДЕ обґрунтовується і реалізується через механізми, спрямовані на швидше розгортання відновлюваної генерації як елементу енергетичного переходу. RED III, реформуючи дозвільні процедури, вводить інструменти прискорення, зокрема пов'язані з *renewables acceleration areas*, для яких передбачено спеціальний строковий режим *permit-granting procedure*, а також встановлює пов'язані процедурні умови щодо організації таких режимів [127;

137; 148]. У цьому нормативному середовищі «орієнтація на сталість і безпеку» набуває адміністративно-правового значення як вимога, щоб компетентні органи – в межах закону – організовували процедури й застосовували дискрецію таким чином, аби забезпечити досягнення системної цілі розвитку ВДЕ, не руйнуючи при цьому інші обов'язкові компоненти правового режиму.

Отже, спеціальні принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики становлять галузеву конкретизацію загальних принципів, зумовлену особливостями ВДЕ як об'єкта правового регулювання. Їх зміст у цьому підпункті встановлюється не шляхом довільного конструювання, а через узагальнення реальних європейських процедурних стандартів: організація *permit-granting process / procedure* як цілісного процесу; нормативно визначені граничні строки (2 роки / 1 рік у RED II; 12 місяців у прискорювальних зонах та 2 роки для офшорних проєктів у RED III); спеціальні правила для *repowering*; а також через загальносекторальні вимоги внутрішнього ринку електроенергії щодо прозорості, пропорційності та недискримінаційності і забезпечення *level playing field*. У сукупності ці елементи задають критерії належності адміністративної діяльності у ВДЕ-сфері як діяльності, що має бути одночасно юридично коректною і процедурно дієздатною [146].

Саме на цій основі логічним є здійснення підсумкового узагальнення, спрямованого на вибудову цілісної системи загальних і спеціальних принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як юридичних стандартів оцінки правомірності, належності та ефективності адміністративних рішень і процедур. Такий підхід ґрунтується на усвідомленні того, що у європейській моделі належного публічного адміністрування ефективність не розглядається як абстрактна управлінська цінність, а отримує нормативну конкретизацію через архітектуру адміністративної процедури, чітко визначені строкові межі, механізми

міжвідомчої координації та гарантії рівного й недискримінаційного доступу до адміністративних процесів [172; 191; 204].

Узагальнення цих результатів дозволяє сформувавши внутрішню узгоджену систему принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України та визначити їх наукове й прикладне значення. Методологічно важливим є те, що у межах цього дослідження не здійснюється формулювання нових принципів як самостійних нормативних приписів.

Авторський внесок полягає у систематизації та функціональній класифікації вже наявних принципів, які закріплені у чинному законодавстві України та визнані у європейських стандартах належного публічного адміністрування, однак дотепер не були зведені у єдину систему, релевантну для альтернативної енергетики як спеціального об'єкта публічного адміністрування.

Запропонована система принципів ґрунтується на аналізі Закону України «Про адміністративну процедуру» (2022), Принципів публічного адміністрування SIGMA (The Principles of Public Administration, 2023), а також спеціального асquis Європейського Союзу у сфері відновлюваної енергетики, зокрема положень Directive (EU) 2018/2001, Directive (EU) 2019/944, Directive (EU) 2023/2413 та Regulation (EU) 2018/1999 [73]. На цій основі принципи публічного адміністрування систематизуються за функціональним критерієм, тобто залежно від тієї юридичної ролі, яку вони виконують у механізмі адміністративної діяльності.

У межах такого підходу система принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики охоплює дві взаємопов'язані групи.

Першу становлять загальні принципи публічного адміністрування, які виконують гарантійну функцію та виступають універсальними юридичними стандартами захисту прав і законних інтересів учасників адміністративних процедур незалежно від галузі правового регулювання. До них належать

принципи верховенства права і законності, правової визначеності та передбачуваності, відкритості, прозорості й участі, пропорційності, ефективності та результативності, а також підзвітності, відповідальності й контролю. Їх призначення полягає у встановленні меж дискреції публічної адміністрації, забезпеченні правомірності адміністративних актів і процедур, а також у створенні процесуальних гарантій для приватних осіб.

Другу групу утворюють спеціальні принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, які мають організаційно-процедурний характер і є галузевою конкретизацією загальних принципів з урахуванням особливостей дозвільних, регуляторних та інтеграційних процедур у сфері відновлюваних джерел енергії. До цієї групи віднесено принципи координації та інтегрованості адміністративних рішень, процедурної економії, строковості й спрощення адміністративних процедур, недискримінаційного доступу до адміністративних процесів, інвестиційної передбачуваності та стабільності адміністративно-правового режиму, а також інтеграції цілей сталого розвитку й енергетичної безпеки у прийняття адміністративних рішень. Зазначені принципи безпосередньо впливають із вимог європейського енергетичного права щодо прискорення дозвільних процедур, усунення фрагментації управлінських рішень та забезпечення сприятливого регуляторного середовища для розвитку відновлюваної енергетики.

Саме функціональний поділ принципів на загальні гарантійні та спеціальні організаційно-процедурні становить наукову новизну запропонованої систематизації. Такий підхід дозволяє чітко відмежувати принципи, спрямовані на забезпечення правової захищеності та обмеження дискреції публічної адміністрації, від галузевих принципів, що визначають логіку організації та перебігу адміністративних процедур у сфері альтернативної енергетики. У результаті формується цілісна система принципів як юридичних стандартів оцінки належності та ефективності публічного адміністрування, здатна слугувати методологічною основою як

для подальшого наукового аналізу, так і для вдосконалення адміністративно-процедурного регулювання у відповідній сфері.

З метою узагальнення отриманих результатів і наочного відображення взаємозв'язку між загальними та спеціальними принципами, їх джерельною основою та функціональним призначенням, відповідна система принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України подається в таблиці 1.3.1.

Група принципів	Назва принципу	Джерельна основа	Функціональне значення у сфері альтернативної енергетики
Загальні (гарантійні)	Верховенство права і законність	Закон України «Про адміністративну процедуру» (2022); SIGMA (2023)	Забезпечує правомірність та обмеження дискреції органів публічної адміністрації при ухваленні рішень щодо ВДЕ
	Правова визначеність і передбачуваність	Закон України «Про адміністративну процедуру» (2022); SIGMA (2023)	Гарантує стабільність і прогнозованість адміністративних процедур у ВДЕ-проектах
	Відкритість, прозорість та участь	Закон України «Про адміністративну процедуру» (2022); Хартія ЄС (ст. 41)	Забезпечує легітимність адміністративних рішень і врахування інтересів заінтересованих осіб
	Пропорційність, ефективність і результативність	Закон України «Про адміністративну процедуру» (2022);	Дозволяє балансувати публічні інтереси та приватні права у

		SIGMA (2023)	сфері ВДЕ
	Підзвітність, відповідальність та контроль	Закон України «Про адміністративну процедуру» (2022); SIGMA (2023)	Створює механізми перевірки і оскарження адміністративних рішень
Спеціальні (організаційно-процедурні)	Координація та інтегрованість адміністративних рішень	Directive (EU) 2018/2001; Directive (EU) 2023/2413	Забезпечує єдність дозвільного циклу та уникнення фрагментації рішень
	Процедурна економія, строковість та спрощення	Directive (EU) 2023/2413	Мінімізує адміністративні бар'єри та затримки у ВДЕ-проектах
	Недискримінаційний доступ до процедур	Directive (EU) 2019/944	Гарантує рівні умови доступу до адміністративних процедур та мереж
	Інвестиційна передбачуваність і стабільність	Regulation (EU) 2018/1999	Забезпечує довіру інвесторів і довгострокову реалізацію ВДЕ
	Інтеграція цілей сталого розвитку та енергетичної безпеки	Directive (EU) 2023/2413; Regulation (EU) 2018/1999	Орієнтує адміністративні рішення на системні цілі енергетичного переходу

Таблиця 1.3.1 Система принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України

Сформована система принципів публічного адміністрування дає підстави розглядати їх не лише як загальні засади організації адміністративної діяльності, а як юридичні стандарти (нормативні критерії)

оцінки правомірності, належності та ефективності адміністративних рішень і процедур у сфері альтернативної енергетики. Такий підхід узгоджується з європейським розумінням *належного публічного адміністрування*, у межах якого принципи виступають не декларативними орієнтирами, а рамкою стандартів і показників для оцінювання якості функціонування публічної адміністрації та прогресу реформ [204].

У практичному вимірі це означає, що рішення, дії (бездіяльність) суб'єктів публічної адміністрації у сфері ВДЕ можуть бути предметом правової та управлінської оцінки, зокрема з позицій:

– дотримання процедурної визначеності, строковості та інтегрованості дозвільних процедур, що в праві ЄС отримує чітку процедурну конкретизацію через вимоги до організації *permit-granting procedure* та встановлення граничних строків (зокрема для проєктів у *renewables acceleration areas*);

– забезпечення рівного та недискримінаційного доступу до мережевої інфраструктури як елементу функціонування внутрішнього ринку електроенергії та передумови конкуренції на суміжних ринках;

– пропорційності адміністративного втручання та належної організації процедури, що впливає із загальних стандартів адміністративної процедури та спрямоване на недопущення надмірного регуляторного навантаження й необґрунтованих обмежень прав приватних осіб;

– узгодженості адміністративних рішень із рамками енергетично-кліматичного врядування, що в праві ЄС інституціоналізовано через механізм управління Енергетичним Союзом і кліматичними діями та систему планування/звітності [31; 73; 127; 135; 146; 191; 204].

За таких умов принципи набувають операційного значення: вони можуть застосовуватися як критерії адміністративного та судового контролю (зокрема при перевірці дотримання процедури, меж дискреції та мотивованості рішень), як інструмент оцінювання належності адміністративних процедур, а також як аналітичний засіб виявлення

повторюваних (системних) дефектів у практиці дозвільного, регуляторного й мережевого адміністрування у сфері альтернативної енергетики [73; 204].

Проведене узагальнення також дозволяє окреслити напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України з урахуванням європейських стандартів.

По-перше, спеціальне енергетичне законодавство України у значній мірі фокусується на засадах і напрямках державної політики, тоді як процедурні стандарти адміністрування (як вимоги до організації, послідовності, строків, координації та процесуальних гарантій) залишаються відображеними фрагментарно або опосередковано. Це звужує можливість застосовувати принципи як повноцінні юридичні стандарти оцінки адміністративної діяльності у профільному сегменті ВДЕ та зміщує акцент із «процедури» на «політичні орієнтири» [75].

По-друге, європейський підхід, відображений у оновленому регулюванні відновлюваної енергетики, демонструє доцільність процедуризації принципів: їх нормативного «перекладу» у конкретні процесуальні конструкції (визначені стадії та учасники процесу, граничні строки, вимоги до організації *permit-granting procedure*, механізми прискорення ухвалення рішень та інструменти координації) [148].

По-третє, перспективним напрямом є інституційне посилення принципу інтегрованості адміністративних рішень через модель комплексної організації дозвільного процесу (*permit-granting procedure*), яка спрямована на зменшення фрагментації погоджень та підвищення керованості строків і відповідальності у процедурі [148].

Отже, сформована система загальних і спеціальних принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України є джерельно обґрунтованою та методологічно придатною для двох взаємопов'язаних завдань: (1) концептуалізації принципів як цілісної системи юридичних стандартів; (2) їх практичного застосування як інструменту

правової оцінки адміністративних рішень і процедур, виявлення нормативних прогалин та аргументації напрямів подальшого вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері альтернативної енергетики України [148; 191; 204].

Висновки до Розділу 1

1. Доведено, що альтернативна енергетика в Україні є самостійним об'єктом публічного адміністрування. У підрозділі обґрунтовано, що підставою такої кваліфікації є не загальна суспільна значущість альтернативних (відновлюваних) джерел енергії, а структурна залежність реалізації діяльності у цій сфері від публічно-владних рішень, адміністративних процедур і контрольних повноважень. Встановлено, що об'єктом публічного адміністрування виступає не сукупність енергетичних технологій, а інституціоналізований комплекс публічно керованих правовідносин, у межах яких здійснюється планування, інтеграція, регулювання та нагляд за діяльністю у сфері альтернативної енергетики.

2. Визначено сукупність змістовних ознак, що формують публічно-управлінську природу альтернативної енергетики. Показано, що цей сегмент поєднує: (а) загальноенергетичні інфраструктурні характеристики (мережевий характер, системні ризики, критично-інфраструктурний статус і охоронюваний публічний інтерес безперервності та безпеки постачання); (б) ознаки керованого енергетичного переходу, які зумовлюють підвищену інтенсивність публічного впливу; (в) спеціальні риси альтернативної енергетики, зокрема нормативну інституціоналізацію, включення до стратегічно-цільового управління, вбудованість у регульований ринок електричної енергії, підвищену адміністративно-процедурну щільність і наявність механізмів контролю та відповідальності. Сукупність цих ознак

підтверджує відмежування альтернативної енергетики від загального режиму господарської діяльності.

3. Уточнено понятійно-нормативні межі альтернативної енергетики як об'єкта публічного адміністрування в національному правопорядку. Встановлено, що українська модель альтернативної енергетики ґрунтується на композитній дефініції, сформованій через паралельні законодавчі рамки альтернативних видів палива та альтернативних джерел енергії, і не зводиться автоматично до категорії *renewable energy* у праві Європейського Союзу. Обґрунтовано, що саме ця дефінітивна конструкція визначає предметні межі публічного адміністрування, окреслюючи коло адміністративних процедур, режимів підтримки, обліку, контролю та юридичної відповідальності, а отже безпосередньо впливає на керованість відповідної сфери та реалізацію прав її учасників.

4. Встановлено, що законодавчий дискурс публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні має переважно компетенційно-регуляторний характер. Доведено, що за відсутності нормативно закріпленої дефініції публічного адміністрування відповідне явище реконструюється через розподіл повноважень між Кабінетом Міністрів України, центральними органами виконавчої влади, спеціалізованим регулятором та іншими суб'єктами, залученими до функціонування енергетичного ринку. Обґрунтовано, що така модель є внутрішньо узгодженою з логікою позитивного права, однак зводить публічне адміністрування переважно до управління і регулювання, не забезпечуючи цілісного відображення його процедурного та гарантійного вимірів.

5. Доведено, що доктринальний підхід до публічного адміністрування у сучасній науці адміністративного права є істотно ширшим за законодавчий та акцентує на процедурній організації публічно-владної діяльності. Встановлено, що у доктрині публічне адміністрування розглядається як комплексна адміністративно-правова діяльність, що охоплює організаційні, регуляторні, сервісні, контрольні та захисні форми і реалізується через

юридично визначені процедури. Обґрунтовано, що саме такий підхід є методологічно адекватним для аналізу альтернативної енергетики як інфраструктурної та технологічно складної сфери, функціонування якої неможливе поза системою адміністративних процедур і публічно-владних рішень.

6. Виявлено структурну фрагментованість публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в чинному правовому регулюванні. Доведено, що адміністративний процес у цій сфері нормативно “розкладений” між різнорідними правовими режимами – стратегічного планування, регуляторного нормотворення, ліцензування, мережевого приєднання, екологічних процедур та механізмів державної підтримки. Обґрунтовано, що за такої моделі публічне адміністрування функціонально діє як сукупність взаємопов’язаних процедур, однак не постає як єдиний процедурно впорядкований процес, що ускладнює системне забезпечення стандартів належної адміністративної процедури та захисту прав суб’єктів господарювання.

7. Сформульовано узагальнене авторське розуміння публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як процедурно організованої адміністративно-правової діяльності, системоутворювальним елементом якої є адміністративні процедури та процесуальні гарантії. Обґрунтовано, що саме процедурний вимір – послідовність адміністративних дій, вимоги до мотивування рішень, участі заінтересованих осіб, визначеності строків і наявності ефективних механізмів оскарження – відмежовує публічне адміністрування від його редукції до управління і регулювання у вузькому інституційному значенні.

8. Систематизовано та методологічно обґрунтовано підхід до визначення принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України: уточнено зміст категорії «принципи» як нормативно-орієнтуючих засад адміністративної діяльності, визначено критерії їх відмежування від цілей і завдань державної політики та показано доцільність

розмежування принципів державної політики і принципів публічного адміністрування для уникнення підміни процедурних стандартів програмно-політичними деклараціями.

9. Проаналізовано та встановлено стан нормативно-правового закріплення принципів у сфері альтернативної енергетики України, виявлено фрагментарність і прогалини спеціального енергетичного законодавства в частині процедурних принципів публічного адміністрування, а також обґрунтовано ключову роль загального адміністративно-процедурного регулювання як джерела базових гарантій належності адміністративних рішень у цій сфері.

10. Охарактеризовано та критично зіставлено доктринальні підходи до принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики та встановлено, що національна доктрина переважно тяжіє до інституційно-компетенційного опису, тоді як європейські рамкові стандарти належного адміністрування пропонують процедурно-орієнтовану модель оцінювання якості діяльності адміністрації, придатну для застосування в енергетичному секторі.

11. Запропоновано авторську систематизацію принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України з їх функціональним поділом на загальні (гарантійні) та спеціальні (організаційно-процедурні) принципи, зумовлені особливостями дозвільних і регуляторних циклів у сфері відновлюваної енергетики; доведено їх значення як критеріїв правомірності, належності та ефективності адміністративних рішень і процедур, а також обґрунтовано напрями вдосконалення нормативного закріплення принципів з урахуванням європейських процедурних стандартів.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

2.1. Нормативні засади здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України

Нормативні засади здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України доцільно розглядати не як формальний «перелік актів», а як ієрархічно організований комплекс правових приписів і нормативних стандартів, який утворює правовий шар механізму адміністрування та визначає межі, інструменти і процедури публічного впливу на відповідні суспільні відносини. У такому розумінні нормативні засади одночасно: по-перше, легітимують саму обов'язковість адміністративного втручання держави; по-друге, задають суб'єктно-компетенційну «архітектуру»; по-третє, фіксують процедурну форму ухвалення рішень і гарантії належного врядування [62]. Саме цей вимір є визначальним для сфери ВДЕ, оскільки тут адміністративний вплив проявляється насамперед через повторювані стандартизовані процедури – дозвільні, ліцензійні, приєднання до мереж, регуляторні (тарифні/ринкові), контрольні й наглядові – а не через ізольовані одноразові управлінські акти. Відтак якість нормативних засад у цій сфері повинна оцінюватися за здатністю правової системи забезпечити процедурну визначеність, передбачуваність дискреції, рівність доступу та належний адміністративний результат, що й формує легітимні очікування приватних осіб (інвесторів, операторів, споживачів) щодо стабільності та недискримінаційності управлінських рішень.

Вихідним рівнем цього «правового шару» є конституційно-правові засади, які встановлюють загальні рамки діяльності публічної влади та мають

безпосереднє значення для адміністрування енергетичного сектору. З погляду адміністративно-правової методології принциповим є те, що публічна адміністрація не може діяти за логікою політичної доцільності поза правом: конституційний стандарт вимагає, щоб органи державної влади та органи місцевого самоврядування і їх посадові особи діяли лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України [41]. У площині механізму публічного адміністрування у сфері ВДЕ цей припис набуває посиленої ваги, оскільки значна частина адміністративних рішень безпосередньо впливає на доступ до ринку та мереж, строки реалізації проєктів, інвестиційні ризики, а також на правомірність встановлення та застосування регуляторних умов [9]. Відповідно, вже на конституційному рівні закладено базову «матрицю ризиків» для сфери ВДЕ: будь-яка невизначеність компетенції, процедур або критеріїв розсуду породжує ризик виходу за межі повноважень і, як наслідок, підвищує ймовірність правових спорів, блокування проєктів та втрати довіри до адміністративних рішень.

Другий, організаційно-компетенційний рівень нормативних засад формує інституційний каркас реалізації державної політики в енергетиці та перетворення нормативних приписів на управлінські дії. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» закріплює статус Уряду як вищого органу у системі органів виконавчої влади та прямо визначає, що Кабінет Міністрів здійснює виконавчу владу, зокрема через міністерства й інші центральні органи виконавчої влади, а також спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів [93]. Натомість Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» встановлює загальні правила організації та діяльності ЦОВВ, що є методологічно важливим для пояснення того, як у державному механізмі «збирається» управлінська вертикаль: від формування політики (переважно на рівні міністерств) – до її реалізації через підвідомчі органи, інструменти регулювання, адміністрування та контролю [108]. Для сфери ВДЕ саме цей рівень є ключовим з огляду на багатосуб'єктність і

«розподіленість» управлінських функцій: окремі рішення належать до урядового/міністерського регулювання, інші – до сфери незалежного регулятора або спеціалізованих органів, а значна частина процедурної «практики» реалізації проєктів залежить від адміністративної спроможності конкретних органів, чіткої розмежованості повноважень і налагодженої координації [42].

Додаткового значення набуває і «територіальний» вимір механізму, оскільки реалізація більшості проєктів ВДЕ невіддільна від просторового планування, землекористування, містобудівних умов та обмежень, локальної інфраструктури, а також від дотримання процедур на місцевому рівні. Звідси впливає потреба включати до нормативних засад адміністрування ВДЕ законодавство про місцеве самоврядування та місцеві державні адміністрації, яке визначає засади компетенції й організації діяльності відповідних суб'єктів [95]. Саме тут у механізмі виникають типові «вузли ризику» – не як оцінка діяльності конкретних органів, а як юридико-організаційний феномен: перетин повноважень і процедур різних рівнів влади, множинність погоджень, різні строки та стандарти доказування/обґрунтування, а також потенційні конфлікти між локальними управлінськими рішеннями й загальнодержавною енергетичною політикою. Усе це підвищує значення чіткої нормативної регламентації процедур та ефективної міжвідомчої взаємодії.

Водночас системоутворювальним для сучасного механізму публічного адміністрування є адміністративно-процедурний вимір нормативних засад. Його сутність полягає в тому, що «належність» державного впливу визначається не лише матеріальними повноваженнями (що може зробити орган), а й процедурними гарантіями (як саме він це робить). Універсальним процесуальним каркасом є Закон України «Про адміністративну процедуру», який регулює відносини щодо розгляду та вирішення адміністративних справ органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування та закріплює принципи адміністративної процедури [73]. Для сфери ВДЕ це має

не декларативний, а прикладний характер: дозвільні, погоджувальні, реєстраційні та інші адміністративні провадження мають відповідати процедурним стандартам участі заінтересованої особи, прозорості, строковості, належного мотивування рішень, доступу до матеріалів справи й можливості оскарження. Саме ці елементи зменшують «непрозорість» розсуду та трансформують владні повноваження в юридично контрольовану діяльність, сумісну з вимогами верховенства права.

Методологічно важливо, що такий підхід узгоджується з європейським баченням належного публічного адміністрування як системи стандартів, де правова визначеність, прозорість, підзвітність, якість регулювання та процедурна справедливість розглядаються як обов'язкові характеристики сучасної адміністрації. У «*Principles of Public Administration*» SIGMA прямо підкреслює очікування громадян і бізнесу щодо відкритості та прозорості, підзвітності, передбачуваності й правової визначеності адміністративних дій, розглядаючи їх як критерії оцінки функціонування публічної адміністрації [204]. Додатково цінним для дисертаційної аргументації є те, що SIGMA застосовує ці принципи як рамку моніторингу та оцінювання, зокрема й щодо України [187]. Це дозволяє у межах дослідження розглядати нормативні засади не лише як «наявність норм», а як комплексну здатність правового порядку забезпечувати процедурну якість, інституційну спроможність і підзвітність адміністративних рішень.

Окремої уваги потребує порівняльно-нормативний контекст права ЄС, який задає чіткі орієнтири щодо прискорення та спрощення адміністративних процедур у сфері ВДЕ. Європейська комісія прямо пов'язує реформування правового регулювання з проблемою надмірної тривалості та складності дозвільних процедур у державах-членах. У цьому зв'язку Директива (ЄС) 2023/2413 (RED III), що внесла зміни до Директиви (ЄС) 2018/2001 і передбачила обов'язкове скорочення строків permitting для проєктів ВДЕ, запровадження спрощених процедур для окремих категорій установок та

поетапне застосування нових правил, частина з яких підлягає реалізації з липня 2024 р. [148].

Для логіки цього підрозділу принциповим є не питання прямої імплементації норм ЄС в український правопорядок, а фіксація загального стандарту належного публічного адміністрування у сфері ВДЕ, який формується в європейському адміністративному просторі. Цей стандарт орієнтує регулювання на строковість процедур, їх структурне спрощення, зменшення адміністративних бар'єрів і підвищення передбачуваності адміністративних рішень. Відповідно, європейський підхід підтверджує методологічну коректність акценту саме на процедурному аналізі нормативних засад, а не на формальному переліку регуляторних актів.

Таким чином, нормативні засади механізму публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України мають бути осмислені як багаторівнева система: конституційні приписи задають межі законності та правової визначеності; організаційно-компетенційне законодавство формує інституційний каркас і розподіл повноважень; адміністративно-процедурні норми забезпечують належну форму реалізації владних повноважень, контрольованість дискреції та гарантії участі й оскарження. Саме на стиках цих рівнів проявляються ключові «вузли ризику» для сфери ВДЕ: нечіткість компетенції, множинність суб'єктів і процедур, різні стандарти строків та обґрунтування, а також фрагментарність регулювання, що потенційно підвищує транзакційні витрати та правову невизначеність для учасників ринку [63]. У зв'язку з цим логічним наступним кроком аналізу є розкриття ієрархії нормативних актів і стандартів у цій сфері та характеристика взаємодії (координації) суб'єктів публічної адміністрації в межах відповідних повноважень і процедур, що дозволить конкретизувати, як саме нормативна багаторівневність трансформується у практичний адміністративний процес

Для сфери альтернативної енергетики об'єктивно характерні підвищена регуляторна щільність та, як наслідок, багаторівневність правових джерел, що

працюють одночасно й формують складний нормативно-процедурний ланцюг реалізації проєктів ВДЕ. Саме тому в межах викладу нормативних засад доцільно зафіксувати не лише формальну ієрархію актів за юридичною силою, а й логіку їх взаємодії як послідовності включення норм у конкретних адміністративних провадженнях: (1) закони – (2) підзаконні акти Кабінету Міністрів України – (3) регуляторні акти НКРЕКП – (4) технічні коди/правила – (5) стратегічні документи і плани, що задають цілі, пріоритети та вимоги узгодженості регуляторних рішень. Така схема відображає реальний механізм функціонування правового шару у сфері ВДЕ: правові приписи «накладаються» один на один, а кінцевий адміністративний результат залежить не стільки від ізольованого змісту окремого акта, скільки від узгодженості (або неузгодженості) норм різних рівнів у межах єдиного процедурного маршруту.

У фаховій літературі адміністративно-процесуальні механізми регулювання та контролю у сфері відновлювальної енергетики описуються як багат шарова система, в якій нормативні приписи різних рівнів утворюють узгоджені (або конфліктні) ланцюги процедур – насамперед у частині дозвільних, контрольних та регуляторних дій публічної адміністрації [111]. У дисертаційному викладі це має принципове значення, оскільки дозволяє коректно показати: «нормативні засади» – це не лише вертикаль актів за юридичною силою, а також горизонтальна узгодженість процедурних режимів, що одночасно впливають на реалізацію ВДЕ-проєктів (земельного й містобудівного, екологічного, мережевого/технічного, ринкового та регуляторного). Відсутність такої узгодженості перетворює нормативну багаторівневність на джерело транзакційних витрат і правової невизначеності: строки «роз'їжджаються», компетенції перетинаються, а адміністративна дискреція набуває надмірного простору.

По-перше, закони формують базову рамку допустимих процедур і визначають правовий статус учасників відповідних правовідносин. У контексті нормативних засад публічного адміністрування у сфері ВДЕ

методологічно важливо підкреслити, що регулятивний «каркас» тут не зводиться до суто енергетичних законів. Він має змішаний і комплексний характер, оскільки на адміністративний маршрут ВДЕ-проекту впливають також закони, що встановлюють універсальні адміністративні інструменти та гарантії: процедурні стандарти ухвалення рішень органами влади, режими нагляду й контролю, правила доступу до інформації, а також інші загальні інститути, без яких неможливо забезпечити правову визначеність та належну процедуру (зокрема, в частині строковості, мотивування та можливостей оскарження) [73]. Відповідно, нормативний шар механізму у сфері ВДЕ є «комплексним за природою»: саме ця комплексність і потребує подальшого розгортання переліку законів у наступних питаннях підрозділу 2.1, але вже на цьому етапі вона повинна бути чітко методологічно зафіксована.

По-друге, підзаконні акти Кабінету Міністрів України у секторі ВДЕ виконують принаймні дві системні функції: (а) організаційно-інституційну – коли йдеться про нормативне забезпечення діяльності органів та інституцій, через які реалізується державна політика й контроль; (б) процедурно-алгоритмічну – коли закон делегує Уряду деталізацію порядків, процедур, адміністративних регламентів. Показовим прикладом інституційного «замикання» контрольного контуру є постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2018 № 77, якою затверджено Положення про Державну інспекцію енергетичного нагляду України та врегульовано базові засади її функціонування [22]. Значення такого акта для нормативних засад механізму полягає в тому, що без організаційного та процедурного оформлення суб'єкта нагляду неможливо забезпечити виконання обов'язкових технічних і безпекових вимог у сфері енергетики – а отже, не замикається один із ключових контурів публічного адміністрування, який має пряме відношення і до об'єктів ВДЕ-інфраструктури, і до режимів їх експлуатації.

По-третє, особливу вагу в нормативному шарі механізму мають регуляторні акти НКРЕКП, оскільки Комісія є центральним суб'єктом регуляторного нормотворення у межах делегованих законом повноважень. Її

правовий статус, завдання і компетенція визначені Законом України «Про НКРЕКП» [97], який закріплює інституційні підстави здійснення державного регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. У процедурній площині саме рішення НКРЕКП часто виступають «операційним правом» енергетичного сектору: вони конкретизують правила ринку, умови функціонування суб'єктів, регламенти взаємодії учасників і технічні параметри доступу до мереж. З огляду на це доктринально виправданою є увага до багатосуб'єктності та складності адміністративно-правових відносин у сфері альтернативної енергетики, що простежується у фахових дослідженнях (зокрема, щодо складу суб'єктів і структури таких відносин) [21]. Для дисертаційного викладу ця обставина важлива не сама по собі, а як пояснення: чим більше суб'єктів і процедур поєднано в одному регуляторному ланцюзі, тим вищі вимоги до узгодженості нормативних приписів і до прозорості делегованого нормотворення.

По-четверте, нормативні засади ВДЕ-сектору є немислимими без технічних кодів і правил, які хоч і мають спеціалізований характер, однак у правовому сенсі виконують функцію нормативних регуляторів доступу й взаємодії з інфраструктурою (передусім мережевою). Показовим є те, що ключові технічні документи енергетичного ринку затверджуються постановами НКРЕКП: зокрема, Кодекс системи передачі затверджено постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 309 [38], а Правила ринку – постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 307 [91]. Саме через ці акти юридично оформлюється значна частина процедурних умов, безпосередньо релевантних для ВДЕ: вимоги до приєднання та режимів роботи в системі, стандарти взаємодії учасників ринку, техніко-процедурні параметри, від яких залежать можливості фактичної реалізації енергетичних проєктів. Звідси випливає ключова теза для механізму публічного адміністрування: у сфері ВДЕ регуляторне й технічне нормотворення тісно переплетені, а тому потребують аналізу в єдиній логіці – як частини нормативного шару механізму, що має прямі наслідки для прав і обов'язків учасників.

По-п'яте, істотним елементом нормативних засад є екологічний процедурний компонент, функціонально інтегрований у загальний ланцюг реалізації енергетичних проєктів. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» встановлює правові та організаційні засади здійснення ОВД і закріплює обов'язковість відповідної процедури як механізму запобігання шкоді довкіллю та забезпечення екологічної безпеки. Для механізму публічного адміністрування у сфері ВДЕ це означає, що держава регулює не лише «доступ до виробництва енергії», а й встановлює юридично значимі процедурні передумови реалізації проєктів, які впливають на подальші адміністративні рішення та визначають допустимість (або межі допустимості) проєктної діяльності [99].

Нарешті, стратегічні документи та плани утворюють своєрідний політико-нормативний шар, який задає вектор державної політики та критерії узгодженості для законодавчих і регуляторних рішень. Навіть за відсутності прямого встановлення суб'єктивних прав у багатьох стратегічних актах, вони виконують функцію «рамки» для нормотворення і управлінських рішень, у межах якої має забезпечуватися внутрішня несуперечність державного регулювання. Як приклад можна вказати урядове рішення про схвалення Концепції формування енергетичного балансу [107]. У методологічному сенсі такі документи доцільно розглядати як додатковий інструмент оцінювання достатності та узгодженості нормативного шару: вони фіксують цілі, пріоритети та очікувану логіку державної політики, відносно яких можна аналізувати, чи не утворює система підзаконних і регуляторних актів «фрагментарний режим», що суперечить задекларованому напрямові розвитку.

Отже, багаторівнева структура правових джерел у сфері ВДЕ повинна бути осмислена як єдина нормативно-процедурна конструкція, у якій юридична сила актів (вертикаль) поєднується з процедурною сумісністю режимів (горизонталь). Саме на цьому перетині найчастіше локалізуються «вузли ризику» нормативного шару механізму: делеговане регуляторне

нормотворення, множинність технічних кодів, інтеграція екологічних процедур та залежність від урядових порядків деталізації.

Нормативні засади публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України мають бути прочитані як комплексна система, у якій «енергетичне право» функціонує не ізольовано, а в постійній взаємодії з універсальними інститутами адміністративного права та адміністративної процедури. У цьому секторі практично кожне рішення, яке зовні сприймається як суто «енергетичне» (доступ до мережевої інфраструктури, умови діяльності на ринку, контрольні заходи, реалізація проєкту як об'єкта інфраструктури), є результатом проходження кількох правових режимів одночасно [5]. Саме ця обставина має бути методологічно зафіксована вже на рівні підрозділу про нормативні засади: подальша систематизація джерел не може будуватися лише за формальною ознакою «назв актів», оскільки ключове значення має те, яку процедурну функцію виконує той чи інший нормативний масив у загальному ланцюгу адміністративних дій.

Комплексність правового регулювання використання альтернативних джерел енергії відзначається і у фахових дослідженнях господарсько-правового та енергетично-правового спрямування: зокрема, у праці Т.Ю. Шендер підкреслюється багатовекторність правового забезпечення використання альтернативних джерел енергії у різних сегментах (електроенергетика та теплопостачання), що об'єктивно потребує узгодження енергетичних і суміжних правових механізмів [123]. Зі свого боку, роботи, присвячені організації публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, фіксують значущість публічної адміністрації як інституційного носія державної політики й процедур, через які ця політика матеріалізується у конкретних управлінських рішеннях і адміністративних діях (зокрема, у частині удосконалення механізмів публічного адміністрування). У дисертаційній логіці це дозволяє обґрунтовано стверджувати: нормативні засади механізму у сфері ВДЕ охоплюють не лише «галузеві» приписи, а й ті процесуальні та інституційні режими, які забезпечують правову технологію

реалізації енергетичної політики (процедурні стандарти, дозвільні та контрольні алгоритми, регуляторні процедури, екологічні передумови тощо).

Важливим підтвердженням комплексності нормативного шару є також суб'єктний склад адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. Дослідження О.В. Полюховича акцентує багаторівневість системи суб'єктів, залучених до регуляції у цій сфері: від Кабінету Міністрів України й профільних органів виконавчої влади до незалежного регулятора (НКРЕКП) та інших органів із контрольними чи регуляторними функціями. Для дисертаційного викладу цей висновок має не описовий, а конструктивний сенс: нормативні засади «працюють» передусім через розподіл компетенцій і встановлення порядків взаємодії між різними суб'єктами, а не через автономну дію одного «базового» енергетичного закону [70]. Чим більш «розподіленим» є адміністрування, тим більшою є потреба у процедурній сумісності режимів і в юридично чітких правилах координації, оскільки саме на межах компетенцій виникають типові затримки, дублювання вимог та спори про повноваження.

Разом із тим, академічно виважений виклад нормативних засад у дисертації має включати не тільки характеристику структури та комплексності, а й виявлення проблемних вузлів нормативного шару, які впливають на ефективність публічного адміністрування. Важливо, щоб такі вузли формулювалися як властивості саме нормативно-процедурної конструкції (а не як узагальнені «проблеми галузі»), тобто через призму того, як правові приписи організують (або дезорганізують) адміністративні маршрути.

Насамперед у науковій літературі звертається увага на фрагментарність нормативно-правового регулювання у сфері ВДЕ та на проблеми його узгодженості, зокрема у контексті адаптації до європейських стандартів, що впливає на передбачуваність процедур і породжує правову невизначеність для учасників відповідних відносин. У механізмі публічного адміністрування така фрагментарність проявляється не стільки у «кількості актів», скільки у

розривах між стратегічно задекларованими цілями й конкретними процедурними «доріжками», які повинен пройти суб'єкт господарювання для реалізації проєкту [60]. У результаті нормативна система може демонструвати зовнішню наявність цілей і пріоритетів, але не гарантувати процедурної досяжності цих цілей через зрозумілі, узгоджені та пропорційні адміністративні процедури.

Далі, аналіз адміністративно-процедурних механізмів регулювання і контролю у сфері відновлюваної енергетики, здійснений Ю.Ю. Пустовітом та С.О. Ломакою, показує, що процедурний масив може бути концептуально згрупований (дозвільно-ліцензійні процедури; механізми стимулювання/підтримки; контроль/нагляд), але водночас у практичній площині підкреслюються бар'єри, пов'язані з ускладненістю первинних процедур, проблематикою приєднання до мереж, а також потребою підвищення прозорості та цифровізації адміністративних процесів [111]. Для дисертаційної аргументації це є ключовим, оскільки дозволяє оцінювати нормативні засади не за формальним критерієм «комплектності», а за критерієм процедурної технологічності: чи усуває нормативний шар дублювання, чи зменшує колізійність, чи забезпечує пропорційність адміністративного тиску та логічну послідовність процедурних кроків, необхідних для досягнення правомірного результату.

Окремого підсилення набуває критерій якості нормативних засад в умовах воєнного стану. Дослідження В.О. Тімашова та С.В. Губія, присвячене правовому регулюванню відновлювальної енергетики в умовах воєнного стану, акцентує, що стабільність розвитку сектору та енергетична безпека в таких умовах потребують належного правового забезпечення й працездатних процедурних механізмів, здатних витримувати додаткові виклики та перешкоди [119]. У дисертаційній площині це означає, що вимоги до нормативного шару механізму посилюються критерієм резильєнтності: нормативні засади мають підтримувати не лише «нормальний» режим

адміністрування, а й забезпечувати збереження базової керованості та правової визначеності процедур під впливом зовнішніх шоків.

Зазначене узгоджується із сучасними європейськими підходами до належного врядування та оцінювання публічної адміністрації. У редакції 2023 року SIGMA Principles of Public Administration наголошено, що сучасні адміністрації мають бути більш відкритими, цифровими, прозорими та демонструвати більшу стійкість до зовнішніх шоків; принципи при цьому розглядаються як рамка стандартів і очікувань громадян і бізнесу від публічної адміністрації [204]. Для дисертаційного аналізу це важливо як нормативно-методологічний орієнтир: якість нормативних засад у сфері ВДЕ повинна оцінюватися через здатність права забезпечити правову визначеність, прозорість і підзвітність процедур – у тому числі в нестабільних умовах.

Нарешті, доктринально релевантним є й питання про належне нормативне оформлення управлінських орієнтирів у секторі. У праці Т.В. Мусієнко, присвяченій принципам державного управління у сфері альтернативної енергетики України, прямо підкреслюється міжгалузевий характер управління цією сферою та аргументується потреба належного закріплення принципів/орієнтирів управлінської діяльності на рівні профільного законодавства [52]. Для логіки дисертації цей пласт має «мостову» функцію: він дозволяє коректно пов'язати загальні принципи адміністративного права і належного врядування з прикладними вимогами до процедур у секторі ВДЕ, не підміняючи принципи політичними деклараціями, а підкреслюючи їх значення як критеріїв належної організації та реалізації адміністративних процедур.

Підсумовуючи викладене, нормативні засади здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України мають бути осмислені як правовий шар механізму, який не просто «супроводжує» адміністративну діяльність, а конститує її можливість, межі та належну процедурну форму. Передусім саме на цьому рівні забезпечується

легітимність і юридична визначеність адміністративного впливу: конституційний припис про обов'язок органів державної влади та органів місцевого самоврядування діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України, задає вихідний стандарт законності для будь-якого регулювання сектору та слугує критерієм оцінки правомірності управлінських рішень у сфері ВДЕ.

Водночас нормативний шар механізму виконує системоутворювальну функцію, структуруючи суб'єктний склад і компетенційні межі публічного адміністрування. Саме через організаційно-компетенційні акти, що визначають місце Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади у системі виконавчої влади, стає можливим юридично коректно пояснити, «хто» саме здійснює адміністрування у сфері ВДЕ та «як» трансформуються політичні рішення у нормативні й управлінські дії. У цій логіці важливим є й доктринальний пласт, який деталізує багаторівневий характер суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії та тим самим підтверджує, що нормативні засади «працюють» через розподіл компетенцій і процедури взаємодії, а не через автономну дію одного «галузевого» припису.

Вирішальним для сучасного розуміння нормативних засад як елемента механізму є те, що вони забезпечують процедурну форму та гарантійний контур адміністративної діяльності. Універсальним каркасом у цій частині виступає Закон України «Про адміністративну процедуру», який встановлює загальні правила розгляду та вирішення адміністративних справ адміністративними органами, закріплює принципи адміністративної процедури та орієнтує діяльність публічної адміністрації на юридичну визначеність, обґрунтованість, прозорість і контрольованість розсуду. Для сфери ВДЕ це має прикладне значення, оскільки значна частина «енергетичних» рішень у реальності набуває форми адміністративних проваджень (дозвільних, ліцензійних, контрольних, погоджувальних). Паралельно, процедурна комплексність сектору об'єктивно включає й

екологічний компонент: Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» закріплює правові та організаційні засади ОВД як обов'язкової процедури запобігання шкоді довкіллю та забезпечення екологічної безпеки, а отже – як юридично значимої передумови для подальших адміністративних рішень у ланцюгу реалізації проєктів [99].

Разом із тим, належний дисертаційний виклад потребує фіксації того, що нормативний шар механізму містить вузли ризику, які безпосередньо позначаються на ефективності публічного адміністрування. У наукових публікаціях звертається увага на прояви фрагментарності й проблеми узгодженості регулювання у сфері ВДЕ, що в адміністративно-процедурному вимірі трансформується у непередбачуваність процедурних «маршрутів» та підвищення правової невизначеності для учасників ринку. Додатково, аналіз адміністративно-процесуальних механізмів регулювання та контролю у сфері відновлювальної енергетики демонструє, що проблематика сектору нерідко концентрується саме на рівні процедурної технологічності: складність первинних процедур, бар'єри взаємодії з мережевою інфраструктурою, потреба в прозорості та цифровізації адміністративних процесів [114]. У підсумку ці ризики мають бути осмислені не як «загальні труднощі галузі», а як конкретні дефекти нормативно-процедурної конструкції, що впливають на здатність механізму забезпечити пропорційний адміністративний вплив, передбачуваний результат і належний рівень гарантій для суб'єктів господарювання.

Отже, нормативні засади у сфері альтернативної енергетики виступають каркасом, який, з одного боку, визначає межі й архітектуру владного впливу (легітимація, компетенції, регуляторні повноваження), а з іншого – формує процедурну форму та гарантійний контур (участь, мотивування, строковість, контрольованість дискреції, можливість оскарження). Саме тому логічним наступним кроком є перехід від характеристики «правового шару» до аналізу того, якими конкретними

юридичними засобами публічна адміністрація реалізує покладені на неї функції у секторі ВДЕ, тобто до розкриття інструментарію її діяльності.

2.2. Інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України

Інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України доцільно описувати не як випадкову сукупність «заходів» або перелік дій різних органів, а як внутрішньо узгоджену систему юридично опосередкованих засобів, через які публічна влада забезпечує допуск до ринку, інтеграцію генеруючих об'єктів до мереж, реалізацію механізмів підтримки, належний комерційний облік і дисципліну виконання обов'язкових правил функціонування енергетичного сектору. Така оптика є методологічно коректною, оскільки дозволяє перейти від суто описового переліку «що роблять органи» до юридично значущого питання «якими правовими засобами і з якими наслідками здійснюється владний вплив на приватних учасників енергоринку», що є ключовим для інвестиційно чутливої сфери ВДЕ [64].

У сучасній адміністративно-правовій доктрині підставою для такого підходу виступає переорієнтація від традиційної для радянської школи конструкції «форм державного управління» до категорії «інструментів діяльності публічної адміністрації». І.В. Патерило прямо обґрунтовує необхідність трансформації відповідного інституту, виходячи з того, що «форми державного управління» були сформовані в умовах, коли управлінська діяльність визнавалась фактично єдиним способом функціонування органів влади, тоді як у сучасних умовах відбулася диференціація діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на управлінську і публічно-сервісну, що робить попередній категоріальний апарат теоретично однобічним і практично недостатнім для

опису реальних юридичних засобів впливу на приватних осіб [64]. У межах цього аргументу дослідниця також звертає увагу на методологічну ваду традиційного поділу «форм» на правові та неправові: запровадження такої термінології не врахувало сучасного значення принципу верховенства права й породило, за її оцінкою, некоректну конструкцію «неправових форм», яка не повинна залишатися в юридичному обігу. Для сфери альтернативної енергетики цей висновок має прикладну вагу, оскільки значна частина впливу на виробників ВДЕ здійснюється не «організаційними діями» як такими, а інституційно оформленими юридичними засобами, які або породжують правові наслідки, або є елементами контрольованої адміністративної практики, що прямо або опосередковано впливає на права та обов'язки приватних учасників ринку [66].

Концептуально близьку, але ще більш «категоріальну» рамку пропонують М.М. Бліхар і В.В. Юрченко, формулюючи гіпотезу про те, що інструменти діяльності публічної адміністрації становлять відносно самостійну адміністративно-правову категорію, яка не зводиться ні до форм, ні до методів, ні до адміністративних процедур, має власну юридичну природу, об'єктивні класифікаційні критерії та функціональну прив'язку до типу правового режиму, в якому застосовується; при цьому інструмент виконує роль засобу цілеспрямованого управлінського впливу, ґрунтуючись на чинних нормах адміністративного права, а не створюючи їх [13]. Саме цей підхід є продуктивним для аналізу інструментарію ВДЕ, оскільки енергетичний сектор поєднує нормативно задані правила (регуляторний масив) і операційні практики застосування цих правил через індивідуальні рішення, договори та юридично значущі дії. Для виробника ВДЕ «доступ до ринку» або «можливість відпуску електроенергії» зазвичай не є наслідком одного рішення, а результатом проходження послідовності юридично організованих кроків, у яких різні інструменти взаємодіють як елементи одного механізму.

Нормативно-методологічну цінність для подальшої систематизації інструментарію мають і визначені М. М. Бліхаром та В. В. Юрченком ознаки інструментів діяльності публічної адміністрації. Автори прямо називають серед базових ознак юридичну визначеність і адміністративно-правовий характер, функціональну підпорядкованість публічному інтересу, зв'язок із компетенцією суб'єкта, операційну природу, інтегративність та режимну чутливість [13]. Перенесення цих ознак у площину альтернативної енергетики дозволяє будувати оцінку інструментів не за формальною назвою («дозвіл», «погодження», «перевірка», «порядок»), а за їх юридичною якістю: чи є інструмент нормативно визначеним, чи застосовується в межах компетенції, чи служить публічному інтересу, чи має операційний характер реалізації чинних норм, і чи зберігає належні межі та гарантії в умовах зміненого правового режиму. Це особливо важливо в секторі ВДЕ, де адміністративні рішення та дії публічної адміністрації безпосередньо впливають на інвестиційні ризики, передбачуваність строків і можливість реалізації проєктів.

Окремий методологічний акцент, безпосередньо релевантний для сучасної енергетики України, пов'язаний із режимною чутливістю інструментів. Бліхар і Юрченко наголошують, що в умовах особливих правових режимів, зокрема правового режиму воєнного стану, інструментальна система публічного адміністрування зазнає трансформацій, які впливають на межі правомірного застосування, рівень підконтрольності, легітимності та ефективності, і це зумовлює необхідність переосмислення та оновлення теоретико-правових підходів до її юридичної оцінки [13]. Для сфери альтернативної енергетики це означає, що один і той самий інструмент (наприклад, дозвільний чи контрольний) може зберігати номінальну назву, але змінювати фактичні межі застосування, ступінь формалізації, строки та гарантії участі або оскарження; отже, аналіз інструментарію має враховувати не лише «перелік інструментів», а й їхню поведінку в різних режимних умовах.

Разом із тим, для коректної побудови класифікації інструментарію в енергетиці необхідно чітко зафіксувати його структурні елементи. Саме цю «каркасну» функцію виконує підхід І.В. Патерило, яка виділяє та аналізує структурні елементи інституту інструментів діяльності публічної адміністрації, прямо відносячи до них адміністративні акти, адміністративні договори, акти-дії та акти-плани [64]. Такий перелік є принципово важливим для альтернативної енергетики: по-перше, він дозволяє уникнути методологічної підміни, коли «інструментарій» зводять або до переліку процедур, або до набору організаційних кроків; по-друге, він забезпечує юридично точне розмежування типів результатів, яких досягає публічна адміністрація – правових (через акти й договори) або фактичних (через акти-дії), а також планувально-організаційних, що мають тривалу регулятивну дію (акти-плани).

У межах такого розуміння особливого значення набуває розмежування зовнішньої і внутрішньої діяльності публічної адміністрації як підстави для визначення того, які дії й рішення мають пріоритет для теорії адміністративного права та для юрисдикційного контролю. Патерило обґрунтовує, що переважного значення набуває юридична регламентація саме зовнішньої діяльності, оскільки саме в її межах виникають, змінюються та припиняються правовідносини між представниками публічної адміністрації та приватними особами; при цьому внутрішня діяльність не повинна бути надмірно формалізованою, а можливість судового контролю прив'язується до тих дій, рішень чи бездіяльності, які порушують права, свободи чи законні інтереси позивача, що за логікою зовнішніх відносин є визначальним [66]. Для сфери ВДЕ це має практичний ефект: юридична оцінка інструментарію повинна концентруватися на тих засобах впливу, які здатні змінювати правовий статус суб'єкта, створювати або обмежувати можливість доступу до ринку чи інфраструктури, породжувати обов'язки та відповідальність, а також формувати підстави для оскарження.

Не менш принциповим для систематизації інструментів у сфері ВДЕ є межа між інструментом, методом і процедурою. У статті про проблеми сучасного розуміння інструментів діяльності публічної адміністрації І.В. Патерило обґрунтовує втрату актуальності традиційної категорії «форм державного управління» та підкреслює потребу користуватися саме поняттям «інструментів» як більш адекватним для позначення юридичних засобів діяльності адміністрації [65]. У суміжному ключі Бліхар і Юрченко прямо вказують, що інструменти не зводяться до адміністративних процедур [13]. Ця позиція методологічно важлива саме для альтернативної енергетики, бо енергетичне врядування майже завжди «процедурно щільне»: допуск, приєднання, облік, балансування, підтримка й контроль реалізуються через послідовності дій. Проте процедура в цій конструкції виступає організаційною рамкою застосування інструментів, тоді як інструменти – це юридично визначені засоби (акти, договори, акти-дії, акти-плани), через які досягається публічно значущий результат і які мають бути придатними до правової оцінки.

Виходячи з наведених доктринальних положень, інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України доцільно визначати як системно організовану сукупність юридично опосередкованих засобів цілеспрямованого владного впливу, що застосовуються уповноваженими суб'єктами в межах компетенції та на підставі чинного адміністративного законодавства з метою реалізації публічного інтересу й досягнення публічно значущих результатів, причому такий інструментарій виявляє інтегративний характер і є режимно чутливим, оскільки його межі, спосіб і допустимість застосування залежать від правового режиму, в якому функціонує публічна адміністрація [13]. Саме в такій рамці логічно здійснювати подальшу систематизацію інструментів у сфері ВДЕ – не за переліком органів чи «стадій проєкту», а за юридичною природою інструментів та їх функцією в механізмі публічного адміністрування, щоб кожний елемент інструментарію був придатним до

оцінки з позицій юридичної визначеності, компетентнісної обґрунтованості, підконтрольності та ефективності в умовах звичайного й особливого правового режиму.

З огляду на те, що в енергетичній сфері інструменти реалізуються не ізольовано, а як елементи цілісного механізму, їх подальший аналіз потребує такої структури викладу, яка відображає не інституційну «прив'язку» до органів, а юридичну природу та функціональне призначення кожного засобу у досягненні публічно значущого результату. Саме функціональна перспектива дозволяє послідовно пов'язати нормативний рівень (підзаконні нормативні акти та регуляторні правила) з індивідуальним рівнем застосування (адміністративні акти, договори, юридично значущі дії), а також із контрольними-наглядними та планувальними впливами, які забезпечують стабільність і дисципліну ринку [66]. Такий підхід методологічно виправданий ще й тому, що він знімає поширену плутанину між інструментами та процедурами: інструмент зберігає властивості юридичного засобу впливу, тоді як процедура виконує роль організаційної рамки його застосування, визначаючи етапність, строки, гарантії участі та контрольованість владних рішень.

У практичному вимірі для альтернативної енергетики це означає, що «життєвий цикл» взаємодії виробника з публічною адміністрацією не може бути адекватно пояснений однією групою інструментів: допуск до діяльності, інтеграція до мереж, операційне функціонування на ринку та отримання/реалізація підтримки відбуваються в різних правових площинах і підпорядковуються різним юридичним цілям. Відповідно, систематизація інструментарію має відтворювати логіку правового впливу: від первинного юридичного «входу» суб'єкта до сектору й підтвердження правомірності діяльності – до забезпечення щоденної ринкової взаємодії та розрахунків, а також до нагляду за дотриманням правил і спеціальних режимних корекцій, що виникають в умовах воєнного стану [13]. Саме така структуризація створює підґрунтя для подальшого предметного аналізу кожної групи

інструментів у наступних підпунктах: із можливістю показати, які юридичні засоби домінують у кожному сегменті, які правові наслідки вони породжують, які процедурні гарантії їх супроводжують та як змінюються межі їх застосування за особливих правових режимів.

З урахуванням цього інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики доцільно викласти через систему функціонально взаємопов'язаних блоків: (1) інструменти доступу та легалізації діяльності (дозвільно-ліцензійний і адміністративно-послуговий вимір); (2) ринково-регуляторні інструменти операційного функціонування (правила ринку, мережеві коди, комерційний облік); (3) інструменти стимулювання та забезпечення збуту й розрахунків (зелений тариф, договірні моделі, аукціонні механізми підтримки як адміністративна процедура, балансуючі механізми, а також еволюція інструментів через гарантії походження); (4) контрольно-наглядові інструменти забезпечення відповідності та дисципліни ринку; (5) адаптаційний вимір функціонування інструментів в умовах воєнного стану.

Перший контур інструментарію публічного адміністрування у сфері відновлюваних джерел енергії охоплює ті юридично опосередковані засоби, завдяки яким інвестиційний намір суб'єкта господарювання перетворюється на юридично допустиму діяльність з виробництва електричної енергії та набуває належних правових підстав для інфраструктурної інтеграції об'єкта генерації до електроенергетичної системи. Йдеться не про «набір кроків», а про взаємопов'язану послідовність адміністративних процедур та індивідуальних адміністративних актів, що приймаються компетентними органами в межах визначеної законом компетенції й утворюють юридичний режим доступу до ринку та мереж. Такий підхід є доктринально коректним, адже інструменти діяльності публічної адміністрації розкриваються саме як правові форми і засоби реалізації публічного інтересу в межах відповідного правового режиму, де ключову роль відіграють адміністративні акти та процедури їх ухвалення [13]. У секторі ВДЕ цей «вхід» не може бути

відокремлений від загальної нормативної архітектури ринку електроенергії, оскільки базові правила статусу учасників, їх взаємодії з операторами систем і ринковими інституціями, а також принципи доступу до мереж та приєднання закріплюються на рівні Закону України «Про ринок електричної енергії» [103].

У правовій площині інструменти допуску й легалізації діяльності доцільно описувати як комплекс взаємопов'язаних процедурних режимів: дозвільно-погоджувальний контур (у т.ч. містобудівно-будівельні рішення), ліцензування у випадках, прямо визначених законом, екологічний «поріг» допустимості (оцінка впливу на довкілля), земельно-майнове та планувально-містобудівне забезпечення розміщення об'єкта, мережеве приєднання як доступ до критичної інфраструктури, а також ті взаємодії із суб'єктами владних повноважень, що за своєю організаційно-процедурною природою відповідають категорії адміністративних послуг. Важливо, що зазначені сегменти легітимують одночасно три взаємозалежні результати: по-перше, саму господарську діяльність (як вид діяльності на ринку); по-друге, створення/розміщення об'єкта (як інфраструктурного об'єкта з певними параметрами та правовим режимом); по-третє, інтеграцію до мереж і ринкових механізмів, без якої виробництво та комерційний відпуск електроенергії фактично неможливі [103].

Дозвільно-погоджувальні інструменти в цій логіці слугують «першим юридичним фільтром» для реалізації проєкту: вони оформлюють можливість провадження діяльності у публічно значущій сфері шляхом проходження передбачених законом процедур та отримання індивідуальних рішень до старту експлуатації об'єкта. Рамкові вимоги до організації дозвільних процедур у господарській діяльності встановлює Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», який, хоча й має загальний характер, є релевантним для ВДЕ через типову множинність адміністративних процедур на підготовчій стадії проєкту та потребу в процедурній визначеності [80]. При цьому для ВДЕ принципове значення має

містобудівно-будівельний підконтур: проєктування, погодження проєктної документації та подальше ухвалення рішень щодо будівництва й введення об'єкта в експлуатацію виступають не «технічним супроводом», а саме адміністративно-правовими передумовами створення об'єкта генерації як об'єкта нерухомості/інфраструктури. Нормативну рамку відповідних процедур (як і загальну логіку індивідуалізації параметрів забудови через рішення/дії уповноважених органів) задає Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [102]. Саме на цьому етапі «інвестиційний намір» набуває якості юридично оформленого проєкту, оскільки без належного містобудівного й будівельного оформлення об'єкт не може бути введений в експлуатацію, а отже не може стати повноцінним учасником ані мережевих, ані ринкових взаємодій.

Ліцензування як інструмент «входу» виконує іншу функцію: воно формує режим тривалої правової підконтрольності діяльності, що має значення для публічних інтересів (надійність, безпека, захист споживачів, дотримання правил ринку). Загальні засади ліцензування визначає Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»; з позицій інструментального аналізу важливо підкреслити, що ліцензія не зводиться до моменту видачі індивідуального акта. Натомість вона «розгортається» у часі через ліцензійні умови, обов'язок їх дотримання та юридичні наслідки порушення, утворюючи природний місток до контрольно-наглядових і регуляторних інструментів [94]. У теоретичному вимірі це узгоджується із підходом, за яким інструменти публічної адміністрації описуються не як абстрактні «заходи», а як правові механізми, що реалізуються через адміністративні процедури та породжують визначені юридичні наслідки [13; 64].

Екологічний блок інструментів, насамперед оцінка впливу на довкілля, формує для значної частини ВДЕ-проєктів юридично обов'язковий поріг допустимості. У цьому контурі висновок з оцінки впливу на довкілля виступає індивідуальним адміністративним актом, який не лише підтверджує

допустимість планованої діяльності (або встановлює межі такої допустимості), а й індивідуалізує умови здійснення діяльності, перетворюючи їх на юридично значущі обов'язки для суб'єкта господарювання. Така конструкція важлива інструментально: вона поєднує «процедурний фільтр» на вході з подальшою контрольованістю виконання екологічних умов на стадії реалізації/експлуатації [99].

Земельно-майнові інструменти в межах «вхідного» контуру мають фундаментальний характер, оскільки забезпечують правовий титул розміщення об'єкта та є передумовою для більшості інших процедурних режимів (містобудування, будівництво, екологія, приєднання, сервітутні/охоронні режими тощо). Набуття та державна реєстрація речових прав, визначеність правового режиму земельної ділянки, відповідність цільового призначення та режиму використання – це не «супровідні» питання, а елемент юридичної можливості існування проєкту як інфраструктурного об'єкта. Земельний кодекс України визначає базові параметри правового режиму земель і допустимих способів їх використання, що у практичному вимірі безпосередньо впливає на передбачуваність процедур розміщення об'єкта [29]. Методологічно доречно наголошувати саме на адміністративно-інструментальному вимірі земельного блоку: без належно оформленого права на землю «вхід» у ВДЕ залишається юридично неповним, а наступні інструменти (включно з приєднанням і участю в ринку) стають або недосяжними, або уразливими з точки зору правової визначеності.

Мережеві інструменти допуску у сфері ВДЕ є визначальними, адже виробництво та відпуск електроенергії як товару неможливі без доступу до мереж і виконання технічних та процедурних вимог приєднання. Саме тому правила приєднання та доступу до мереж, встановлені регуляторними кодексами, доцільно розглядати як інструменти «щоденної дії», що процедурно формалізують доступ до критичної інфраструктури та зменшують ризик довільності при ухваленні типових рішень. Нормативно-

процедурну рамку таких взаємодій задають, зокрема, Кодекс системи передачі та Кодекс систем розподілу (постанова НКРЕКП № 309 та постанова НКРЕКП № 310 від 14.03.2018) [37; 38]. У цьому сегменті «вузькі горла» мають не лише технічний, а й процедурний характер: строки, черговість, прозорість формування технічних умов, передбачуваність адміністративних рішень і реальність механізмів оскарження безпосередньо визначають, чи перетвориться формально «побудований» об'єкт на об'єкт, здатний здійснювати комерційний відпуск і брати участь у ринкових сегментах. Показово, що навіть у праві ЄС питання дозволів/погоджень у зв'язку з розвитком мереж розглядається як критичний чинник прискорення інтеграції ВДЕ: у спеціальному permitting-огляді DSO Entity наголошується на довготривалості процедур надання дозволів для мережевої інфраструктури (зокрема для середньо- та високовольтних мереж), проблемах координації органів, доступу до земель і накладенні екологічних зобов'язань, що в сукупності може затримувати підключення ВДЕ-потужностей та розгортання мереж [154].

Окрему роль у контурі доступу відіграють ті взаємодії заявника з суб'єктом владних повноважень, які за своєю організаційно-процедурною природою є адміністративними послугами: стандартизована заява, визначений пакет документів, обов'язок розгляду у строк та ухвалення індивідуального рішення. Для ВДЕ це має прямий інвестиційний вимір, оскільки зменшення транзакційних витрат і процедурної невизначеності на старті проекту підвищує прогнозованість реалізації. Загальні вимоги до такого формату взаємодії визначаються Законом України «Про адміністративні послуги» [72]. Водночас у науково коректному викладі важливо не підмінити аналіз адміністративно-правової природи інструментів описом електронних платформ: значення мають не технології самі по собі, а те, що стандартизовані процедури (включно з «єдиним вікном» та електронними сервісами) звужують простір неформалізованої дискреції й підсилюють передбачуваність строків та результатів розгляду заяв.

Системного значення для всього «вхідного» контуру набуває дія Закону України «Про адміністративну процедуру», який уніфікує базові стандарти розгляду заяв, участі особи, мотивування адміністративних актів та адміністративного оскарження. Для сфери ВДЕ це означає, що рішення щодо дозволів і погоджень, містобудівні та земельні рішення, а також індивідуальні рішення/дії у мережевому сегменті повинні прийматися з дотриманням стандартів належної процедури; відповідно, оцінка інструментів «входу» має здійснюватися не лише за кількістю формальних кроків, а за критеріями процедурної прозорості, передбачуваності строків, якості мотивування та реальності механізмів захисту [73]. Така постановка питання узгоджується і з доктринальним розумінням адміністративного акта як ключового інструмента публічної адміністрації: саме через вимоги до форми, мотивування та процедурного порядку ухвалення адміністративний акт перетворюється на гарантійний механізм правової визначеності, а не на «точку дискреції» [64].

У сучасній українській фаховій літературі, присвяченій адміністративно-процесуальним механізмам у сфері ВДЕ, проблематика доступу та легалізації зазвичай описується як зона концентрації процедурних бар'єрів: множинність погоджень, складність міжвідомчої координації, поєднання регуляторних і технічних вимог, що зумовлює затримки реалізації проєктів та підвищує транзакційні витрати [111]. У цьому дослідженні ці явища доцільно концептуалізувати як прояви процедурної фрагментації та надмірного адміністративного навантаження: дублювання суміжних рішень, «розірваність» земельно-майнових, містобудівних, екологічних та мережевих процедур, а також залежність критичних строків реалізації проєкту від рішень різних суб'єктів, що діють у різних процедурних режимах. Саме тому критична оцінка інструментів «входу» має здійснюватися у координатах належного урядування і належної процедури: мінімізація дублювання, прозорість і передбачуваність строків, належне мотивування індивідуальних актів, реальна доступність адміністративного (а за потреби – судового)

оскарження. Наявні публікації 2024–2025 років, присвячені стану адміністративно-правового регулювання та правовому забезпеченню розвитку ВДЕ в умовах воєнного стану, додатково демонструють, що «вхідні» процедури водночас виконують і функцію правового захисту публічних інтересів (зокрема екологічних та безпекових), і функцію забезпечення інвестиційної прогнозованості, що робить питання процедурної якості центральним для балансу приватного та публічного інтересів [19; 27; 51; 55; 119].

Після завершення «вхідного» контуру легалізації діяльності (дозволи, земельно-майнові та містобудівні рішення, екологічний поріг, приєднання, ліцензійні режими) виробник ВДЕ фактично переходить у режим операційної участі в ринку електричної енергії, де вирішальним стає не стільки отримання стартових індивідуальних актів, скільки щоденне виконання формалізованих правил торгівлі, обліку та розрахунків. Саме тут концентрується другий контур інструментарію публічного адміністрування – ринково-регуляторні інструменти щоденної дії, які забезпечують практичну реалізацію законодавчої моделі ринку через деталізовані процедури, типові алгоритми взаємодії та стандартизовані вимоги до даних. У цій частині домінує регуляторна нормотворчість Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, правовий статус і базові повноваження якої визначені спеціальним законом [97]. Водночас для дисертаційної логіки принципово не зводити цей блок до «переліку документів регулятора»: регуляторні акти НКРЕКП у даному контурі працюють як інструменти операціоналізації моделі ринку, закріпленої законом, тобто фактично «перекладають» рамкові норми Закону України «Про ринок електричної енергії» на мову процедур – реєстрації, торгівлі у відповідних сегментах, балансування, комерційного обліку, врегулювання небалансів, фінансових гарантій, стандартів даних і порядку розрахунків [103].

Ключова ознака цього інструментарію полягає в тому, що він спрямований не на «разове» рішення щодо допуску, а на стале відтворення порядку функціонування ринку через масові, повторювані та формалізовані операції. Тому його юридичний ефект проявляється передусім у двох взаємопов'язаних площинах. По-перше, це організаційна функція: встановлення уніфікованих правил взаємодії учасників, без яких ринок як система розрахунків і зобов'язань не може діяти. По-друге, це гарантійна функція: зменшення простору для неформалізованої дискреції у вирішенні типових питань шляхом процедурної стандартизації, що особливо важливо для інвестиційно чутливої сфери ВДЕ, де прогнозованість правил операційної участі прямо впливає на ризик-профіль проєктів і довіру до ринку як інституції [97; 103].

Базовим ядром операційного блоку виступають Правила ринку електричної енергії, затверджені постановою НКРЕКП № 307. Їх інструментальне значення полягає в тому, що вони встановлюють процедурні рамки участі у ринкових сегментах і визначають порядок реєстрації учасників, виконання договірних та ринкових зобов'язань, а також механізми врегулювання небалансів і пов'язаних із ними фінансових наслідків. Саме через такі процедури законодавча конструкція «ринку електричної енергії» набуває ознак реально діючого механізму: не як декларація про можливість торгівлі, а як юридично структурований порядок дій учасників, адміністратора/оператора та інших залучених суб'єктів [91]. Для виробника ВДЕ це означає, що після етапу будівництва й приєднання ключовими стають не «право виробляти» як таке, а здатність діяти у процедурних координатах ринку: своєчасно проходити реєстрацію, виконувати вимоги щодо подання/підтвердження даних, дотримуватися правил розрахунків, а також нести визначені правилами наслідки відхилень між плановими та фактичними показниками постачання [91].

Невід'ємною складовою цього контуру є інструменти комерційного обліку, оскільки будь-яка модель ринку, заснована на розрахунках і

небалансах, неминуче спирається на стандартизовані правила вимірювання та адміністрування даних. З погляду інструментального аналізу комерційний облік не є «технічним додатком» до ринку: він є юридичною інфраструктурою доказовості й визначеності, без якої неможливо ані підтвердити обсяги відпуску, ані здійснити коректні розрахунки, ані застосувати наслідки небалансів чи інші фінансово-правові механізми. Саме тому Кодекс комерційного обліку електричної енергії, затверджений постановою НКРЕКП № 311, функціонує як регуляторний інструмент щоденної дії: він уніфікує основні положення організації комерційного обліку на ринку, фіксує процедурні підходи до даних і ролей учасників у частині обліку, тим самим «зшиваючи» правові категорії ринку з даними, на яких ці категорії працюють [36]. Для ВДЕ це має особливу вагу через інколи змінний профіль генерації: у таких умовах точність, своєчасність і нормативна уніфікованість облікових даних стають не просто питанням точних вимірювань, а питанням юридичної визначеності фінансових наслідків участі у ринку [36; 71].

Операційний контур не обмежується оптовими сегментами та балансуванням. Для розподіленої генерації, а також моделей участі активних споживачів і виробників, критичними є Правила роздрібного ринку електричної енергії, затвержені постановою НКРЕКП № 312. Їх інструментальна роль полягає у регулюванні взаємовідносин купівлі-продажу електричної енергії між електропостачальниками та споживачами, а також визначенні процедурної взаємодії з іншими учасниками роздрібного ринку. У контексті ВДЕ це значуще тим, що саме на роздрібному рівні відбувається суттєва частина практичної взаємодії щодо стандартних договорів, процедур підключення/обслуговування в межах компетенції операторів систем розподілу, порядку комунікації та врегулювання типових ситуацій, які без регуляторної стандартизації неминуче породжували б неоднорідність практики та підвищення транзакційних витрат [71]. У сукупності із правилами оптового ринку та комерційного обліку ці акти

формують цілісне регуляторне середовище «після входу», де адміністративно-правовий вплив реалізується не стільки через індивідуальний акт, скільки через обов'язкові для учасників стандартизовані процедури [36; 71; 91; 103].

Важливою додатковою площиною є те, що регуляторні рішення НКРЕКП мають характер регуляторних актів у сфері господарської діяльності, а отже їх легітимність і «якість» у публічно-правовому сенсі корелює із процедурними вимогами державної регуляторної політики. Для логіки 2.2 це не перетворюється на паралельний «нормативний підрозділ», однак має принципове інструментальне значення: якщо правила ринку та коди є інструментами щоденної дії, то неналежна процедура їх підготовки та прийняття створює системний ризик для передбачуваності регулювання і, відповідно, для захищеності законних інтересів учасників. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» закріплює рамку таких процедурних стандартів для регуляторних актів, що у прикладному вимірі має розглядатися як елемент «адміністративно-правової чистоти» ринкового регулювання [84]. У секторі ВДЕ це підсилює методологічно важливий висновок: визначальними є не лише економічні параметри (ціна, тарифні елементи, моделі підтримки), а насамперед процедурна якість регулювання, яка забезпечує стабільність правил, прозорість рішень та прогнозованість правових наслідків їх застосування в операційній діяльності [84; 103].

Порівняльно-методологічний вимір цього блоку логічно виводить на питання інституційних гарантій діяльності регулятора. Значний обсяг інструментарію НКРЕКП – тобто здатність встановлювати процедурні правила, що прямо впливають на щоденну поведінку учасників ринку та на фінансові результати їх діяльності – об'єктивно підвищує вимоги до незалежності, прозорості та підзвітності регулятора як передумови довіри до правил. У цьому сенсі підхід OECD, викладений у звіті «Being an Independent Regulator», акцентує на критичних точках, у яких можливий неналежний

вплив на регулятора протягом «життєвого циклу» регуляторних рішень, і підкреслює значення механізмів захисту від такого впливу, прозорих процедур, належної взаємодії зі стейкхолдерами, а також кадрової та фінансової спроможності як елементів культури незалежності [183]. Цей підхід важливий не як «загальна теорія незалежності», а як методологічний ключ до правильного тлумачення регуляторних кодексів і правил: це не суто «технічні документи», а адміністративно-правові інструменти, від стабільності й процедурної передбачуваності яких залежить реалізація прав та законних інтересів учасників ринку, включно з виробниками ВДЕ. Саме тому оцінювання операційного інструментарію доречно здійснювати через поєднання двох критеріїв: (1) наскільки детально та однозначно правила конструюють процедури і мінімізують простір довільності у типових ситуаціях; (2) наскільки належними є процедури ухвалення та зміни цих правил, з урахуванням вимог регуляторної політики і загальних стандартів належного адміністрування [36; 71; 97; 103].

У підсумку, ринково-регуляторні інструменти операційного функціонування утворюють центральний «каркас щоденної дії» публічного адміністрування у сфері ВДЕ: вони забезпечують не стартову легалізацію проєкту, а його реальне включення у режим ринкових процедур, де юридично значущими стають реєстрація і статус учасника, правила виконання зобов'язань, дані комерційного обліку та порядок розрахунків. Саме через ці інструменти держава (через регулятора) не просто «регулює» ринок у загальному сенсі, а організовує його функціонування як передбачувану процедуру, в якій права та обов'язки учасників набувають практичного виміру через стандартизовані правила, що мають бути як змістовно ясними, так і процедурно легітимними [36; 71; 91; 97; 103].

Третій контур інструментарію публічного адміністрування у сфері ВДЕ логічно продовжує операційний блок правил ринку, але має інший функціональний акцент: якщо регуляторні коди та правила забезпечують щоденну «техніку» участі у ринку (облік, небаланси, розрахунки,

стандартизовані процедури), то інструменти стимулювання та підтримки забезпечують економічну реалізацію виробленої «зеленої» електроенергії та відображають стимулюючу функцію державної політики – тобто перетворюють факт виробництва на юридично організований механізм продажу/компенсації/підтвердження «зеленого» статусу в межах встановлених процедур. Для України принципово, що законодавчу основу такої підтримки формує спеціальний Закон України «Про альтернативні джерела енергії» [75], який закріплює засади державної політики у сфері ВДЕ та містить базові правові конструкції стимулювання, зокрема пов'язані із застосуванням спеціальних режимів підтримки та визначенням ключових понять (у т.ч. інструментів, через які підтверджується «зелений» характер енергії). Однак інструментальний сенс цього блоку розкривається не на рівні декларативної «підтримки», а на рівні того, як рамкова законодавча конструкція набуває процедурної форми через підзаконні рішення регулятора та уряду: саме вони встановлюють типові договірні моделі, алгоритми взаємодії, стандартизований документообіг, вимоги до даних та порядок розрахунків, без чого стимулюючий механізм не працює як система.

Показовим для розуміння підтримки як адміністративно-процедурного інструмента, а не лише економічної «пільги», є підзаконний масив, що організує функціонування гарантованого покупця та купівлю електричної енергії за «зеленим» тарифом. У цьому аспекті постанова НКРЕКП від 26.04.2019 № 641 має значення саме як інструмент «процедурної оболонки» механізму підтримки: вона не створює підтримку «з нуля», а деталізує її операційний зміст, затверджуючи нормативно-правові акти, які регулюють діяльність гарантованого покупця та порядок купівлі електроенергії за «зеленим» тарифом, а також охоплює й елементи підтримки через механізм ринкової премії, що прямо відображено в назві відповідного акта [87]. Інструментальний ефект постанови проявляється у тому, що вона закріплює стандартизовані договірні конструкції (типові договори), процедурний порядок укладення та виконання договорів, формалізує вимоги до пакета

документів, а також встановлює правила взаємодії з гарантованим покупцем і тим самим мінімізує простір довільності в типових ситуаціях. Наприклад, у структурі постанови прямо фіксується затвердження типового договору купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом і типового договору про участь у балансуючій групі гарантованого покупця, що демонструє зв'язок стимулювання з операційними вимогами балансування та виконання процедурних умов участі в ринку [87]. Водночас у доданих порядках до постанови процедурно деталізовано етапність укладення договору: від звернення кандидата/виробника до гарантованого покупця із заявою до подання визначеного переліку документів, що перетворює загальну законодавчу конструкцію підтримки на юридично визначену адміністративно-організаційну послідовність дій [87].

Важливим є й те, що цей інструментарій не є статичним: сама практика підтримки потребує коригувань договірних моделей та процедур, і такі зміни також мають інструментальний характер, бо впливають на діючі правовідносини учасників. Показовим прикладом є рішення НКРЕКП щодо внесення змін до постанови № 641, яким учасникам ринку було встановлено обов'язок привести відповідні договори у відповідність до затверджених змін у визначений строк, що ілюструє, як регуляторний інструмент впливає на стабільність та прогнозованість договірної середовища підтримки [85]. У дисертаційній логіці це є суттєвим, оскільки дозволяє показати: «підтримка» у ВДЕ – це не одноразове встановлення тарифу чи «політична декларація», а тривалий процедурно оформлений режим, у якому саме передбачуваність правил і порядок їх зміни стають критичними для інвестиційної довіри та мінімізації конфліктів.

Окремою, але методологічно спорідненою групою інструментів є аукціонні механізми підтримки. У межах цього підрозділу принципово важливо описувати їх не як «політичний вибір моделі підтримки», а як юридичний інструмент публічного адміністрування: аукціон – це процедурно організований механізм добору учасників/проектів, який передбачає

визначення квот підтримки, вимог до учасників, порядок подання заяв, критерії відбору та наслідки результатів аукціону. Саме тому в юридичному сенсі аукціонна модель є різновидом адміністративно організованої процедури у сфері господарської діяльності, де «стимулювання» набуває форми формалізованого конкурсу з наперед визначеними правилами та результатом у вигляді юридично значущого рішення/права на підтримку. Показово, що процедурний каркас аукціонів деталізується урядовим актом – постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 № 1175, яка прямо визначає процедуру підготовки та проведення аукціону з розподілу квоти підтримки для стимулювання виробників електричної енергії з альтернативних джерел [83]. Таким чином, аукціонний інструмент у структурі стимулювання демонструє ключовий висновок: держава стимулює ВДЕ не лише через фінансовий параметр, а передусім через правила процедури, які мають бути прозорими, стабільними та юридично визначеними, бо саме вони формують інвестиційну передбачуваність. Цей підхід підтримується і в наукових дослідженнях адміністративно-процесуальних механізмів у сфері ВДЕ, де виокремлення інструментів підтримки (у т.ч. аукціонів) як самостійного процедурного контуру обґрунтовується потребою забезпечення прозорості та прогнозованості для учасників ринку [111].

Важливу еволюцію інструментарію підтримки та ширшої ринкової інтеграції «зеленої» електроенергії демонструє впровадження інституту гарантій походження. Якщо класичні моделі підтримки (тариф/премія/аукціон) спрямовані на економічну реалізацію виробництва через правила купівлі-продажу та компенсаційні механізми, то гарантії походження спрямовані на юридично підтверджену «зеленість» продукту на ринку – тобто на створення доказового інструмента для споживачів і учасників ринку, який відокремлює питання факту виробництва з ВДЕ від питання комерційного позиціонування та підтвердження цього факту в обороті. Закон України № 3220-ІХ «Про внесення змін до деяких законів

України щодо відновлення та зеленої трансформації енергосистеми України» є релевантним у цьому контексті, оскільки закріплює появу та нормативне оформлення системи гарантій походження, зокрема на рівні визначень і підходів до функціонування реєстру гарантій походження як електронної системи, що забезпечує формування та обіг таких гарантій [76]. Проте для інструментального аналізу ключове не саме проголошення інституту, а те, що гарантії походження як юридичний засіб неминуче потребують детальних процедур адміністрування, обліку та верифікації, і саме це забезпечується підзаконним регулюванням.

Тому принципово важливим елементом є постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2024 № 227, якою затверджено Порядок видачі, обігу та погашення гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії. Цей акт прямо задає механізми функціонування реєстру гарантій походження, процедурні правила видачі/обігу/погашення та тим самим перетворює гарантію походження на реальний адміністративно організований інструмент ринку, а не на декларативний «маркер» політики [82]. Додатково, на офіційному ресурсі НКРЕКП публікується інформація щодо видачі, обігу та погашення гарантій походження, що демонструє практичну фазу реалізації інструмента через інституційні процедури та публічну звітність/інформування [54]. У такій конфігурації гарантії походження логічно описувати як інструмент, що розширює стимулюючий контур ВДЕ: він забезпечує «ринкову підтверджуваність» зеленого статусу, а отже – додаткову економічну реалізацію за умови чітко регламентованих процедур реєстру, даних і погашення [76; 82].

На цьому тлі науково обґрунтованою є теза, що ефективність інструментів підтримки визначається не лише «економічним параметром» (розмір тарифу чи квоти), а насамперед процедурною передбачуваністю і стабільністю правил. На рівні джерел це підтверджується тим, як у фахових публікаціях акцентується ризик фрагментарності та частих змін умов

регулювання, що здатні знижувати інвестиційну привабливість і породжувати конфлікти між учасниками ринку та публічною адміністрацією [21; 24; 42; 111]. Саме тому інструменти стимулювання та підтримки у межах цього підрозділу доцільно оцінювати через адміністративно-правові критерії належного врядування: правова визначеність (передбачуваність правил і наслідків), прозорість процедур (чіткі алгоритми взаємодії, типові договори, вимоги до документів і даних), процедурна легітимність рішень регулятора/уряду (належний порядок ухвалення й зміни актів) та реальність механізмів захисту прав учасників у разі спорів. У прикладному плані це дозволяє показати, що цей блок інструментів не «додається» до ринку як зовнішня фінансова надбудова, а вбудовується в нього як процедурно організований режим: від типізованих договорів із гарантованим покупцем і правил розрахунків до процедур аукціонів із розподілу квот підтримки та адміністрування гарантій походження через реєстр і правила обігу/погашення [85; 87].

Четвертий контур інструментів охоплює державний контроль і нагляд за дотриманням технічних, регуляторних та екологічних вимог у процесі функціонування об'єктів ВДЕ. На відміну від дозвольно-легалізаційного та стимулюючого контурів, де юридично значущий результат досягається переважно через «вхідні» процедури і механізми підтримки, контрольного-наглядового інструментарій забезпечує тривалу (перманентну) відповідність діяльності учасників ринку обов'язковим вимогам, а також дисципліну виконання правил ринку, мережеских кодексів, ліцензійних умов і екологічних обмежень. Його процедурна архітектура у сфері ВДЕ включає: (а) галузевий нагляд за технічною безпекою та режимами роботи енергетичного обладнання (КМУ, постанова № 77, 2018; Закон України № 877-V, 2007); (б) регуляторний контроль за дотриманням ліцензійних умов і правил ринку; (в) екологічний контроль щодо виконання умов, визначених у висновку ОВД [88; 89; 97; 99; 103]. Загальною рамкою, яка визначає юридичні форми контрольних заходів, їх процедурні межі та гарантії для

суб'єктів господарювання, виступає Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [98]. У контексті підрозділу 2.2 цей Закон важливий як нормативний каркас інструментарію: через нього фіксуються базові параметри контролю (плановість/позаплановість, процедурні гарантії, документування результатів, можливість оскарження), що безпосередньо впливає на передбачуваність регуляторного середовища для інвестиційно чутливого сектору ВДЕ.

Регуляторний контроль у сфері ВДЕ пов'язаний насамперед із діяльністю Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Її правовий статус, завдання та повноваження визначені Законом України «Про НКРЕКП», а предметний зв'язок контролю з ринковою моделлю та вимогами до учасників ринку – Законом України «Про ринок електричної енергії» [97]. У межах 2.2 важливо підкреслити, що акти НКРЕКП та її контрольні дії є інструментами реалізації законодавчої моделі ринку, де забезпечення рівних правил і виконання обов'язкових вимог є необхідною умовою захисту публічних інтересів (надійність системи, добросовісна конкуренція, захист споживачів) і водночас гарантією недискримінаційності для учасників ринку.

У процедурному вимірі контроль НКРЕКП охоплює планові та позапланові перевірки, які є типовими формами державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, із застосуванням процедурних вимог та гарантій, передбачених Законом № 877-V [98]. Для сфери ВДЕ це має особливе значення через високу нормативну насиченість діяльності виробників: комплаєнс охоплює не лише загальні господарські вимоги, а й виконання ринкових правил, мережевих кодексів, процедур комерційного обліку та інших регуляторних приписів щоденної дії. Відповідно, юридично значущим предметом регуляторного контролю виступає передусім дотримання ліцензійних умов та виконання обов'язкових правил ринку, що

прямо корелює із “вхідним” інструментом ліцензування, який у секторі енергетики має характер тривалого правового режиму [86; 97].

Санкційний інструментарій у межах регуляторного контролю: за результатами контрольних заходів регулятор може застосовувати заходи впливу, передбачені законом, зокрема у формі приписів/розпорядчих вимог щодо усунення порушень та інших передбачених законодавством регуляторних реакцій, спрямованих на відновлення належного стану виконання обов’язкових вимог [97]. Санкційні механізми є завершальним елементом контрольньо-наглядового контуру, який забезпечує дієвість правил і ліцензійних режимів; водночас їх застосування має відбуватися в межах процедурних гарантій – із належним документуванням, мотивуванням та можливістю оскарження рішень. Саме така процесуальна дія робить регуляторний контроль сумісним із критеріями належного публічного адміністрування у господарській діяльності, а не перетворює його на інструмент надмірного адміністративного тиску [98].

Окремий, техніко-юридично специфічний сегмент контрольньо-наглядового інструментарію у сфері енергетики становить державний енергетичний нагляд (контроль). Його предмет не зводиться до «перевірки суб’єкта господарювання» у загальному сенсі, а має чітко технічний фокус: контроль стану та експлуатації електроустановок і мереж, дотримання правил технічної експлуатації, вимог до надійності та безпеки електропостачання, а також дотримання режимних і протиаварійних вимог функціонування енергосистеми. Такий предмет прямо відтворюється у положенні про Держенергонагляд: серед функцій визначено здійснення нагляду за електроустановками і мережами учасників ринку та за дотриманням ними вимог правил технічної експлуатації, зокрема в частині забезпечення надійного й безпечного постачання електричної енергії [22].

Інституційна основа цього виду нагляду вибудовується на поєднанні: спеціального енергетичного законодавства, яке закріплює саму модель державного нагляду в електроенергетиці та визначає, що його здійснює

відповідний центральний орган виконавчої влади (Закон України «Про ринок електричної енергії», ст. 9) [103];

організаційно-правового оформлення органу нагляду через підзаконне регулювання: постанова КМУ № 77 затверджує Положення про Державну інспекцію енергетичного нагляду України (Держенергонагляд) і визначає її як центральний орган виконавчої влади, що реалізує політику нагляду (контролю) в електроенергетиці та теплопостачанні (а в актуальній редакції – також у визначених аспектах ринку природного газу) [88];

процедурних гарантій загального закону про нагляд у господарській сфері: Закон № 877-V встановлює понятійні та процедурні рамки (планові/позапланові заходи, обов'язок діяти в межах переліків питань, уніфіковані форми актів тощо), які застосовуються до технічного нагляду як різновиду державного контролю у сфері господарської діяльності (Закон № 877-V) [98].

Для альтернативної енергетики значення державного енергетичного нагляду є подвійним. По-перше, він забезпечує публічний інтерес безпеки та надійності у роботі генеруючих об'єктів і мережевої інфраструктури в умовах технологічної складності енергосистеми та її взаємозалежності (коли технічні порушення на одному вузлі здатні породжувати системні ризики). Ця логіка «технічної законності» прямо закладена в переліку контрольних фокусів Держенергонагляду: від технічного стану установок до режимів обмеження/відключення та протиаварійних вимог. По-друге, енергетичний нагляд функціонально пов'язаний із «вхідними» мережевими інструментами – приєднанням та доступом до мереж: контроль дотримання технічних умов і правил експлуатації є способом підтвердити, що реалізація права на доступ до інфраструктури відбувається без порушення стандартів безпеки та режимів роботи системи. У цьому сенсі нагляд виступає не «додатковим бар'єром», а юридично необхідною ланкою підтримання технічної сумісності та системної безпеки в умовах зростання частки ВДЕ [22; 103].

Екологічний сегмент контрольно-наглядового інструментарію у ВДЕ має іншу юридичну природу, ніж технічний нагляд: його предметом є контроль виконання екологічних умов, визначених у висновку з оцінки впливу на довкілля (ОВД). Висновок ОВД за законом не лише оцінює вплив, а й визначає екологічні умови провадження діяльності та допустимість/недопустимість її здійснення [99].

Звідси випливає методологічно важливий висновок для дисертаційного аналізу: екологічний контроль у секторі ВДЕ доцільно описувати як продовження дозвільно-легалізаційного інструменту ОВД на стадії експлуатації об'єкта. Йдеться не про абстрактну екологічну законність, а про перевірку виконання індивідуалізованого профілю відповідності конкретного проєкту – тобто тих умов, які уповноважений орган сформулював у висновку. Це особливо виразно проявляється через інститут післяпроєктного моніторингу: якщо він передбачений висновком ОВД, суб'єкт господарювання зобов'язаний забезпечити його здійснення, а порядок, строки й вимоги встановлюються саме у висновку; за результатами моніторингу допускається узгодження додаткових запобіжних/пом'якшувальних заходів [99].

Водночас ефективність екологічного контролю залежить не лише від «наявності повноваження», а від процедурної визначеності предмета контролю (прив'язки до умов висновку), належного документування та узгодження контрольних заходів із загальними гарантіями здійснення державного нагляду у господарській сфері [98]. Окремо слід підкреслити взаємодію органів: екологічні умови фактично «вбудовуються» у подальші рішення про провадження діяльності (орган, що ухвалює рішення, зобов'язаний врахувати висновок ОВД і зазначити це в рішенні), а інформаційний обіг рішень/висновків забезпечується через Єдиний реєстр [99].

Далі необхідно відмітити, що контрольні механізми у сфері ВДЕ мають реалізовувати публічні цілі (безпека, надійність, виконання обов'язкових

вимог), але без перетворення контролю на самостійний регуляторний бар'єр. Юридичним інструментом такого балансу виступає ризик-орієнтована модель планування перевірок, закріплена у Законі № 877-V: орган нагляду визначає критерії оцінки ступеня ризику, суб'єкти відносяться до високого/середнього/незначного ступеня, а періодичність планових заходів прямо ставиться у залежність від ступеня ризику (не частіше одного разу на 2/3/5 років відповідно) [98].

Цифровізація контрольних процедур у цьому контексті доцільно розглядати не як «технічну зручність», а як адміністративно-правовий засіб підвищення прозорості та однаковості практики. Закон № 877-V передбачає інтегровану автоматизовану систему державного нагляду (контролю), до якої вносяться дані про суб'єктів, ступінь ризику, плани, підстави та результати заходів, застосовані санкції та оскарження. У поєднанні з вимогою діяти в межах уніфікованих форм актів і «переліків питань» залежно від ризику, це створює нормативну основу для переходу від дискретних «інспекторських практик» до стандартизованої, передбачуваної процедури [98; 114].

На рівні галузевої проблематики ВДЕ наукові джерела акцентують, що фрагментація процедур і відсутність єдиної електронної координації у суміжних регуляторних контурах (зокрема дозвільно-мережевому) підсилює транзакційні витрати й ризики затягувань; як напрям удосконалення називається запровадження єдиної електронної платформи/інструментів цифрової координації між залученими суб'єктами та процедурними стадіями [111; 114]. У дисертаційній логіці це коректно узагальнюється так: ризик-орієнтованість і цифровізація – дві взаємодоповнюючі опори «належного контролю» у ВДЕ: перша задає пропорційність інтенсивності втручання, друга – зменшує дискрецію, підвищує відтворюваність і доказовість контрольних дій.

Розвиток альтернативної енергетики об'єктивно актуалізує технології зберігання енергії (системи накопичення енергії, СНЕ) як інструмент балансування та підвищення гнучкості енергосистеми. Для адміністративно-

правового аналізу показовим є те, що нові технологічні об'єкти швидко входять у нормативне поле, але не завжди отримують узгоджений процедурний «маршрут» – від визначення статусу і вимог безпеки до правил доступу до мереж та логіки контролю відповідності [8; 9; 16].

У законодавчій площині важливо зафіксувати, що інститути нового ринку вже враховують такі об'єкти: у ст. 9 Закону «Про ринок електричної енергії» при визначенні кола особливої групи споживачів прямо згадуються активні споживачі, які встановили генеруючі установки та/або установки зберігання енергії [103].

Натомість у доктринальній площині підкреслюється потреба формування більш цілісної регуляторної рамки для СНЕ: обґрунтовується необхідність пілотних підходів і, ширше, адаптації правового середовища до технологій накопичення як до інфраструктурно значущого елементу нової енергетики [111]. Саме тут «тест на достатність» інструментарію є методологічно корисним: традиційні контрольні-наглядові механізми сформовані під класичну генерацію та мережі, тоді як СНЕ вимагають чіткішого узгодження (а) статусу і правового режиму діяльності, (б) технічних вимог безпеки та сумісності з мережею, (в) процедур контролю відповідності та документування результатів.

Функціонування інструментарію публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в умовах воєнного стану потребує урахування підвищених ризиків для об'єктів генерації та мережевої інфраструктури, обмежень пропускнуої спроможності мереж, а також імперативу забезпечення стійкості та безперервності роботи енергосистеми. Водночас у правовому вимірі воєнний стан не може розглядатися як самодостатній пояснювальний чинник, що підміняє аналіз адміністративно-правових інструментів загальним «контекстом війни». Навпаки, він має бути використаний як критерій перевірки придатності та гнучкості процедур, їхньої здатності зберігати регуляторну сталість і забезпечувати дотримання стандартів законності за змінених зовнішніх умов [18; 35; 48; 115].

У науковій літературі обґрунтовується, що адаптація регуляторних і контрольних-наглядних інструментів у період воєнного стану має здійснюватися без відступу від принципів законності та належної адміністративної процедури, із збереженням прозорості, мотивованості та прогнозованості рішень для учасників енергетичного ринку [119]. Саме така позиція є релевантною для підрозділу 2.2, оскільки дозволяє сформулювати адаптаційний критерій оцінки інструментарію: навіть за умов надзвичайних викликів інструменти публічного адміністрування повинні залишатися юридично коректними, процедурно оформленими та підконтрольними, а зміна інтенсивності чи порядку їх застосування – мати чітке нормативне підґрунтя.

З методологічного погляду це означає, що трансформація інструментарію у воєнний період не є його «спрощенням будь-якою ціною», а виступає стрес-тестом адміністративно-правових процедур: чи здатні вони поєднати оперативність із правовою визначеністю, а публічні інтереси безпеки – з гарантіями прав і законних інтересів суб'єктів ВДЕ. Саме в цій площині воєнний стан виявляє не слабкість, а навпаки – системну значущість належної процедури як умови довіри до регулювання та інвестиційної передбачуваності галузі.

З метою узагальнення проведеного аналізу та наочного відображення внутрішньої структури інструментарію діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики доцільно подати його у вигляді узагальнювальної матриці. Така форма дозволяє співвіднести функціональні блоки інструментарію з формами їх реалізації, юридично значущими результатами, типовими адміністративними ризиками та релевантними процедурними і правовими гарантіями. У дисертаційному вимірі матриця виконує аналітичну функцію, створюючи підґрунтя для подальшого дослідження механізмів охорони та захисту прав виробників ВДЕ.

Функціональний блок інструментарію	Основні форми реалізації	Юридично значущий результат	Типові адміністративні ризики	Процедурні та правові гарантії
Доступ та легалізація діяльності	Дозволи, ліцензії, ОВД, містобудівні рішення, приєднання, адмінпослуги	Легальний допуск до діяльності та інтеграція об'єкта до інфраструктури	Фрагментація процедур, затримки строків, дискреційність рішень	Закон «Про адміністративну процедуру», мотивування актів, строки, оскарження
Операційне функціонування ринку	Правила ринку, мережеві коди, комерційний облік	Реальна участь у ринку та здійснення розрахунків	Регуляторна нестабільність, непрогнозованість правил	Регуляторна процедура, незалежність НКРЕКП, прозорість регулювання
Стимулювання та підтримка	«Зелений» тариф, договори з гарантованим покупцем, аукціони	Забезпечення збуту та економічної реалізації електроенергії	Зміна умов підтримки, фінансова невизначеність	Процедурна стабільність, типові договори, правова визначеність
Контроль та нагляд	Перевірки, приписні та санкційні інструменти, енергетичний та екологічний нагляд	Забезпечення відповідності та дисципліни ринку	Надмірний адміністративний тиск, формалізм	Закон № 877-V, ризик-орієнтованість, пропорційність
Адаптація в умовах воєнного стану	Тимчасові регуляторні рішення, спеціальні режими	Стійкість функціонування енергосистеми	Підміна процедур екстраординарністю	Принцип законності, належна процедура, контроль

				дискреції
--	--	--	--	-----------

Таблиця 2.2. Матриця інструментарію діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України

Подана **авторська узагальнювальна матриця** демонструє, що кожний функціональний блок інструментарію публічного адміністрування у сфері ВДЕ має не лише власні юридичні форми реалізації, а й притаманні йому адміністративні ризики, які можуть бути нейтралізовані виключно через належну процедурну організацію відповідних рішень і дій. У цьому сенсі інструментарій ВДЕ постає не як сукупність ізольованих регуляторних заходів, а як цілісна адміністративно-правова система, ефективність якої визначається здатністю процедур і гарантій забезпечувати баланс між публічними інтересами та правами суб'єктів господарювання.

У результаті такої систематизації інструментарію діяльності публічної адміністрації у сфері ВДЕ він постає як єдина адміністративно-правова архітектура, в якій кожний інструмент набуває значення лише у функціональному зв'язку з іншими (вхідні рішення - мережево-ринкові процедури - механізми підтримки - контроль відповідності), а якість інструментарію визначається процедурною спроможністю гарантувати правову визначеність, прозорість, недискримінаційність і пропорційність владного впливу. Воєнний стан у цьому контексті виступає не підставою для «виведення» рішень з-під процедури, а тестом на стійкість і юридичну коректність адміністративних механізмів, зокрема щодо мотивованості рішень, передбачуваності строків і контрольованості дискреції [73].

2.3 Особливості адміністративно-правової охорони та захисту прав суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії

У системі адміністративного права охорона і захист прав утворюють не «подвійне найменування» одного явища, а дві різні за функціональним призначенням ланки гарантійного механізму публічної влади. Доктринально охорона прав описує превентивний контур: вона покликана організувати адміністративну діяльність так, щоб порушення прав не виникало, а ризики свавілля, помилки чи непропорційного втручання були зменшені самим дизайном процедури та обов'язкових правил діяльності адміністративних органів [1].

Натомість захист прав є відновлювальним (реактивним) контуром: він настає тоді, коли порушення вже відбулося або коли адміністративний орган допустив протиправну дію чи бездіяльність, і тоді ключовим стає інструментарій примусу до відновлення правового стану, припинення порушення та усунення наслідків незаконного втручання (у національній моделі – через адміністративне оскарження та/або судовий контроль у порядку адміністративного судочинства). Саме тому розмежування охорони/захисту має не описовий, а методологічний сенс: воно дозволяє показати, що якість публічного адміністрування вимірюється не лише здатністю «виправляти» порушення постфактум, а передусім здатністю не допускати їх завдяки належній процедурі, доказовій дисципліні, мотивуванню та прозорості прийняття рішень [2].

Нормативним ядром адміністративно-правової охорони прав у сучасному українському правопорядку є Закон України «Про адміністративну процедуру», який прямо визначає предмет і сферу дії процедури як порядок розгляду та вирішення адміністративних справ шляхом прийняття й виконання адміністративних актів. Уже на рівні принципів цей закон фіксує процедурну природу охорони прав: серед

принципів названо верховенство права, обґрунтованість, безсторонність, пропорційність, відкритість, своєчасність і розумний строк, а також – принципово важливо – гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні та гарантування ефективних засобів правового захисту [73]. Це означає, що охорона прав у публічному адмініструванні не зводиться до «доброго управління» як управлінської етики: вона отримує форму юридично обов'язкових стандартів, порушення яких становить дефект адміністративного акта і водночас – підставу для його оскарження.

Процедурні гарантії в Законі «Про адміністративну процедуру» конкретизують, яким саме способом право набуває реальності в адміністративному провадженні. По-перше, закон закріплює право бути заслуханим перед ухваленням акта, що може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес особи (право на участь): особа має можливість надати пояснення та/або заперечення до прийняття несприятливого рішення. По-друге, закон створює інформаційний фундамент охорони прав: учасник провадження має право знати про початок провадження і про своє право на участь, а також право на ознайомлення з матеріалами справи, при цьому окремо врегульовано «доступ до матеріалів справи» як право робити витяги і копії. По-третє, встановлено вимогу мотивування (обґрунтування) адміністративного акта: акт у письмовій формі має містити мотивувальну частину, яка повинна забезпечувати можливість правильно зрозуміти рішення й реалізувати право на оскарження; у мотивуванні мають бути наведені фактичні обставини, враховані документи, посилання на докази та «детальна правова оцінка» обставин із чіткими висновками [73]. Саме ці елементи (участь – доступ до справи – мотивування) перетворюють право з декларації на процедурно забезпечений інтерес, який можна перевірити, аргументувати і – за потреби – ефективно захистити.

Особливо показовою є внутрішня логіка закону: охорона прав у ньому розуміється не як пасивна «неперешкода», а як активний обов'язок

адміністрації діяти правовідно вже на адміністративній стадії. Так, закон вимагає від адміністративного органу здійснювати провадження лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законом (принцип законності), деталізуючи стандарти здійснення дискреції та вимогу несуперечності/послідовності у схожих справах [41; 73]. Додатково закріплено, що адміністративний орган, який порушив право чи законний інтерес, зобов'язаний за власною ініціативою у розумний строк поновити його, не чекаючи подання скарги чи позову, й запобігти повторенню порушення. Таким чином, закон переводить охорону прав у площину не лише «процедурних прав особи», а й «процедурних обов'язків адміністрації», що є методологічно суттєвим для регуляторно насичених сфер.

Разом із тим, навіть якісно сконструйована процедура не усуває потреби в захисті прав: вона лише визначає, як саме дефект адміністративної діяльності має бути виявлений і виправлений. У національній системі таким зовнішнім (щодо адміністрації) механізмом є адміністративне судочинство, де суд перевіряє рішення, дію чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень за низкою критеріїв, що по суті віддзеркалюють процедурні стандарти належного адміністрування: дія «на підставі, у межах повноважень та у спосіб», цільове використання повноваження, обґрунтованість, безсторонність, добросовісність, розсудливість, пропорційність, урахування права на участь у процесі прийняття рішення та своєчасність. Одночасно КАС України визначає право на звернення до адміністративного суду та базові способи судового захисту, зокрема скасування індивідуального акта, визнання дій протиправними або зобов'язання вчинити певні дії [33]. Отже, судовий захист є «коригуючим контуром» публічного адміністрування: він не підміняє адміністративну процедуру, а оцінює її якість через перевірку того, чи були дотримані стандарти законності, доказовості, участі та пропорційності.

Європейські стандарти належного врядування підсилюють саме процедурне розуміння охорони/захисту прав. У SIGMA-документі «*The Principles of Public Administration*» принципи публічного адміністрування подані як рамка стандартів, які визначають цінності та очікувану поведінку сучасної адміністрації щодо громадян і бізнесу, а також як орієнтир для реформ і моніторингу прогресу. У цьому підході ключове те, що права приватних осіб у взаєминах із владою не забезпечуються «разовими» рішеннями, а залежать від системності правил, підзвітності та процедур, які роблять адміністративні рішення передбачуваними й перевірюваними [204].

Так само Рада Європи розглядає адміністративну процедуру як практичний інструмент реалізації прав у відносинах «особа – публічна влада»: наголос робиться на процедурних гарантіях участі, доступу до інформації/матеріалів, належного обґрунтування та можливості ефективного оскарження як елементів «адміністративного права в дії» [155]. Відповідно, охорона прав описується не як абстрактна цінність, а як набір правил, які зменшують ризик свавілля і забезпечують можливість особи розуміти рішення адміністрації та реагувати на нього правовими засобами.

У регуляторно насичених секторах – до яких належить енергетика й особливо сфера відновлюваної енергетики – ця двоконтурність (охорона як процедура, захист як відновлення) набуває підвищеної ваги. Причина полягає в тому, що адміністративні рішення тут часто є багатостадійними, технічно складними і впливають на економічні інтереси суб'єктів господарювання через дозвільні, контрольні та регуляторні механізми; за таких умов «реальність» суб'єктивного права виробника електроенергії з альтернативних джерел значною мірою визначається не декларацією правомочності, а тим, чи забезпечує процедура участь, доступ до матеріалів, мотивування та ефективний засіб оскарження. Саме тому Закон «Про адміністративну процедуру», який одночасно встановлює права участі, доступу до справи, стандарт мотивування та гарантію оскарження й обов'язок повідомлення про порядок і строк оскарження, формує для сфери ВДЕ не «фон», а юридичний

каркас охорони прав: він задає мінімальні вимоги до якості адміністративних рішень, від яких у подальшому залежить ефективність як адміністративного, так і судового захисту [73].

Отже, у системі публічного адміністрування охорона і захист прав суб'єктів господарювання утворюють взаємопов'язану гарантійну модель: первинним механізмом недопущення порушень є адміністративна процедура з її обов'язковими стандартами участі, доступу до матеріалів та мотивування, тоді як адміністративне оскарження і судовий контроль виконують відновлювальну та коригуючу функцію, перевіряючи адміністративне рішення на відповідність критеріям законності, обґрунтованості, пропорційності й дотримання права особи на участь [33]. Саме ця модель і є методологічною основою подальшого аналізу: у ВДЕ-сфері права виробника не «існують самі по собі», а є процедурно опосередкованими – їхня дієвість прямо залежить від якості адміністративних процедур, регуляторної справедливості та реальної ефективності засобів оскарження, а отже охорона/захист прав виробників ВДЕ виступає індикатором належного публічного адміністрування.

Суб'єкти господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел, здійснюють діяльність не в умовах повністю автономної договірної свободи, а в межах організованого й процедурно врегульованого ринку електричної енергії, де ключові передумови допуску до інфраструктури, участі в ринкових сегментах і виконання обов'язків визначаються нормами публічного права та рішеннями уповноважених інституцій. Закон України «Про ринок електричної енергії» задає системну рамку такого ринку, описуючи його як систему відносин у сфері виробництва, передачі, розподілу, купівлі-продажу, постачання електричної енергії, що функціонує на основі правил, процедур і ролей учасників, визначених законом [103].

У цьому контексті правове становище виробника електричної енергії з альтернативних джерел формується в межах адміністративно-правового

режиму функціонування ринку, оскільки реалізація його базового економічного інтересу (виробництво та відпуск електроенергії) прямо залежить від: (а) доступу до мережевої інфраструктури; (б) дотримання регуляторно встановлених правил ринку й системної експлуатації; (в) належного виконання процедур і стандартів тим колом суб'єктів, які здійснюють регуляторні або організаційно-управлінські функції в енергетиці на підставі закону та актів регулятора. Відтак «залежність від адміністрування» є юридично значущою характеристикою: права виробника виявляються процедурно опосередкованими й перевірюваними насамперед через якість адміністративних (за змістом) процедур, у межах яких приймаються рішення щодо приєднання, доступу, режимів роботи, виконання вимог ринку та застосування правил системи [70].

Перший вимір цієї залежності має інфраструктурний характер і зумовлений об'єктивною необхідністю приєднання генеруючого об'єкта до системи розподілу або передачі для фізичної реалізації господарської діяльності на ринку електроенергії. Тут принциповим є те, що мережевий компонент у правовому сенсі пов'язаний зі сферою природної монополії: законодавство України прямо визначає окремі види мережевої діяльності як такі, що належать до сфер діяльності суб'єктів природних монополій, а отже потребують спеціального режиму регулювання та стандартизованих правил доступу [100]. Це означає, що доступ виробника до мереж не може бути редукований до «звичайного договору» рівних сторін: він структурно пов'язаний із імперативними правилами, процедурними алгоритмами та межами розсуду оператора системи, встановленими регуляторними актами.

Нормативною опорою процедур приєднання та доступу до мереж розподілу виступає Кодекс систем розподілу, затверджений постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 310, який визначає правила взаємовідносин учасників у системі розподілу та встановлює обов'язкові вимоги й процедури для оператора системи розподілу. Аналогічно, режим функціонування та доступу в системі передачі врегульовано Кодексом системи передачі,

затвердженим постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 309 [37; 38]. Уже сама конструкція «кодексів систем» показує, що приєднання й доступ є не суто технічною стадією господарювання, а процедурним вузлом із правовими наслідками: саме тут виникають типові ризики спорів щодо строків, належності обґрунтування відмов, змісту та обґрунтованості технічних умов, коректності застосування алгоритмів та меж розсуду оператора мережі. Наукові публікації, присвячені правовідносинам у сфері приєднання та доступу, підкреслюють «процедурну чутливість» цього сегмента та його схильність генерувати публічно-правові конфлікти саме через дефекти процедур і мотивування [123].

Другий вимір залежності є регуляторним. Виробник ВДЕ, будучи учасником ринку електричної енергії, підпорядковується не лише загальним правилам господарювання, а й спеціальним правилам функціонування ринку, що впливають із закону та деталізуються нормативно-правовими актами регулятора: правилам організації ринку, балансування, диспетчеризації, технічним та комерційним вимогам, які формують практичні умови участі у відповідних сегментах. Закон України «Про ринок електричної енергії» закріплює архітектуру ринку, статуси учасників і базові обов'язки, а також передбачає застосування публічно-організаційних інструментів (зокрема спеціальних обов'язків у визначених законом випадках) для забезпечення загальносуспільних інтересів у функціонуванні енергетичного сектору [103]. За такої моделі «реальність» прав виробника (як можливість стабільно генерувати, відпускати та комерційно реалізовувати електроенергію за правилами ринку) стає похідною від якості нормотворчих і правозастосовних процедур у сфері регулювання: передбачуваності та послідовності правил, прозорості процесу ухвалення регуляторних рішень і достатності їх мотивування.

Ця регуляторна залежність підсилюється інституційно, оскільки центральну роль у формуванні та застосуванні правил ринку відіграє НКРЕКП як державний колегіальний орган, уповноважений здійснювати

державне регулювання, моніторинг і контроль у сферах енергетики та комунальних послуг. Її правовий статус, завдання та основні повноваження визначені спеціальним законом [97]. Саме через регуляторні акти НКРЕКП, у тому числі затвердження кодексів і правил та встановлення обов'язкових процедурних вимог для учасників, конкретизуються практичні умови діяльності виробників ВДЕ. Тому належність процедур ухвалення регуляторних рішень (їх відкритість, мотивованість, стабільність, правова визначеність) для виробника має значення не «абстрактного принципу», а функціонально прямої гарантії правового становища на ринку: дефекти процедури або непередбачувані, недостатньо вмотивовані зміни правил транслюються в ризик втрати плановості діяльності та ускладнення реалізації правомочностей.

З огляду на наведене, «ядро» прав виробника електричної енергії з альтернативних джерел, яке потребує адміністративно-правової охорони та захисту, доцільно описувати не через загальні декларації свободи підприємництва, а через конкретні процедурно опосередковані правомочності. До них належать, по-перше, право на недискримінаційний і процедурно визначений доступ/приєднання до електричних мереж у межах правил, установлених кодексами систем [37]. По-друге, право на належну процедуру в регуляторних та індивідуальних рішеннях у сфері енергетики, оскільки саме процедура (її відкритість, мотивування, дотримання правил) виступає ключовим каналом перетворення регуляторної влади на правомірний управлінський вплив. По-третє, процедурно забезпечуваний стандарт правової визначеності й передбачуваності регулювання, який у практичному вимірі виявляється через послідовність застосування правил та належне мотивування змін регуляторного середовища в межах компетенції регулятора [97]. По-четверте, право на ефективний засіб правового захисту у випадку спорів щодо мережевих і регуляторних рішень, оскільки саме наявність дієвого механізму скарги та перегляду дисциплінує адміністративні практики й зменшує регуляторні ризики.

У вітчизняній адміністративно-правовій доктрині зазначені акценти узгоджуються з підходами, які розглядають учасників сфери альтернативної/відновлюваної енергетики як суб'єктів адміністративно-правових відносин, а конфлікти – як такі, що виникають переважно в площині процедур і реалізації владних чи регуляторно делегованих повноважень [21; 24; 70; 125]. Ця доктринальна оптика дозволяє методологічно коректно пов'язати “право виробника” з процедурними режимами та показати, що адміністративно-правовий захист має бути сфокусований на тих процесуальних точках, де найчастіше виникають дефекти – у приєднанні, доступі, застосуванні кодексів і правил ринку, ухваленні регуляторних актів та індивідуальних рішень.

Європейський вимір додатково підсилює цю логіку, виходячи з того, що в регульованих секторах внутрішнього ринку електроенергії мають діяти доступні та ефективні механізми розгляду скарг і вирішення спорів, у тому числі через інституційну роль національного регулятора. Директива (ЄС) 2019/944 про спільні правила для внутрішнього ринку електроенергії закріплює загальні засади доступу до мереж і регуляторної архітектури, а також передбачає механізми “*decisions and complaints*” у компетенції регуляторних органів та, окремо, вимоги щодо позасудового врегулювання спорів для кінцевих споживачів [147]. Директива демонструє, що ефективність ринку в ЄС мислиться не лише через конкуренцію, а й через процедурні гарантії, здатні забезпечити реальну “оскаржуваність” мережевих та регуляторних рішень у межах зрозумілих і доступних механізмів.

У підсумку права виробників електроенергії з альтернативних джерел у національному праві мають виразно процедурний спосіб існування: ризики їх порушення концентруються не стільки в “площині договору”, скільки в конкретних адміністративно-процедурних вузлах – приєднання та доступу до мереж, застосуванні кодексів і правил систем, прийнятті регуляторних актів та індивідуальних рішень у межах компетенції регулятора й операторів систем. Саме тому виробники ВДЕ обґрунтовано постають як особливий

об'єкт адміністративно-правової охорони та захисту, а оцінка ефективності такого захисту методологічно коректно пов'язується з оцінкою якості публічного адміністрування у відповідних процедурах – їхньої правової визначеності, дотримання строків, прозорості, мотивованості та доступності механізмів оскарження [37; 38; 97; 103].

Ключовим в цьому підрозділі є не перерахування гарантій, а їх функціональний аналіз саме крізь «точки ризику» для прав виробника альтернативної енергетики. По-перше, обов'язок мотивування адміністративних актів і процедурна вимога обґрунтованості є центральними для сектору, де значна частина рішень має техніко-економічний зміст, пов'язаний із мережевими умовами, правилами системи та режимами роботи. Мотивування виконує подвійну охоронну роль: воно, з одного боку, дисциплінує адміністративний розсуд (зменшує ймовірність довільності), а з іншого – забезпечує можливість ефективного оскарження, оскільки особа отримує зрозумілу основу для заперечень і перевірки правомірності рішення [73]. По-друге, стандарти розумного строку та своєчасності розгляду адміністративної справи мають у ВДЕ-секторі не лише «процесуальне», а й економічно визначальне значення: затримка у процедурі здатна змінити фактичні умови реалізації проєкту та створити для виробника втрати, які потім складно компенсувати лише судовим рішенням, навіть якщо воно буде на його користь. По-третє, гарантії участі заінтересованої особи та доступу до матеріалів адміністративної справи формують «інформаційну симетрію» між адміністрацією та суб'єктом господарювання, без якої неможливо забезпечити реальну рівність у процедурі: для виробника ВДЕ доступ до матеріалів, даних, розрахунків і обґрунтувань, що лягають в основу рішення, є передумовою як для належного представлення позиції в адміністративному провадженні, так і для подальшого оскарження [24; 70; 73]. У сукупності ці елементи відображають сучасне розуміння належного публічного адміністрування як такого, що оцінюється не лише за результатом, а й за

якістю процесу, і саме тому адміністративна процедура постає первинним охоронним механізмом у структурі гарантій прав.

Європейські та порівняльні підходи до регуляторного врядування додатково підсилюють цей висновок, акцентуючи на тому, що легітимність і прийнятність регуляторних рішень у складних секторах залежить від інституційних і процесуальних запобіжників: незалежності, прозорості, підзвітності, чіткості взаємодії зі стейкхолдерами та наявності механізмів зворотного зв'язку й оскарження. У звіті OECD «Being an Independent Regulator» підкреслюється, що незалежність регулятора потребує практичних гарантій, оскільки ризики неправомірного впливу можуть виникати на різних етапах діяльності регуляторного органу; відповідно, процедурні стандарти ухвалення рішень і взаємодії зі стейкхолдерами виступають елементом інституційної стійкості [183]. У документі OECD «Creating a Culture of Independence» наголос зроблено на тому, що культура незалежності потребує організаційних та поведінкових запобіжників проти «неналежного впливу», а практичні інструменти прозорого залучення, етичних стандартів, внутрішньої підзвітності та процедур «*feedback and appeals*» підтримують довіру до регуляторної системи [204]. Важливо, що цей підхід не протиставляє адміністративну процедуру судовому контролю: навпаки, судовий перегляд у такій рамці постає як інструмент *ex post* перевірки та корекції, але його ефективність прямо залежить від якості адміністративного «досьє» і мотивування на адміністративній стадії, оскільки саме там формується предмет доказування і межі перевірки.

Звідси логічно впливає фокус на практичних проблемах у ВДЕ-секторі, які мають насамперед процедурне походження, тобто пов'язані не з відсутністю норм як таких, а з дефектами їх застосування у конкретних адміністративних маршрутах. У межевій площині найбільш чутливим процедурним вузлом є приєднання та доступ до електричних мереж, що здійснюється на підставі кодексів систем, затверджених регулятором: саме тут права виробника залежать від дотримання алгоритмів, строків, належного

оформлення рішень, достатності їх обґрунтування і коректності процедурної комунікації між заявником та оператором системи. Наукова література з проблематики правозастосування у сфері приєднання та доступу акцентує, що типові конфлікти зосереджуються навколо процедурних аспектів реалізації регуляторно визначених правил і меж розсуду суб'єктів, які виконують публічно значущі функції в енергетичній інфраструктурі [123]. Саме тому для ВДЕ-сектору процедурна дисципліна (строки, мотивування, доступ до матеріалів, недискримінаційність) фактично виконує охоронну роль: вона мінімізує ризик того, що об'єктивна інфраструктурна залежність перетвориться на інструмент непрозорого або непропорційного обмеження прав.

Не менш уразливою з процедурної точки зору є сфера регуляторних процедур НКРЕКП, оскільки постанови та інші рішення регулятора (у межах його компетенції), а також правозастосовні дії в інструментарії контролю й нагляду формують практичні умови здійснення діяльності учасників ринку, зокрема виробників ВДЕ. Спеціальний закон визначає НКРЕКП як державний колегіальний орган зі встановленими повноваженнями у сферах енергетики та комунальних послуг, що зумовлює публічно-правову природу значної частини рішень, які впливають на ринок [97]. У цьому контексті процедурні дефекти – недостатня обґрунтованість, непослідовність, непрозорість підготовки й ухвалення рішень, слабка передбачуваність змін – мають для виробника ВДЕ системний ефект, оскільки породжують правову невизначеність і підвищують регуляторні ризики, що безпосередньо впливає на сталість господарської діяльності та інвестиційні очікування. Водночас коректним є підкреслити, що сама по собі наявність судового контролю не усуває цих ризиків автоматично: судовий перегляд є необхідним, але він працює найбільш ефективно тоді, коли адміністративний процес уже забезпечив належне мотивування, фіксацію фактів та дотримання процедурних гарантій, які дозволяють суду перевірити правомірність рішення за стандартами публічно-правової оцінки.

Узагальнюючи, у сфері відновлюваної енергетики адміністративна процедура постає ключовим охоронним механізмом прав виробників, оскільки саме в процедурі «матеріалізуються» принципи правової визначеності, пропорційності, неупередженості та недискримінаційності: немотивованість рішень, невизначеність строків, обмеження доступу до матеріалів справи або формальне залучення заінтересованої особи означають, що порушення прав може бути фактично «вбудоване» в сам процес публічного адміністрування. За таких умов судовий контроль зберігає роль необхідного елементу системи захисту, однак він не здатний повною мірою компенсувати системні процедурні дефекти без приведення адміністративних процедур у відповідність до стандартів належної адміністративної діяльності, що у ВДЕ-секторі має значення не лише правової коректності, а й інституційної довіри до регуляторного середовища [183].

Необхідно відмітити, що адміністративний захист прав суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел, у правопорядку України функціонує як самостійний рівень гарантій у межах публічного адміністрування та має прикладне значення передусім у тих ситуаціях, коли порушення або загроза порушення прав виникають на стадії застосування регуляторних правил чи реалізації делегованих повноважень у мережевих відносинах. Йдеться не про «формальний досудовий етап», а про набір процедурних каналів, які дозволяють виправляти дефекти управлінських рішень та поведінки суб'єктів із публічно значущими функціями без негайного переходу до суду, що особливо важливо для ВДЕ-проектів, чутливих до строків приєднання/доступу до мереж та до передбачуваності регуляторних рішень [97; 103].

У структурі адміністративного захисту прав виробників ВДЕ доцільно розрізняти універсальні адміністративні механізми та спеціальні секторальні механізми енергетичного регулювання, що зумовлені інституційною роллю НКРЕКП і нормативно закріпленими вимогами до розгляду скарг та вирішення спорів на ринку електричної енергії. Такий поділ методологічно

виправданий, оскільки у ВДЕ-секторі «ядро» конфліктності формується саме у відносинах, де приватний суб'єкт взаємодіє не лише з органом влади, а й з іншим учасником ринку (оператор системи, гарантований покупець, інші ліцензіати) у режимі, визначеному актами регулятора та обов'язковими правилами ринку.

До універсальних механізмів належить інститут звернень і скарг, врегульований Законом України «Про звернення громадян» [92]. Його практичне значення для виробників ВДЕ полягає у можливості процесуально зафіксувати проблему та ініціювати перевірку дій/бездіяльності відповідного суб'єкта у межах його компетенції. Водночас цей інструмент має обмежений «відновлювальний потенціал»: за своєю природою він орієнтований на відповідь або організаційне реагування і не конструюється як процедура ухвалення обов'язкового для сторін рішення, яке остаточно визначає їхні права та обов'язки. Тому для ВДЕ-виробника звернення/скарга у цьому режимі виконує переважно функцію первинної комунікації і фіксації порушення, але не замінює формалізовані процедури перегляду несприятливих актів або секторальне врегулювання спору регулятором.

Більш «сильним» загальним механізмом адміністративного захисту є адміністративне оскарження індивідуальних адміністративних актів за правилами Закону України «Про адміністративну процедуру», який встановлює загальні стандарти скарги та надає інструменти для скасування/зміни/виправлення адміністративного акта у межах адміністративної системи [73]. У ВДЕ-сфері цінність цього механізму полягає у можливості швидко «розвернути» спір у процедурну площину (мотивування, дотримання строків, належність доказів, пропорційність), тобто усунути порушення як дефект адміністративного процесу ще до судового втручання, що є важливим з огляду на високі транзакційні витрати та часову критичність реалізації енергетичних проєктів.

Ключовим же для виробників відновлюваної енергетики є спеціальний секторальний рівень адміністративного захисту – регуляторне врегулювання

спорів і розгляд скарг НКРЕКП. Нормативна підстава цього рівня безпосередньо впливає зі статті 76 Закону України «Про ринок електричної енергії», яка покладає на Регулятора обов'язок забезпечувати розгляд скарг та вирішення спорів між учасниками ринку «в порядку, затвердженому Регулятором» [103]. Паралельно Закон України «Про НКРЕКП» закріплює повноваження Регулятора щодо врегулювання спорів між суб'єктами господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг та прямо вказує, що таке врегулювання здійснюється у порядку, затвердженому НКРЕКП [97]. Для ВДЕ це є принциповим: виробник виступає саме «суб'єктом господарювання у сфері енергетики», а найбільш конфліктогенні ситуації пов'язані з доступом/приєднанням до мереж та виконанням обов'язкових правил.

З позиції актуальності адміністративного захисту визначальне значення має Постанова НКРЕКП від 16.12.2025 № 2122, якою Порядок врегулювання спорів (первісно затверджений постановою НКРЕКП від 05.02.2019 № 156) викладено в новій редакції (Постанова НКРЕКП від 16.12.2025 № 2122) [79]. По-перше, нова редакція прямо визначає, що процедура досудового врегулювання спорів здійснюється з дотриманням принципів адміністративної процедури, встановлених Законом України «Про адміністративну процедуру. Це важливо методологічно і практично: секторальна регуляторна процедура не існує «поза» загальною логікою належної адміністративної процедури, а підпорядковується її принципам як юридичним стандартам оцінки належності рішень. По-друге, Порядок чітко фіксує, що НКРЕКП здійснює досудове врегулювання спорів, зокрема, з питань доступу/приєднання до електричних мереж та дотримання ліцензійних умов, а також інших питань у межах компетенції регулятора (Порядок у редакції № 2122, п. 1.4). Саме ці категорії є «ядром» практичних ризиків для виробників ВДЕ: без мережевого доступу та без дотримання ліцензійно-регуляторних вимог реалізація права на виробництво і відпуск електроенергії втрачає реальний зміст. По-третє, прямо закріплено

безоплатність врегулювання спору НКРЕКП (Порядок у редакції № 2122, п. 1.5), що підсилює доступність адміністративного захисту як такого, а також зменшує бар'єри для ініціювання процедури з боку виробника ВДЕ. По-четверте, Порядок у редакції № 2122 суттєво посилив процесуальну «керованість» спору: НКРЕКП отримує право вимагати у сторін та інших учасників документи/пояснення й іншу інформацію для встановлення фактичних обставин, причому встановлено мінімальний строк для надання інформації (не менше 10 робочих днів), а також передбачено можливість залучення заінтересованих осіб і проведення попередніх слухань (Порядок у редакції № 2122, пп. 1.6–1.8). Окремо важливо, що Порядок прямо передбачає можливість ініціювання позапланової перевірки суб'єкта господарювання за наявності законних підстав (Порядок у редакції № 2122, пп. 1.6). Для виробників ВДЕ це має прикладний вимір: регуляторне врегулювання спору може спиратися не лише на обмін поясненнями, а й на контрольні інструменти, якщо обставини спору пов'язані з можливими порушеннями ліцензійних умов або правил діяльності ліцензіата. По-п'яте, Порядок встановлює, що рішення за результатом врегулювання спору ухвалюється НКРЕКП на засіданні у формі відкритого слухання відповідно до Регламенту НКРЕКП [79]. Це є інституційною гарантією прозорості та підзвітності у розгляді спорів і водночас формує якісну основу для подальшого судового перегляду (через публічність, фіксацію аргументів сторін і мотивованість рішення).

З огляду на зазначене, характеристика НКРЕКП як «квазісудового вузла» адміністративного захисту в енергетиці є коректною лише у функціональному сенсі: Комісія не здійснює правосуддя, однак застосовує формалізовану процедуру з участю сторін, дослідженням матеріалів, попередніми слуханнями та ухваленням рішення у відкритому засіданні, причому така процедура прямо «підв'язана» до принципів адміністративної процедури. У цьому вимірі підсилюється відповідність української моделі загальним стандартам регуляторного врядування, які вимагають від

економічних регуляторів прозорості, обґрунтованості рішень, процесуальної справедливості та наявності ефективних механізмів оскарження як елементів довіри до регуляторної системи [183]. Саме «апеляційність/переглядність» і відкритість процедур у логіці ОЕСД розглядаються як складова підзвітності незалежного регулятора, що в секторі енергетики має прямий зв'язок з інвестиційною передбачуваністю та прийнятністю регуляторних рішень для учасників ринку.

Додатково, у зовнішніх оглядах імплементації енергетичного acquis в межах Енергетичного Співтовариства підкреслюється значення правозастосовних і процедурних механізмів для забезпечення функціонування ринку та довіри до інституцій, а також загальна роль механізмів врегулювання спорів у системі забезпечення відповідності зобов'язанням і належного врядування в енергетичній сфері. Для дисертаційної аргументації це має сенс як зовнішній стандартний фон: сильні позасудові процедури в регульованих секторах – це не «опція», а елемент архітектури ринку.

Отже, адміністративні способи захисту прав виробників відновлюваної енергетики в Україні утворюють систему, у якій універсальні механізми (звернення; адміністративне оскарження індивідуальних актів) доповнюються спеціальним секторальним режимом регуляторного врегулювання спорів НКРЕКП. Нормативне оновлення цього режиму Постановою НКРЕКП від 16.12.2025 № 2122 є показовим: воно переводить врегулювання спорів у більш процедурно визначену форму (принципи адміністративної процедури, визначені предмети спорів – зокрема доступ/приєднання, ліцензійні умови; безоплатність; право НКРЕКП витребувати інформацію, проводити попередні слухання та за потреби ініціювати контрольні дії; ухвалення рішення на відкритому слуханні), що підсилює адміністративний захист як реальний, а не декларативний інструмент [79; 97; 103; 112].

Судовий захист у публічно-правових спорах у сфері відновлюваної енергетики виконує функцію завершального інституційного контролю за дотриманням стандартів належного публічного адміністрування та правомірністю реалізації владних і делегованих повноважень у енергетичному секторі. Його призначення полягає не у заміщенні регуляторних або управлінських рішень судовою оцінкою доцільності, а у перевірці того, чи прийняті рішення, вчинені дії або допущена бездіяльність суб'єктів владних повноважень на підставі та в межах компетенції, з дотриманням встановленої процедури та матеріальних критеріїв контролю, визначених адміністративним процесуальним правом [33]. У сфері ВДЕ типовими є спори щодо рішень і бездіяльності НКРЕКП, мережевих процедур приєднання та доступу до електричних мереж, застосування контрольно-наглядових заходів і санкцій, а також порушення строків і процедур у реалізації регуляторних повноважень [103].

Стандарти судового контролю в цих спорах мають чітку нормативну матрицю: адміністративні суди перевіряють законність у формальному й матеріальному вимірах, цільове використання повноважень, обґрунтованість і мотивованість рішень, дотримання принципів пропорційності, недискримінаційності, рівності сторін і процедурних гарантій, а також своєчасність адміністративних дій [33]. Особливе значення для сфери відновлюваної енергетики має судова перевірка пропорційності та недискримінаційного доступу до мереж, оскільки регуляторні й мережеві рішення безпосередньо впливають на можливість реалізації інвестиційних проєктів і господарської діяльності. Такий підхід узгоджується з європейськими стандартами належного врядування, відповідно до яких незалежність регулятора має поєднуватися з ефективним судовим контролем як елементом підзвітності та верховенства права [183].

Європейські стандарти ефективного захисту прав у сфері енергетичного регулювання: *effective remedy, regulatory fairness, due process*. У європейській правовій доктрині вихідною є теза про те, що в секторах із

високим рівнем публічного регулювання, зокрема у сфері відновлюваної енергетики, ефективний захист прав має бути інтегрованим елементом самої регуляторної моделі, а не виключно наслідком судового контролю. Ключовим елементом такого підходу є принцип *effective remedy*, який у праві ЄС трактується ширше, ніж право на звернення до суду. Він охоплює наявність реальних, доступних і своєчасних засобів відновлення порушених прав, включно з адміністративним переглядом рішень регулятора, можливістю оскарження як індивідуальних, так і нормативних регуляторних актів, застосуванням тимчасових заходів та обов'язком належного мотивування рішень. Саме така модель закріплена в Директиві (ЄС) 2019/944, яка зобов'язує держави-члени гарантувати учасникам ринку ефективні механізми захисту від рішень регуляторних органів, що можуть порушувати їхні права або законні інтереси [147]. Регламент (ЄС) 2019/943 доповнює цю модель, встановлюючи процедурні рамки функціонування внутрішнього ринку електроенергії на засадах правової визначеності, рівного доступу та недискримінаційності регуляторних рішень. У сукупності ці акти формують підхід, за якого ефективний засіб юридичного захисту забезпечується не лише *ex post* через судове втручання, а насамперед *ex ante* – через належну організацію регуляторного процесу [192].

Важливою складовою європейського стандарту захисту прав у сфері енергетичного регулювання є концепція *regulatory fairness*, яка охоплює вимоги до прозорості, стабільності та передбачуваності регуляторних правил, а також до участі заінтересованих сторін у процесі прийняття рішень. У документах OECD/SIGMA принципи належного публічного адміністрування розглядаються як юридичні критерії оцінки діяльності регуляторних органів, зокрема щодо обґрунтованості рішень, дотримання процедур, пропорційності втручання та поваги до законних очікувань суб'єктів господарювання [204].

У сфері відновлюваної енергетики ці вимоги конкретизуються через підхід *governance-based regulation*, у межах якого досягнення цілей енергетичного переходу має поєднуватися з гарантіями процедурної

справедливості регуляторних рішень. Як обґрунтовується в наукових дослідженнях, ефективне управління розвитком ВДЕ в ЄС можливе лише за умови балансу між стратегічним державним втручанням і стабільністю регуляторного середовища, що є передумовою довгострокової інвестиційної довіри [165].

Окреме місце у системі європейських стандартів посідає принцип *due process*, який у регуляторних відносинах означає не лише формальне дотримання процедур, а й забезпечення реальної участі заінтересованих осіб, доступу до інформації, права бути почутим та отримати мотивоване рішення. У рекомендаціях Ради Європи адміністративна процедура розглядається як самостійна гарантія захисту прав у відносинах між особою та публічною адміністрацією, незалежно від подальшого судового контролю [155].

Для України принципове значення має те, що зазначені стандарти закріплені не лише у праві ЄС, а й у міжнародно-правових зобов'язаннях, узятих у межах Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, який передбачає обов'язок імплементації енергетичного *acquis* та механізми моніторингу його виконання [203]. Додатково Угода про асоціацію між Україною та ЄС встановлює зобов'язання щодо наближення національного законодавства до європейських стандартів у сфері енергетики, включно з вимогами до незалежності регулятора, прозорості регуляторних процедур та ефективних механізмів захисту прав учасників ринку.

Таким чином, європейські стандарти захисту прав у сфері енергетичного регулювання формують комплексну модель, у якій ефективний засіб юридичного захисту забезпечується насамперед через належну, справедливу та незалежну регуляторну процедуру. Судовий контроль у цій моделі виконує коригувальну функцію та доповнює, а не замінює адміністративні механізми захисту. Інтеграція принципів *effective remedy*, *regulatory fairness* та *due process* у діяльність регуляторних органів розглядається в праві ЄС як обов'язкова умова правової визначеності та

інвестиційної довіри у сфері відновлюваної енергетики, що має безпосереднє значення для імплементації європейських стандартів в Україні.

Висновки до Розділу 2

1. Сформульовано та науково обґрунтовано розуміння нормативних засад публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як нормативно-правової основи механізму, що визначає юридичні межі, форми та процедурні параметри адміністративного впливу держави на відповідні суспільні відносини. Доведено, що нормативні засади у цій сфері не зводяться до сукупності галузевих актів енергетичного законодавства, а функціонують як комплекс взаємопов'язаних правових приписів, які забезпечують обов'язковість державного регулювання, формують легітимні правові очікування суб'єктів господарювання та гарантують передбачуваність, прозорість і недискримінаційність адміністративних рішень.

2. Встановлено та систематизовано внутрішню структуру нормативних засад публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики, яка охоплює взаємопов'язані конституційно-правовий, організаційно-компетенційний та адміністративно-процедурний (регуляторний) рівні. Обґрунтовано, що саме адміністративно-процедурний рівень має визначальне значення для функціонування сектору альтернативної енергетики, оскільки реалізація державної політики у цій сфері здійснюється переважно через стандартизовані дозвільні, ліцензійні, регуляторні, екологічні та контрольно-наглядові процедури, які безпосередньо впливають на доступ до ринку та можливість реалізації інвестиційних проєктів.

3. Проаналізовано та розкрито ієрархію і механізм взаємодії джерел нормативного регулювання у сфері альтернативної енергетики як багаторівневу систему, що поєднує закони, підзаконні акти Кабінету

Міністрів України, регуляторні рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, технічні коди та стратегічні документи. Доведено, що ефективність нормативно-правової основи механізму публічного адміністрування визначається не лише формальною юридичною силою нормативних актів, а й горизонтальною узгодженістю адміністративно-процедурних режимів (енергетичного, адміністративного, екологічного, земельного та контрольного), які забезпечують реальну працездатність управлінських рішень.

4. Виявлено та охарактеризовано основні проблемні вузли нормативно-правової основи механізму публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, зокрема фрагментарність правового регулювання, процедурну надмірність, колізійність окремих нормативних приписів, а також розрив між стратегічними цілями державної політики та їх адміністративно-процедурною реалізацією. Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану зазначені проблеми набувають підвищеної інтенсивності та потребують оцінки нормативних засад з позицій правової визначеності, стійкості процедур і дотримання стандартів належного врядування,

5. Систематизовано та теоретично обґрунтовано інструментарій діяльності публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики України як системно організовану сукупність юридичних засобів публічно-владного впливу, що функціонує переважно у процедурно-регуляторному форматі та забезпечує допуск до ринку, інтеграцію об'єктів генерації до мережевої і ринкової інфраструктури, реалізацію механізмів підтримки, а також дотримання обов'язкових вимог і стандартів енергетичного сектору.

6. Встановлено, що юридично значущий результат для суб'єкта ВДЕ здебільшого досягається не одноразовим адміністративним актом, а шляхом проходження послідовності взаємопов'язаних адміністративних процедур, що зумовлює підвищені вимоги до процедурної визначеності, прозорості та недискримінаційності як умов інвестиційної прогнозованості та правової безпеки у сфері ВДЕ.

7. Розроблено авторську модель функціональної структуризації інструментарію публічного адміністрування ВДЕ через взаємопов'язані блоки, що дозволяє розглядати інструменти як єдину адміністративно-правову архітектуру, у якій ефективність кожного елемента визначається його взаємодією з іншими та процедурною якістю реалізації.

8. Запропоновано та апробовано аналітичний інструмент у вигляді узагальнювальної матриці інструментарію, який дає змогу не лише описати інструменти, а й оцінювати їх належність з позицій правової визначеності, пропорційності та контрольованості дискреції, у тому числі в умовах воєнного стану як тесту на стійкість правових процедур.

9. Досліджено стан та особливості забезпечення ефективного захисту прав учасників енергетичного ринку України у площині публічно-правового регулювання, з урахуванням європейських процедурних стандартів як орієнтирів належного публічного адміністрування. Встановлено, що в українській моделі енергетичного регулювання захист прав має переважно реактивний характер і значною мірою покладається на судовий контроль, тоді як процедурний потенціал адміністративних механізмів використовується неповною мірою.

10. Проаналізовано застосовність принципу *effective remedy* до системи енергетичного регулювання України та обґрунтовано, що ефективність захисту прав у цій сфері залежить не лише від доступу до суду, а передусім від якості регуляторних процедур: доступності адміністративного перегляду рішень регулятора, своєчасності засобів захисту, належного мотивування індивідуальних і нормативних актів. Доведено, що відсутність або формальність таких процедур трансформує регуляторні рішення на джерело системних правових ризиків для суб'єктів ринку.

11. Досліджено значення принципів регуляторної справедливості (*regulatory fairness*) та належної процедури (*due process*) для українського енергетичного правопорядку та доведено, що саме вони визначають реальний рівень правової визначеності у сфері відновлюваної енергетики.

Обґрунтовано, що прозорість, передбачуваність, участь заінтересованих сторін і дотримання законних очікувань повинні розглядатися як юридично обов'язкові критерії правомірності рішень органів публічної адміністрації у сфері енергетики, а не як декларативні принципи.

12. Обґрунтовано напрями вдосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України шляхом інтеграції європейських процедурних стандартів у національні регуляторні практики. Доведено, що імплементація таких стандартів має значення не стільки як виконання міжнародних зобов'язань, скільки як інструмент підвищення якості регуляторних рішень, зниження конфліктності публічно-правових спорів та зміцнення довіри учасників ринку до регуляторної системи.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід здійснення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики та можливості його використання в Україні

У сучасних дослідженнях енергетичний перехід (*energy transition*) дедалі послідовніше описується не як суто технологічна заміна джерел генерації або як автоматичний результат ринкових стимулів, а як керований (*governed*) процес суспільно-інституційної трансформації, у якому правові та адміністративні механізми визначають темп, вартість і передбачуваність змін. Такий підхід методологічно важливий для дисертаційного дослідження публічного адміністрування у сфері ВДЕ, оскільки переносить фокус на питання як саме держава організовує виконання: через інституції, процедури, інструменти контролю та відповідальності. Саме в цій логіці JRC у робочому документі Р. Ківітаа аналізує імплементацію енергетичного переходу в ЄС як процес, який, попри загальний прогрес, характеризується повільністю та нерівномірністю – окремі держави-члени відстають, а серед ключових проблем виокремлюються чинники, пов'язані з інституційними та політико-управлінськими викликами реалізації [172]. Для правової аргументації це означає: ефективність переходу залежить не лише від наявності цілей і фінансових стимулів, а й від адміністративної спроможності та узгодженості рішень у складній системі суб'єктів публічної влади та регуляторних інституцій.

Поглиблюючи методологічну рамку, дослідження В. Sovacool пропонує “повний цикл” аналізу енергетичних трансформацій – від стадій формування інновацій і політик до практик застосування та соціальних

наслідків, із включенням відповідальності, соціальних практик та вимірів справедливості [200]. Юридично значущий висновок тут полягає в тому, що адміністративні процедури (дозвільні, планувальні, приєднання до мереж, наглядові) не є допоміжним «оформленням» рішень, а виступають інструментом, який формує або знижує транзакційні витрати входу в сектор, впливає на правову визначеність та, як наслідок, на інвестиційну поведінку учасників. Власне, такий підхід узгоджується з висновками правничої літератури про те, що перехід до більш сталих енергосистем є процесом, який фасилітується правом і політикою, а отже – потребує нормативно закріплених компетенцій і процедур для його реалізації [202].

Від цієї загальної методології логічно перейти до ключового теоретичного аргументу, який дозволяє обґрунтувати неможливість “саморегуляції” сектора ВДЕ виключно ринком. У роботі R. Hildingsson розвиток політики ВДЕ у ЄС описується як тривалий і складний процес, у межах якого “управлінці” (*governors*) змушені долати *governance dilemma* – балансувати між різними цілями та конфліктними інтересами; автори підкреслюють також, що шрифт національних політик та відмінності у зрілості технологій створюють труднощі для забезпечення цілісності й ефективності регулювання [165]. Для публічного адміністрування як предмета правового дослідження це має прямий наслідок: ВДЕ-перехід потребує не лише стимулів, а й процедурної архітектури, яка забезпечує передбачуваність, узгодження рішень, контроль недискримінаційності та належний баланс публічного інтересу й приватних прав.

Теоретична “дилема врядування” стає ще більш виразною, якщо врахувати взаємодію розвитку ВДЕ з логікою внутрішнього ринку електроенергії. Аналітична робота J.-M. Glachant та S. Ruester акцентує на тому, що проєкт внутрішнього ринку ЄС є довготривалим інституційним конструктом, а прискорений розвиток ВДЕ й тенденції до децентралізації можуть породжувати ризики небажаних динамік за відсутності належної координації та узгоджених рамок [170]. З точки зору адміністративно-

правового аналізу це підсилює висновок: ключовим завданням держави є поєднати ринкові механізми з публічною підтримкою таким чином, щоб правила були процедурно визначеними, прозорими та підконтрольними, а управлінські рішення – мотивованими та передбачуваними.

Звідси випливає принципово важливий висновок: цінність державної політики у сфері відновлюваної енергетики визначається не стільки формально проголошеними цілями, скільки реальними механізмами їх виконання – від етапів планування та вибору інструментів реалізації до чіткого розподілу інституційної відповідальності й ефективного контролю. Саме у такій «ланцюговій» логіці Міжнародне агентство з відновлюваної енергетики (IRENA) у доповіді *World Energy Transitions Outlook 2023* описує траєкторію досягнення цілі 1,5 °C: як поєднання електрифікації та підвищення енергоефективності, забезпечене широким використанням відновлюваних джерел енергії, але за умови суттєвого прискорення та системних інституційних перетворень. У доповіді прямо наголошується, що наявних темпів і традиційних підходів недостатньо для досягнення цієї траєкторії [168]. Інакше кажучи, навіть за наявності коректно визначених технологічних пріоритетів вирішальним чинником стає рівень реалізації політики – тобто якість інституційних рішень і адміністративних процедур, які забезпечують її практичне втілення.

Особливо показовим для українського контексту є те, що у кризових умовах пріоритет механізмів виконання стає домінантним і практично вимірюваним. У спеціальному звіті ІЕА “*Ukraine’s Energy Security and the Coming Winter*” наголошується, що енергосистема України системно зазнавала уражень від початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року; сам звіт прямо окреслюється як energy action plan для України та партнерів на складний зимовий період, тобто як набір практичних управлінських дій для забезпечення енергетичних потреб [166]. Для теми дисертації це дає важливу юридичну “зв’язку”: публічне адміністрування у сфері ВДЕ має оцінюватися не лише через формальну наявність повноважень

чи програм, а через здатність держави забезпечити операційну дієвість процедур (швидкість ухвалення рішень, координацію суб'єктів, нагляд і підзвітність), що прямо впливає на енергетичну стійкість і відновлення.

Таким чином, у межах методологічної рамки *energy transition* як керованого процесу обґрунтовується, що подальший аналіз зарубіжного досвіду доцільно здійснювати за критерієм процедурно-інституційних конструкцій, які забезпечують виконання: планування і цілепокладання; адміністративні процедури (*permitting*, доступ до мереж, механізми підтримки, участь заінтересованих сторін); інституційна спроможність і координація; контроль, нагляд і підзвітність; механізми юридичної відповідальності та правового захисту. У цій послідовності логічно поєднуються висновки JRC про нерівномірність та інституційні бар'єри реалізації політик, концепція *governance dilemma* як потреба балансування цілей і інтересів, а також підхід IRENA та IEA, що підкреслюють вирішальну роль рівня виконання й практичних управлінських механізмів [172].

Нормативно-інституційна модель Європейського Союзу у сфері відновлюваної енергетики становить інтерес для України насамперед не як приклад окремих політичних рішень щодо підтримки ВДЕ, а як зразок процедурно вибудованої системи публічного адміністрування, у якій розвиток відновлюваної генерації забезпечується через поєднання рамкових правових стандартів, національної імплементації та інституційного моніторингу їх виконання. Ключовою рисою цієї моделі є те, що досягнення цілей у сфері ВДЕ розглядається як результат узгодженої дії адміністративних процедур, регуляторних інститутів і механізмів контролю, а не як наслідок ізольованого застосування фінансових стимулів.

Базову нормативну рамку розвитку відновлюваної енергетики в ЄС формує Директива (ЄС) 2018/2001 про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел (RED II), яка встановлює обов'язкові загальносоюзні цілі, принципи організації ринків ВДЕ, вимоги до гарантій походження, прав споживачів та енергетичних спільнот, а також загальні підходи до державної

підтримки відновлюваної генерації [146]. Важливо, що RED II виходить за межі декларативного визначення цілей і закладає процедурну логіку їх досягнення, зокрема через вимоги до організації дозвільних процесів, прозорості адміністративних процедур та координації компетенцій на національному рівні. У подальшому ця логіка була суттєво посилена змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2023/2413 (RED III), яка прямо пов'язує прискорення розвитку ВДЕ з реформуванням адміністративних процедур, запровадженням спеціальних зон прискореного розвитку відновлюваної енергетики (renewables acceleration areas) та встановленням чітких процесуальних строків для прийняття адміністративних рішень [148].

Для України цей підхід має принципове значення, оскільки більшість практичних проблем реалізації ВДЕ-проектів пов'язані не з відсутністю формальних правових підстав для розвитку відновлюваної енергетики, а з процедурною фрагментованістю дозвільних, земельних, екологічних і мережевих процесів. Європейська модель демонструє, що правове стимулювання ВДЕ потребує не лише встановлення цільових показників, а й нормативного закріплення чітких адміністративних маршрутів, у межах яких інвестор взаємодіє з публічною владою за передбачуваними правилами та в установлені строки [11].

Системоутворюючим елементом цієї моделі є Регламент (ЄС) 2018/1999 про врядування Енергетичного Союзу та кліматичні дії, який запроваджує обов'язковий управлінський цикл планування, звітності, оцінювання та коригування державної політики у сфері енергетики та клімату [191]. Регламент встановлює вимоги до розроблення інтегрованих національних планів з енергетики та клімату, періодичної подачі прогрес-звітів та їх оцінювання на рівні ЄС, що перетворює політику розвитку ВДЕ на процес, підконтрольний через формалізовані адміністративні процедури та порівнювані індикатори.

У контексті України цінність цього підходу полягає в можливості переходу від реактивної моделі регулювання, за якої правила розвитку ВДЕ

змінюються ситуативно у відповідь на кризові явища, до програмно-керованої моделі, в якій цілі розвитку відновлюваної енергетики узгоджуються з мережевими можливостями, бюджетними обмеженнями та інституційною спроможністю регуляторних органів. Формалізація циклу «планування – моніторинг – корекція» дозволяє знизити рівень регуляторної невизначеності та обмежити дискреційність адміністративних рішень, що є критично важливим для стабільності інвестиційного середовища [25].

Окрему складову європейської нормативно-інституційної моделі становить поєднання політики підтримки ВДЕ з правилами внутрішнього ринку електроенергії. Регламент (ЄС) 2019/943 та Директива (ЄС) 2019/944 формують правові засади функціонування конкурентного ринку електроенергії, у межах якого відновлювана генерація інтегрується на засадах недискримінаційності, прозорості доступу до мереж та рівних правил балансування [192]. Це свідчить про те, що в ЄС розвиток ВДЕ розглядається не як виняток із ринкових правил, а як елемент ринкової системи, адаптованої до специфіки відновлюваної генерації.

Для України цей досвід є показовим з огляду на необхідність узгодження механізмів підтримки ВДЕ з правилами функціонування ринку електроенергії та мережевими кодексами. Відсутність такої узгодженості в національній практиці призводить до конфліктів між виробниками ВДЕ, системним оператором і регулятором, що згодом трансформуються в публічно-правові спори та підривають довіру до регуляторного середовища.

Не менш важливим елементом європейської моделі є інституційна роль незалежного регулятора як процесуального гаранта стабільності та передбачуваності адміністративних рішень у сфері енергетики. У документах Організації економічного співробітництва та розвитку незалежність регуляторних органів трактується не як формальна відокремленість від політичної влади, а як сукупність організаційних і процедурних запобіжників, що охоплюють порядок призначення керівництва, фінансову

автономію, прозорість прийняття рішень, управління конфліктами інтересів і стандарти професійної доброчесності [183].

Водночас ОЕСД наголошує, що незалежність регулятора має бути збалансована ефективними механізмами підзвітності, аби автономія не перетворювалася на непрозору дискрецію. Цей баланс досягається через чітке розмежування повноважень, формалізовані процедури прийняття рішень, обов'язок їх мотивування та регулярне публічне звітування [183]. Аналогічний підхід простежується в аналітичних матеріалах SIGMA/OECD, де автономія регуляторних агентств розглядається в нерозривному зв'язку з інституційною відповідальністю та адміністративним контролем результатів діяльності [180; 204].

Для України це означає, що посилення ролі національного регулятора у сфері енергетики має супроводжуватися не лише розширенням його повноважень, а й чіткою процедурною регламентацією їх реалізації. Саме процедурні гарантії – відкритість консультацій, передбачуваність регуляторних рішень, доступ заінтересованих осіб до матеріалів справи – здатні зменшити ризики політичного чи приватного впливу та підвищити довіру до системи публічного адміністрування ВДЕ.

Завершальним елементом аналізованої моделі є стандарти адміністративної процедури як інструмент зниження регуляторних ризиків і прискорення реалізації ВДЕ-проектів. У довіднику Ради Європи систематизовано базові принципи доброго адміністрування, зокрема законність, пропорційність, неупередженість, право бути вислуханим, обов'язок мотивування адміністративних рішень і розумні строки їх прийняття, які визнаються складовою захисту прав особи у відносинах з публічною адміністрацією [155]. У сфері відновлюваної енергетики ці принципи набувають особливої ваги, оскільки складність і багатоступеневість адміністративних процедур робить інвестора вразливим до затягування строків та немотивованих відмов.

З управлінської точки зору цей підхід узгоджується з концепцією сервісної та мережевої держави, відповідно до якої ефективність публічної політики визначається якістю координації між суб'єктами та прозорістю процедур, а не лише формальним обсягом повноважень органів влади [135]. Таким чином, нормативно-інституційні моделі ЄС у сфері відновлюваної енергетики можуть бути використані в Україні як еталон процедурного забезпечення розвитку ВДЕ за умови їх адаптації до національних реалій. Ключовими орієнтирами такої адаптації мають стати: формалізація управлінського циклу планування та моніторингу, інституційне посилення незалежності регулятора через процедурні запобіжники, а також запровадження стандартів доброго адміністрування, спрямованих на зниження невизначеності та забезпечення передбачуваності адміністративних рішень у сфері відновлюваної енергетики.

Енергетичне Співтовариство у сфері відновлюваної енергетики має для України значення насамперед не як форум політичної координації, а як договірно закріплений механізм імплементації енергетичного *acquis* Європейського Союзу, що поєднує обов'язковість правових зобов'язань із регулярним моніторингом, стандартизованою оцінкою прогресу та інституційними інструментами впливу на державні політики і практики їх виконання. Саме така інституційно-процедурна природа Енергетичного Співтовариства є принциповою для аналізу публічного адміністрування у сфері ВДЕ, оскільки вона дозволяє перейти від декларативного дискурсу про необхідність реформ до юридично верифікованого встановлення того, які саме адміністративні механізми імплементації функціонують неналежним чином, яким чином ці дефекти фіксуються у зовнішній оцінці та які процедурні наслідки вони мають для суб'єктів енергетичного ринку. Юридичну основу такого «містка» становить Договір про заснування Енергетичного Співтовариства, який у формі міжнародно-правового зобов'язання закріплює обов'язок договірних сторін імплементувати визначені акти енергетичного *acquis*, а також встановлює інституційний

механізм контролю та нагляду за виконанням цих зобов'язань [203]. Саме наявність формалізованого режиму імплементації та інституційного контролю відрізняє Енергетичне Співтовариство від «м'яких» форматів міждержавної співпраці у сфері енергетики та зумовлює його практичну цінність для аналізу адміністративних процедур у державах-учасниках.

У науковій літературі Енергетичне Співтовариство обґрунтовано розглядається як інструмент правового перенесення (*legal transposition*) та дисциплінування імплементації, у межах якого формальне прийняття норм доповнюється системою моніторингу, звітності та інституційної оцінки прогалин у виконанні. Зокрема, С. Renner підкреслює, що ключовою особливістю *Energy Community* є трансформація правових зобов'язань у процесуально керований режим реалізації, який дозволяє виявляти структурні дефекти національного правозастосування, а не лише формальну невідповідність законодавства [193]. Подібну логіку розвивають і сучасні дослідження, у яких Енергетичне Співтовариство трактується як механізм регуляторного зближення та правового «переходу» у контексті європейської інтеграції, де вирішального значення набуває не лише формальне прийняття *acquis*, а й інституційна спроможність держави забезпечити дотримання процедурних стандартів його реалізації [164]. Провідним практичним інструментом цього імплементаційного режиму є механізми моніторингу та звітності, насамперед *Annual Implementation Report* Секретаріату Енергетичного Співтовариства. Методологічна цінність цих звітів полягає в тому, що вони фіксують стан імплементації через структурований аналіз виконання зобов'язань і порівнювані критерії, що дозволяє оцінювати прогрес і проблеми різних договірних сторін за єдиною логікою [151; 152; 153;]. Для України це означає, що матеріали *Energy Community* можуть використовуватися як своєрідний «процедурний аудит» реформ, який дозволяє ідентифікувати дефіцити не на рівні задекларованих цілей, а на рівні адміністративного виконання: передбачуваності регуляторних рішень,

прозорості процедур, дотримання строків і контрольованості реалізації прийнятих правил.

Водночас для того, щоб цей імплементаційний «місток» не залишався лише у площині політичних звітів і рекомендацій, вимоги Energy Community щодо прозорості адміністративних процедур, мотивованості рішень, участі заінтересованих сторін і інституційної підзвітності мають бути вмонтовані у внутрішній правопорядок через універсальний процедурний каркас адміністративного права. В Україні такий каркас формують кілька взаємопов'язаних законодавчих блоків.

По-перше, системоутворююче значення має Закон України «Про адміністративну процедуру» № 2073-ІХ, який уперше на загальному рівні закріпив стандарти взаємодії особи з адміністрацією: обов'язок мотивування індивідуальних адміністративних актів, право особи на участь у процедурі, принципи неупередженості, пропорційності та дотримання розумних строків [73]. Саме ці положення створюють юридичну основу для секторних процесів у сфері відновлюваної енергетики в передбачуваний і формалізований режим прийняття адміністративних рішень.

По-друге, сервісну складову взаємодії держави та інвестора, спрямовану на зменшення транзакційних витрат і подолання процедурної фрагментації, забезпечує Закон України «Про адміністративні послуги» № 5203-VI, який визначає організаційні та процедурні засади надання адміністративних послуг, у тому числі через механізми «єдиного вікна» та стандартизацію процедур [72]. У контексті ВДЕ-проектів цей закон має значення як інструмент інтеграції різнорідних дозволів і погоджень у більш керований адміністративний маршрут.

По-третє, екологічний процедурний «вузол» у системі *permitting* безпосередньо формує Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII, який встановлює обов'язковість проведення процедури ОВД для визначених видів діяльності, передбачає участь громадськості та має

істотний вплив на строки реалізації проєктів, рівень правової визначеності та ризику подальшого адміністративного чи судового оскарження [99].

У цьому процедурному контексті особливу аналітичну цінність для підрозділу 3.1 мають матеріали Energy Community щодо переходу України від адміністративної тарифної підтримки (feed-in tariff) до ринково орієнтованих механізмів – feed-in premium та аукціонів. У звітності зафіксовано, що після відкриття преміальної моделі внаслідок «*Green Transformation Law*» у 2024–2025 роках було проведено лише обмежену кількість аукціонів, які продемонстрували низький інтерес інвесторів. Принципово важливо, що Energy Community Secretariat інтерпретує цей факт не як універсальну ваду аукціонної моделі, а як симптом проблем практичної реалізації, зумовлених процедурними та інституційними чинниками [153].

На національному рівні процедурним тригером аукціонної моделі виступає урядове визначення квот і параметрів конкурсів, зокрема розпорядження Кабінет Міністрів України № 1195-р від 29.11.2024 [23]. Факт практичного запуску преміальних аукціонів підтверджується також офіційними повідомленнями Energy Community про оголошення у 2025 році сонячних і вітрових аукціонів із визначеними параметрами підтримки. Водночас з адміністративно-правової точки зору цього недостатньо для висновку про «реалізований перехід» до конкурентної підтримки. Визначальним є повний процедурний ланцюг, що забезпечує рівність доступу, передбачуваність і виконуваність зобов'язань: прозорість правил і календаря, доступ до інформації, недискримінаційність умов, строки й мотивування рішень, а також ефективні механізми оскарження. Саме дефекти цієї процедурної архітектури здатні перетворювати аукціон на формально оголошений, але фактично неефективний інструмент, що підтверджується і спеціальною літературою з дизайну аукціонів [158]. Другим критичним вузлом імплементації в межах «містка» Energy Community є інституційна спроможність і незалежність регулятора – НКРЕКП. Аналітичні матеріали Секретаріату важливі тим, що переводять

принцип незалежності з рівня декларацій у площину конкретних вимог до governance і процедурної поведінки регулятора: прозорості та мотивованості актів, публічних консультацій, обмеження дискреції та захисту від неналежного впливу. Для формалізації таких оцінок доцільно використовувати компаративну рамку індикаторів governance секторальних регуляторів, розроблену OECD, яка охоплює незалежність, підзвітність і прозорість як вимірювані компоненти. Третій практичний блок імплементації стосується *planning i permit-granting процедур* для ВДЕ-проектів. Policy Guidelines Energy Community та аналітичні документи Європейської Комісії систематизують інструменти прискорення permitting (one-stop-shop, цифровізація, таймлайни, координація дозволів), водночас наголошуючи на неприпустимості підриву процедурних гарантій і консультаційних механізмів, оскільки це лише підвищує ризики оскарження та втрати легітимності рішень [140; 154; 176]. У підсумку матеріали Energy Community виконують для України роль імплементаційного «містка» у трьох взаємопов'язаних вимірах: по-перше, забезпечують зовнішньо верифіковану фактологію проблем практичної реалізації ринкових механізмів підтримки ВДЕ; по-друге, надають предметні критерії оцінки інституційної незалежності регулятора як умови правової визначеності; по-третє, пропонують структуровані настанови щодо permitting і планування. Їх конвертація у національну практику можлива лише через узгоджене застосування загальних і спеціальних адміністративно-процедурних механізмів українського права, що дозволяє оцінювати реформу ВДЕ-процедур не декларативно, а за об'єктивними критеріями законності, передбачуваності, прозорості та ефективності прийняття адміністративних рішень.

Соціально-учасницький вимір зарубіжного досвіду публічного адміністрування у сфері ВДЕ доцільно описувати як керований компонент реалізованості енергетичного переходу, а не як «зовнішній соціологічний фон». У дослідженнях з енергетичної політики прямо показано, що дефіцит

довіри й легітимності конвертується у процедурні затримки, оскарження, ескалацію конфліктів і зростання транзакційних витрат, тобто безпосередньо впливає на спроможність держави проводити послідовну політику розгортання ВДЕ [132; 145; 163; 198].

Методологічно коректною опорою для аналітичного «розкладання» феномену соціальної прийнятності відновлюваної енергетики є тривимірна рамка *social acceptance*, яка розрізняє *socio-political acceptance* (підтримка політики та інституцій), *community acceptance* (локальне прийняття конкретних проєктів або інфраструктурних рішень) та *market acceptance* (прийняття технологій і бізнес-моделей на ринку) [126; 129; 130; 174]. Значення цієї рамки для підрозділу 3.1 полягає в тому, що вона дозволяє чітко співвіднести кожен рівень прийнятності з відповідним «пакетом» інструментів публічного адміністрування: на соціально політичному рівні – зі стандартами обґрунтованості, стабільності та передбачуваності регуляторних рішень; на *community* рівні – з якістю дозвільно-планувальних процедур і реальністю участі; на *market* рівні – з недискримінаційними правилами доступу до мереж і ринку (приєднання, технічні стандарти, сертифікація, гарантії походження тощо). Саме така диференціація дозволяє уникнути надмірних узагальнень і показати, де саме втрачається керованість: через нестабільність правил (*socio-political*), дефекти *siting*-процедур (*community*) або регуляторні бар'єри входу й функціонування (*market*).

Критично важливо, що сучасна література послідовно застерігає від редукації конфліктності до схеми «NIMBY як універсальне пояснення». Зокрема, М. Aitken демонструє проблемність припущень, нібито опозиція до енергетичних проєктів є «девіантною» або зумовленою браком інформації, і переконливо показує, що визначальним чинником є рівень довіри та спосіб організації процесу ухвалення рішень [126]. У подібній логіці Batel, Devine-Wright і Tangeland підкреслюють концептуальну неоднозначність самого поняття «acceptance» і зміщують аналітичний фокус із «подолання опору» на процедурно легітимний спосіб ухвалення рішень, у межах якого зауваження

громадськості мають реальний процесуальний статус, а не зводяться до формального статусу [130]. Для українського контексту це виступає важливим методологічним запобіжником: конфліктність у розміщенні об'єктів ВДЕ частіше сигналізує про дефіцит довіри, слабку якість обґрунтування та процедур, ніж про неприйнятність технології як такої.

У цьому зв'язку зарубіжний досвід дозволяє коректно окреслити «вузол» конфліктів у *siting*-рішеннях через концепт *procedural justice* (процедурної справедливості). У спеціалізованих дослідженнях із *wind-siting* показано, що саме дефекти процесу – а не лише результату – породжують ескалацію спорів і втрату легітимності, тоді як належно спроектовані процедурні механізми підвищують соціальну прийнятність і стійкість політики розгортання ВДЕ [186]. У тому ж руслі деякі автори емпірично доводять, що участь підвищує прийнятність насамперед тоді, коли вона посилює сприйняття процедурної справедливості, а не обмежується формальною можливістю подання зауважень [173]. Це дозволяє коректно використовувати поняття «соціальної ліцензії» як аналітичний місток: формальна законність дозволу чи погодження не гарантує соціальної стійкості рішення, якщо процес сприймається як закритий, нерівний або немотивований.

У дисертаційному викладі доцільно операціоналізувати *procedural justice* через мінімальний набір адміністративних гарантій, які повторювано фігурують у зарубіжних дослідженнях і практико-орієнтованих оглядах участі. По-перше, йдеться про раннє інформування та доступність даних у форматах, що дозволяють громаді вчасно зрозуміти сутність проекту, його впливи, альтернативи та точки входу для зауважень [130]. По-друге, про стандарт *meaningful consultation*: консультації мають відбуватися на стадії, коли рішення ще може бути змінене, і бути організовані таким чином, щоб зменшувати бар'єри участі; саме несимволічність консультацій є передумовою довіри й деескалації спорів [127]. По-третє, центральною ланкою виступає обов'язок належного розгляду зауважень і відображення

результатів такого розгляду в матеріалах справи та мотивувальній частині рішення. По-четверте, окремого підсилення потребує *reason-giving*: рішення має чітко фіксувати фактичну основу, проведені консультації, ключові аргументи та причини прийняття чи відхилення зауважень, що узгоджується з емпіричними висновками про зв'язок між *fairness* і прозорістю пояснень. По-п'яте, зарубіжні огляди участі наголошують на значенні передбачуваної процедурної траєкторії та строків, оскільки їх невизначеність одночасно підживлює підозри «закулісності» та підвищує ризики і витрати для інвестора [130; 144; 145; 170; 181].

Порівняльно важливо зафіксувати й процедурні моделі, які в зарубіжному досвіді функціонують як запобіжники конфліктів. Зокрема, практика *front-loaded participation* (ранні, допроектні консультації до «замороження» параметрів) описується як ефективний спосіб забезпечення реальної присутності локальних груп ще до формального подання ключових заяв, тоді як концепт *conflict-sensitive administration* означає інституціоналізацію каналів комунікації, контактних точок, фасилітаційних форматів і позасудових процедур скарг, що зменшує ймовірність ескалації. Емпіричні дослідження мережевої інфраструктури підтверджують, що структуровані формати ранньої взаємодії стабілізують процес і підвищують сприйняття легітимності рішень [136].

Наступним кроком є «прив'язка» цих висновків до українського нормативного каркасу участі. В Україні участь громадськості у рішеннях щодо діяльності з потенційно значним впливом на довкілля має міжнародно-правовий «якір» в Орхуській конвенції (1998) і процесуальну інституціоналізацію через Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-V III (2017). За своєю логікою ці вимоги корелюють із ключовими елементами *procedural justice*: своєчасність, реальна можливість впливу, обов'язок врахування результатів участі, мотивування та доступ до оскарження [40; 99; 171]. Принципово важливо підкреслити, що участь тут виступає не «інструментом пом'якшення напруги», а юридично значущою

частиною адміністративної процедури, порушення якої впливає на легітимність рішення і підвищує ризик спорів. Як компаративний орієнтир для оцінки якості процедури доцільно використовувати структурні вимоги Директиви 2011/92/ЄС (зі змінами 2014/52/ЄС) щодо раннього залучення, доступу до зрозумілої інформації, визначеності строків і доступу до перегляду рішень [149].

Подальший розвиток зарубіжного досвіду пов'язаний із виходом за межі участі в окремих процедурах до участі на системному рівні через концепти *energy citizenship* та *energy democracy*. Узагальнювальні огляди показують, що перший фокусується на ролях громадян як поінформованих учасників переходу, тоді як другий описує інституціоналізовані форми участі й контролю, включно з колективною власністю та управлінням [205]. Для адміністративно-правового аналізу визначальним є те, що обидва рівні участі залежать не від спонтанної активності, а від того, чи створює держава процедурні та організаційні умови: відкритість даних, консультаційні канали, механізми зворотного зв'язку та зрозумілі правила для колективних форм участі.

Найбільш інституціоналізованим проявом такого підходу в європейській практиці є енергетичні спільноти, для яких у праві ЄС закріплено базові орієнтири. Для українського контексту принципово важливо, що потенціал енергоспільнот реалізується лише за наявності *enabling framework*: чітких процедур, міжрівневої координації, консультаційної підтримки та фасилітаційної ролі органів місцевого самоврядування. Така постановка узгоджується з висновками досліджень, які розглядають публічну адміністрацію не лише як дозвільно-контрольний орган, а як драйвер сталості та партисипативності енергетичного переходу [147].

Узагальнюючи викладене, доцільно констатувати, що значна частина проаналізованих підходів є інституційно сумісною з українською правовою системою та може бути імplementована без докорінної трансформації

наявної нормативно-процедурної архітектури. Насамперед ідеться про підсилення вимог до належної мотивованості адміністративних актів, суворішого дотримання процедурних строків, забезпечення відкритості та доступності інформації, а також підвищення якості консультаційних процедур як юридично значущого елементу адміністративного процесу. Такі кроки перебувають у межах чинних принципів адміністративного права та узгоджуються з міжнародними й європейськими стандартами належного врядування.

Водночас складніші компоненти зарубіжних моделей потребують адаптації з урахуванням реальної адміністративної спроможності та наявної інституційної фрагментації в системі публічного управління. Передусім це стосується налагодження сталої міжвідомчої координації, а також запровадження процедурних запобіжників конфліктів у процесах розміщення об'єктів відновлюваної енергетики (*siting*), орієнтованих на раннє залучення заінтересованих осіб і деескалацію спорів. У цій площині механічне запозичення інструментів є недоцільним; натомість необхідне їх функціональне пристосування до національного правового та інституційного контексту.

Саме в такому ракурсі зарубіжний досвід створює підстави для поступового переходу від переважно дозвільно-контрольної моделі діяльності публічної адміністрації до моделі фасилітації участі, у межах якої держава не обмежується наглядом і санкціонуванням, а формує стабільне, прозоре та передбачуване *enabling framework* для реалізації енергетичних проєктів. Такий підхід дозволяє одночасно підвищити легітимність адміністративних рішень, зменшити конфліктність на локальному рівні та зміцнити соціальну стійкість політики розвитку відновлюваної енергетики.

3.2. Шляхи удосконалення законодавчого та практико-реалізаційного аспектів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України

Проблематика вдосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України має не декларативний, а практико-реалізаційний характер: навіть за наявності цілей енергопереходу та нормативних стимулів результати залежать від того, наскільки адміністративна система здатна забезпечити передбачувані, строкові та узгоджені процедури для учасників ринку. Тому ключовим об'єктом оптимізації виступає не стільки «перелік повноважень» органів, скільки процедурна архітектура їх реалізації.

Подальше поглиблення інституційної оптимізації у сфері публічного адміністрування альтернативної енергетики доцільно вибудовувати навколо ключової ідеї: адміністративна процедура є не технічним супроводом компетенції, а її правовою формою, через яку владні повноваження набувають визначеності, передбачуваності та перевірюваності. У цьому сенсі доктринальна традиція адміністративного права послідовно виходить із того, що саме процедура «матеріалізує» компетенцію – встановлює порядок збирання й оцінки фактів, межі розсуду, стандарт обґрунтування та контрольованість рішення [1; 2; 3; 12] . Для сектору альтернативної енергетики це має особливе значення, оскільки реалізація проєкту зазвичай проходить ланцюг взаємопов'язаних адміністративних дій – від планувальних передумов і приєднання до мереж, до екологічних процедур, дозвільних рішень та регуляторних умов, – які формально належать до повноважень різних суб'єктів, але фактично складають єдиний управлінський процес. За відсутності узгодженої процедурної архітектури багатосуб'єктність не забезпечує «розподілу функцій», а породжує дублювання вимог, розриви в обміні інформацією, відкладеність відповідальності та непередбачуваність строків; саме ці чинники у світовій

аналітиці регуляторного врядування описуються як дефекти «процесуальних входів» (inputs) регуляторної системи, які впливають на якість результатів незалежно від задекларованих політик [207] .

У прикладному вимірі це обґрунтовує запровадження для сфери альтернативної енергетики концепції процедурної інтеграції: розгляд дій різних органів як елементів одного процедурного ланцюга з наперед визначеними стадіями, «точками стику» та стандартами обміну матеріалами справи. Йдеться не про перерозподіл компетенцій, а про нормативне (і організаційне) впорядкування того, як повноваження реалізуються разом: (1) у якій послідовності здійснюються адміністративні дії; (2) які документи та дані визнаються спільними для суміжних рішень; (3) які строки є внутрішньо узгодженими; (4) де саме виникають процедурні «вузли», що потребують координації (наприклад, синхронізація оцінки впливу на довкілля з дозвільним рішенням; синхронізація мережових умов із календарем проєктних дозволів тощо). Така логіка узгоджується із загальноєвропейною тенденцією переходу від «ситуаційного прискорення» до прискорення через дизайн процедури: у праві ЄС акцент робиться на строковості та передбачуваності *permit-granting* як елементі здатності адміністративної системи забезпечувати енергетичний перехід, а окремі акти прямо встановлюють тимчасові прискорювальні правила для дозволів у надзвичайному контексті [157] ; у матеріалах Європейської Комісії щодо перегляду RED підкреслюються скорочені строки імплементації частини *permitting*-положень як реакція на потребу прискорення розгортання сфери альтернативної енергетики [57; 137; 140; 197] . Для України це важливо не як модель прямого «копіювання» норм ЄС, а як доказ того, що в сучасному підході до сфери альтернативної енергетики ключовою стає керованість процедури (строки, відповідальні, прозорі стадії), а не лише матеріальні стимули чи декларації політики.

Критичною умовою працездатності процедурної інтеграції є визначення процедурного «власника» (*owner*) процесу – суб'єкта (або

визначеного структурного елемента), відповідального не за зміст рішень інших органів, а за цілісність маршруту: реєстрацію старту провадження, контроль комплектності матеріалів, дотримання строкових меж, організацію міжвідомчого обміну, фіксацію зупинення/поновлення строків і належне повідомлення заінтересованих осіб. Саме на такій інституційній логіці наполягають стандарти належного врядування публічної адміністрації, які оцінюють не тільки «наявність» органів і повноважень, а здатність адміністративної системи забезпечити узгоджене вироблення політики та координацію її виконання [184; 187; 204]. З практичної точки зору для альтернативної енергетики це означає: якщо у процедурі відсутній визначений «центр відповідальності за рух справи», то затримки майже неминуче набувають системного характеру – кожен учасник ланцюга може формально діяти «у своїй компетенції», але результат провадження не настає у прогнозований строк і не має ідентифікованого адресата організаційних обов'язків.

Окремим (і водночас інструментальним) шляхом удосконалення є цифровізація міжвідомчої взаємодії, проте вона повинна трактуватися як інституційний механізм, а не як суто технічний сервіс. У цьому контексті міжнародні підходи прямо підкреслюють: цифрові інструменти підсилюють спроможність держави тоді, коли вони забезпечують узгодженість процесів, використання даних, прозорість і людиноцентричність [109; 114; 190]. Для процедур у сфері альтернативної енергетики це дає практично вимірювані ефекти: (1) трасування руху адміністративної справи; (2) автоматичні нагадування та контроль строків; (3) єдині реєстри документів і версій; (4) фіксацію підстав для зупинення строків; (5) прозорий кабінет заявника з доступом до матеріалів справи в обсязі, допустимому законом. Європейські підходи до оцінювання якості е-урядування додатково демонструють, що якість цифрових публічних сервісів пов'язана з прозорістю, зручністю для користувача та наявністю ключових інституційних «enablers», а не лише з формальною доступністю онлайн-форми [156]. Отже, цифровізація має бути

вмонтована у процедурну реформу як спосіб підвищення доказовості та контрольованості адміністративного провадження [114].

Водночас цифрові рішення не можуть компенсувати відсутність нормативного порядку: якщо стадії провадження, відповідальні суб'єкти, строки та правила обміну матеріалами не визначені, цифрова платформа лише оцифрує хаос. Саме тому у практиці моніторингу реформ енергетичного сектору України наголошується на потребі системного нагляду за заходами та їхньою відповідністю зобов'язанням, а також на інституційному характері проблем реалізації – коли ключовими є не лише рішення по суті, а сталість процесів і здатність адміністративної системи діяти узгоджено в умовах високих ризиків та невизначеності [151; 152]. Для підрозділу 3.2 це має прямий висновок: першочерговими стають не декларації про цифровізацію, а юридично визначені правила процедури, які дозволяють цифровим інструментам працювати як механізм строкової дисципліни, прозорості й підзвітності.

Отже, подальше вдосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України у практико-реалізаційному вимірі доцільно спрямувати на перехід до процедурно інтегрованої моделі: із визначенням суб'єкта адміністративної справи, встановленням узгоджених міжвідомчих регламентів обміну даними/матеріалами та застосуванням цифрових платформ як інструментів фіксації строків і дій. Така модель не змінює матеріальні повноваження органів, але змінює якість їх реалізації: зменшує структурні затримки, робить рішення перевірюваними, а управлінський процес – передбачуваним для інвестора та захищеним для заінтересованих осіб. Вона відповідає стандартам належного публічного адміністрування щодо координації та якості процесів [180; 187; 204], а також сучасній європейській логіці прискорення ВДЕ через процедурний дизайн і строковість *permit-granting* у кризовому контексті [190].

У системі публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики державний контроль і нагляд є тією ділянкою, де найвідчутніше

проявляється практичний баланс між публічним інтересом (безпека, надійність мереж, дотримання технічних і екологічних вимог, дисципліна ринку) та правами суб'єктів господарювання. Саме тому в адміністративно-правовій доктрині контроль традиційно трактується як форма владної управлінської діяльності, що потребує підвищеної процедурної визначеності: за відсутності чітко окреслених підстав, меж і порядку контрольні повноваження легко перетворюються на різновид адміністративного примусу, де вирішальним стає не закон, а інституційна «сила» контролюючого органу [1; 2; 3].

Разом із тим чинна модель державного контролю у сфері альтернативної енергетики в Україні переважно зберігає реактивний характер: втручання відбувається вже після фіксації порушення й реалізується здебільшого через припис та/або застосування санкції. Проблемність цієї логіки полягає не в тому, що санкції як такі зайві, а в тому, що конфліктність і правова невизначеність часто породжуються не матеріальною нормою, а процедурою її застосування. Наукові дослідження та аналіз правозастосування у контрольних провадженнях підкреслюють типові процедурні моменти спорів: невизначені або формально обґрунтовані підстави перевірки; порушення строків; недостатнє мотивування приписів і рішень про санкції; обмеження права суб'єкта на участь у провадженні та подання заперечень [111]. У цій площині реактивна модель виявляється малоефективною саме тому, що вона працює на наслідок, але слабо працює на попередження процедурних дефектів, які потім стають підставою для адміністративних і судових оскаржень та підривають довіру інвестора до регуляторного середовища.

Звідси впливає методологічно важливий висновок для підрозділу 3.2: перехід від реактивності до превенції у контрольній діяльності означає не послаблення нагляду, а переналаштування його процедурної логіки – від суто санкційної до попереджувально-комплаєнсної. У превентивній моделі основним виміром «результативності» стає не кількість накладених стягнень,

а сталі дотримання вимог і зниження частоти спорів завдяки передбачуваності процедур та якості первинних адміністративних актів.

Опорою для такої трансформації вже є наявна нормативна рамка державного нагляду (контролю). Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 877-V встановлює базові вимоги до підстав і форм контрольних заходів, процедури повідомлення, прав та обов'язків суб'єктів господарювання і контролюючих органів, а також орієнтири ризик-орієнтованого підходу [89; 98]. Однак рамковість цього акта закономірно потребує процедурної конкретизації саме для сектору ВДЕ, де контрольні функції здійснюються кількома органами й часто «накладаються» на регуляторні та дозвільні процеси. За відсутності уніфікованих процесуальних регламентів контрольні заходи стають фрагментарними: формується різна практика приписів і санкцій, виникають ситуації повторного або паралельного контролю, а відповідальність за «процедурний фінал» провадження розмивається між інституціями [111]. Саме тому вдосконалення у 3.2 доцільно фокусувати не на деклараціях про посилення/послаблення контролю, а на стандартизації процедур, які роблять втручання держави законним, пропорційним і прогнозованим.

У практико-реалізаційному вимірі така стандартизація має охоплювати чотири взаємопов'язані блоки, кожен з яких напряму працює на превенцію спорів.

По-перше, потрібне чітке визначення законних підстав ініціювання контрольного заходу й їх фактична перевірюваність. Для сфери альтернативної енергетики це особливо значуще, бо контроль нерідко прив'язаний до технічних режимів, безпекових сигналів, роботи обладнання чи мережевих обмежень. Якщо підстава перевірки формулюється «загально» або не підкріплюється належною фіксацією фактів, спір виникає ще до оцінки суті порушення. Уніфікація підстав та вимог до їх документування зменшує ризик вибіркості й наближає контроль до стандарту правової визначеності, який очікується від сучасної публічної адміністрації.

По-друге, необхідна фіксація строків і послідовності процесуальних дій у контрольному провадженні з урахуванням секторних особливостей. Тут ідеться не лише про «календар» перевірки, а про процедурні вузли: момент початку провадження; строки для надання документів; порядок і межі доступу до об'єктів; строки складання акта; порядок реагування на заперечення; строки винесення припису/рішення. Лише за такої структури контроль стає передбачуваним і контрольованим, а відтак – менш конфліктним.

По-третє, має бути гарантоване реальне право суб'єкта господарювання на участь у контрольному провадженні: отримати належне повідомлення; бути вислуханим; подати пояснення й заперечення; ознайомитися з матеріалами, що обґрунтовують висновки контролю. Саме ця процесуальна участь перетворює контроль із односторонньої владної дії на формально врівноважену процедуру, де орган не лише констатує порушення, а й зобов'язаний перевірити доводи суб'єкта та співвіднести їх із доказами.

По-четверте, ключовою гарантією має стати обов'язкове мотивування приписів і рішень про застосування санкцій – із посиланням на встановлені фактичні обставини та правові норми, а також із поясненням, чому обраний саме такий захід реагування. Така вимога безпосередньо узгоджується з підходами Ради Європи щодо належного адміністративного процесу: будь-яке каральне або обмежувальне втручання органу публічної влади має здійснюватися на підставі закону, в межах визначеної процедури та із дотриманням принципів справедливості й пропорційності [155]. У контрольних спорах саме якість мотивування часто визначає, чи сприйматиметься припис як правомірна реакція на доведене порушення, чи як формалізований примус, що провокує оскарження.

Особливе місце в переході до превенції посідає ризик-орієнтований підхід. У законодавстві про державний нагляд він задуманий як механізм диференціації інтенсивності контрольного втручання залежно від рівня потенційної шкоди [98]. Для сектору альтернативної енергетики це дає

практичну рамку: контрольні ресурси мають концентруватися там, де ризики справді високі (технічна безпека, стабільність мереж, критичні об'єкти), тоді як у зонах низького ризику доцільно системно застосовувати попереджувальні та комплаєнс-інструменти: роз'яснення вимог, рекомендації щодо усунення недоліків, строк для добровільного виправлення без негайного санкційного реагування. Саме така логіка відповідає сучасним підходам до регуляторного врядування, де дотримання правил розглядається як результат поєднання вимог, комунікації, інструментів впровадження та пропорційного примусу, а не як наслідок «караності заради караності» [179]. Важливо, що комплаєнс-орієнтованість не скасовує санкції; вона визначає їх як останній, а не перший інструмент реагування – що і є суттю превентивної моделі.

Однак стандартизація контролю та ризик-орієнтація самі по собі не знімають усіх конфліктів. Тому логічним продовженням превентивної парадигми є розвиток внутрішньоадміністративних (досудових) механізмів перегляду та оскарження, які дозволяють виправляти процедурні дефекти ще до ескалації спору в суд. Нормативну основу для цього забезпечує Закон України «Про адміністративну процедуру» № 2073-IX, що закріплює право особи на участь у провадженні, доступ до матеріалів справи, обов'язок мотивувати адміністративний акт і можливість його перегляду чи адміністративного оскарження [73].

З погляду превенції спорів вирішальним стає те, що якість первинного адміністративного рішення (акта за результатами перевірки, припису, рішення про санкцію) визначає подальшу траєкторію конфлікту. Належне мотивування, достатня доказова база, дотримання процедурних гарантій і справжнє врахування заперечень зменшують ймовірність як адміністративного, так і судового оскарження, бо позбавляють суб'єкта «типових процесуальних підстав» для визнання акта протиправним. Ця теза кореспондує і з підходом Ради Європи до *due process* у відносинах «адміністрація – особа», і з логікою SIGMA/OECD, де правова визначеність,

підзвітність і якість адміністративного рішення розглядаються як системні чинники довіри до публічної адміністрації [204].

У цьому контексті доцільно посилити інституційний «контур самокорекції» адміністративних органів у межах контрольних проваджень. Практично це означає: (1) запровадження процедур виправлення очевидних помилок (описок, арифметичних помилок, технічних неточностей у реквізитах) без необхідності судового втручання; (2) можливість перегляду рішення за нововиявленими обставинами у чітко визначених межах; (3) оперативний та строковий розгляд заперечень до акта перевірки з обов'язком органу дати мотивовану відповідь; (4) процедурні умови для «примирювальних» елементів (комунікації щодо способу усунення порушення, погодження плану комплаєнсу) – настільки, наскільки це сумісно з природою владних повноважень і не перетворює контроль на договірне регулювання. Тут принципове значення має правильне юридичне позиціонування: такі інструменти не підміняють судовий контроль, але зменшують потребу в ньому шляхом усунення процедурних дефектів на ранній стадії та підвищення якості адміністративного акта [73].

Узагальнюючи, модернізація контрольної та наглядової діяльності у сфері альтернативної енергетики має здійснюватися як перехід від реактивної до превентивної моделі, де: контроль є процедурно стандартизованим і передбачуваним; інтенсивність втручання визначається ризиком; санкції застосовуються пропорційно та обґрунтовано; а спори максимально «знімаються» через внутрішньоадміністративний перегляд і самокорекцію на підставі стандартів належної адміністративної процедури. Такий підхід одночасно узгоджується з національними рамками, стандартами Ради Європи щодо справедливого адміністративного процесу та системними орієнтирами SIGMA/OECD щодо правової визначеності й якості рішень як основи довіри до публічної адміністрації [180; 187; 204].

Формування та розвиток енергетичних спільнот у секторі альтернативної енергетики в українських умовах доцільно розглядати не

лише як економічну або соціальну новацію, а як результат якості публічного адміністрування на місцевому рівні, де вирішальним стає не стільки проголошення підтримки, скільки наявність процедурної інфраструктури: зрозумілих маршрутів, доступних сервісів, строкової дисципліни, належного інформування та реальної участі. У праві ЄС енергетичні спільноти прямо виведені в статус інституційних учасників енергетичного переходу, а на державу покладено обов'язок створити для них *enabling framework* – тобто регуляторні й адміністративні умови, що усувають бар'єри, гарантують недискримінаційний доступ до ринку й мереж та забезпечують справедливі правила взаємодії [146; 147]. Для України ці підходи мають значення не як формальне «копіювання» дефініцій, а як процедурний орієнтир гармонізації в межах євроінтеграційного вектору та імплементації енергетичного *acquis*, що відображається й у регулярних матеріалах Секретаріату Енергетичного Співтовариства щодо прогресу виконання зобов'язань.

У прикладному вимірі ключова складність полягає в тому, що для малих ВДЕ-проектів і ініціатив кооперативного/громадського типу критичним є не «обсяг підтримки» як такий, а передбачуваність адміністративних маршрутів: доступ до первинної інформації, стандартизовані кроки, визначені строки, мінімізація повторних звернень, усунення відомчої фрагментації. Саме цю залежність – між адміністративною складністю і реальними шансами на запуск ініціативи – фіксують спеціальні аналітичні матеріали щодо розвитку енергетичних спільнот в Україні, де серед бар'єрів називаються інституційна складність, високі транзакційні витрати та нерівність доступу громад до компетенцій і ресурсів супроводу [139]. Узагальнено та сама логіка підкреслюється і на рівні міжнародних оцінок енергопереходу: імплементація залежить від інституційної спроможності, процедур, сервісів і здатності держави перетворювати політичні цілі на керовані механізми виконання [168].

Звідси впливає важлива для підрозділу теза: оптимізація публічного адміністрування щодо енергетичних спільнот повинна здійснюватися як

процедурне “перекладання” потреб спільнот у формат адміністративних послуг і локальних сервісів. Базовою національною рамкою для цього виступає Закон України «Про адміністративні послуги» № 5203-VI, який визначає організаційні засади надання адмінпослуг, вимоги до інформування, доступності та стандартів сервісу, а також інституційно пов’язує надання послуг із ЦНАП як фронт-офісною моделлю взаємодії громадян і бізнесу з адміністрацією [72]. Проте для сфери альтернативної енергетики рамкова сервісна модель не працює автоматично: без секторної специфікації на рівні карток послуг і локальних регламентів заявник отримує радше загальну довідку, ніж юридично передбачуваний алгоритм. Саме тому «сервісність» у цьому підрозділі має розумітися у правовому сенсі – як зниження дискреції через стандарти, рівність доступу через уніфікацію вимог і строків, а також запобігання корупційним ризикам через прозорість процедур.

У цьому контексті обґрунтованою є модель організації «єдиного вікна» для малих ВДЕ-проектів та енергетичних спільнот на базі ЦНАП або спеціалізованого фронт-офісу громади. Йдеться не про створення нового органу і не про перенесення повноважень інших суб’єктів, а про процедурну інтеграцію суміжних адміністративних дій: первинне консультування, прийом пакетів документів, маршрутизацію до відповідальних структур, інформування про статус, уніфікацію комунікацій і фіксацію строків. Такий підхід узгоджується з розумінням належного адміністрування як сервісної та процедурно справедливої діяльності, де держава не лише ухвалює рішення, а забезпечує зрозумілий процес їх отримання [155]. Додатково, сучасні дослідження про енергетичні спільноти наголошують, що роль публічної адміністрації полягає саме у формуванні умов масштабування – через правила, доступність процедур і якість підтримки, а не лише через фінансові стимули [45; 51; 144].

Практичне наповнення такої сервісно-процедурної моделі доцільно розгорнути як єдиний логічний ланцюг взаємопов’язаних удосконалень.

Перший елемент – стандартизація адміністративних послуг і процедур супроводу для енергетичних спільнот. Вона має включати інвентаризацію типових звернень (консультації; подання пакетів документів у межах компетенції громади; супровід взаємодії з іншими органами), запровадження уніфікованих карток послуг (вимоги до документів; строки; адміністративний збір/плата – якщо встановлено; підстави для відмови; порядок оскарження; відповідальний орган/посадова особа) та правила комунікації із заявником упродовж провадження. Для дисертаційного фокусу важливо підкреслити, що стандартизація тут є не «менеджерським» прийомом, а інструментом адміністративного права: вона зменшує простір довільних вимог, забезпечує рівність доступу і робить рішення та відмови перевірюваними у процедурному порядку.

Другий елемент – локальні програми ВДЕ як процедурний інструмент, а не лише програмно-декларативний документ. Практична легітимність і стійкість таких програм визначається тим, чи перетворюють вони загальні цілі на чіткі процедури: критерії відбору/допуску до підтримки; порядок подання заяв; строки розгляду; публічність рішень і мотивування відмов; правила звітування та контролю виконання. Така «процедуризація» програм особливо важлива для ініціатив громадського типу, де конфлікти найчастіше виникають через непрозорість доступу до підтримки або нерівні умови участі. На цьому рівні доцільно орієнтуватися на ширшу логіку імплементації енергетичного переходу, яку підкреслює IRENA: інституційна спроможність і практичні механізми реалізації є системною передумовою досягнення цілей енергопереходу [168].

Третій елемент – партнерства та міжмуніципальна кооперація як адміністративно-правовий ресурс масштабування. Для енергетичних спільнот часто критичною є не лише підтримка громади, а можливість об'єднати ресурси з іншими громадами для спільної інфраструктури, проєктних офісів, консультаційних сервісів, колективних закупівель або енергоменеджменту. Юридичною основою виступає Закон України «Про

співробітництво територіальних громад» № 1508-VII, який передбачає організаційно-правові форми такого співробітництва [104]. В контексті питання удосконалення це дозволяє обґрунтувати не «нову інституцію», а процедурно оформлені механізми вирівнювання доступу: спільні сервісні офіси супроводу малих ВДЕ-проектів; міжмуніципальні програми підтримки; стандартизовані консультаційні процедури. Такий підхід концептуально узгоджується і з вимогою *enabling framework* у праві ЄС, де акцент зроблено на практичному усуненні бар'єрів і забезпеченні умов діяльності енергоспільнот [127; 139; 145; 146; 147].

В українських воєнних та післявоєнних умовах ці три елементи набувають додаткового виміру: нерівність адміністративної спроможності громад може перетворитися на фактичну нерівність можливостей для енергетичних спільнот залежно від території. Тобто формальна недискримінаційність норм не гарантує рівності доступу, якщо в одних громадах існують консультації, стандартизовані сервіси і проєктний супровід, а в інших – ні. Саме тому процедурні рішення мають передбачати мінімальні обов'язкові стандарти сервісу (картки послуг, базові строки, правила інформування), а також механізми «вирівнювання» через співробітництво громад [72; 104]. Окремі матеріали щодо розвитку енергетичних спільнот в Україні також підкреслюють, що без інституційного супроводу та ясних процедур на місцевому рівні потенціал цих моделей реалізується фрагментарно [35; 48; 115; 139].

Разом із тим сервісно-процедурна модель сама по собі не забезпечує легітимності рішень, якщо не підкріплена належними процедурами участі, інформування та консультацій. Тому логічним продовженням є перехід від «доступу до адміністрації» до «якості доступу»: хто і коли отримує інформацію, як організовано слухання, чи враховуються зауваження, і як мотивується остаточне рішення. У сучасному адміністративно-правовому підході легітимність у регульованих секторах дедалі більше пов'язується не лише з формальною законністю, а з процедурною справедливістю (право

бути поінформованим і почутим; обов'язок мотивування; прозорість). Ця логіка концептуально узгоджується з міжнародними стандартами доступу до екологічної інформації та участі у прийнятті рішень, які традиційно описуються як взаємопов'язані процесуальні елементи Організаційної конвенції (1998) [40].

У національному правопорядку ключовим механізмом процедурної участі у проєктах, пов'язаних із потенційним впливом на довкілля, є оцінка впливу на довкілля. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII встановлює процедури інформування, відкритості матеріалів, громадського обговорення та врахування зауважень при ухваленні рішення [99]. Однак для забезпечення соціальної прийнятності ВДЕ принципово важливо, щоб участь не зводилася до формальної стадії наприкінці «проєктного циклу». Дослідження соціального сприйняття ВДЕ показують, що формалізована участь на завершальних етапах не завжди запобігає конфліктам, якщо ключові просторові або функціональні рішення були прийняті раніше без належного залучення; у фокусі таких робіт – саме значення ранньої та змістовної участі як передумови інклюзивного енергетичного переходу [174]. У ширшому теоретичному вимірі подібні висновки узгоджуються з оглядовою літературою щодо енергетичної демократії та енергетичного громадянства, де участь трактується як чинник довіри й стійкості децентралізованих переходів, а не як факультативна «комунікаційна» опція [205].

З огляду на це, процедурна архітектура участі має бути інтегрована не лише на рівні окремого проєкту, а й на рівні стратегічного та просторового планування, де фактично визначаються конфліктні «вузли» майбутніх рішень. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII передбачає процедури залучення громадськості під час розроблення документів державного планування [105]. У поєднанні з містобудівними процедурами це створює можливість переносити публічну дискусію про

доцільність і параметри ВДЕ-рішень на ранні стадії планування, що має превентивний ефект щодо подальших судових і соціальних конфліктів.

Окремою умовою дієвої участі є доступ до інформації як передумова «усвідомленої» участі. Закон України «Про доступ до публічної інформації» № 2939-VI встановлює процедурні гарантії доступу до інформації, що перебуває у володінні розпорядників, та загальні вимоги відкритості [81]. Для сфери ВДЕ це означає, що дані про плани розміщення об'єктів, умови підтримки, результати обговорень, а також мотивування рішень мають бути не лише формально «опубліковані», а й структуровані й доступні у форматі, який реально дозволяє громадськості оцінити наслідки та подати аргументовані зауваження. За відсутності такої прозорості участь деградує до формальності: процедура відбулася, але легітимізуючої функції не виконує.

Нарешті, для підсилення легітимності на рівні політик і нормативних рішень істотне значення має інститут публічних консультацій. У 2024 році в Україні прийнято Закон України «Про публічні консультації» № 3841-IX [101], яким закріплено принципи та процедурні засади проведення публічних консультацій як інструменту залучення заінтересованих сторін у процесі формування та реалізації публічної політики. Хоча закон передбачає поетапне набрання чинності: окремі його положення набирають чинності через шість місяців з дня припинення або скасування воєнного стану, а повне набрання чинності – через дванадцять місяців з дня припинення або скасування воєнного стану, у контексті питання удосконалення це має безпосередній практичний вимір, оскільки регуляторні та програмні рішення у сфері відновлюваної енергетики (місцеві програми, порядки підтримки, правила відбору, локальні регламенти сервісу) потребують консультацій не як форми загальної «публічної комунікації», а як юридично визначеної процедури із забезпеченням зворотного зв'язку та поясненням врахування або відхилення поданих пропозицій, що слугує механізмом зниження ризику конфліктів і підвищення довіри до публічної адміністрації.

У підсумку, участь громад, розвиток енергетичних спільнот і легітимність рішень у секторі альтернативної енергетики мають розглядатися як єдиний процедурний комплекс, придатний для умов стійкості та відбудови. Його ефективність забезпечується поєднанням: (1) сервісного контуру адмінпослуг (стандарти, картки, строки, фронт-офіс/«єдине вікно») на основі національної рамки адмінпослуг [121]; (2) локальних програм ВДЕ, які містять не лише цілі, а й процедури доступу до підтримки, публічність і підзвітність, що узгоджується з логікою інституційної «реалізаційної спроможності» енергопереходу [168]; (3) міжмуніципального співробітництва як юридично оформленого механізму вирівнювання адміністративної спроможності [104] ; (4) інтегрованих процедур участі й прозорості – від проєктного рівня (ОВД) до стратегічного рівня (СЕО), підкріплених доступом до публічної інформації та публічними консультаціями [81; 99; 101; 105]. Саме така модель переводить «участь громад» із площини декларацій у площину юридично визначених адміністративних механізмів, забезпечуючи реальну інклюзивність енергетичного переходу та стійкість рішень у період відбудови відповідно до європейської логіки enabling framework для енергетичних спільнот [146; 147] і базових стандартів належного адміністрування [146].

З метою узагальнення запропонованих у підрозділі 3.2 напрямів удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики та систематизації відповідних процедурних рішень доцільно виділити ключові напрями оптимізації, їх інструментальне наповнення та очікувані правові наслідки, що відображено в таблиці.

Напрямок оптимізації публічного адміністрування	Ключові процедурні інструменти	Рівень реалізації	Очікуваний правовий та адміністративний ефект
Інституційна координація та розмежування	Формалізовані регламенти міжвідомчої взаємодії; процедурна	Національний	Усунення інституційної фрагментації; підвищення узгодженості управлінських

компетенцій	відповідальність органів публічної влади		рішень у сфері ВДЕ
Дозвільно-адміністративні процедури у сфері ВДЕ	Стандартизація процедур, строків і вимог; обмеження надмірної адміністративної дискреції	Національний / місцевий	Підвищення правової визначеності; зниження транзакційних витрат для суб'єктів ВДЕ
Регуляторна діяльність та ринкове адміністрування	Процедури прозорого прийняття регуляторних актів; обґрунтування та мотивування рішень; участь заінтересованих сторін	Національний	Посилення довіри до регуляторних органів; стабільність регуляторного середовища
Контроль і нагляд у сфері ВДЕ	Ризик-орієнтований підхід; превентивні інструменти; процесуальні гарантії під час здійснення контрольних заходів	Національний	Перехід до превентивно-комплаєнсної моделі; пропорційність втручання; зменшення спорів через процедурну визначеність
Адміністративно-правовий захист прав учасників ринку	Процедури адміністративного перегляду/оскарження; стандарти due process (участь, доступ до матеріалів, мотивування); процедурні механізми виправлення помилок	Національний	Ефективний захист прав; підвищення якості первинних актів; зменшення потреби судового втручання
Адміністративні послуги та сервісно-процедурна модель публічної адміністрації	Картки адміністративних послуг; модель «єдиного вікна»; цифровізація адміністративних процедур	Місцевий / національний	Підвищення доступності публічних сервісів; забезпечення рівності доступу до адміністративних процедур
Локальні програми розвитку ВДЕ	Процедури доступу до підтримки; прозорі критерії відбору; підзвітність і контроль виконання	Місцевий	Підвищення легітимності локальних рішень; зростання ефективності програмної реалізації
Партнерства з органами місцевого самоврядування	Договірні механізми; міжмуніципальне співробітництво у сфері ВДЕ	Місцевий / міжмуніципальний	Масштабування ВДЕ-проектів; вирівнювання адміністративної спроможності громад
Участь громадськості у прийнятті рішень	Процедури ОВД, CEO, публічні консультації; доступ до екологічної та публічної інформації	Місцевий / національний	Підвищення легітимності рішень і соціальної прийнятності; зниження конфліктності

Прозорість та інформування	Забезпечення доступу до публічної інформації; оприлюднення рішень і матеріалів	Усі рівні	Проактивне оприлюднення рішень/мотивувань/матеріалів; відкриті реєстри/статус процедур; доступ до публічної інформації Ефект: передбачуваність, контрольованість і процедурна справедливість; зниження корупційних ризиків
-----------------------------------	--	-----------	---

Таблиця 3.1. Процедурні напрями оптимізації публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України

Наведена узагальнююча таблиця відображає системний характер запропонованих у підрозділі 3.2 напрямів удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики та дозволяє розглядати їх не як ізольовані заходи, а як взаємопов'язані елементи єдиної процедурно інтегрованої моделі реалізації владних повноважень. Зосередження уваги на формалізації адміністративних процедур, стандартизації дозвільно-сервісних механізмів, превентивному характері контрольної діяльності, ефективному адміністративно-правовому захисті та інституціоналізації участі громадськості забезпечує узгодженість регуляторних і управлінських рішень на національному та місцевому рівнях публічного адміністрування.

Такий підхід спрямований на подолання фрагментарності чинного регулювання шляхом переходу від розрізненого здійснення повноважень до керованої процедурної архітектури, що підвищує рівень правової визначеності, передбачуваності та перевірюваності адміністративної діяльності у сфері відновлюваної енергетики. У сукупності це формує нормативно-процедурні передумови для сталого розвитку альтернативної енергетики, зниження конфліктності правозастосування та збалансування публічних і приватних інтересів у процесі післявоєнної відбудови енергетичного сектору України.

Висновки до Розділу 3

1. Проаналізовано зарубіжний досвід публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики крізь призму енергетичного переходу як керованого процесу та встановлено, що ефективність розвитку ВДЕ зумовлюється не стільки наявністю цілей і стимулів, скільки якістю інституційно-процедурного забезпечення їх реалізації. Доведено, що визначальним для результативності політики є рівень узгодженості компетенцій, передбачуваність адміністративних процедур, здатність органів публічної влади забезпечувати виконання рішень у складній багаторівневій системі регулювання. На цій підставі обґрунтовано доцільність аналізу зарубіжного досвіду не за показниками встановлених потужностей чи частки ВДЕ, а за критерієм процедурно-інституційної спроможності публічної адміністрації.

2. Досліджено нормативно-інституційні моделі Європейського Союзу як еталон процедурного забезпечення розвитку відновлюваної енергетики та встановлено, що їх ключовою особливістю є правове поєднання стратегічного цілепокладання з формалізованими адміністративними механізмами виконання. Показано, що європейська модель ґрунтується на управлінському циклі планування, моніторингу та корекції політики, нормативному закріпленні процесуальних строків і прозорих дозвільних маршрутів, а також на інтеграції ВДЕ у правила внутрішнього ринку електроенергії. Обґрунтовано, що саме така модель зменшує регуляторну невизначеність, обмежує дискреційність адміністративних рішень і підвищує передбачуваність умов діяльності суб'єктів ВДЕ.

3. Проаналізовано Енергетичне Співтовариство як інституційний механізм імплементації енергетичного асquis та доведено, що його значення для України полягає у формуванні зовнішньої, але юридично релевантної рамки дисципліни виконання зобов'язань. Встановлено, що інструменти моніторингу та звітності дозволяють виявляти дефекти не на рівні

формального законодавства, а у сфері адміністративного виконання: у прозорості процедур, дотриманні строків, мотивуванні рішень, стабільності правил і спроможності регуляторних інституцій. Доведено, що матеріали Енергетичного Співтовариства можуть бути використані як доказова основа для адміністративно-правової оцінки якості ВДЕ-процедур в Україні.

4. Досліджено соціально-учасницький вимір публічного адміністрування у сфері ВДЕ та встановлено, що соціальна прийнятність, довіра і участь громадськості мають безпосередній процедурний вимір і впливають на керованість енергетичного переходу. Обґрунтовано, що конфліктність навколо ВДЕ-проектів зумовлюється переважно дефектами адміністративних процедур, а не самими технологіями. Доведено, що процедурна справедливість (раннє інформування, змістовні консультації, належний розгляд зауважень, мотивування рішень і визначені строки) є юридично значущим критерієм якості адміністрування. Встановлено, що в українському правопорядку нормативним ядром участі виступають орхуські стандарти та процедура оцінки впливу на довкілля, а подальший розвиток енергетичних спільнот потребує формування адміністративного enabling framework, у межах якого публічна адміністрація виконує не лише контрольну, а й фасилітуючу функцію.

5. Систематизовано придатні для України інституційні рішення та практики, запозичення яких не потребує прямого копіювання зарубіжних моделей, але вимагає їх адаптації до національного процедурного каркасу. Доведено, що універсальними для використання є стандарти мотивованості адміністративних рішень, дотримання процесуальних строків, прозорість дозвільних і регуляторних процедур, інституційна незалежність регулятора, поєднана з підзвітністю, а також розвиток процедур участі та сервісних механізмів взаємодії з інвесторами і громадами.

6. Обґрунтовано процедурно орієнтований підхід до удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, відповідно до якого ключовим чинником ефективності регулювання є не

розширення матеріально-правових приписів, а якість адміністративних процедур їх реалізації. Встановлено, що Закон України «Про адміністративну процедуру» має розглядатися як універсальний процесуальний стандарт діяльності адміністративних органів у сфері ВДЕ із субсидіарним застосуванням у частині, не врегульованій спеціальним енергетичним законодавством, що дозволяє забезпечити узгодження загального і спеціального регулювання та підвищити правову визначеність адміністративних проваджень.

7. Проаналізовано правозастосовну практику у сфері ВДЕ та доведено, що основні ризики для суб'єктів господарювання й інвесторів мають системний процедурний характер і формуються всередині адміністративного процесу. Встановлено, що нестабільність строків, фрагментарність міжвідомчої взаємодії, недостатнє мотивування індивідуальних адміністративних актів, обмежений доступ до матеріалів справи та непередбачуваність механізмів перегляду рішень зумовлюють трансформацію поодиноких порушень у стійку модель адміністративної невизначеності, що негативно впливає на інвестиційну та регуляторну довіру у секторі ВДЕ.

8. Обґрунтовано напрями оптимізації дозвільних і погоджувальних процедур у сфері відновлюваної енергетики та встановлено, що їх прискорення є можливим виключно за умови процедурної визначеності й організаційної впорядкованості, а не шляхом звуження процесуальних гарантій. Доведено, що усунення дублювання адміністративних дій, чітке регламентування стадій і строків, визначення процедурної відповідальності органів, а також інтеграція процедур оцінки впливу на довкілля і стратегічної екологічної оцінки у єдину логіку permit-granting створюють правові передумови для поєднання швидкості ухвалення рішень із їх легітимністю.

9. Досліджено інституційний механізм публічного адміністрування у сфері ВДЕ та встановлено, що його функціональна недостатність зумовлена передусім фрагментацією повноважень і відсутністю формалізованих

процедур координації між органами публічної влади. Обґрунтовано, що інституційна оптимізація має здійснюватися шляхом закріплення процедурної інтеграції адміністративних дій, регламентів міжвідомчої взаємодії та процедурної відповідальності за завершення адміністративних проваджень, а також через підсилення процедурної спроможності й незалежності національного регулятора як гарантії стабільності та передбачуваності регуляторних рішень.

10. Проаналізовано контроль, нагляд, захист прав та участь у сфері альтернативної енергетики та доведено необхідність переходу від реактивної до превентивної моделі публічного адміністрування. Встановлено, що стандартизація контрольних процедур, ризик-орієнтований підхід, розвиток досудових механізмів перегляду адміністративних рішень, а також інституціоналізація участі громадськості, доступу до інформації, процедур ОВД, СЕО та публічних консультацій мають розглядатися як взаємопов'язані процедурні гарантії легітимності управлінських рішень. Доведено, що формування сервісно-процедурної інфраструктури підтримки енергетичних спільнот на місцевому рівні є необхідною умовою інклюзивності, суспільної прийнятності та стійкості розвитку ВДЕ в умовах відбудови. Сформовано систему взаємопов'язаних напрямів удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, зорієнтовану на поєднання розвитку нормативної бази з оптимізацією діяльності органів публічної адміністрації.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, яке полягає у комплексному аналізі публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як особливої сфери адміністративно-правового регулювання. Її специфіка зумовлена поєднанням стратегічних завдань енергетичної безпеки, сталого розвитку та післявоєнної відбудови з підвищеними вимогами до якості публічно-владних рішень, адміністративних процедур і механізмів контролю. Одержані результати дослідження дозволили сформулювати висновки, націлені на досягнення поставленої мети, а також відповідні рекомендації та пропозиції.

1. Доведено, що альтернативна енергетика в Україні є самостійним об'єктом публічного адміністрування, оскільки реалізація діяльності у цій сфері має структурну залежність від публічно-владних рішень, адміністративних процедур і контрольних повноважень органів публічної адміністрації, а об'єктом такого адміністрування виступає не сукупність енергетичних технологій, а інституціоналізований комплекс публічно керованих суспільних відносин, у межах яких здійснюються планування, інтеграція, регулювання та нагляд у сфері альтернативної енергетики; встановлено сукупність змістовних ознак, що формують її публічно-управлінську природу, зокрема поєднання інфраструктурних характеристик електроенергетики, ознак керованого енергетичного переходу та спеціальних рис, пов'язаних із нормативною інституціоналізацією, вбудованістю у регульований ринок електричної енергії й підвищеною адміністративно-процедурною щільністю, що підтверджує відмежування альтернативної енергетики від загального режиму господарської діяльності; уточнено понятійно-нормативні межі альтернативної енергетики як об'єкта публічного адміністрування та обґрунтовано, що композитна дефінітивна конструкція, сформована через законодавчі рамки альтернативних видів палива й

альтернативних джерел енергії, визначає предметні межі публічного адміністрування, коло адміністративних процедур, механізмів контролю й юридичної відповідальності, безпосередньо впливаючи на керованість відповідної сфери та реалізацію прав і законних інтересів її учасників.

2. Визначено поняття та розкрито сутність публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України на основі аналізу законодавчого регулювання і доктринальних підходів адміністративного права. Встановлено, що законодавчий дискурс у цій сфері має переважно компетенційно-регуляторний характер і за відсутності нормативно закріпленої дефініції відтворюється через розподіл повноважень між органами публічної влади, що зумовлює звужене розуміння публічного адміністрування без належного урахування його процедурного та гарантійного вимірів. Доведено, що доктринальний підхід є концептуально ширшим і розглядає публічне адміністрування як комплексну адміністративно-правову діяльність, що реалізується через юридично визначені адміністративні процедури та охоплює організаційні, регуляторні, сервісні, контрольні й захисні форми. Виявлено, що у сфері альтернативної енергетики така діяльність нормативно реалізується фрагментовано, через сукупність неінтегрованих правових режимів, що ускладнює забезпечення стандартів належної адміністративної процедури та захист прав суб'єктів господарювання. У результаті сформульовано узагальнене авторське розуміння публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України як процедурно організованої адміністративно-правової діяльності органів публічної влади, системоутворювальним елементом якої є адміністративні процедури та процесуальні гарантії, що відмежовує його від редукції до управління і регулювання у вузькому інституційному значенні та створює основу для подальшого аналізу його принципів.

3. Систематизовано принципи публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України шляхом методологічного уточнення змісту принципів як нормативно-орієнтуючих засад адміністративної

діяльності та їх відмежування від цілей і завдань державної політики. Встановлено фрагментарність нормативно-правового закріплення принципів у спеціальному енергетичному законодавстві та обґрунтовано визначальну роль загального адміністративно-процедурного регулювання як джерела базових гарантій належності адміністративних рішень. На основі критичного зіставлення національних доктринальних підходів і європейських стандартів належного адміністрування сформовано авторську систему принципів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України з виокремленням загальних (гарантійних) і спеціальних (організаційно-процедурних) принципів, доведено їх прикладне значення як критеріїв правомірності, належності та ефективності адміністративних рішень і процедур, а також обґрунтовано напрями вдосконалення їх нормативного закріплення з урахуванням європейських процедурних стандартів.

4. Сформульовано та науково обґрунтовано комплексне розуміння нормативних засад як нормативно-правової основи механізму публічного адміністрування, що визначає юридичні межі, форми та процедурні параметри адміністративного впливу держави у сфері альтернативної енергетики та не зводиться до сукупності окремих галузевих актів. Систематизовано внутрішню структуру зазначених засад шляхом виокремлення конституційно-правового, організаційно-компетенційного та адміністративно-процедурного рівнів і доведено визначальну роль останнього для практичної реалізації державної політики через дозвільні, ліцензійні, регуляторні, екологічні та контрольно-наглядові процедури. Проаналізовано ієрархію та механізм взаємодії джерел нормативного регулювання як багаторівневої системи, ефективність якої залежить не лише від формальної юридичної сили актів, а й від узгодженості суміжних адміністративно-процедурних режимів. Водночас виявлено ключові проблемні вузли нормативно-правової основи механізму публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики, пов'язані з фрагментарністю регулювання, процедурною надмірністю, колізійністю

приписів та розривом між стратегічними цілями і їх адміністративною реалізацією, що в умовах воєнного стану актуалізує потребу оцінки нормативних засад з позицій правової визначеності, стійкості процедур і дотримання стандартів належного врядування.

5. У ході дослідження систематизовано та теоретично обґрунтовано інструментарій публічного адміністрування ВДЕ як цілісну, внутрішньо узгоджену сукупність юридичних засобів, що реалізуються переважно у процедурно-регуляторному форматі та забезпечують допуск суб'єктів до ринку, інтеграцію об'єктів генерації до мережевої й ринкової інфраструктури, реалізацію механізмів державної підтримки та дотримання обов'язкових стандартів енергетичного сектору. Доведено, що юридично значущий результат для суб'єктів альтернативної енергетики формується здебільшого через проходження комплексу взаємопов'язаних адміністративних процедур, що зумовлює підвищені вимоги до їх правової визначеності, прозорості та недискримінаційності як ключових умов інвестиційної прогнозованості та правової безпеки. Запропоновано авторську модель функціональної структуризації інструментарію публічного адміністрування ВДЕ за взаємопов'язаними блоками, яка дозволяє розглядати окремі інструменти як елементи єдиної адміністративно-правової архітектури, ефективність якої залежить від їх узгодженості та процедурної якості реалізації. Розроблено й апробовано узагальнювальну аналітичну матрицю інструментарію, що забезпечує можливість не лише опису, а й оцінювання адміністративно-правових інструментів з позицій правової визначеності, пропорційності та контрольованості дискреції, у тому числі в умовах воєнного стану як тесту на стійкість публічно-адміністративних процедур.

6. Проаналізовано стан і особливості забезпечення захисту прав учасників енергетичного ринку України у публічно-правовій площині та встановлено, що національна модель енергетичного регулювання характеризується переважно реактивним характером охорони прав із

домінуванням судового контролю за умов недостатнього використання потенціалу адміністративних процедур. Обґрунтовано застосовність принципу *effective remedy* до сфери енергетичного регулювання України та доведено, що реальна ефективність захисту прав зумовлюється насамперед якістю регуляторних процедур, зокрема доступністю адміністративного перегляду рішень, своєчасністю засобів захисту та належним мотивуванням регуляторних актів. Досліджено значення принципів регуляторної справедливості (*regulatory fairness*) і належної процедури (*due process*) для українського енергетичного правопорядку та доведено їх роль як юридично обов'язкових критеріїв правомірності рішень органів публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики. На цій основі обґрунтовано напрями вдосконалення механізму публічного адміністрування шляхом інтеграції європейських процедурних стандартів у національні регуляторні практики як інструменту підвищення якості управлінських рішень, зниження конфліктності публічно-правових спорів і зміцнення довіри суб'єктів ринку до системи енергетичного регулювання.

7. Проаналізовано зарубіжний досвід публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики з метою виявлення ефективних моделей, інституційних рішень і практик, придатних для використання в Україні, та встановлено, що результативність розвитку відновлюваної енергетики зумовлюється насамперед якістю інституційно-процедурного забезпечення реалізації публічної політики, а не формальним проголошенням цілей чи обсягом стимулів. Доведено, що практично значущі зарубіжні підходи ґрунтуються на процедурно орієнтованій моделі публічного адміністрування, яка поєднує стратегічне цілепокладання з формалізованими механізмами виконання, узгодженістю компетенцій органів публічної влади, передбачуваними адміністративними процедурами та інституційною відповідальністю за результати регулювання. Встановлено, що нормативно-інституційні рішення, сформовані в Європейському Союзі та в межах Енергетичного Співтовариства, мають практичну цінність для України як

зразки процедурної дисципліни імплементації, які забезпечують виявлення дефектів адміністративного виконання та створюють правові передумови для обмеження надмірної дискреційності рішень і підвищення правової визначеності у сфері ВДЕ за умови їх адаптації до національного адміністративно-процедурного каркасу. Обґрунтовано, що ефективні зарубіжні практики публічного адміністрування охоплюють також соціально-учасницький вимір, у межах якого якість адміністративних процедур, процедурна справедливість і реальна участь заінтересованих осіб виступають умовами керованості енергетичного переходу та зниження конфліктності, що в сукупності створює науково обґрунтовану основу для подальшого формування напрямів удосконалення законодавчого та практико-реалізаційного механізму публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України.

8. Сформовано систему взаємопов'язаних напрямів удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, зорієнтовану на поєднання розвитку нормативної бази з оптимізацією діяльності органів публічної адміністрації. Показано, що підвищення результативності державної політики у сфері ВДЕ досягається насамперед через удосконалення адміністративних процедур і інституційних механізмів їх реалізації, а не шляхом ізольованого коригування матеріально-правових норм. Обґрунтовано напрями розвитку законодавства у сфері ВДЕ шляхом процедурної конкретизації та секторальної імплементації універсальних стандартів адміністративного процесу, зокрема через субсидіарне застосування Закону України «Про адміністративну процедуру», стандартизацію дозвільних і контрольних проваджень, запровадження превентивних та досудових механізмів захисту прав, а також нормативне закріплення участі громадськості як процедурної гарантії легітимності управлінських рішень. Доведено, що такі законодавчі орієнтири створюють умови для зменшення правової невизначеності, обмеження надмірної дискреції та підвищення передбачуваності адміністративних рішень у секторі

ВДЕ. Встановлено, що оптимізація діяльності органів публічної адміністрації у сфері альтернативної енергетики має здійснюватися шляхом подолання інституційної фрагментації та впорядкування міжвідомчої взаємодії, зокрема через формалізацію регламентів координації, визначення процедурної відповідальності за проходження адміністративних проваджень, підсилення процедурної спроможності та незалежності національного регулятора, а також розвиток сервісно-адміністративних механізмів на місцевому рівні, включно з підтримкою енергетичних спільнот. Обґрунтовано, що комплексне поєднання запропонованих законодавчих і інституційно-процедурних рішень формує цілісну модель удосконалення публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики України, у межах якої розвиток нормативного регулювання та оптимізація діяльності органів публічної адміністрації взаємодоповнюють одне одного та забезпечують правові передумови для стабільного, легітимного й передбачуваного розвитку сектору ВДЕ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України Академічний курс у двох томах. Авер'янова В. Б., Битяк Ю. П., Андрійко О. Ф., і Ківалов С. В. За заг. Ред. В. Б. Авер'янова. Том 1. Видавництво «Юридична думка», 2007. URL: <https://djvu.online/file/xLTMEx8p0AQyW>.
2. Адміністративне право. Гаращук В. М. Богуцький В. В. та ін.; За заг. ред. Ю. П. Битяка. Х.: Право, 2010. 624 с.
3. Адміністративна процедура. Бойко І. В., Школик А. М., Зима О. Т. Харків: Право, 2019. С. 5-38.
4. Акименко О., Костюченко І. Перспективи впровадження альтернативних джерел енергії як крок до міжнародного співробітництва. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2020. № 4(24). С. 43–50.
5. Алдохіна Л. М. Деякі питання організації публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Право»*, 2021. № 33. С. 105–11.
6. Алдохіна Л. М. До питання удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні. Актуальні проблеми приватного та публічного права: Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2021. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7111>.
7. Альтернативна енергетика. Державне агентство з енергоефективності та енергозабезпечення України, 2024. URL: <https://saee.gov.ua/diialnist/vidnovliuvalna-enerhetyka/alternatyvna-enerhetyka>.
8. Альтернативні енергоресурси. Вступ до спеціальності. За заг. редакцією С. В. Бойченка. К.: НАУ, 2021. 397 с.
9. Бандура В. М. Розвиток альтернативної енергетики в Україні та світі. Одеська національна академія харчових технологій. *Наукові праці*, 2010. Випуск 37. URL: <https://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/16631.pdf>.

10. Баранов А. Визначення принципів публічного управління та адміністрування в нормативно-правих документах України. *Актуальні проблеми державного управління*, 2019. № 2(56). С. 124–30.

11. Баранов А. Характеристика принципів публічного адміністрування в країнах-членах ЄС. *Теорія та практика державного управління*, 2019. № 3. С. 207-215.

12. Бевзенко В. М., Смокович М. І. Загальна адміністративна процедура: теорія, досвід, практика. Видавничий дім «Дакор», 2025.

13. Бліхар М. М., Юрченко В. В. Інструменти діяльності публічної адміністрації: поняття та сутність. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*, 2025. № 3. С. 44–51.

14. Брієде Яутріте. Юридична сила адміністративного акта. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.

15. Вишницька А. Чому відновлювана енергетика – це запорука безпеки для України під час та після війни. Представництво Фонду імені Гайнріха Бьоля в Україні, 2023. URL: <https://ua.boell.org/uk/2023/02/22/chomu-vidnovlyuvana-enerhetyka-tse-zaporuka-bezpeky-dlya-ukrayiny-pid-chas-ta-pislya>.

16. Волошин О. Л. Розвиток альтернативної енергетики в Україні: сучасний стан та результативність механізмів державного регулювання. *Актуальні проблеми державного управління*, 2015. № 1. С. 176–81.

17. Головка К. М. Принципи адміністративних процедур: правова природа та значення для публічного управління. *Український політико-правовий дискурс. Серія: Право*, 2024. № 1 (83), № 1. С. 247–253.

18. Горошкова Л., Корнійчук Ю. Відновлювальна енергетика в умовах війни та повоєнного відновлення України. Актуальні проблеми формальної і неформальної освіти з моніторингу довкілля та заповідної справи : збірник

тез доповідей III Міжнародної Інтернет-конференції (м. Харків, 26 квітня 2024 року). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. С. 23-25.

19. Гоштинар С. Л. Альтернативна енергетика: баланс між енергетичною безпекою та можливими екологічними ризиками. Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: глобальні виклики та реалії за умов повоєнного часу, 2022. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-7>.

20. Грачук В. С. Правове регулювання енергетичних правовідносин в Україні в контексті сталого розвитку. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2024. Том 3. № 86. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.16>.

21. Дараганова Н. В. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг суб'єкт адміністративно-правового регулювання відновлюваної енергетики. *Київський часопис права*, 2025. № 2. С. 207–212.

22. Деякі питання Державної інспекції енергетичного нагляду України Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2018 р. № 77. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2018-%D0%BF#Text>.

23. Деякі питання проведення аукціонів з розподілу квот підтримки відновлюваної енергетики на 2025 рік та встановлення індикативних прогнозних показників річних квот підтримки на 2026-2029 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 р. № 1195-р Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2024-%D1%80#Text>.

24. Добрянська Н., Пушкар О. Контроль і нагляд за дотриманням вимог законодавства у сфері відновлюваної енергетики: адміністративно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2025. № 91. частина 3. С. 62-67.

25. Добрянська Н., Пушкар О. Європейський досвід регулювання відновлюваної енергетики: імплементація в українське законодавство.

Наукові перспективи, 2025. № 10(64). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-10\(64\)-863-872](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-10(64)-863-872).

26. Дороніна І. Механізми державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики: світові тенденції та українські реалії. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 2019. № 4(95). С. 25–32.

27. Задирака Н. Ю. Транспарентність як принцип адміністративної процедури. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 С. 206-211.

28. Задорожний Ю. А. Правове регулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2025. Том 3. № 91. С. 81–86.

29. Земельний кодекс України. Закон Верховної Ради України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

30. Зима О. Т. Адміністративна процедура в умовах кризової ситуації (війни) в Україні. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.

31. Карабін Т. Сучасні теорії публічної адміністрації та їх вплив на реформування публічної адміністрації в Україні. *Збірник наукових праць*, 2016. Випуск 1(16). URL: https://www.researchgate.net/publication/367272715_SUCASNI_TEORII_PUBLI_CNOI_ADMINISTRACII_TA_IH_VPLIV_NA_REFORMUVANNA_PUBLICNOI_ADMINISTRACII_V_UKRAINI.

32. Касич А. О. Альтернативна енергетика: світовий та вітчизняний досвід. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Економіка*, 2013. № 23. С. 43-47.

33. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

34. Козачук Д. А. Адміністративне оскарження: нові сенси і можливості для приватної особи. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. С. 252–258.

35. Конеченков А., Омельченко В. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Центр Разумкова та Фонд Ганнса Зайделя, 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sector-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>.

36. Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 р. № 311. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311874-18>.

37. Про затвердження Кодексу систем розподілу. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 р. № 310. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0310874-18>.

38. Про затвердження Кодексу системи передачі. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 р. № 309. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0309874-18>.

39. Коломोєць Т. О. Безсторонність (неупередженість) як ключова засада справедливої адміністративної процедури. (чи досконалою є модель норми-

принципа?). Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.

40. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція). Міжнародний документ від 25.06.1998 р. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.

41. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к\96-ВР. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (1996).

42. Корольова А. А. Правовий аналіз суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері відновлюваної енергетики. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2025. № 2. С. 249–253.

43. Корольова А. Адміністративно-правові механізми стимулювання розвитку відновлюваної енергетики. *Нове українське право. Трибуна молодого вченого*, 2025. № 4. URL: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.4.24>.

44. Костенко І. В., Оксін В. Ю., Левченко Д. С. Міжнародне співробітництво у сфері підприємницької діяльності з використання альтернативних джерел енергії: правові аспекти та перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2025. № 6. С. 293-301.

45. Кубатко О.В., Письменна У.Є., Сотник І.М., Калініченко Л.Л., Трипольська Г.С. Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку енергоакуюлюючих потужностей ВДЕ у домогосподарствах України та ЄС. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2024. № 21. С. 24-37.

46. Кудря С. О. Відновлювані джерела енергії. Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАНУ, 2020. 392 с.

47. Лавренюк Ю. Адміністративно-правові гарантії законності у сфері публічного адміністрування щодо забезпечення економічних інтересів України та адміністративно-правові способи забезпечення законності реалізації вказаних інтересів: проблематика співвідношення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 2021. № 49. С. 40–43.

48. Лісовий А. В., Андрух О. В. Енергетична безпека України: виклики війни та перспективи відновлення економічного потенціалу. *Український економічний часопис*, 2025. № 8. С. 40-43.

49. Маммедов А. Перспективи розвитку галузі відновлювальних джерел енергії в Україні на прикладі досвіду країн Європейського союзу. Матеріали конференцій МЦНД. Івано-Франківськ, 2024. С. 57-61.

50. Мелех Л., Нагірняк О. Правове регулювання альтернативної енергетики в Україні. *Вісник Національного університету Львівська політехніка Серія: Юридичні науки*, 2021. № 8. № 2(30) С. 159-166.

51. Молдованов Д. В. Фінансово-правове забезпечення державної політики у сфері альтернативної енергетики: дис. ... д-ра філос.: 081. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 238 с.

52. Мусієнко Т. В. Принципи державного управління у сфері альтернативної енергетики України. *Альманах права*, 2012. № 3. С. 404-408.

53. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. URL: <https://me.gov.ua/view/aea9bd7a-0491-4004-b5ba-f84892effc1d>.

54. НКРЕКП видала перші гарантії походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Офіційний вебпортал, 2024. URL: <https://www.nerc.gov.ua/news/nkrekp-vidala-pershi-garantiyi-pohodzhennya-elektrichnoyi-energiyi-virobленоyi-z-vidnovlyuvanih-dzherel-energiyi>

55. Омельчук О., Омельчук Л. Державна політика у сфері альтернативних джерел енергії в умовах забезпечення енергетичної безпеки України. *Університетські наукові записки*, 2024. С. 37–52.

56. Омельченко В. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Центр Разумкова, 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sektor-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>

57. Орехова А. І., Хоролець Б. О., Клименко М. В. Альтернативна енергетика в контексті інноваційної відбудови енергетичного комплексу України: Управлінський аспект. *Український журнал прикладної економіки та техніки*, 2024. 9. № 2. С. 214–218.

58. Панасюк М.Г. Проблеми та виклики нормативно-правового регулювання відновлюваної енергетики в Україні в контексті євроінтеграції. *Право та державне управління*. 2025. № 3. С. 186–191. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.23>

59. Панасюк М.Г. Альтернативна енергетика як об'єкт публічного адміністрування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 4. С. 251–255. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.4.39>

60. Панченко О. І., Куркова К. М., Сорока Л. В. Захист прав платників податків: особливості адміністративно-правового регулювання. *Science Rise: Juridical Science*, 2024. № 3(29). С. 34–40. https://journals.urau.ua/sr_law/article/view/320800/311858

61. Панасюк М.Г. Термінологічні та нормативні виклики гармонізації законодавства України у сфері відновлюваної енергетики з правом ЄС. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 18–19 верес. 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

62. Панасюк М.Г. Становлення та еволюція нормативно-правової бази публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики України.

Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 23–24 квіт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 91–93.

63. Панасюк М.Г. Інституційний механізм публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики України. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень: матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.).* Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

64. Патерило І. В. Адміністративно-правові інструменти діяльності публічної адміністрації України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 442 с.

65. Патерило І. В. Інститут інструментів діяльності публічної адміністрації у системі адміністративного права. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2013. № 1. С. 283–289.

66. Патерило І. В. Інструменти діяльності публічної адміністрації: адміністративно-правове дослідження: монографія. Харків: Діса плюс, 2014. 432 с.

67. Пилипенко Л., Мацик Р. Сутність, завдання і принципи публічного управління у сфері енергетичного забезпечення територіальних громад. *Розвиток міста*, 2024. № 2(02). С. 78–86.

68. Про затвердження Положення про Міністерство енергетики України. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2020 р. № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2020-%D0%BF#Text>.

69. Полюхович Д. О. Адміністративний договір як форма адміністративно-правового регулювання відносин у сфері альтернативної енергетики, 2021. С. 164-173.

70. Полюхович Д. Суб'єкти адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні. *Адміністративне право і процес*, 2021. № 2. С. 113–119.

71. Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 р. № 312. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0312874-18>.

72. Про адміністративні послуги. Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/5203-17#Text>.

73. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

74. Про альтернативні види палива. Закон України від 14.01.2000 р. № 1391-XIV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14#Text>.

75. Про альтернативні джерела енергії. Закон України від 20.02.2003 р. № 555-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text>.

76. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України. Закон України від 30.06.2023 р. № 3220-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-IX#Text>.

77. Про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері відновлюваних джерел енергії. Проект Закону України. Кабінет Міністрів України, 2025. URL: <https://mev.gov.ua/sites/default/files/2025-08/1.-proekt-zakonu.pdf>.

78. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії. Закон України від 21.07.2020 р. № 810-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810-20#Text>.

79. Про внесення змін до Порядку врегулювання спорів, що виникають між суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах

енергетики та комунальних послуг. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 16.12.2025 р. № 2122. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2122874-25#Text>.

80. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності. Закон України від 06.09.2005 р. № 2806-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>

81. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

82. Про запровадження гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2024 р. № 227. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2024-%D0%BF#Text>.

83. Про запровадження конкурентних умов стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 р. № 1175. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2019-п#Text>.

84. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.

85. Про затвердження Змін до постанови НКРЕКП від 26 квітня 2019 року № 641. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 26.07.2024 р. № 1381. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1381874-24#Text>.

86. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та

комунальних послуг від 27.12.2017 р. № 1467. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1467874-17/ed20230429#Text>.

87. Про затвердження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність гарантованого покупця та купівлі електричної енергії за «зеленим» тарифом, придбання послуги за механізмом ринкової премії. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 26.04.2019 № 641. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0641874-19#Text>

88. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 р. № 275. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text>.

89. Про затвердження Порядку здійснення постійного та обов'язкового аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання, галузей та окремих територій. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2017 р. № 5. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%E2%84%96%20877-V,5-2017-%D0%BF#Text>.

90. Про затвердження Порядку контролю за дотриманням ліцензіатами, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, законодавства у відповідних сферах та ліцензійних умов. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.06.2018 р. № 428. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0428874-18#Text>.

91. Про затвердження Правил ринку. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

від 14.03.2018 р. № 307. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0307874-18#Text>.

92. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 р. № 393\96-ВР. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

93. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.

94. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19/ed20190501#Text>.

95. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 р. № 280\97-ВР. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

96. Про місцеві державні адміністрації. Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.

97. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Закон України від 22.09.2016 р. № 1540-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19#Text>.

98. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.

99. Про оцінку впливу на довкілля. Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2059-19>.

100. Про природні монополії. Закон України від 20.04.2000 р. № 1682-III. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>
101. Про публічні консультації. Закон України від 20.06.2024 р. № 3841-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-IX#Text>
102. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
103. Про ринок електричної енергії. Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>.
104. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>.
105. Про стратегічну екологічну оцінку. Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>.
106. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 373-р. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>.
107. Про схвалення Концепції формування енергетичного балансу. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.11.2007 р. № 1058-р. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1058-2007-%D1%80>.
108. Про центральні органи виконавчої влади. Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-VI#Text>.

109. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

110. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері відновлюваних джерел енергії від 03.12.2025 р. № 14271. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59237>.

111. Пустовіт Ю. Ю., Ломака О. Ю. Адміністративно-процесуальні механізми регулювання та контролю у сфері відновлювальної енергетики в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету Серія Право*, 2025. Випуск 91. Том 3. С. 195–201.

112. Регламент Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 17.01.2020 № 190. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0190874-20#Text>.

113. Рябченко Я. С. Особливості процедури адміністративного оскарження під час досудового захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб у відносинах із адміністративними органами. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.

114. Соловйова О. М. Цифровізація адміністративної процедури як тренд розвитку сучасного суспільства. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.

115. Сотник І. М. Відновлювана енергетика України: загрози під час війни. Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022, С. 369-372.
116. Сьоміна В. А. Пропорційність – принцип адміністративної процедури. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.
117. Тестов П. Зелені монстри: як СЕС впливають на дику природу в Україні. Охорона Довкілля, 2019. URL: <https://rpr.org.ua/news/zeleni-monstry-yak-ses-vplyvayut-na-dyku-prirodu-v-ukrajini/>.
118. Тимошук В. П. Базові категоріальні новели Закону України Про адміністративну процедуру. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.
119. Тімашов В. О., Губій С. В. Правове регулювання відновлювальної енергетики в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство, 2024. № 4. С. 445–50.
120. Улютіна О. А. Особливості адміністративно-правового регулювання відновлюваної енергетики: європейський та український підходи. *Наше право*, 2025. № 4. URL: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2025.4.8>.
121. Хлібороб Н. Є. Застосування Закону «Про адміністративну процедуру в сфері адмінпослуг». Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.
122. Хомин В. С. Принципи та інструменти енергетичної трансформації в ЄС. Правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2024. № 3. С. 223–229.

123. Шендер Т. Ю. Правовідносини у сфері використання альтернативних (відновлювальних) джерел енергії. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 2023. № 5. С. 40–46.

124. Школик А. М. Місце загальної адміністративної процедури у викладанні дисциплін адміністративно-правового циклу. Адміністративна процедура: конституційні засади та європейські орієнтири: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 391 с.

125. Штода Д. О. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2023. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_shtoda.pdf.

126. Aitken, Mhairi. Why we still don't understand the social aspects of wind power: A critique of key assumptions within the literature. *Energy Policy*, 2010. Vol. 38, № 4: 1834–41. URL: <https://EconPapers.repec.org/RePEc:eee:enepol:v:38:y:2010:i:4:p:1834-1841>.

127. Andrew Emuobosa Esiri, Jephtha Mensah Kwakye, Darlington Eze Ekechukwu, Olorunshogo Benjamin Ogundipe, i Augusta Heavens Ikevuje. Public perception and policy development in the transition to renewable energy. *Magna Scientia Advanced Research and Reviews*, 2024. Vol. 8, № 2: 228–37. URL: <https://doi.org/10.30574/msarr.2023.8.2.0101>.

128. Aydin, Mehmet, Tunahan Degirmenci, Azad Erdem, Yasin Sogut, i Nazli Demirtas. From Public Policy towards the Green Energy Transition: Do Economic Freedom, Economic Globalization, Environmental Policy Stringency, and Material Productivity Matter. *Energy*, 2024. No 311: 133404. URL: <https://doi.org/10.1016/j.energy.2024.133404>.

129. Baldwin, Robert, Martin Cave, i Martin Lodge. Understanding Regulation: Theory, Strategy, and Practice. Oxford University Press Oxford, 2011. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:osobl/9780199576081.001.0001>.

130. Batel, Susana, Patrick Devine-Wright, i Torvald Tangeland. Social Acceptance of Low Carbon Energy and Associated Infrastructures: A Critical Discussion. *Energy Policy*, 2011. Vol. 58: 1–5. URL: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.03.018>.

131. Best Practice Principles for Regulatory Policy. OECD, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-best-practice-principles-for-regulatory-policy_23116013.html.

132. Best Practice Principles for Regulatory Policy: Regulatory Impact Assessment. – Paris: OECD Publishing, 2015. 156 p. URL: <https://www.oecd.org/regreform/regulatory-policy/regulatory-impact-assessment.htm>.

133. Bevir, Mark. Governance: a very short introduction. First edition. Very short introductions 333. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2012.

134. Borysenko, Anton, Yevgen Volko, Olena Puskina, Mykola Potip, i Yulia Leheza. Regulatory principles of public administration in the field of state and regional environmental policy as part of the strategy for sustainable development of Ukraine. *Revista de la Universidad del Zulia*, 2022. Vol. 13, № 38: 180–88. URL: <https://doi.org/10.46925//rdluz.38.13>.

135. Bovaird, Tony, and Elke Loeffler, Public Management and Governance. Routledge, 2015. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315693279>.

136. Boyle, Evan, Alexandra Revez, Grainne Duffy, et al. Public Participation in the Development of Electricity Grid Infrastructure: Early Engagements and Community Forums. *Energy Research & Social Science*, 2025. Vol. 120: 103878. URL: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2024.103878>.

137. Buzogány, Aron, Stefan Četković, i Tomas Maltby. EU Renewable Energy Governance and the Ukraine War: Moving Ahead Through Strategic Flexibility. *Politics and Governance*, 2023. Vol. 11, № 4. URL: <https://doi.org/10.17645/pag.v11i4.7361>.

138. Charter of Fundamental Rights of the European Union OJ C 326, 26.10.2012, pp. 391–407 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, IT, LV, LT, HU,

MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV) OJ C 326, 26.10.2012, pp. 391–407 (GA)
Legal status of the document In force ELI: URL:
http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj.

139. Claire Gauthier, Valentin Fried, i Tim Sternkop. Developing energy communities in Ukraine. Deutsche Energie-Agentur GmbH (dena) German Energy Agency, 2024. <https://en.ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2025/04/Developing-energy-communities-Ukraine2025s.pdf>.

140. Commission Delegated Regulation (EU) 2019/807 of 13 March 2019 Supplementing Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council as Regards the Determination of High Indirect Land-Use Change-Risk Feedstock for Which a Significant Expansion of the Production Area into Land with High Carbon Stock Is Observed and the Certification of Low Indirect Land-Use Change-Risk Biofuels, Bioliquids and Biomass Fuels. Official Journal of the European Union. 2019. L 133. P. 1–7., 2019/807, European Commission, (2019). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0807>.

141. Conference paper presented на Integracja szkolnictwa wyższego prawniczego Ukrainy z europejską przestrzenią edukacyjną – wyzwania bezpieczeństwa wewnętrznego w czasie stanu wojennego: materiały z Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej, Łomża, Kharków, 15.02.2023 r. Łomża: MANS w Łomży, 2023. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10525>.

142. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal of the European Union*, 2016. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2016/oj.

143. Creating a Culture of Independence: Practical Guidance against Undue Influence. The Governance of Regulators. OECD, 2017. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264274198-en>.

144. D’Adamo, Idiano, Massimo Gastaldi, Linda Lezzi, i Vincenzo Provenzano. Public Administration as a Driver of Sustainability within Energy

Communities. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, advance online publication, 2025. Vol. 25. URL: <https://doi.org/10.1007/s10784-025-09705-w>.

145. Devine-Wright, Patrick. Public Engagement with Large-scale Renewable Energy Technologies: Breaking the Cycle of NIMBYism. *WIREs Climate Change*, 2011. Vol. 2, No 1: 19–26. URL: <https://doi.org/10.1002/wcc.89>.

146. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources (recast), 2018/2001, The European Parliament And The Council Of The European Union, PE/48/2018/REV/1 82 (2018). URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj>.

147. Directive (EU) 2019/944 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on common rules for the internal market for electricity and amending Directive 2012/27/EU, PE/10/2019/REV/1. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>.

148. Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC as regards the promotion of energy from renewable sources, and repealing Council Directive (EU) 2015/652. OJ L, 2023/2413, 31.10.2023,. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>.

149. Directive 2011/92/Eu Of The European Parliament And Of The Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment. *Official Journal of the European Union*, 2012. L 26/1. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AL%3A2012%3A026%3A001%3A0021%3AEn%3AP>.

150. Dutov, M. M. and V.V. Sydorenko. Principles Of Energy Legislation. *Economics and Law*, 2019. № 2. 2019: 47–55. URL: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2019.02.047>.

151. Energy Community Secretariat (ECS). Annual Implementation Report. 1010 Vienna Austria, 2024. URL: https://www.energy-community.org/dam/jcr:fb71f39e-204f-44c0-9a58-0731e1554690/EnC_IR2024_1112.pdf.

152. Energy Community Secretariat. Ukraine Energy Market Observatory. On the Draft Law of Ukraine “On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Implementation of the Roadmap for Separating the Renewable Energy Surcharge from the Electricity Transmission Tariff for 2025 and 2026”. Assessment 4/25. October 2025 Vienna : Energy Community Secretariat, 2025. 13 p. URL: https://www.energy-community.org/dam/jcr:31ba8cf5-570e-44cf-bd63-2ed322534ab4/UA%20Observatory_Draft%20RES%20Surcharge%20Law_publication.pdf.

153. Energy Community Secretariat. Energy Community Secretariat. Implementation Reports. Ukraine chapter, 2025. URL: <https://www.energy-community.org/publications/flagships/IRs.html>.

154. EU DSO Entity. «Guidance on EU permitting-related provisions on grid and renewable energy projects (Permitting Paper) Brussels : EU DSO Entity, 2025. 16 p. URL: <https://eudsoentity.eu/wp-content/uploads/2025/01/2025-Permitting-Paper-DSOEntity-1.pdf>».

155. Europarat. The Administration and You: A Handbook; Principles of Administrative Law Concerning Relations between Individuals and Public Authorities. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018.

156. European Commission. European Commission: Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Capgemini, IDC, Politecnico di Milano and Sogeti, EGovernment benchmark 2025 – Building online, user-friendly, and interoperable services – Insight report, Publications Office of the European Union, 2025. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2759/0837457>.

157. European Parliament and the Council. «Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience

of critical entities and repealing Council Directive 2008/114/EC. *Official Journal of the European Union*, 2022. L 333: 164–198. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj>.

158. Flyvbjerg, Bent, Nils Bruzelius, i Werner Rothengatter. *Megaprojects and Risk: An Anatomy of Ambition*. Cambridge University Press, 2003. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9781107050891>.

159. Fraune, Cornelia. Energy Democracy and Participation in Energy Transitions. B Handbook of Energy Governance in Europe, edited by Michèle Knodt i Jörg Kemmerzell, 49–66. Cham: Springer International Publishing, 2022. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-43250-8_45.

160. Geels, Frank W. Technological Transitions as Evolutionary Reconfiguration Processes: A Multi-Level Perspective and a Case-Study. *Research Policy*, 2002. Vol. 31, № 8–9: 1257–74. URL: [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(02\)00062-8](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(02)00062-8).

161. Graham, Steve, i Simon Marvin. *Splintering Urbanism: Networked Infrastructures, Technological Mobilities and the Urban Condition*. London: Routledge, 2002. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203452202>.

162. Gurzhii, T. O. Renewable energy as a component of Ukraine's energy security: administrative and legal regulation. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 2025. Vol. 3, № 91: 41–47. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.3.6>.

163. Harlow, Carol, i Richard Rawlings. *Law and administration*. Fourth Edition. Law in context. Cambridge, United Kingdom ; New York, NY: Cambridge University Press, 2021.

164. Heldeweg, Michiel A. i Séverine Saintier. Renewable Energy Communities as 'Socio-Legal Institutions': A Normative Frame for Energy Decentralization? *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 2020. № 119: 109518. URL: <https://doi.org/10.1016/j.rser.2019.109518>.

165. Hildingsson, Roger, Johannes Strippl, i Andrew Jordan. *Governing Renewable Energy in the EU: Confronting a Governance Dilemma*. *European*

Political Science, 2012. Vol. 11, № 1: 18–30. URL: <https://doi.org/10.1057/eps.2011.8>.

166. IEA Publications i International Energy Agency. Ukraine's Energy Security and the Coming Winter An energy action plan for Ukraine and its partners. IEA Publications International Energy Agency, URL: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/cec49dc2-7d04-442f-92aa-54c18e6f51d6/UkrainesEnergySecurityandtheComingWinter.pdf>.

167. IEA. Net Zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector. Paris: International Energy Agency, 2021. URL: <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>.

168. International Renewable Energy Agency (IRENA). World Energy Transitions Outlook 2023: 1.5°C Pathway. Abu Dhabi: International Renewable Energy Agency IRENA, 2023. URL: <https://www.irena.org/Publications/2023/Jun/World-Energy-Transitions-Outlook-2023>.

169. ISO 31000: Risk management – Guidelines. Geneva. International Organization for Standardization, 2018. URL: <https://www.normsplash.com/Samples/ISO/178692833/ISO-31000-2018-en.pdf>.

170. Jean-Michel Glachant i aSophia Ruester. The EU Internal Electricity Market: Done Forever? URL: https://erranet.org/wp-content/uploads/2016/12/Glachant_Ruester_EU-Internal-Electricity-Market.pdf.

171. Jenkins, Kirsten, Darren McCauley, Raphael Heffron, Hannes Stephan, i Robert Rehner. Energy Justice: A Conceptual Review. *Energy Research & Social Science*, 2016. No 11: 174–82. URL: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.10.004>.

172. Kivimaa, P. Opportunities and challenges for EU energy policy 2025-2035 – a systemic perspective - JRC Working Paper Series For a Fair, Innovative and Sustainable Economy, 13/2025, European Commission, Seville, 2025, JRC142668. European Commission, Seville, 2025. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142668>.

173. Liubachivska, Roksoliana. Renewable Energy Within A Sustainable Economy. Conference paper presented on Green Economy and Low-Carbon Development: Global Challenges and Realities in the Post-War Era. Publishing house “Liha-Pres”, 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-9>.

174. López, Iván, Victoria Sanagustín-Fons, i José A. Moseñe Fierro. Social Perception of Renewable Energies: Barriers and Opportunities for an Inclusive Energy Transition. *Energy Policy*, 2025. № 208: 114899. URL: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2025.114899>.

175. Majone, Giandomenico, ред. Regulating Europe. Routledge, 2002. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203439197>.

176. Matea Kalčićek, Iris Čurić, Hrvoje Dorotić, et al. Permit-Granting and Planning of Energy Projects in the Energy Community, 2024. URL: https://www.energy-community.org/dam/jcr%3Acb24f689-b9f7-43af-9a3d-2ba7a69b757c/EIHP_SEA_RESpermitting_062024.pdf.

177. Meadowcroft, James. What about the Politics? Sustainable Development, Transition Management, and Long Term Energy Transitions. *Policy Sciences*, 2009. Vol. 42, № 4: 323–40. URL: <https://doi.org/10.1007/s11077-009-9097-z>.

178. Newell, Peter, and Matthew Paterson. Climate Capitalism: Global Warming and the Transformation of the Global Economy. Cambridge New York: Cambridge University Press, 2010.

179. OECD Regulatory Policy Outlook 2020. Paris : OECD Publishing, 2020. 216 p. URL: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/oecd-regulatory-policy-outlook-2020.htm>.

180. Organisation of public administration: agency governance, autonomy and accountability. SIGMA Paper No. 63. Authorised for publication by Ms. Elsa Pilichowski, Director, Public Governance Directorate, 2021. URL: https://www.sigmaweb.org/content/dam/sigma/en/publications/reports/2021/10/organisation-of-public-administration-agency-governance-autonomy-and-accountability_054558d8/07316cc3-en.pdf.

181. Ogus, Anthony I. *Regulation: Legal Form and Economic Theory*. London: Bloomsbury Publishing Plc, 2004.
182. Oliinyk, B. The theoretical and legal foundations of the implementation of the administrative and legal regulation of the primary electricity market of Ukraine. *Legal Bulletin*, 2022. Vol.: 141–48. URL: <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2022.18>.
183. Organisation for Economic Co-operation and Development, ред. Being an independent regulator. The governance of regulators. Paris: OECD, 2016.
184. Organisation of Public Administration: Agency Governance, Autonomy and Accountability. SIGMA, 2021. Papers No. 63. Vol. 63. URL: <https://doi.org/10.1787/07316cc3-en>.
185. Osadchyi A., Kozachuk D., Zakalenko O., Panfilov O., Demchuk T. Judicial practice as a source of formation of standards of administrative procedure: Ukrainian experience in the European context. CERIDAP, 2026. URL: <https://ceridap.eu/judicial-practice-as-a-source-of-formation-of-standards-of-administrative-procedure-ukrainian-experience-in-the-european-context/?lng=en>.
186. Ottinger, Gwen, Timothy J. Hargrave, i Eric Hopson. Procedural Justice in Wind Facility Siting: Recommendations for State-Led Siting Processes. *Energy Policy*, 2014 Vol. 65: 662–69. URL: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.09.066>.
187. Public Administration in Ukraine: Assessment against the Principles of Public Administration. SIGMA Monitoring Reports. OECD Publishing, 2024. URL: <https://doi.org/10.1787/078d08d4-en>.
188. Panasiuk, M. The state of scientific research on the problem of defining the concept and essence of public administration in the field of alternative energy in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 4. P. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2024.4.07>
189. Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration, 2007. URL: <https://rm.coe.int/16807096b9>

190. Regulation (EU) 2018/1724 of the European Parliament and of the Council of 2 October 2018 establishing a single digital gateway to provide access to information, to procedures and to assistance and problem-solving services and amending Regulation (EU) No 1024/2012 PE/41/2018/REV/2 OJ L 295, 21.11.2018, pp. 1–38. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1724/oj>.

191. Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action, amending Regulations (EC) No 663/2009 and (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council, Directives 94/22/EC, 98/70/EC, 2009/31/EC, 2009/73/EC, 2010/31/EU, 2012/27/EU and 2013/30/EU of the European Parliament and of the Council, Council Directives 2009/119/EC and (EU) 2015/652 and repealing Regulation (EU) No 525/2013 of the European Parliament and of the Council, 2018/1999, Incorporated and adapted by the Ministerial Council Decision 2021/14/MC-EnC of 30 November 2021 on incorporating Regulation (EU) 2018/1999 in the Energy Community acquis communautaire and amending Annex I of the Treaty and amended by the Ministerial Council Decision 2022/02/MC-EnC of 15 December 2022., PE/55/2018/REV/1 OJ L 328. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj/eng>.

192. Regulation (EU) 2019/943 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the internal market for electricity (recast), PE/9/2019/REV/1, 2019. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>.

193. Renner, Stephan. The Energy Community of Southeast Europe: A Neo-Functionalist Project of Regional Integration. *European Integration Online Papers*, 2009. № 2009–001. URL: <https://doi.org/10.1695/2009001>.

194. Roggenkamp, Martha M., Catherine Redgwell, Anita Rønne, i Iñigo del Guayo Castiella, ред. Energy law in Europe: national, EU, and international regulation. Oxford University Press, 2016.

195. Schwarze, Jürgen. European Administrative Law. Rev. 1. ed. Luxembourg: Off. for Off. Publ. of the Europ. Communities, 2006.

196. Scientific institute of public and space law, and Olena Omelyan. «Public Service Activity As A Way Of Realizing The Essence Of A Service State». *Aktual'ni problemi pravoznavstva*, 2020. № 1, issue 3: 76–81. URL: <https://doi.org/10.35774/app2020.03.076>.
197. Shulga, Ievgenii, Nataliia Shynkaruk, Stanislav Shytyi, i Ievgen Antypov. The Role of Energy Directives in Ensuring EU Energy Security and the Problems of Implementation in Ukrainian Legislation. *Journal of Policy & Governance*, 2020. № 02(01): 1–10. URL: <https://doi.org/10.33002/jpg020101>.
198. Soroka, L., O. Riabchenko, A. Zamryha, i O. Korotun. State Policy in the Field of Energy Efficiency. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2019, № 4: 141–46. URL: <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-4/17>.
199. Sovacool, B. K., S. E. Ryan, P. C. Stern, et al. Integrating Social Science in Energy Research. *Energy Research & Social Science*, 2015 № 6: 95–99. URL: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2014.12.005>.
200. Sovacool, Benjamin K., David J. Hess, i Roberto Cantoni. Energy transitions from the cradle to the grave: A meta-theoretical framework integrating responsible innovation, social practices, and energy justice. *Energy Research & Social Science*, 2021. №75. 102027: 1–16. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3813194.
201. Sovacool, Benjamin K., Jonn Axsen, i Steve Sorrell. Promoting Novelty, Rigor, and Style in Energy Social Science: Towards Codes of Practice for Appropriate Methods and Research Design. *Energy Research & Social Science*, 2018. № 45: 12–42. URL: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2018.07.007>.
202. Talus, Kim, i Pami Aalto. Energy Transitions and the Law. В *Routledge Handbook of Energy Law*, 1ий вид., edited by Tina Soliman Hunter, Ignacio Herrera Anchustegui, Penelope Crossley, i Gloria M. Alvarez, 549–60. Routledge, 2020. URL: <https://doi.org/10.4324/9780429450891-40>.
203. The Energy Community Treaty Official Journal L 198, 20.7.2006, pp. 18–37. URL: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2006/500/oj.

204. The Principles of Public Administration. OECD, 2023. URL: <https://doi.org/10.1787/7f5ec453-en>.
205. Wahlund, Madeleine, i Jenny Palm. The Role of Energy Democracy and Energy Citizenship for Participatory Energy Transitions: A Comprehensive Review. Energy Research & Social Science, 2022. № 87: 102482. URL: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102482>.
206. The Governance of Regulators. Paris : OECD Publishing, 2014. 140 p. URL: <https://www.oecd.org/governance/regulators/the-governance-of-regulators.htm>.
207. World Development Report 2017: Governance and the Law. Online-Ausg. World Development Report. Washington, D.C: The World Bank, 2017. URL: <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0950-7>.
208. Zander, Kerstin K., Rabindra Nepal, i Stephen T. Garnett. Assessing Good Governance Principles of Renewable Energy Megaprojects. Journal of Cleaner Production, 2024. № 477: 143848. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.143848>.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Панасюк М.Г. Проблеми та виклики нормативно-правового регулювання відновлюваної енергетики в Україні в контексті євроінтеграції. *Право та державне управління*. 2025. № 3. С. 186–191. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.23>
2. Панасюк М.Г. Альтернативна енергетика як об'єкт публічного адміністрування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 4. С. 251–255. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.4.39>
3. Panasiuk, M. The state of scientific research on the problem of defining the concept and essence of public administration in the field of alternative energy in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 4. P. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2024.4.07>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Панасюк М.Г. Термінологічні та нормативні виклики гармонізації законодавства України у сфері відновлюваної енергетики з правом ЄС. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 18–19 верес. 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.
5. Панасюк М.Г. Становлення та еволюція нормативно-правової бази публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики України. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 23–24 квіт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 91–93.
6. Панасюк М.Г. Інституційний механізм публічного адміністрування у сфері відновлюваної енергетики України. *Проблемні питання, досягнення та*

інновації фундаментальних та прикладних досліджень: матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.).
Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. Президента Науково-дослідного
інституту публічного права,
доктор юридичних наук, професор

Сергій КОРОЄД
«22» листопада 2016 р.

АКТ

**упровадження результатів дисертаційного дослідження
Панасюка Максима Григоровича на тему «Публічне адміністрування у
сфері альтернативної енергетики України», поданого на здобуття ступеня
доктора філософії зі спеціальності 081«Право» в освітній процес Науково-
дослідного інституту публічного права**

Комісія в складі: головного наукового співробітника, доктора юридичних наук, професора Курило Інни Володимирівни, провідного наукового співробітника, доктора юридичних наук, старшого дослідника Шкарупи Костянтина Вікторовича, провідного наукового співробітника, доктора юридичних наук, старшого дослідника Козіна Сергія Миколайовича, склала цей акт про те, що матеріали дисертації Панасюка Максима Григоровича на тему «Публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики України» (на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081«Право») мають необхідний теоретичний, методологічний рівень і практичну значимість та використовуються в освітньому процесі. Під час обговорення наданих матеріалів комісією було констатовано, що окремі положення дослідження було використано при розробленні лекційних курсів з дисципліни, яка викладається у Науково-дослідному інституті публічного права, а саме «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, а також у контексті інших дисциплін, які викладаються в Інституті. Лекційний курс окремих тем навчальних дисциплін увібрав положення цього дисертаційного дослідження.

ВИСНОВОК:

результати дисертаційного дослідження на тему: «Публічне адміністрування у сфері альтернативної енергетики України» Панасюка Максима Григоровича вважати впровадженими в освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права з дисципліни «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми».

Голова комісії:

Інна КУРИЛО

Члени комісії:

Костянтин ШКАРУПА

Сергій КОЗІН